

การศึกษาการจัดการเรียนการสอนศิลปะ
ตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

นางสาวมนสิรี ศรีรักษา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2553

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

STUDY OF ART INSTRUCTION BASED ON POST- IMPRESSIONISM
FOR HIGHER SECONDARY SCHOOL STUDENTS

Miss Monsiree Sreeruksa

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Art Education

Department of Art, Music and Dance Education

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2010

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การจัดการจัดการเรียนการสอนศิลปะตามลัทธิ
โพสท์อิมเพรสชันนิสม์สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา
ตอนปลาย

โดย

นางสาว มนสิรี ศรีรักษา

สาขาวิชา

ศิลปศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์ ดร.สันติ คุณประเสริฐ

คณะกรรมการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

..... คณบดีคณะครุศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย กาญจนวาสี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำไพ ตีรณสาร)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.สันติ คุณประเสริฐ)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(อาจารย์ ดร.เกษมรัสมิ์ วิจิตรกุลเกษม)

มนสิรี ศรีรักษา : การศึกษาการจัดการเรียนการสอนศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์
สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา. (STUDY OF ART INSTRUCTION BASED ON
POST- IMPRESSIONISM FOR HIGHER SECONDARY SCHOOL STUDENTS)
อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : รศ.ดร.สันติ คุณประเสริฐ, 231 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวนทั้งหมด 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้กิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้เทคนิคการสร้างสรรค์งานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ในวิชาศิลปะ จำนวน 3 แผนการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง จุดสีสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง รอยแปรงสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์ และแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง การลดทอนรายละเอียดสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์ 2) แบบประเมินพุทธิพิสัยก่อน และหลังเรียนวิชาศิลปะ 3) แบบประเมินจัดพิสัยผู้เรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพโดยใช้เทคนิคสร้างสรรค์ตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ 4) แบบประเมินทักษะพิสัยผู้เรียนจากกิจกรรมวาดภาพโดยใช้เทคนิคสร้างสรรค์ตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่ามัธยฐานเลขคณิตส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่า (t- test)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านพุทธิพิสัย ผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้เรื่องกิจกรรมวาดภาพระบายสีด้านเทคนิคการสร้างสรรค์งานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ในวิชาศิลปะสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หลังได้รับการจัดกิจกรรมการสอนวาดภาพระบายสีจำนวน 3 เรื่อง คือ “จุดสีสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์ รอยแปรงสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์ และการลดทอนรายละเอียดสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์” คะแนนหลังเข้ารับการสอนสูงกว่าคะแนนก่อนเข้ารับการสอน
2. ด้านเจตคติ มีการเปลี่ยนแปลงด้านเจตคติเรื่องกิจกรรมวาดภาพระบายสีในวิชาศิลปะด้านเทคนิคการสร้างสรรค์งานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หลังได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้เทคนิคการสร้างสรรค์งานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์มีคะแนนมากกว่าก่อนเข้ารับการสอน
3. ด้านทักษะพิสัยผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้เทคนิคการสร้างสรรค์งานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์มีความพึงพอใจอยู่ในระดับเห็นด้วยดี ทั้ง 3 เรื่อง ได้แก่ จุดสีสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์ รอยแปรงสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์ และการลดทอนรายละเอียดสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย คือ การจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้เทคนิคการสร้างสรรค์งานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์มีส่วนช่วยพัฒนาศักยภาพทางการเรียนการสอนศิลปะศึกษาในด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัยที่มีการพัฒนาด้านความรู้ และหลักการอื่น ๆ การพัฒนาทางด้านเจตคติต่อการเรียนศิลปะ สามารถนำมาปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนในระดับอื่น ๆ ได้ และส่งเสริมผู้เรียนให้มีความคิดสร้างสรรค์งานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ได้ด้วยตนเอง

ภาควิชา ศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา

สาขาวิชา ศิลปศึกษา

ปีการศึกษา 2553

ลายมือชื่อนิสิต

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

5083377727 : MAJOR ART EDUCATION

KEYWORDS : ART INSTUCTION / POST-IMPRESSIONISM / HIGHER SECONDARY SCHOOL STUDENTS

MONSIREE SREERUKSA : STUDY OF ART INSTRUCTION BASED ON POST-IMPRESSIONISM FOR HIGHER SECONDARY SCHOOL STUDENTS.

ADVISOR : ASSOC.PROF. SUNTI KHUNPRASERT, Ed.D., 231 pp.

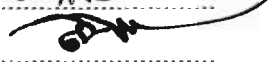
This is the descriptive research, the purpose was to study the art instruction based on Post-impressionism for higher secondary school students. The sampling group of this study were 20 students. The research instruments were: 1) Three lesson plans of drawing and painting activities included pointillism landscape, brush stroke landscape, and distortion landscape 2) The Achievement test for pretest and posttest, concerning content knowledge, 3) The Attitude test for pr, 4) Student products evaluation form, concerning students' art creation skill of Post-impressionism. The obtained data were analyzed by means, standard deviations, frequencies and t- test.

The results are as follows:

- 1. Cognitive Domain: The achievement scores of art knowledge of students in issues of pointillism, brush stroke and distortion from post-test were higher than pre-test.
- 2. Affective Domain: The attitude scores of students in issues of pointillism, brush stroke and distortion from post-test were higher than pre-test.
- 3. Psychomotor Domain: The achievement scores of art skills from student products evaluation, all three lessons were rated at a good level.

The additional research suggestions, the art teaching, by using the techniques art creation of Post-impressionism, upon the methodology are able to develop the art teaching-learning competency in different aspects whether development of knowledge and attitude changing towards art learning and to promote the learner at different levels to have creative thinking on art by using the techniques art creation of Post-impressionism by themselves.

Department : Art, Music and Dance
Field of Study : Art Education.....
Academic Year : 2010.....

Student's Signature
Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความอนุเคราะห์จากผู้มีพระคุณหลายท่าน ซึ่งผู้วิจัยขอกล่าวขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. สันติ คุณประเสริฐ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาอบรมสั่งสอน ให้คำแนะนำ ชี้แนะแนวทาง และข้อคิดเห็นต่างๆในการวิจัยด้วยความเอาใจใส่ผู้วิจัยเป็นอย่างดี ตลอดจนให้กำลังใจด้วยความเมตตาอย่างต่อเนื่องตลอดการวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำไพ ตีรณสาร ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์และอาจารย์ ดร.เกษมรัสมิ์ วิจิตรกุลเกษม กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้ข้อคิดคำแนะนำ และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ อันเป็นผลให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ และสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่ได้กรุณาสละเวลาในการตรวจสอบ และแก้ไขตลอดจนให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงเครื่องมือให้มีประสิทธิภาพ

ขอขอบคุณท่านผู้อำนวยการโรงเรียน บดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) 2 อาจารย์กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ตลอดจนนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5 ที่ให้ความร่วมมือช่วยเหลือในการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอขอบคุณนางระวีวรรณ จันทร์สมัย หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) 2 ที่ช่วยเหลืออำนวยความสะดวกในระหว่างการทดลองเครื่องมือในการวิจัย

ขอขอบคุณนาง นงนภัส เทียงกมล ที่ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ สนับสนุนในการทำวิจัยมาโดยตลอด

ทำยนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณนายมนตรี ศรีรักษา และนางศิริวิไล ศรีรักษา ผู้ซึ่งเป็นบิดา มารดาของข้าพเจ้า นางสาวศรีกมล ศรีรักษา และทุกคนในครอบครัวของข้าพเจ้าที่ได้ช่วยเหลือ สนับสนุน เป็นกำลังใจในการเรียนของข้าพเจ้ามาโดยตลอด ขอขอบคุณอาจารย์ นนทภัทร ทินานนท์ อาจารย์สุรชาติ ทินานนท์ อาจารย์สุชาติ ทองสิมา พี่ ๆ เพื่อน ๆ ร่วมรุ่นครูศิลาปีเพื่อน ๆ ศิลปศึกษา มศวทุกคน นางนงนุช ทองเชตุ และคุณวรภัทร ทองเชตุ ที่เป็นแรงใจและให้ความช่วยเหลือผู้วิจัยมาโดยตลอด ซึ่งทำให้การวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	11
ขอบเขตของการวิจัย.....	11
ข้อตกลงเบื้องต้นของการวิจัย.....	12
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	12
วิธีการดำเนินการวิจัย.....	13
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	15
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	17
1. หลักสูตรโรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี)๒ พุทธศักราช 2552.....	17
2. การสอนวิชาศิลปศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	19
2.1 การจัดสาระการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ตามหลักสูตร มาตรฐานแกนกลาง พุทธศักราช 2551 สาระทัศนศิลป์.....	22
2.2 ศิลปะในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	28
2.3 องค์ประกอบการจัดการเรียนสอน.....	33
2.4 รูปแบบและวิธีการสอน.....	53
2.5 รูปแบบการสอนศิลปศึกษา.....	62

	หน้า
2.6 การวัดและประเมินผลทางศิลปศึกษา.....	101
3. หลักการใช้สีกับงานทัศนศิลป์ตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์.....	114
3.1 ความสำคัญของสี.....	114
3.2 เทคนิคการสร้างสรรค์งานศิลปะประเภทจิตรกรรม.....	130
3.3 กระบวนการสร้างงานทัศนศิลป์ของศิลปินในศิลปะลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์.....	132
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	136
4.1 งานวิจัยในประเทศ.....	136
4.2 งานวิจัยนอกประเทศ.....	143
3. วิธีการดำเนินการวิจัย.....	147
การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น.....	147
ประชากร.....	148
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	148
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	154
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	155
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	155
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	158
5. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	168
สรุปผลการวิจัย.....	169
อภิปรายผล.....	172
ข้อเสนอแนะ.....	178
รายการอ้างอิง.....	179

	หน้า
ภาคผนวก.....	189
ภาคผนวก ก.....	190
ภาคผนวก ข.....	192
ภาคผนวก ค.....	194
ภาคผนวก ง.....	223
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	231

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญญัตราจ

ตารางที่		หน้า
1	ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางศ 1.1.....	23
2	ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางศ 1.2.....	25
3	แกนวิชาการทางศิลปะศึกษา (DBAE) และจุดประสงค์การเรียนรู้วิชาศิลปะ.....	89
4	แผนการจัดกิจกรรม.....	151
5	แบบแผนการทดลอง.....	154
6	ผลการเปรียบเทียบคะแนนพุทธิพิสัยทางการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีในวิชาศิลปะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้เทคนิคการสร้างสรรคงานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์เรื่อง จุดสีสร้างสรรคภาพทิวทัศน์.....	158
7	ผลการเปรียบเทียบคะแนนพุทธิพิสัยทางการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีในวิชาศิลปะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้เทคนิคการสร้างสรรคงานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์เรื่อง รอยแปรงสร้างสรรคภาพทิวทัศน์.....	159
8	ผลการเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีในวิชาศิลปะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้เทคนิคการสร้างสรรคงานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์เรื่อง การลดทอนรายละเอียดสร้างสรรคภาพทิวทัศน์.....	160
9	ผลการเปรียบเทียบคะแนนจิตพิสัยทางการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีในวิชาศิลปะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้เทคนิคการสร้างสรรคงานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์.....	160
10	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลงานผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้เทคนิคการสร้างสรรคงานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์เรื่อง “จุดสีสร้างสรรคภาพทิวทัศน์”.....	161
11	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลงานผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้เทคนิคการสร้างสรรคงานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์เรื่อง “รอยแปรงสร้างสรรคภาพทิวทัศน์”.....	162

ตารางที่		หน้า
12	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลงานผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรม วาดภาพระบายสีโดยใช้เทคนิคการสร้างสรรค์งานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรส ชันนิสม์ เรื่อง “การลดทอนรายละเอียดสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์”.....	163
13	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลงานผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรม วาดภาพระบายสีโดยใช้เทคนิคการสร้างสรรค์งานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรส ชันนิสม์ทั้งสามเรื่อง.....	164
14	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลจากการสำรวจความคิดเห็นของ ผู้เรียนเกี่ยวกับรูปแบบการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้เทคนิคการ สร้างสรรค์งานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์.....	165

 ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	ระบบการเรียนการสอนของคณสไมร์และริปเปิล.....	56
2	แสดงระบบการเรียนการสอนของบุญชมศรี สะอาด.....	57

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาความรู้ ความสามารถ ค่านิยม เจตคติ และคุณภาพของบุคคล เพื่อเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ (ชนาธิป พรกุล, 2543) กำลังสำคัญ คือการพัฒนาเด็กนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นช่วงวัยที่เข้าสู่การเป็นวัยรุ่น มีความอยากรู้ อยากเห็นอยากทดลอง มีการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ (วุฒิ วัฒนสิน, 2541: 97) ที่กำลังศึกษาค้นหาความเป็นตัวเอง และต้องการนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปพัฒนาทั้งต่อตนเอง สังคม และประเทศ

การจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายได้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้เรียนมีพัฒนาการทางเชาว์ปัญญา มีความรู้ และทักษะเฉพาะด้านตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2535) การเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนในวัย 15-17 ปี เกิดพัฒนาการทางด้านเจตคติ สังคม ร่างกาย สติปัญญา และเกิดทักษะในการประกอบอาชีพ เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อไป (วุฒิ วัฒนสิน, 2541)

ดังจะเห็นได้จากการจัดการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มุ่งพัฒนานักเรียนทุกคนซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุล ทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมีความรู้ และทักษะพื้นฐานรวมทั้งเจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษา การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพ มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. ความสามารถในการสื่อสาร
2. ความสามารถในการคิด
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา
4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต
- และ 5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

และมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้

1. รักษาดี ศาสน์ กษัตริย์ 2. ชื่อสัตย์ สุจริต 3. มีวินัย 4. ใฝ่เรียนรู้ 5. อยู่อย่างพอเพียง 6. มุ่งมั่นในการทำงาน 7. รักความเป็นไทย 8. มีจิตสาธารณะ (คณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ, 2551) สอดคล้องตามแนวการจัดการศึกษาในพระราชบัญญัติ พุทธศักราช 2542 ที่ยึดหลักว่าผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาธรรมชาติ ความสนใจ และเต็มศักยภาพ การจัดการศึกษาเป็นทั้งความรู้ คุณธรรมกระบวนการเรียนรู้ ความสัมพันธ์ระหว่างตนเอง และสังคม เพื่อพัฒนาทักษะทางด้านต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข มุ่งพัฒนาการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตคน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพที่สมดุลทั้งปัญญา จิตใจ ร่างกาย และสังคม (คณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

สิ่งสำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้ บทบาทครูจากเป็นผู้สอน เปลี่ยนไปเป็นผู้จัดสภาพแวดล้อม และประสบการณ์ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ และแสวงหา โดยมีเป้าหมายที่คุณภาพชีวิตของผู้เรียนเป็นสำคัญ และมุ่งเน้นในการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้สูงสุด เพื่อให้สอดคล้องกับความสามารถพิเศษของแต่ละคนไปพร้อม ๆ กัน ดังนั้นการจัดการศึกษาในปัจจุบันจึงมุ่งไปที่การปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และวิธีการสอนของครูเป็นส่วนสำคัญยิ่งในการที่จะทำให้การเรียนรู้ของผู้เรียนบรรลุผลตามเป้าหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้ ทั้งในด้าน พุทธิพิสัย (Cognitive Domain) จิตพิสัย (Affective Domain) และทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) จึงควรใช้กิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับวัยเพื่อให้นักเรียนมีพัฒนาการที่ดี

การใช้กิจกรรมศิลปะเข้าไปพัฒนานักเรียนโดยใช้กิจกรรมที่สร้างสรรค์ และแปลกใหม่นั้นเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้นักเรียนมีการพัฒนาทางด้านทักษะต่าง ๆ เป็นการศึกษาที่ครูผู้สอนควรจะปรับปรุง แก้ไข พัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะที่น่าสนใจ เพื่อให้เหมาะสมกับวัย การรับรู้ (Perception) นับว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในงานศิลปะ เพราะถ้าขาดการรับรู้ก็คงลำบากในการทำงาน ทักษะ (Skill) คือ ฝีมือ และความคล่องแคล่วในการทำงาน ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) ก็จัดเป็นองค์ประกอบในการสร้างสรรค์งานศิลปะ ซึ่งทั้ง 3 ประการนี้ จะช่วยให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในงานศิลปะสูง การจัดประสบการณ์ การฝึกทักษะ และการให้อิสระในการทำงานก็มีส่วนส่งเสริมในการทำงานศิลปะ สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งในการสอนศิลปะ คือ การสอนให้คิดวิเคราะห์ เพราะจะทำให้การสร้างสรรค์ผลงานมีเหตุผล มีกระบวนการที่ชัดเจน มีทิศทางที่จะนำไปสู่ความสำเร็จอย่างมั่นใจและถ่ายทอดความคิดให้ผู้อื่นรับรู้ได้ (เกษร ธิตะจारी, 2543)

การพัฒนาการทางศิลปะของเด็ก คือการเจริญเติบโตขึ้นตามขั้นของอายุในการประกอบกิจกรรมทางศิลปะที่ช่วยพัฒนาความพร้อมในตัวเด็ก ซึ่งความพร้อมนี้จะเป็นพื้นฐานขั้นต้นให้เด็ก

สามารถพัฒนาได้สูงสุดตามศักยภาพของเขา (วิรัตน์ พิชญ์ไพญฺญ์, 2536: 2) จากการศึกษาขั้นพัฒนาการทางด้านศิลปะของเด็กตามทฤษฎีของ Lowenfeld และ Brittain (1987) พบว่าพัฒนาการทางด้านศิลปะเด็กมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องตามวุฒิภาวะ และวัยของเด็ก Feldman (1987) พบว่า พัฒนาการของเด็กนั้น ไม่ได้เจริญงอกงามตามวัยเสมอไป แต่มีช่วงหนึ่งที่จะเกิดพัฒนาการถอยหลังในเด็กด้วย กล่าวคือพัฒนาการด้านหนึ่งจะเพิ่มขึ้นในขณะที่พัฒนาการด้านหนึ่งจะลดต่ำลง เรียกว่าเป็น “ช่วงต่อระหว่างพัฒนาการ” (Transition) เด็กจะมีความรู้สึกสับสนในระบบความคิดในการวาดภาพ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนขั้นพัฒนาการของเด็กในระยะนั้น ที่จะต้องพัฒนาการของเด็กให้ถดถอยลง

นอกจากนั้นแล้วสาเหตุที่สำคัญอีกประการหนึ่งอาจเนื่องมาจากพัฒนาการด้านระบบสมองของเด็กเองที่มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปตามวัย สภาพแวดล้อมและโอกาส (Barrett and Light, 1976; and Wilson, 1977) ซึ่ง Gardner (1980 อ้างถึงใน มะลิฉัตร เอื้ออนันท์, 2541)

การจัดการเรียนการสอนศิลปะศึกษาในปัจจุบันมุ่งเน้นความสำคัญของพัฒนาการทางสมอง เพื่อส่งเสริมการรับรู้ทางการคิด และพัฒนาทางด้านความคิดโดยการใช้สมองนั้นได้มีการศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาการ และหน้าที่ของสมองมนุษย์ทำให้พบว่า สมองของมนุษย์แบ่งออกเป็น 2 ซีก และแต่ละซีกจะมีประสิทธิภาพที่แตกต่างกันออกไป สมองซีกซ้าย (Left hemisphere) เป็นซีกที่มีลักษณะเด่นเกี่ยวกับกระบวนการทางภาษา (Linguistic processes) ส่วนสมองซีกขวา (Right hemisphere) มีลักษณะที่ไม่เกี่ยวกับกระบวนการทางภาษา (Non linguistic processes)

คินส์นีย์ ฉัตรคุปต์ และอุษา ชูชาติ (2544: 166–118) กล่าวว่าสมองซีกซ้ายมีหน้าที่คิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล การจัดระบบ การดูแลรายละเอียด การทำงานต้องทำทีละอย่าง การควบคุมเกี่ยวกับภาษา ตัวเลข สัญลักษณ์ต่าง ๆ ซึ่งสมองซีกซ้ายจะประมวลผลในเชิงตรรกะเชิงวิเคราะห์เป็นลำดับขั้นตอน ทักษะทางการสื่อสารภาษา การเขียน ตลอดจนทักษะการฟัง หรือเข้าใจภาษาต่าง ๆ ส่วนสมองซีกขวามีหน้าที่ในการรับรู้ภาพรวม เก็บรายละเอียดข้อมูล แต่หากปราศจากสมองซีกซ้ายที่เป็นส่วนของการวิเคราะห์แล้ว สมองซีกขวาก็ไม่สามารถเชื่อมโยงเข้ากับประสบการณ์จริงได้

กิจกรรมศิลปะศึกษาที่มีความสำคัญต่อพัฒนาการของเด็ก จากการศึกษาพัฒนาการ และประสิทธิภาพการทำงานของสมอง จะเห็นได้ว่าศิลปะมีความสำคัญสำหรับเด็กเป็นอย่างสูง เพราะเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นพัฒนาสมองซีกขวาในอัตราส่วนที่สูงมาก ทั้งยังเป็นสิ่งที่กระตุ้นการเจริญเติบโตของสมองซีกขวาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พีระพงษ์ กุลพิศาล, 2545: 9) ดังนั้น

กิจกรรมการวาดภาพเพื่อให้เป็นประสบการณ์ที่หลากหลายสำหรับเด็กนั้นน่าที่จะเชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ในการวาดภาพเข้ากับโครงสร้างการทำงานของสมอง ควบคู่ไปกับพัฒนาการทางด้านศิลปะในช่วงวัยต่าง ๆ ของเด็ก เพื่อที่จะลดปัญหาการได้มาซึ่งทักษะในการวาดภาพที่เกิดขึ้นกับเด็กในช่วงวัยรุ่น ให้พวกเขาสามารถผ่านพ้นช่วงขั้นพัฒนาการที่สำคัญในการแสดงออกทางศิลปะ ซึ่งจะสอดคล้องกับสาระสำคัญของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะตามหลักสูตรมาตรฐานแกนกลางพุทธศักราช 2551 ที่มุ่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง และแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ พัฒนาการกระบวนการรับรู้ทางศิลปะ การมองเห็นภาพรวม การสังเกตรายละเอียด สามารถค้นพบศักยภาพของตนเอง (Edward, 1999)

วงการศิลปะศึกษาให้ความสำคัญต่อการพัฒนากิจกรรมของเด็ก มีนักศิลปะศึกษาผู้มีความเชี่ยวชาญได้แสดงแนวความคิดเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กนั้นคือ Edwards (1999: 7) กล่าวว่าเด็กส่วนใหญ่ที่เริ่มต้นเรียนการวาดภาพด้วยทักษะเพียงเล็กน้อย จะมีความวิตกกังวลมากเกี่ยวกับศักยภาพความสามารถในการวาดภาพเอ็ดเวิร์ดส์เชื่อว่าถ้าเด็กประสบความสำเร็จอย่างรวดเร็วในการปรับปรุงทักษะทางการวาดภาพ จะทำให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นในการแสดงออกทางศิลปะ ดังที่ Nutter (1983) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนวาดภาพโดยให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพของสมองซีกขวากับเด็กนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ค้นพบว่าแม้แต่เด็กนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ เมื่อได้รับการสนับสนุนให้วาดภาพ และสร้างงานศิลปะ โดยเน้นกระบวนการทำงานทางสมอง จะทำให้เด็กได้รับแรงกระตุ้น และมีความมั่นใจมากขึ้น

การจัดกระบวนการเรียนการสอนในศิลปะศึกษานั้นสามารถพัฒนากิจกรรมเพื่อให้เด็กเกิดพัฒนาการทางด้านทักษะทางศิลปะซึ่งศึกษาได้จากการศึกษาพฤติกรรมของเด็ก มีการค้นพบงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นงานวิจัยของ พารีเซอร์ (Pariser, 1979) ได้ศึกษาพฤติกรรมการวาดภาพของเด็ก โดยเสนอความเห็นดังนี้

1. ทักษะในการวาดภาพของเด็กนั้นเป็นผลมาจาก การที่เด็กได้สัมผัสโดยตรงรับรู้ประสบการณ์ตรงจากสิ่งต่างๆ ดังนั้น งานที่เด็กทำเป็นผลรวมของการรวมตัวจัดระบบผลสานตัวกันระหว่างการรับรู้ และการถ่ายทอดสื่อความหมาย
2. การถ่ายทอดงานศิลปะของเด็กเป็นผลมาจากการผสมผสานกันระหว่างการรับรู้สัมผัส และทักษะในการวาดให้แก่เด็ก ดังนั้น ทักษะในการวาด และถ่ายทอดงานของเด็กนั้น มีการผสมผสานกันระหว่างการรับรู้ และการเคยเห็นแบบมาก่อน

งานวิจัยดังกล่าวมีความสอดคล้องในการศึกษาพฤติกรรมของเด็กในด้านพุทธิพิสัย และทักษะพิสัยซึ่งนำมาสู่การพัฒนาทักษะทางด้านศิลปะ และเด็กสามารถถ่ายทอดผลงานศิลปะโดยเกิดจากประสบการณ์ตรง ผสมผสานระหว่างการสัมผัสรับรู้ และทักษะ จึงนำสิ่งเหล่านี้มาถ่ายทอดเป็นผลงานศิลปะ ผลต่อการจัดประสบการณ์ทำให้เกิดทักษะและการแสดงออกของเด็ก ซึ่งเด็กในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายนั้นมีการสัมผัสการรับรู้จากประสบการณ์โดยตรง แล้วนำการรับรู้สัมผัสจากประสบการณ์โดยตรง มาสู่การใช้ทักษะปฏิบัติในการวาดภาพ โดยถ่ายทอดสิ่งที่ได้รับรู้สัมผัสจากประสบการณ์โดยตรงมาแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ลงในผลงานศิลปะนั่นเอง

แนวความคิดการปฏิรูปการจัดกระบวนการเรียนการสอนศิลปะศึกษาระดับโรงเรียนมัธยมศึกษา DBAE จะช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีพัฒนาการ ที่สำคัญ และจำเป็นต่อการเรียนรู้ในด้านสุนทรียศาสตร์ และมีผลต่อการถ่ายทอดกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ซึ่งเป็นทักษะทางด้านปฏิบัติ ที่มีผลต่อการซาบซึ้งเห็นคุณค่าในผลงานศิลปะ แนวความคิดการปฏิรูปการจัดกระบวนการเรียนการสอนศิลปะศึกษาระดับโรงเรียนมัธยมศึกษา DBAE มีแกนความรู้ที่ครบถ้วนสมบูรณ์ที่สำคัญในศิลปะศึกษาที่ควรจะมี ความรู้ความเข้าใจ 4 แกน คือด้านสุนทรียภาพ ด้านศิลปะวิจารณ์ ประวัติศาสตร์ศิลป์ และศิลปะปฏิบัติ (มะลิฉัตร, 2545: 30) สารความรู้ด้านศิลปะ สามารถสร้างความรู้ความเข้าใจในศิลปะให้แก่ผู้เรียน ซึ่งนำไปสู่เรื่องของทักษะการเรียนรู้ (perceptual skills) เป็นการรับรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะวิจารณ์ และความซาบซึ้งเห็นคุณค่าในงานศิลปะ (Clark, Day and Greer, 1987: 131) แกนความรู้ทั้ง 4 ด้านนี้มีประโยชน์ต่อการจัดกระบวนการเรียนการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายซึ่งมีความสัมพันธ์ในด้านการนำไปสู่การสร้างความรู้ความเข้าใจให้เด็กเกิดความรู้ มีความซาบซึ้งและมีความเข้าใจ และรับรู้ได้ถึงความงามอย่างชัดเจน ซึ่งแนวความคิดการปฏิรูปการจัดกระบวนการเรียนการสอนศิลปะศึกษาระดับโรงเรียนมัธยมศึกษา DBAE ซึ่งนำมาสัมพันธ์ในเรื่องการวัดทักษะทางด้านความรู้ที่สอนให้เด็กรู้ในเรื่องศิลปะลัทธิโพสทิมเพรสชันนิสม์ และสามารถ การรับรู้ และเข้าใจวิจารณ์เกี่ยวกับศิลปะในยุคนี้ได้เพียงส่วนหนึ่ง

ทักษะการเรียนรู้ทั้ง 4 ด้านนี้จะประโยชน์ต่อผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษา เนื่องจาก การพัฒนาการเรียนรู้ทั้ง 4 ด้านนี้จะทำให้ผู้เรียนเกิดเจตคติ และเข้าใจสามารถนำมาปรับใช้ในการพัฒนาการสร้างสรรค์ผลงาน อีกทั้งผู้เรียนจะเกิดความซาบซึ้งในงานศิลปะสามารถถ่ายทอดผลงานศิลปะ (ศิลปะปฏิบัติ) ออกมาได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้เป็นกระบวนการทำงานศิลปะที่นำไปสู่การใช้จินตนาการความคิดสร้างสรรค์ วิธีการทางศิลปะที่ทำให้เกิดการรับรู้ทางสุนทรียศาสตร์นี้จะทำให้ผู้เรียนได้มีความรู้ในด้านประวัติศาสตร์เมื่อรู้และเข้าใจในเนื้อหาทาง

ประวัติศาสตร์เบื้องต้นแล้วก็นำเข้าสู่ศิลปวิจารณ์ซึ่งผู้เรียนจะเกิดความซาบซึ้งในผลงานศิลปะอันจะนำไปสู่การถ่ายทอดผลงานศิลปะปฏิบัติตนเอง

การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการรับรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ ศิลปวิจารณ์ และความซาบซึ้งเห็นคุณค่าในงานศิลปะแล้วนั้น ผู้เรียนจะมีการความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในการถ่ายทอดการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเป็นการเรียนรู้ทั้งด้านเนื้อหาที่ใช้สติปัญญา ด้านทักษะที่เน้นเรื่องพัฒนาการสร้างสรรค์เทคนิคในผลงานศิลปะปฏิบัติ และรวมถึงการสร้างเจตคติให้ผู้เรียนซาบซึ้งเห็นคุณค่าของงานศิลปะนั่นเอง การวางเนื้อหา และหน่วยของการเรียนรู้ก็ควรออกแบบให้สนองต่อเป้าหมายทั้ง 4 แกนที่กล่าวถึง กิจกรรมสร้างเสริมความคิดสร้างสรรค์ก็ควรคำนึงถึงการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ในการทำงานศิลปะ ความคิดสร้างสรรค์ในการวิจารณ์ซาบซึ้งเห็นคุณค่า และประวัติศาสตร์ศิลป์ (มะลิฉัตร, 2545: 31)

ผู้เรียนในวัยนี้หากส่งเสริมให้มีพัฒนาการทางเจตคติ สังคม ร่างกาย สติปัญญาควบคู่กันไปแล้วก็จะเกิดประโยชน์ในการพัฒนาชีวิตในระดับที่สูงขึ้นได้เป็นอย่างดี เมื่อผู้สอนคำนึงถึงการส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนได้อย่างสอดคล้องตามวุฒิภาวะ และวัยของผู้เรียนแล้ว ผู้เรียนก็จะเกิดการเรียนรู้ที่พัฒนาได้ทั้งด้านสติปัญญา ด้านร่างกาย และจิตใจอันนำไปสู่การพัฒนาในชีวิตอย่างยั่งยืนเกี่ยวกับการนำวิธีการสอนโดยเน้นเรื่องพัฒนาการทางด้านเนื้อหา ทักษะ และเจตคติของผู้เรียนให้มีพัฒนาการในการสร้างสรรค์เทคนิคใหม่ ๆ ในการสร้างงานศิลปะ

ดังนั้น การเรียนการสอนจึงเป็นส่วนสำคัญในการจัดการศึกษา จึงต้องมีการปรับปรุง และพัฒนาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม ความต้องการใหม่ๆ ของผู้เรียน และความก้าวหน้าของวิชาการอยู่เสมอ (ไพฑูริย์ สีนลรัตน์, 2524) สอดคล้องกับประเวศ วะสี (2541) ที่กล่าวว่า ระบบการศึกษาต้องมีการปรับเปลี่ยนจากการเรียนการสอนจากรูปแบบเดิมๆ เป็นการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ เป็นการปรับกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการสอน และหลักสูตร ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก โดยการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสม

ศิลปศึกษาในปัจจุบันได้ถูกจัดให้เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะตามหลักสูตรขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่มุ่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง และแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ พัฒนาระบบการเรียนรู้ทางศิลปะ การมองเห็นภาพรวม การสังเกตรายละเอียด สามารถค้นพบศักยภาพของตนเอง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544) และปัจจุบันรายวิชาศิลปะได้ถูกกำหนดให้ผู้เรียนได้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สาระการเรียนรู้ศิลปะ ประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่ง

กำหนดให้ผู้เรียนทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจำเป็นต้องเรียนรู้ ในสาระการเรียนรู้ศิลปะ มีองค์ความรู้ ทักษะสำคัญ และคุณลักษณะในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ความรู้ และทักษะในการคิดริเริ่ม จินตนาการ สร้างสรรค์งานศิลปะ สนุกทริยภาพและการเห็นคุณค่าทางศิลปะ (กระทรวงศึกษา, 2551)

วิชาศิลปะศึกษาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2551 เป็นวิชาเฉพาะด้านที่อยู่ ในรายวิชาบังคับหมวดพื้นฐานอาชีพ มีส่วนเสริมสร้าง และพัฒนามนุษย์ โดยมีจุดประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในด้านศิลปะ มีทักษะในการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ เห็นคุณค่า และนำความรู้ และความถนัดไปใช้ให้เกิดประโยชน์ (กระทรวงศึกษา, 2551)

มะลิฉัตร เอื้ออานันท์ (2545: 4) ให้ความคิดเห็นว่าการวางโครงสร้างหลักสูตรใน ลักษณะนี้ครูจึงน่าจะต้องมีความรู้ถึงพัฒนาการของเด็กในช่วงวัยต่าง ๆ ควบคุมไปกับความรู้ เกี่ยวกับเครือข่ายของสาระความรู้ และประสบการณ์ที่สามารถสร้างคุณสมบัติต่าง ๆ ให้เกิดแก่ผู้เรียนไปพร้อม ๆ กัน โดยเฉพาะพัฒนาการทางศิลปะนั้นเป็นสิ่งที่ดำเนินไปอย่างมีกฎเกณฑ์ ซึ่งได้มีการค้นคว้าวิจัยด้วยกันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน การสอนศิลปะเพื่อก่อให้เกิดความงอกงามทางศิลปะแก่เด็ก หากดำเนินไปอย่างถูกต้องสอดคล้องกับหลักวิชาแล้ว ผลที่ได้รับจะเป็นสิ่งที่มีคุณค่าแก่ชีวิตของเด็ก (ประเทิน มหาจันทร์, 2531: คำนำ)

แกนทางด้านประวัติศาสตร์ศิลป์เป็นการสอนที่เน้นความรู้ในเชิงพุทธิปัญญาในการสอนจริงนั้น อาจมีสอดแทรกเรื่องความรู้สึก และทักษะเข้าไปด้วย เพื่อเสริมความเข้าใจให้ดียิ่งขึ้น โดยมีองค์ประกอบในการสอน คือ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอน และการวัดผลประเมินผล (ชาญชัย อาจิมสามจาว, 2537) ทำให้ผู้เรียนสามารถแสดงออกถึงพัฒนาการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน คือ

- 1) ด้านสติปัญญา คือ ความรู้ ความเข้าใจ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า
- 2) ด้านทัศนคติ และอารมณ์ คือ ความรู้สึกเห็นพ้อง ไม่เห็นพ้อง ความชอบ ความไม่ชอบ
- 3) ด้านทักษะ คือ ความคล่องแคล่ว ความชำนาญในการกระทำได้ด้วยตนเอง (ปราณี โพธิสุข, 2526) ดังนั้นผู้สอนจึงควรใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนา และความเจริญงอกงามในพฤติกรรมต่างๆ

เมื่อผู้เรียนได้มีการรับรู้เข้าใจทางด้านวิชาประวัติศาสตร์แล้วก็เป็น การนำสู่การวิจารณ์งานศิลปะ ศิลปะวิจารณ์ คือการพูดหรือการเขียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับศิลปะ (Feldman, 1973; Anderson, 1992) เป็นการสร้างความเข้าใจในคุณค่าของงานศิลปะด้วยวิธีการมองควบคู่กับการคิด (Feldman, 1972)

ในการประเมินทางด้านพุทธิพิสัย หรือด้านความรู้ได้นำการสอนศิลปะวิจารณ์ เอ็ดมันด์ เบิร์ก เฟลด์แมนเข้ามาในการจัดการเรียนการสอน เอ็ดมันด์ เบิร์ก เฟลด์แมน กล่าวถึงกระบวนการสอนศิลปะวิจารณ์ว่ามี 4 ชั้น คือ 1) บรรยาย 2) วิเคราะห์ 3) ตีความ และ 4) ประเมินผลหรือตัดสิน (Feldman, 1972)

ดังนั้นศิลปะวิจารณ์จะทำให้เกิดผู้ชมงานได้มีการแสดงความคิดเห็น เกิดความคิดวิเคราะห์ในการกล่าวถึงผลงานศิลปะโดยการเชื่อมโยงทัศนธาตุ และองค์ประกอบศิลป์เพื่อสร้างคุณค่าของงานศิลปะ และสามารถดึงดูดให้ผู้เรียนมีความสนใจ กล่าวคือ กล่าวแสดงออกทางความคิดเห็นจึงนำมาปรับใช้ในการนำศักยภาพทั้งทางด้านเจตคติ ทักษะปฏิบัติ และด้านสติปัญญาควบคู่กัน เพราะเด็กในระดับมัธยมศึกษาเป็นวัยที่ต้องการเรียนรู้ ค้นหา ความเป็นตัวของตัวเองดังนั้นหากส่งเสริมให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นในการถ่ายทอดออกมาจากความคิดภายในจิตใจ แล้วส่งเสริมให้เด็กนำการอภิปรายในครั้งนั้นมาปรับประยุกต์ใช้ในผลงานก็จะทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการที่ดีในการซาบซึ้งคุณค่าของงานศิลปะ

การสอนสุนทรียศาสตร์การทดลองเป็นการบูรณาการศิลปะวิจารณ์ ประวัติศาสตร์ศิลป์ และศิลปะปฏิบัติเข้าด้วยกันให้ผลดีต่อความรู้ความเข้าใจ และซาบซึ้งของนักเรียน ซึ่งเป็นผลงานการวิจัยของไมเคิล เดย์ (Day, 1976) ได้มีการค้นคว้าเปรียบเทียบการสอน 2 วิธีเพื่อหาว่าวิธีใดสามารถในการเลือกตัวเลือกที่พึงพอใจ (preference) และการตัดสินผลงานศิลปะ หาข้อมูลทั้งในด้านคุณค่า และความรู้ การทดลองผลของหลักสูตรที่มุ่งให้เด็กเกิดความสามารถที่จะเข้าใจ และเกิดความซาบซึ้งในศิลปะร่วมสมัย งานวิจัยดังกล่าวมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของผู้วิจัยในการศึกษาการจัดการเรียนการสอนศิลปะปฏิบัติโดยใช้กระบวนการที่ก่อให้เกิดการพัฒนาด้านความรู้ ทักษะ และความซาบซึ้งในงานศิลปะสามารถนำงานวิจัยชิ้นนี้เป็นตัวอย่าง หรือแนวทางที่เกิดประโยชน์ต่อผู้วิจัย

การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็ก และเยาวชน ผู้สอนพยายาม

คัดสรรกระบวนการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมทั้งปลูกฝังเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พัฒนาทักษะต่าง ๆ อันเป็นสมรรถนะสำคัญที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 23-24)

เด็กในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายควรเน้นในเรื่องการพัฒนาทั้งทางด้านเนื้อหาทฤษฎี ทักษะการปฏิบัติ และเจตคติคุณค่าที่ดีในการพัฒนาจิตใจอันจะนำไปสู่ความซาบซึ้งในการเรียน วิชาศิลปะ และยังนำไปพัฒนาปรับใช้ในการเรียนรู้และการพัฒนาในการใช้ชีวิตประจำวันได้อีก ด้วย

การสอนศิลปะปฏิบัติโดยใช้เทคนิคการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเป็นการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยผ่านการฝึกปฏิบัติที่กล่าวข้างต้นมีความสอดคล้องกับบลูม (Bloom, 1964) ที่ว่าการเรียนการสอนที่จะประสบความสำเร็จ และมีประสิทธิภาพนั้น ผู้สอนจะต้องกำหนด จุดมุ่งหมายให้ชัดเจนแน่นอน เพื่อให้ผู้สอนกำหนดและจัดกิจกรรมการเรียนรู้รวมทั้งวัดประเมินผล ได้ถูกต้อง และบลูมได้แบ่งประเภทของพฤติกรรมโดยอาศัยทฤษฎีการเรียนรู้และจิตวิทยาพื้นฐาน ว่า มนุษย์จะเกิดการเรียนรู้ใน 3 ด้านคือ 1) ด้านสติปัญญา หรือความรู้ 2) ด้านร่างกาย หรือทักษะปฏิบัติ และ 3) ด้านจิตใจ หรือความซาบซึ้ง

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาการจัดการเรียนการสอนโดยนำกิจกรรมเทคนิคการสร้างสรรค์งานศิลปะตามลัทธิโพสทิมเพรสชั่นนิสม์มาพัฒนานักเรียนในรายวิชา กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ที่อยู่ในขุมนุมนศิลป์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งนักเรียนสามารถพัฒนาการสร้างสรรค์งานศิลปะโดยการสร้างสรรค์ รูปแบบ เทคนิค วิธีการ และสามารถระบายสีได้หลายรูปแบบ เช่น การระบายแบบไล่ระดับสี ระดับความเข้มของสี ความอ่อนแก่ของสี สีกลมกลืน สีขัดแย้ง เป็นต้น โดยใช้ทฤษฎีสี ทฤษฎีทัศนธาตุ หลักการจัดองค์ประกอบศิลป์เข้ามาเชื่อมโยงให้เกิดเทคนิคในการใช้หลักการการระบายสีที่สวยงาม และหลากหลาย โดยการนำเทคนิคการสร้างสรรค์ผลงานในยุคคลิปปะลัทธิโพสทิมเพรสชั่นนิสม์มาจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้เกิดพัฒนาการในด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย ผู้วิจัยจึงศึกษาค้นหาวิธีการในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดังกล่าวโดยศึกษาเทคนิคกระบวนการสร้างงานศิลปะ และหลักการใช้สีในศิลปะลัทธิโพสทิมเพรสชั่นนิสม์เป็นสำคัญ ยกตัวอย่าง เทคนิคการสร้างงาน 3 รูปแบบ คือ 1) เทคนิคการผสมจุดสี เช่น จอร์จปีแอร์ เซอราต์ (Georges Pierre Seurat, ค.ศ. 1850–1891) 2) เทคนิครอยแผลง เช่น วินเซนต์ ฟานโกอก (Vincent Willem van Gough, ค.ศ. 1853–1890) และ 3) เทคนิคการลดทอนรายละเอียด เช่นพอล เซซานน์ (Paul Zezanne, ค.ศ. 1839–1906)

การศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรมการสอนเทคนิคโดยใช้กระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ เป็นเทคนิคที่ใช้กระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์เป็นแนวคิดที่มีแนวโน้มที่สำคัญในการศึกษาทางด้านรับรู้ (perception) การมองเห็นภาพ การเรียนรู้ และการแสดงออกทางทักษะปฏิบัติ รูปแบบ เทคนิคกระบวนการวิธีการใช้สี ระบายสีสร้างสรรค์งานศิลปะซึ่งจะเป็นการพัฒนาทั้งทางได้ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสติปัญญาควบคู่ไป ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมการสร้างสรรค์การแสดงออกในผลงานของนักเรียนว่านักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจะมีการรับรู้ มีความเข้าใจ และซาบซึ้ง ทั้งทางด้านเนื้อหา ทักษะ และเจตคติในงานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ ซึ่งมีรูปแบบเทคนิคต่าง ๆ ยกตัวอย่าง ผลงานจุดสี ผลงานรอยที่แปร่ง ผลงานการลดทอนรายละเอียด เป็นต้น สามารถแสดงออกลงในผลงานของตนเอง และเด็กนักเรียนได้แสดงศักยภาพทางด้านเจตคติ และสติปัญญาเพื่อให้เด็กมีการพัฒนาครบทั้ง 3 ด้านผู้วิจัยจึงสอดแทรกการเรียนการสอนศิลปะวิจารณ์เพื่อให้นักเรียนได้มีความกล้าคิดกล้าแสดงออกและวิเคราะห์การสร้างสรรค์งานศิลปะโดยเชื่อมโยงเกี่ยวกับเรื่องทัศนธาตุ (สี) และหลักการจัดองค์ประกอบศิลปะตามหลักการวิจารณ์อย่างง่ายสามารถนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิค หลักการใช้สีเพื่อที่จะพัฒนาทักษะในการระบายสี ที่จะช่วยส่งเสริมพัฒนาทักษะทางด้านรับรู้ การมองเห็นที่จะช่วยส่งเสริมความมั่นใจในการแสดงออกทางทักษะการระบายสีในผลงานศิลปะได้ดี อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมศิลปะในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่เหมาะสมอีกด้วย ซึ่งการนำหลักกระบวนการศิลปะรูปการจัดกระบวนการเรียนการสอนแบบ DBAE ที่ต้องการให้ผู้เรียนรับรู้ถึงสุนทรียศาสตร์ในทางด้านประวัติศาสตร์ ศิลปวิจารณ์ ความซาบซึ้งเห็นคุณค่า และนำมาสร้างสรรค์เป็นผลงานโดยผู้เรียนเกิดพัฒนาการ ในเนื้อหา ทักษะ และเจตคติควบคู่กันไป ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่นำมาพัฒนาผู้เรียนนี้เป็นรูปแบบที่สามารถนำมาพัฒนาการเรียนการสอนศิลปะได้ เพื่อพัฒนาการใช้สีตามหลักการใช้สีที่สร้างสรรค์ และการสร้างสรรค์งานจิตรกรรมสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์ของนักเรียนจึงได้นำเทคนิคเหล่านี้มาทดลองในการทำงานศิลปะของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

ดังนั้นการนำวิธีการเหล่านี้มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนานักเรียนเพื่อให้เกิดความชำนาญในกระบวนการสร้างงานศิลปะ และสามารถใช้สีเพื่อฝึกปฏิบัติการระบายสีให้สวยงามได้ สิ่งเหล่านี้จะเป็นเครื่องมือที่สามารถพัฒนาทางด้านกระบวนการสร้างงานศิลปะ โดยการใช้สี ผสมสี และการระบายสีซึ่งเป็นหลักการใช้สีที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีพัฒนาการเทคนิคกระบวนการที่สร้างสรรค์ส่งผลให้นักเรียนมีพัฒนาที่ดีขึ้นได้ ผู้วิจัยจึงใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนศิลปะตามทฤษฎี

ระบบของวัตถุประสงค์ทางการศึกษามุ่งเน้นการเปลี่ยนพฤติกรรมในตัวผู้เรียนของบลูม หรือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 3 ด้าน คือ

- 1) พุทธิพิสัย (ทฤษฎีหลักการ)
- 2) จิตพิสัย (เจตคติ สุนทรียภาพ รสนิยม ความเชื่อ)
- 3) ทักษะพิสัย (ทักษะ เทคนิควิธีการ)

อีกทั้งนำมาเชื่อมความสัมพันธ์ในการมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรมาตรฐาน แกนกลาง พุทธศักราช 2551 ที่มุ่งเน้นพัฒนาสมรรถนะ 5 ด้าน คือ

- 1) ความสามารถในการสื่อสาร
- 2) ความสามารถในการคิด
- 3) ความสามารถในการแก้ปัญหา
- 4) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี
- 5) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต (กระทรวงศึกษา, 2551)

เพื่อให้ได้ข้อความรู้ที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียน สอนศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอนศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 ประชากร คือ นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5 โรงเรียน บดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ๒ จำนวน 35 คน
 - 1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการทดลองนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5 โรงเรียน บดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) 2 ที่เป็นนักเรียนที่เลือกกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของชุมนุมศิลปะทางด้านศิลปะ และเรียนอยู่ในชุมนุมศิลปะ จำนวน 20 คน นักเรียนชาย จำนวน 8 คน นักเรียน และหญิง จำนวน 12 คน

2. ตัวแปรในการวิจัยประกอบด้วย

ตัวแปรต้น - การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามศิลปะลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์

ตัวแปรตาม - ผลสัมฤทธิ์ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านพุทธิพิสัย (ความรู้)
2) ด้านทักษะพิสัย (ทักษะ)
3) ด้านจิตพิสัย (เจตคติ)

ข้อตกลงเบื้องต้น

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเทคนิคการสร้างสรรคงานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ 3 เทคนิค โดยสร้างสรรคให้เกดเป็นภาพทิวทัศน์กับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นการสอนที่มุ่งเน้นทักษะกระบวนการสร้างงานตามเทคนิคศิลปะลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ซึ่งเป็นเทคนิคที่จำเป็นต่อนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีความสามารถในการใช้สี รูปแบบ วิธีการ และสามารถนำเทคนิคต่าง ๆ มาปรับใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การจัดการเรียนการสอนศิลปะศึกษา หมายถึง การจัดทำรูปแบบการสอนศิลปะศึกษา ที่มีองค์ประกอบ 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) วัตถุประสงค์ 2) เนื้อหา 3) วิธีการสอน 4) สื่ออุปกรณ์ / วัสดุ และ 5) การวัดผลประเมินผล

กิจกรรมสร้างสรรค์งานศิลปะ หมายถึง กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานโดยเน้นเรื่องรูปทรงและเนื้อหา ตามยุคลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทั้งทางด้านพุทธิพิสัย (ความรู้) ทางด้านทักษะพิสัย (ทักษะ) และทางด้านจิตพิสัย (เจตคติ)

ศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ หมายถึง เทคนิคการระบายสีตามยุคลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ 3 เทคนิค คือ 1) การถ่ายทอดเทคนิคการสร้างจุดสีของ จอร์จ เซอราท์ 2)การถ่ายทอดเทคนิคการสร้างรอยแปรงของวินเซนต์ แวนโกะ และ 3) การถ่ายทอดเทคนิคการลดทอนรายละเอียดของพอล เซซานน์

นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย หมายถึง นักเรียนมีอายุระหว่าง 15 – 17 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5 เป็นการเรียนร่วมกันในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนชุมนุมศิลปะ ซึ่งเรียนในช่วงเวลาหลังจากเลิกเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ทำการศึกษารวบรวมข้อมูล และทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จากเอกสาร สิ่งตีพิมพ์ วารสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศ และต่างประเทศที่เกี่ยวกับการจัดการเรียน การสอนศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

2. ศึกษาการจัดกิจกรรมการสอนศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์สำหรับนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยศึกษาแนวคิดทฤษฎี และทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ การจัดกิจกรรมการสอนศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ตอนปลายเน้นพัฒนาทักษะทางด้านพุทธิสัย (ความรู้) ทักษะพิสัย (ทักษะปฏิบัติ) และจิตพิสัย (เจตคติ)

3. ดำเนินการสร้างเครื่องมือ ประกอบด้วย

1. แผนการจัดการเรียนรู้
2. แบบประเมินทางด้านพุทธิพิสัย (ความรู้)
3. แบบประเมินทางด้านทักษะพิสัย (ทักษะปฏิบัติ)
4. แบบประเมินทางด้านจิตพิสัย (เจตคติ)
5. แบบสอบถามความคิดเห็น

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้ เทคนิคตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ประกอบด้วย เทคนิค และหลักการใช้สีจำนวน 3 แผน คือ

- 1) จุดสีสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์
- 2) รอยแปรงสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์
- 3) การลดทอนรายละเอียดสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์

3.2 แบบประเมินทางด้านพุทธิพิสัยใช้ประเมินความรู้ที่สัมพันธ์กับการจัด กระบวนการเรียนการสอนจำนวน 3 เรื่อง คือ

- 1) จุดสีสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์
- 2) รอยแปรงสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์
- 3) การลดทอนรายละเอียดสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์

3.3 แบบประเมินทางด้านทักษะพิสัย ใช้ประเมินทักษะปฏิบัติที่เกี่ยวกับการวาด ภาพทิวทัศน์ จำนวน 1 ชุด

3.4 แบบประเมินทางด้านจิตพิสัยใช้ประเมินเจตคติผู้เรียน จำนวน 1 ชุด

3.5 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้เทคนิคสร้างสรรค์ตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ จำนวน 1 ชุด

3.6 นำเครื่องมือ 5 ชุด ที่สร้างขึ้นไปขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา และ

ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 4 ท่าน ตรวจสอบแล้วมาปรับปรุง แก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ และทดสอบหาความถูกต้องและเหมาะสมของความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

3.7 นำเครื่องมือที่ได้ไปทดลองใช้ (try out) กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน ในโรงเรียน บดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) 2 แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น

3.7 นำเครื่องมือไปปรับแก้ไข แล้วนำไปทดลองกับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน ในโรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) 2

4. เก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการโดยนำหนังสือขอความร่วมมือถึงผู้อำนวยการโรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) 2 เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลกับเด็กนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้สอนกับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5 กลุ่มที่เรียนในรายวิชา กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในชุมนุมศิลปปะจนครบทุกแผนการจัดการเรียนรู้ ในระหว่างการจัดกิจกรรม ผู้สอนประเมินผลทางด้านความรู้โดยให้นักเรียนดูภาพผลงานของศิลปินในลัทธิโพสทิมเพรสชั่นนิสม์ ซึ่งมีการถ่ายทอดเทคนิค 3 รูปแบบ 1) การถ่ายทอดเทคนิคการสร้างจุดสีของ จอร์จ เซอวาท 2) การถ่ายทอดบรรยากาศของสี และแสงด้วยรอยแปรง ของวินเซนต์ แวนโกะ และ 3) การถ่ายทอดการเขียนภาพทัศนียภาพของเซซานน์ โดยการสังเคราะห์ให้เป็นโครงสร้างจากภาพธรรมชาติให้เป็นโครงสร้างแบบเรขาคณิตเป็นการลดทอนรายละเอียดของภาพ และให้นักเรียนอธิบายบรรยายภาพ โดยใช้แบบประเมินทางด้านพุทธิพิสัยใช้ประเมินทางด้านความรู้ผู้เรียน แบบประเมินทางด้านทักษะพิสัยใช้ประเมินผลงานผู้เรียน แบบประเมินทางด้านจิตพิสัยใช้ประเมินเจตคติผู้เรียน และแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เรียนในรูปแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน เมื่อสอนตามที่กำหนดไว้แล้วนำแบบประเมินทางด้านพุทธิพิสัยใช้ประเมินทางด้านความรู้ผู้เรียน แบบประเมินทางด้านจิตพิสัยใช้ประเมินเจตคติผู้เรียน (Post-Test) ให้ผู้เรียนอธิบายภาพอีกครั้ง

5. นำข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินพุทธิพิสัยความรู้ทั้งก่อนเรียน (Pre-test) และหลังเรียน (Post-test) คำนวณค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มก่อนเรียน และหลังเรียน โดยทดสอบค่า (t-test) จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินทางด้านทักษะพิสัยใช้ประเมินผลงานผู้เรียน แบบประเมินทางด้านจิตพิสัยใช้ประเมินเจตคติผู้เรียน และแบบสอบถามความคิดเห็นจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แบ่งเป็น 1) แบบประเมินตนเองของผู้เรียน และ 2) แบบสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนโดยผู้สอนมาแจกแจงความถี่แต่ละข้อแล้วนำมาหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. วิธีการวาดภาพโดยใช้วิธีการสอนเทคนิคการระบายสีในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. รู้การพัฒนา และผลการวาดจิตรกรรมสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์ของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
3. แนวทางในการศึกษาการวาดจิตรกรรมสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์ของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
4. ผลการวาดภาพโดยใช้เทคนิคการระบายสีต่าง ๆ ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางทักษะการวาดจิตรกรรมสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
5. ข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์ และเป็นแนวทางในการพัฒนากิจกรรมต่อการนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการวาดภาพเพื่อเป็นประสบการณ์ที่หลากหลายสำหรับการเรียนการสอนในศิลปศึกษามัธยมศึกษา
6. ข้อมูลดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจ และสามารถเป็นแนวทางในการในการศึกษาวิจัยต่อเนื่องเกี่ยวกับการวาดจิตรกรรมสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎี

ในการวิจัยเรื่อง“การศึกษาการจัดการเรียนการสอนศิลปะตามลัทธิโพสท์โมเดิร์นนิสม์ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. หลักสูตรโรงเรียน บดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ๒ พุทธศักราช 2552
2. การสอนวิชาศิลปะศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
 - 2.1 การจัดการเรียนรู้อุ้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ตามหลักสูตรมาตรฐานแกนกลาง พุทธศักราช 2551 สาระทัศนศิลป์
 - 2.2 ศิลปะในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
 - 2.3 องค์ประกอบการสอน
 - 2.4 รูปแบบและวิธีการสอน
 - 2.5 รูปแบบการสอนศิลปะ
 - 2.6 การวัดและประเมินผลทางศิลปะศึกษา
3. หลักการใช้สีกับงานทัศนศิลป์ตามลัทธิโพสท์โมเดิร์นนิสม์
 - 3.1 ความสำคัญของสี
 - 3.2 เทคนิคการสร้างสรรค้งานศิลปะประเภทจิตรกรรม
 - 3.2 กระบวนการสร้างงานทัศนศิลป์ของศิลปินในศิลปะลัทธิโพสท์โมเดิร์นนิสม์
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

เด็กนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่เลือกเรียนวิชาศิลปศึกษาของ
ชุมนุมในรายวิชา กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นนักเรียนที่มีอายุระหว่าง 15–17 ปี ศึกษาอยู่ใน
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5 ในการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนบดินทรเดชา
(สิงห์ สิงหเสนี) ๒ มีการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดย นักเรียนสามารถเลือกลงกิจกรรมชุมนุมตาม
ความสนใจของผู้เรียน เพื่อส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน กระบวนการในการจัดกิจกรรม
การเรียนการสอนในกิจกรรมชุมนุมของโรงเรียน บดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) 2 มีดังนี้

1) วัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมชุมนุม คือ ผู้เรียนสามารถเลือกกิจกรรมได้ตาม
ความสนใจ และกิจกรรมชุมนุมเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้เวลาว่างให้เป็น
ประโยชน์ในการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน

2) เนื้อหากิจกรรม เป็นการสอนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ศิลป์ตะวันตก และเทคนิค
การสร้างผลงานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์สำหรับรายวิชากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของ
นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

3) วิธีการสอน เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนพิเศษโดยการบรรยาย สาธิต
ทดลองปฏิบัติการทางด้านศิลปะเพื่อส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนทางด้านศิลปะโดยเฉพาะผลงาน
ทางด้านจิตรกรรม

4) สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ได้แก่ ภาพผลงานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์
โทรทัศน์จอ LCD คอมพิวเตอร์ อุปกรณ์ในการปฏิบัติงานศิลปะ เป็นต้น

5) การวัดผลประเมินผล คือ การให้ผลการประเมิน ผ่าน (ผ) และไม่ผ่าน (มผ)
ตามกฎระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้มีความสนใจในการศึกษาผลการสอนการจัดการเรียน
การสอนศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

1. หลักสูตรโรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ๒ พุทธศักราช 2552

วิสัยทัศน์

หลักสูตรโรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) 2 พุทธศักราช 2552 ตามหลักสูตร
แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนานักเรียนทุกคนซึ่งเป็นการกำลังของชาติให้
เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย
และเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น
ประมุขมีความรู้และทักษะพื้นฐานรวมทั้งเจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษา การประกอบอาชีพ และ

การศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพ

หลักการ

หลักสูตรโรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ๒ พุทธศักราช 2552 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีหลักการสำคัญ ดังนี้

1. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล
2. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชนที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาค และมีคุณภาพ
3. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพ และความต้องการของท้องถิ่น
4. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลา และการจัดการเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
6. เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

จุดหมาย

หลักสูตรโรงเรียน บดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ๒ พุทธศักราช 2552 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัย และปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสารการคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต
3. มีสุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย

4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย และพลโลกยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์ และพัฒนาสิ่งแวดล้อมมีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์ และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรโรงเรียน บดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ๒ พุทธศักราช 2552 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับ และส่งสารมี วัฒนธรรมในการใช้ภาษาในการถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเอง และสังคมรวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผล และความถูกต้องตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม
2. ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเอง และสังคมได้อย่างเหมาะสม
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรม และข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์ และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อม
4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหา และความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม และสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเอง และผู้อื่น

5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือก และใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเอง และสังคมในด้านการเรียนรู้ การสื่อสารการทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง และเหมาะสม

หลักสูตรโรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ๒ พุทธศักราช 2552 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์ สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

มาตรฐานการเรียนรู้

การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสมดุล ต้องคำนึงถึงหลักพัฒนาการทางสมอง และพหุปัญญาหลักสูตรโรงเรียน บดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ๒ พุทธศักราช 2552 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จึงกำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้

1. ภาษาไทย
2. คณิตศาสตร์
3. วิทยาศาสตร์
4. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
5. สุขศึกษาและพลศึกษา
6. ศิลปะ
7. การงานอาชีพ และเทคโนโลยี
8. ภาษาต่างประเทศ

สาระการเรียนรู้

สาระการเรียนรู้ ประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งกำหนดให้ผู้เรียนทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจำเป็นต้องเรียนรู้

ศิลปะ มีองค์ความรู้ ทักษะสำคัญ และคุณลักษณะในหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ความรู้ และทักษะในการคิดริเริ่ม จินตนาการ สร้างสรรค์งานศิลปะสุนทรียภาพ และการเห็นคุณค่าทางศิลปะ

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ พัฒนาอย่างรอบด้าน เพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย สติปัญญาอารมณ์ และสังคมเสริมสร้างให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย ปลูกฝัง และสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม สามารถจัดการตนเองได้ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาความมีระเบียบวินัย ความเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี ความรับผิดชอบ การทำงานร่วมกัน การรู้จักแก้ปัญหา การตัดสินใจที่เหมาะสม ความมีเหตุผล การช่วยเหลือแบ่งปันกัน เอื้ออาทร และสมานฉันท์ โดยจัดให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนให้ได้ปฏิบัติด้วยตนเองในทุกชั้นตอน ได้แก่ การศึกษาวิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมินและปรับปรุงการทำงาน เน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ตามความเหมาะสม และสอดคล้องกับวุฒิภาวะของผู้เรียน บริบทของสถานศึกษาและท้องถิ่น กิจกรรมนักเรียนดังกล่าวคือ กิจกรรมชุมนุม ชมรมศิลปะ

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่กำหนด เวลาเรียนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 รวมเวลาเรียน 360 ชั่วโมงเป็นเวลาสำหรับปฏิบัติกิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียน และกิจกรรมเพื่อสังคม และสาธารณประโยชน์ในสวนกิจกรรมเพื่อสังคม และสาธารณประโยชน์โรงเรียนจัดสรรเวลาให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรม ดังนี้

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม. 4 - 6) รวม 3 ปี จำนวน 60 ชั่วโมง

2. การสอนวิชาศิลปะศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเป็นกลุ่มสาระที่ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะ ชื่นชมความงาม มีสุนทรียภาพ ความมีคุณค่า ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์ กิจกรรมทางศิลปะช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม ตลอดจน การนำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง อันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพได้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิด

ความรู้ความเข้าใจ มีทักษะวิธีการทางศิลปะ เกิดความซาบซึ้งในคุณค่าของศิลปะ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงออกอย่างอิสระในศิลปะแขนงต่าง ๆ ประกอบด้วยสาระสำคัญคือ

ทัศนศิลป์

มีความรู้ความเข้าใจองค์ประกอบศิลป์ ทัศนธาตุ สร้างและนำเสนอผลงาน ทางทัศนศิลป์ จากจินตนาการ โดยสามารถใช้อุปกรณ์ที่เหมาะสม รวมทั้งสามารถใช้เทคนิค วิธีการ ของศิลปินในการสร้างงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจัยคุณค่างานทัศนศิลป์เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานศิลปะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล ชื่นชม ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน (กระทรวงศึกษา : 2551)

2.1 การจัดสาระการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ตามหลักสูตรมาตรฐานแกนกลางพุทธศักราช 2551 สาระทัศนศิลป์

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

สาระที่ ๑ ทัศนศิลป์

มาตรฐาน ศ ๑.๑ สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และความคิด สร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจัยคุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่องานศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ ๑.๒ เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล

คุณภาพผู้เรียน

จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖

- รู้และเข้าใจเกี่ยวกับทัศนธาตุและหลักการออกแบบในการสื่อความหมาย สามารถใช้ศัพท์ทางทัศนศิลป์ อธิบายจุดประสงค์ และเนื้อหาของงานทัศนศิลป์ มีทักษะ และเทคนิคในการใช้วัสดุ อุปกรณ์ และกระบวนการที่สูงขึ้นในการสร้างงานทัศนศิลป์ วิเคราะห์เนื้อหา และแนวคิด เทคนิควิธีการ การแสดงออกของศิลปินทั้งไทย และสากล ตลอดจนการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ในการออกแบบสร้างสรรค์งานที่เหมาะสมกับโอกาส สถานที่ รวมทั้งแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพสังคมด้วยภาพล้อเลียนหรือการ์ตูน ตลอดจนประเมินและวิจัยคุณค่างานทัศนศิลป์ด้วยหลักทฤษฎีวิจัยศิลปะ

- วิเคราะห์เปรียบเทียบงานทัศนศิลป์ในรูปแบบตะวันออกและรูปแบบตะวันตก
เข้าใจอิทธิพลของมรดกทางวัฒนธรรมภูมิปัญญาระหว่างประเทศที่มีผลต่อการสร้างสรรค์
งานทัศนศิลป์ในสังคม

ตารางที่ 1 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางมาตรฐาน (ศ 1.1)

สาระที่ ๑ ทัศนศิลป์

มาตรฐาน ศ ๑.๑ สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์
วิพากษ์ วิวิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่องานศิลปะอย่างอิสระ
ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.๔-๖	๑. วิเคราะห์การใช้ทัศนธาตุ และ หลักการออกแบบในการสื่อ ความหมายในรูปแบบต่าง ๆ	● ทัศนธาตุและหลักการออกแบบ
	๒. บรรยายจุดประสงค์และเนื้อหาของ งานทัศนศิลป์ โดยใช้ศัพท์ทาง ทัศนศิลป์	● ศัพท์ทางทัศนศิลป์
	๓. วิเคราะห์การเลือกใช้วัสดุ อุปกรณ์ และเทคนิคของศิลปินใน การแสดงออกทางทัศนศิลป์	● วัสดุ อุปกรณ์ และเทคนิคของศิลปิน ในการแสดงออกทางทัศนศิลป์
	๔. มีทักษะและเทคนิคในการใช้ วัสดุอุปกรณ์ และกระบวนการที่ สูงขึ้นในการสร้างงานทัศนศิลป์	● เทคนิค วัสดุ อุปกรณ์ กระบวนการ ในการสร้างงานทัศนศิลป์
	๕. สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ด้วย เทคโนโลยีต่าง ๆ โดยเน้นหลักการ ออกแบบและการจัดองค์ประกอบ ศิลป์	● หลักการออกแบบ และการจัด องค์ประกอบศิลป์ด้วยเทคโนโลยี

ตารางที่ 1 (ต่อ) ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.๔-๖	๖. ออกแบบงานทัศนศิลป์ได้เหมาะสมกับโอกาสและสถานที่	<ul style="list-style-type: none"> ● การออกแบบงานทัศนศิลป์
	๗. วิเคราะห์ และอธิบาย จุดมุ่งหมายของศิลปินในการเลือกใช้วัสดุ อุปกรณ์ เทคนิค และเนื้อหา เพื่อสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์	<ul style="list-style-type: none"> ● จุดมุ่งหมายของศิลปินในการเลือกใช้วัสดุ อุปกรณ์ เทคนิค และเนื้อหา ในการสร้างงานทัศนศิลป์
	๘. ประเมินและวิจารณ์งานทัศนศิลป์ โดยใช้ทฤษฎีการวิจารณ์ศิลปะ	<ul style="list-style-type: none"> ● ทฤษฎีการวิจารณ์ศิลปะ
	๙. จัดกลุ่มงานทัศนศิลป์เพื่อสะท้อนพัฒนาการ และ ความก้าวหน้าของตนเอง	<ul style="list-style-type: none"> ● การจัดทำแฟ้มสะสมงานทัศนศิลป์
	๑๐. สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ไทยสากล โดยศึกษาจากแนวคิด และวิธีการสร้างงานของศิลปินที่ตนชื่นชอบ	<ul style="list-style-type: none"> ● การสร้างงานทัศนศิลป์จากแนวคิด และวิธีการของศิลปิน
	๑๑. วาดภาพ ระบายสีเป็นภาพ ล้อเลียน หรือภาพการ์ตูนเพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพสังคมในปัจจุบัน	<ul style="list-style-type: none"> ● การวาดภาพล้อเลียนหรือภาพการ์ตูน

ตารางที่ 2 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางมาตรฐาน (ศ 1.2)

สาระที่ ๑ ทักษะศิลป์

มาตรฐาน ศ ๑.๒ เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.๔-๖	๑. วิเคราะห์ และเปรียบเทียบงานทัศนศิลป์ในรูปแบบตะวันออกและรูปแบบตะวันตก	● งานทัศนศิลป์รูปแบบตะวันออกและตะวันตก
	๒. ระบุงานทัศนศิลป์ของศิลปินที่มีชื่อเสียง และบรรยายผลตอบรับของสังคม	● งานทัศนศิลป์ของศิลปินที่มีชื่อเสียง
	๓. อภิปรายเกี่ยวกับอิทธิพลของวัฒนธรรมระหว่างประเทศที่มีผลต่องานทัศนศิลป์ในสังคม	● อิทธิพลของวัฒนธรรมระหว่างประเทศที่มีผลต่องานทัศนศิลป์

ดังจะเห็นได้ว่าหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะชั้นที่ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษา มีพัฒนาการครบทั้ง 3 ด้านมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ มีทักษะวิธีการทางศิลปะ เกิดความซาบซึ้งในคุณค่าของศิลปะ คือ พัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา การนำไปสู่การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าคิดกล้าแสดงออกอันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพได้

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดกรอบโครงสร้างเวลาเรียนพื้นฐานต่ำสำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งสถานศึกษาสามารถเพิ่มเติมได้ตามความพร้อม และจุดเน้น โดยสามารถปรับให้เหมาะสมตามบริบทของสถานศึกษา และสภาพผู้เรียน ดังนี้

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6) ให้จัดการเรียนเป็นรายภาค มีเวลาเรียนวันละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง คำนวณน้ำหนักของรายวิชาที่เรียนเป็นหน่วยกิต ใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียนมีค่าน้ำหนักวิชาเท่ากับ 1 หน่วยกิต (นก.) ซึ่งรายวิชาศิลปะ มี 120 (3 นก.) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 19-20)

ผู้สอนพยายามคัดสรรกระบวนการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ ตามมาตรฐานการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมทั้งปลูกฝังเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ พัฒนาทักษะต่าง ๆ อันเป็นสมรรถนะสำคัญที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียน

หลักการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน โดยยึดหลักว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด เชื่อว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และ พัฒนานตนเองได้ ยึดประโยชน์ที่เกิดกับผู้เรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน สามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มศักยภาพ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และ พัฒนาการทางสมอง เน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้ และคุณธรรม

กระบวนการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนจะต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่ หลากหลายเป็นเครื่องมือที่จะนำพาตนเองไปสู่เป้าหมายของหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ที่จำเป็น สำหรับผู้เรียน อาทิ กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการสร้างความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการทางสังคม กระบวนการเผชิญสถานการณ์ และแก้ปัญหากระบวนการเรียนรู้จาก ประสบการณ์จริง กระบวนการปฏิบัติ ลงมือทำจริง กระบวนการจัดการ กระบวนการวิจัย กระบวนการจัดการ กระบวนการวิจัย กระบวนการเรียนรู้การเรียนรู้ของตนเอง กระบวนการพัฒนา ลักษณะนิสัย

กระบวนการเหล่านี้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนควรได้รับการฝึกฝน พัฒนา เพราะจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร ดังนั้น ผู้สอนจึง จำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อให้สามารถเลือกใช้ในการจัด กระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1. ออกแบบการจัดการเรียนรู้

ผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาให้เข้าใจถึงมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และสาระการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน แล้วพิจารณาออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยเลือกใช้วิธีการสอน และเทคนิคการสอน สื่อ/แหล่ง การเรียนรู้ การวัด และประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ และบรรลุเป้าหมายที่ กำหนด

2.บทบาทของผู้สอนและผู้เรียน

การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามเป้าหมายของหลักสูตรทั้งผู้สอนและผู้เรียนควรมีบทบาท ดังนี้

2.1 บทบาทของผู้สอน

- 1) ศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคล แล้วนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนที่ท้าทายความสามารถของผู้เรียน
- 2) กำหนดเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ด้านความรู้ และทักษะกระบวนการที่เป็นความคิดรวบยอด หลักการ และความสัมพันธ์ รวมทั้งคุณลักษณะอันพึงประสงค์
- 3) ออกแบบการเรียนรู้ และจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมอง เพื่อนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย
- 4) จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้
- 5) จัดเตรียม และเลือกใช้สื่อให้เหมาะสมกับกิจกรรม นำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน
- 6) ประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายเหมาะสมกับธรรมชาติของวิชา และระดับพัฒนาการของผู้เรียน
- 7) วิเคราะห์ผลการประเมินมาใช้ในการซ่อมเสริม และพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของตนเอง

2.2 บทบาทของผู้เรียน

- 1) กำหนดเป้าหมาย วางแผน และรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง
- 2) เสาะแสวงหาความรู้ เข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ วิเคราะห์สังเคราะห์ข้อความรู้ ตั้งคำถามคิดหาคำตอบ หรือหาแนวทางแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่าง ๆ
- 3) ลงมือปฏิบัติจริง สรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ด้วยตนเองและนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ
- 4) มีปฏิสัมพันธ์ ทำงาน ทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มและครู
- 5) ประเมินและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง(กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 23-24)

2.2 ศิลปะในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ในการจัดการศึกษาของชาติในปัจจุบัน มีความคิดในการส่งเสริมให้ประชาชนทุกคนได้มีการศึกษาที่ถูกจัดขึ้นอย่างเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลในชาติได้ศึกษาเล่าเรียนตามความสามารถ และความสนใจ จึงจัดให้มีขอบเขตของการศึกษากว้างขึ้น ทั้งใน และนอกระบบโรงเรียน กล่าวคือ หากการศึกษาในระบบโรงเรียน ผู้เรียนก็ต้องเข้าเรียนในชั้นเรียน มีครูผู้สอนในสภาพแวดล้อมของโรงเรียน แต่หากบุคคลไม่สามารถเข้าในระบบของโรงเรียนที่เป็นปกติแล้ว อันเนื่องมาจากพันวัยที่จะต้องเรียนในระบบแล้ว เขาก็สามารถศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งมีการจัดหลักสูตรที่แตกต่างและหลากหลาย โดยอาจเป็นการศึกษาในระยะสั้น ๆ หรือการศึกษาเฉพาะเรื่องที่มีประโยชน์ต่อการออกไปประกอบอาชีพ

สุจินต์ วิศวะชานนท์ (2536: 6-7) เสนอว่า การศึกษาระดับมัธยมศึกษาเป็นการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่อายุประมาณ 12-17 ปี เป็นการศึกษาที่ต่อเนื่องจากประถมศึกษา ในบางประเทศจัดให้การศึกษาระดับนี้เป็นการศึกษาภาคบังคับที่เยาวชนทุกคนจะต้องเรียน

การจัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย 2551 มุ่งหวังให้ผู้เรียนเมื่อเรียนจบหลักสูตรแล้วจะเป็นผู้มีความรู้ สู้เศรษฐกิจพอเพียง รับผิดชอบต่อสังคม ใฝ่เรียนรู้มุ่งสู่สากล และความสามารถในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

จะเห็นได้ว่าการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ดังคำกล่าวของ วี กู๊ด (Good, 1945) ที่ว่ามัธยมศึกษาเป็นการจัดการศึกษาแก่เยาวชนที่มีอายุระหว่าง 12-17 ปี เน้นเนื้อหาทางการค้นคว้า การเรียนรู้ การแสดงออกให้เข้าใจในความเป็นจริงของชีวิต การพัฒนาด้านเจตคติ สังคม ร่างกาย สติปัญญา นั่นคือ มัธยมศึกษา เป็นการศึกษาระดับกลางเชื่อมการศึกษาระดับประถมศึกษา และระดับอุดมศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา มีหน้าที่ให้ความรู้ ความชำนาญ ด้านการฝึก เน้นการประกอบอาชีพเป็นกำลังของประเทศ

ความหมายของมัธยมศึกษา เป็นการศึกษาระดับที่ควรคำนึงถึงเอกภาพจึงจัดเป็นสายสามัญเพื่อให้มีพื้นฐานความรู้ทั่วไปและสายอาชีพ เพื่อให้ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพบ้าง อาจจัดสอนประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น และประโยคมัธยมศึกษาตอนปลายรวมในโรงเรียนเดียวกันหรือแยกกันก็ได้

พอสรุปได้ว่า การศึกษาระดับมัธยมศึกษา คือ การศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีอายุ ประมาณ 12-17 ปี โดยจัดเป็นสายสามัญที่ให้ความรู้ทั่วไป และสายอาชีพ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ เกิดพัฒนาการทางด้านเจตคติ สังคม ร่างกาย สติปัญญา และเกิดทักษะในการประกอบอาชีพ ทั้งนี้เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาในระดับอุดมศึกษาต่อไป (วุฒิ วัฒนสิน, 2541: 96-97)

จุดมุ่งหมายทั่วไปของการมัธยมศึกษา เพื่อพัฒนาบุคคล สังคม เตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมในการประกอบอาชีพที่เหมาะสม และเตรียมผู้เรียนในการศึกษาต่อในระดับสูง (วุฒิ วัฒนสิน, 2541: 97)

ศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษา

วุฒิ วัฒนสิน (2541 : 96-98) กล่าวว่า การมัธยมศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษาที่ส่งเสริมให้ประชาชนทุกคนได้มีการศึกษาอย่างเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลในชาติได้ศึกษาเล่าเรียนตามความสามารถและความสนใจ จึงจัดให้มีขอบเขตของการศึกษากว้างขึ้น ทั้งในและนอกระบบโรงเรียน กล่าวคือ หากการศึกษาในระบบโรงเรียนผู้เรียนก็ต้องเข้าเรียนในชั้นเรียน มีครูผู้สอนในสภาพแวดล้อมโรงเรียน แต่หากบุคคลไม่สามารถเข้าเรียนในระบบโรงเรียนที่เป็นปกติแล้ว อันเนื่องมาจากพันวัยที่จะต้องเรียนในระบบแล้ว เขาก็สามารถศึกษานอกระบบโรงเรียนซึ่งมีการจัดหลักสูตรที่แตกต่าง และหลากหลาย โดยอาจเป็นการศึกษาในระยะสั้น ๆ หรือการศึกษาเฉพาะเรื่องที่มีประโยชน์ต่อการออกไปประกอบอาชีพ

สุจินต์ วิทวชีรานนท์ (2536 : 6-7) เสนอว่า การศึกษาระดับมัธยมศึกษา เป็นการศึกษาที่จัดสำหรับผู้เรียนที่มีอายุประมาณ 12-17 ปี เป็นการศึกษาที่ต่อเนื่องจากประถมศึกษาในบางประเทศจัดให้การศึกษาระดับนี้เป็นการศึกษาภาคบังคับที่เยาวชนทุกคนต้องเรียน

นักเรียนมัธยมศึกษา

นักเรียนมัธยมศึกษา คือ ผู้ที่มีอายุระหว่าง 12-18 ปี และเป็นเด็กวัยรุ่น จึงอาจนิยามได้ว่า “นักเรียนมัศึกษาก็คือผู้ที่เปลี่ยนจากความเป็นเด็กไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่” (Lambart B. Geraldine and Other. 1978 : 1-2)

เด็กวัยนี้เข้าสู่วัยรุ่นแล้ว เป็นวัยที่มีความกระตือรือร้น และอยากรู้อยากเห็นอย่างมีเหตุผล พยายามหลีกเลี่ยงการทำอะไรอย่างที่ไม่ดีเล็ก ๆ ขอบทำกัน ทำงานเอาจริงเอาจัง แข่งขันกันเพื่อสร้างปมเด่นให้กับตัวเอง เด็กผู้ชายจะเข้ากลุ่มเดียวกัน และเด็กผู้หญิงก็จะเข้าอยู่ในกลุ่มของตนเอง การจัดกิจกรรมจึงจำเป็นต้องสอดคล้องกับเพศของเด็กด้วย

ฉะนั้นนักเรียนมัธยมศึกษาในระบบโรงเรียนก็คือ ผู้ที่มีอายุปฏิทินระหว่าง 12-18 ปีและเป็นผู้ที่กำลังเปลี่ยนจากความเป็นเด็กไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่

จะเห็นได้ว่าการศึกษาระดับมัธยมศึกษา เป็นการศึกษสำหรับผู้เรียนที่มีอายุ 12-17 ปี และเป็นการศึกษาต่อจากการศึกษาระดับประถมศึกษาและเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาระดับอุดมศึกษา ดังคำกล่าวของ คาร์เตอร์ วี กู๊ด (Cater V. Good) ที่ว่ามัธยมศึกษาเป็นการจัดการศึกษาแก่เยาวชนที่มีอายุระหว่าง 12-17 ปี เน้นเนื้อหาด้านการค้นคว้า การเรียนรู้ การแสดงออกให้เข้าใจในความเป็นไปของชีวิต การพัฒนาด้านเจตคติ สังคม ร่างกาย และสติปัญญา นั่นคือ มัธยมศึกษาเป็นการศึกษาระดับกลางเชื่อมการศึกษาระดับประถมศึกษา และระดับอุดมศึกษา โรงเรียนมัศึกษามีหน้าที่ให้ความรู้ ความชำนาญ ด้านการฝึก เน้นการประกอบอาชีพเป็นกำลังของประเทศ จัดเป็นสายสามัญ เพื่อให้มีพื้นฐานความรู้ทั่วไป และสายอาชีพ เพื่อให้ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ อาจจัดสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลายรวมในโรงเรียนเดียวกัน หรือแยกกันก็ได้

สรุปได้ว่า การศึกษาระดับมัธยมศึกษาคือ การศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีอายุประมาณ 12-17 ปีโดยจัดเป็นสายสามัญที่ให้ความรู้ทั่วไปและสายอาชีพ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้เกิดพัฒนาการทางด้านเจตคติ สังคม ร่างกาย สติปัญญา และเกิดทักษะในการประกอบอาชีพทั้งนี้เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อไป

จุดมุ่งหมายของการมัธยมศึกษา ประกอบด้วยแนวทางสำคัญดังต่อไปนี้

1. เพื่อพัฒนาบุคคล เป็นจุดมุ่งหมายที่จะส่งเสริมผู้เรียนให้มีพัฒนาการทั้งทางด้านสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ และสังคม
2. เพื่อพัฒนาสังคม เป็นจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดีรับผิดชอบต่อสังคมเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมและครอบครัวอันจะส่งผลในการพัฒนาสังคม
3. เพื่อเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมในการประกอบอาชีพที่เหมาะสม จุดมุ่งหมายตามแนวนี้เป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญเพราะผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาเป็นวัยรุ่น เมื่อจบการศึกษาแล้วหากผู้เรียนไม่ต้องการหรือไม่สามารถศึกษาต่อในระดับสูงต่อไป ก็จะเข้าสู่ตลาดแรงงานทันที สถาบันการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จะต้องบรรลุจุดมุ่งหมายการเตรียมความพร้อมเพื่อไปประกอบอาชีพที่เหมาะสมให้แก่ นักเรียนด้วย
4. เพื่อเตรียมผู้เรียนการศึกษาต่อในระดับสูง เนื่องจากการศึกษาระดับมัธยมเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานของการศึกษาระดับอุดมศึกษา การให้ความรู้พื้นฐานที่จำเป็นต่อการศึกษาในชั้นสูง จึงเป็นสิ่งที่สถาบันการศึกษาระดับมัธยมต้องคำนึง (วุฒิ วัฒนสิน, 2541: 98)

สรุปได้ว่าจุดมุ่งหมายในการศึกษาระดับมัธยม มุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิต และให้สามารถทำประโยชน์ให้กับสังคมตามบทบาทและหน้าที่ของตน ในฐานะพลเมืองดี โดยให้ผู้เรียนได้พัฒนาเชาว์ปัญญา มีความรู้ และทักษะเฉพาะด้านตามศักยภาพ เห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ ร่วมพัฒนาสังคม ด้วยแนวทางและวิธีการใหม่ๆ และบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม

การจัดการศึกษาทางศิลปศึกษาสำหรับวัยรุ่น

ผู้จัดการศึกษา หรือครูในโรงเรียนจะต้องมีความรู้และความเข้าใจในเครื่องรับ นั่นคือ นักเรียนมัธยมศึกษาซึ่งอยู่ในช่วงวัยรุ่น ว่ามีพัฒนาการ พฤติกรรม และจิตวิทยาอย่างไร ทั้งนี้เพื่อปรับเครื่องรับ และเครื่องส่งให้ตรงกัน โดยมีจุดมุ่งหมายสูงสุดอยู่ที่การแสดงออกถึงศักยภาพที่มีอยู่ในตัวของนักเรียนมัธยมศึกษา (วุฒิ วัฒนสิน, 2541: 99)

วุฒิ วัฒนสิน (2541 : 104) กล่าวว่า ครูศิลปะในระดับมัธยมศึกษา ควรทำความเข้าใจกับศักยภาพทางศิลปะของนักเรียนในวัยนี้ว่ามีความสามารถระดับใด ทั้งนี้เพื่อจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับวุฒิภาวะของนักเรียนและเพื่อกำหนดเกณฑ์การวัดและการประเมินผล แต่ในที่สุดครูศิลปะต้องตระหนักว่า นักเรียนในวัยนี้บางคนอาจมีความสามารถมากกว่าหรือน้อยกว่าเกณฑ์มาตรฐานนี้ ซึ่งถือว่าเป็นความสามารถที่พิเศษเพื่อเขาจะได้มีพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะ ครูศิลปะควรเน้นการสอนที่เหมาะสมกับความสนใจ และวุฒิภาวะของนักเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนอยู่ที่การส่งเสริมการแสดงออกอย่างเสรีของผู้เรียน ทั้งนี้เพื่อพัฒนาการในทุกด้าน โดยเฉพาะด้านความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน

สิ่งที่น่าสังเกตเป็นอย่างยิ่งก็คือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น วิชาศิลปะจัดสอนให้เด็กเพื่อเป็นการพัฒนาบุคลิกภาพมิได้มุ่งให้ไปประกอบอาชีพ อย่างระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ครูศิลปะจึงควรตระหนักถึงความแตกต่างในจุดมุ่งหมายในหลักสูตรของทั้งสองระดับนี้ด้วยศิลปะเป็นสิ่งที่รัฐควรสนับสนุนให้เด็กในระดับมัธยมศึกษาได้เรียนรู้เป็นอย่างยิ่ง แต่โดยข้อเท็จจริงแล้ว ศิลปะในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา กลับเป็นเนื้อหาการเรียนการสอนที่อยู่ในระดับเป็นรองเนื้อหาวิชาอื่น ๆ มาโดยตลอดทั้ง ๆ ที่ในชีวิตจริงแล้วสังคมภายนอกโรงเรียนให้ความสำคัญกับศิลปะเป็นอย่างยิ่ง

จะเห็นได้ว่าจากหลักสูตรมาตรฐานแกนกลาง พุทธศักราช 2551 สาระการเรียนรู้ศิลปะ มีบทบาทในการพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านทักษะพิสัย จิตพิสัย และพุทธิพิสัย ทั้งนี้มะลิฉัตร เอื้ออานนท์ (2545) กล่าวว่า พัฒนาการด้านพุทธิพิสัย จะเน้นให้ความสำคัญกับเรื่องของการรู้คิด

เชาว์ปัญญา ความรู้ และความเข้าใจ ปัจจุบันได้มีกาศึกษาค้นคว้าในต่างประเทศพบว่าศิลปะแขนงต่าง ๆ สามารถพัฒนาผู้เรียนทางเชาว์ปัญญาเช่นกัน ถ้ามีการเรียนการสอนผ่านกิจกรรมประเภท วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจัยณ์ นอกจากการปฏิบัติงานศิลปะที่ใช้ทักษะฝีมือแล้ว ผู้สอนต้องฝึกให้ผู้เรียนรู้จักการมอง การสังเกต และการใช้ภาษาในการอธิบาย หรือการวิจารณ์งานศิลปะอีกด้วย

ในการสอนศิลปศึกษา กิจกรรมจัดเป็นส่วนหนึ่งของการสอนที่มีความสำคัญยิ่ง และเป็นตัวกระตุ้นความคิดของผู้เรียนให้แสดงออกถึงความเข้าใจในบทเรียน (เกษร ธิตะจารี, 2543) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการสอนว่าควรใช้วิธีสอนแบบใดให้เหมาะสมกับเนื้อหา กิจกรรมที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ โดยที่ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ทั้งการเป็นผู้สร้างงาน และผู้วิพากษ์งานศิลปะไปพร้อม ๆ กัน อย่างไรก็ตามวิธีการสอนนั้นมีหลากหลาย ครูต้องตระหนักว่าตนเองมีความสามารถมีวิจรรย์ญาณในการพิจารณาถึงความเหมาะสม และประสิทธิภาพของการสอนของตน มีภูมิปัญญา และอิสระที่จะคิดสร้างสรรค์กระบวนการของตนเอง (มะลิฉัตร เอื้ออานนท์, 2545)

ดังนั้นในการจัดกิจกรรมการสอนวาดภาพสำหรับเด็กนั้น ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแก่เด็กเพื่อให้เด็กได้มีการพัฒนาการรับรู้ทางด้านต่าง ๆ การเรียนสอนที่ดีจะต้องทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และเกิดความรู้ใหม่อันที่ได้จากผลการสอนของคุณ ซึ่งการสอนเป็นหน้าที่ของผู้สอน หรือที่เรียกว่า “ครู” และการเรียนเป็นหน้าที่ของผู้เรียนหรือที่เรียกว่า “นักเรียน” ถ้านักเรียนไม่เกิดการเรียนรู้ แสดงว่าการสอนกับการเรียนไม่สัมพันธ์กัน ครูอาจสอนดีแต่นักเรียนไม่ฟัง ไม่สนใจหรือนักเรียนสนใจแต่ครูสอนยากไปหรืออธิบายไม่ดี นักเรียนจึงเกิดความสับสน ดังนั้นการสอนที่ดี และมีประสิทธิภาพนั้น ขึ้นอยู่กับตัวผู้สอนที่จะต้องสนับสนุน แล้วช่วยหาคำแนะนำ เป็นที่ปรึกษาให้กับนักเรียน

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนควรคำนึงถึงความเหมาะสมกับความสนใจ และวุฒิภาวะของนักเรียนเพื่อกำหนดเกณฑ์การวัดและการประเมินผลในการนำมาพัฒนาในทุก ๆ ด้านของนักเรียนโดยส่งเสริมให้นักเรียนมีการแสดงออกได้อย่างเสรี จะเห็นได้ว่าสาระการเรียนรู้ศิลปะในหลักสูตรมาตรฐานแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีพุทธศักราช 2551 ได้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีการวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่องานศิลปะ และจากการเรียนการสอนศิลปะที่ผ่านมาไม่ได้เน้นให้ผู้เรียนมีทักษะทางด้านการวิจารณ์งานศิลปะเท่าที่ควร ซึ่งต้องใช้กระบวนการสังเกตโดยการรับรู้ทางสายตาเป็นสำคัญ อันจะนำไปสู่การพัฒนาทางสติปัญญา และทักษะปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่อง

2.3 องค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนจะสัมฤทธิ์ผลได้ก็คือ ครูผู้สอนเป็นตัวจักรสำคัญในการนำหลักสูตรไปใช้ มีความเอาใจต่อการสอน และการสอนให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักสูตร การเลือกวิธีการสอนให้เหมาะสม การจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ ตลอดจนการวัด และประเมินผล การเรียน (สุมิตร คุณานุกร, 2518) ดังนั้นสถาบันการศึกษาจะต้องคำนึงถึงการจัดการเรียน การสอนให้เป็นไปตามความต้องการ โดยดำเนินกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุตาม จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ดังที่มิถุนการศึกษากล่าวถึงหลักและองค์ประกอบในการจัดการเรียน การสอน ดังนี้

สุมิตร คุณานุกร (2518) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนว่าควรมี 4 ประการ คือ

- 1) ความมุ่งหมาย
- 2) เนื้อหา
- 3) การนำไปใช้
- 4) การประเมินผล

สันต์ ธรรมบำรุง (2525) ได้เสนอองค์ประกอบของการเรียนการสอนไว้ 5 ขั้นตอน ประกอบด้วยดังต่อไปนี้

- 1) วัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม
- 2) การประเมินผลผู้เรียนก่อนสอน
- 3) การสอน
- 4) การประเมินผลหลังสอน
- 5) ข้อมูลป้อนกลับ

บุญมี เณรยอด (2531) ได้สรุปองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนไว้ 4 ข้อ ได้แก่

- 1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร
- 2) เนื้อหาของหลักสูตร
- 3) การนำหลักสูตรไปใช้
- 4) การประเมินผลหลักสูตร

สัจด์ อุทรานันท์ (2532) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่จำเป็นสำหรับระบบการเรียนการสอน
ว่ามีรายละเอียดดังนี้

1) ลักษณะของผู้เรียน

- (1) ความสามารถทางสติปัญญา
- (2) อัตราการเรียน
- (3) ลักษณะการเรียน
- (4) ประสบการณ์เดิม

2) จุดประสงค์การสอน

- (1) ความรู้ความเข้าใจ
- (2) ทักษะทางกาย
- (3) เจตคติและค่านิยม

3) เนื้อหาสาระที่จะนำมาสอน

- (1) ข้อเท็จจริงและความรู้ธรรมดา
- (2) ความคิดรวบยอดและหลักการ
- (3) การคิดแก้ปัญหา และความคิดสร้างสรรค์
- (4) ทักษะทางกาย
- (5) เจตคติและค่านิยม

4) การเตรียมความพร้อม

- (1) การเตรียมสภาพแวดล้อม
- (2) การเร้าความสนใจ

5) การดำเนินการสอน

- (1) การเลือกกลวิธีการสอน
- (2) การเลือกกิจกรรมการสอน
- (3) การเลือกสื่อการเรียนการสอน

6) การสร้างเสริมทักษะ

- (1) การช่วยเหลือเด็กเรียนช้า
- (2) การส่งเสริมเด็กเก่ง

- (3) การจัดกิจกรรมสนับสนุน
 - (4) การสรุป-บททวน
 - (5) การสั่งงาน
- 7) การควบคุมและตรวจสอบ
- (1) การวัดความรู้ก่อนสอน
 - (2) การใช้คำถาม
 - (3) การเสริมสร้างกำลังใจ
 - (4) การวัดผลหลังการสอน
- 8) สัมฤทธิ์ผลของการสอน
- 9) การปรับปรุงแก้ไข

วรภรณ์ ศุนาลัย (2535) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนว่ามี 4 องค์ประกอบด้วยกัน คือ

- 1) วัตถุประสงค์
- 2) เนื้อหาสาระวิชาของหลักสูตร
- 3) การนำหลักสูตรไปใช้
- 4) การประเมินผล

ถำรง บัวศรี (2542) กล่าวถึง องค์ประกอบที่สำคัญของการจัดการเรียนการสอนซึ่งประกอบด้วย

- 1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร หมายถึง สิ่งที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากเรียนจบ
- 2) จุดประสงค์ของการเรียนการสอน หมายถึง สิ่งที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากเรียนจบเนื้อหาสาระในวิชาที่กำหนดไว้
- 3) เนื้อหาสาระและประสบการณ์ หมายถึง กระบวนการและวิธีการในการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางความรู้และอื่น ๆ ตามจุดประสงค์และจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้
- 4) วัสดุอุปกรณ์และการสื่อสาร หมายถึง เครื่องมือเครื่องใช้และวัสดุต่าง ๆ

รวมทั้งอุปกรณ์โสตทัศนอุปกรณ์ และอื่น ๆ ที่จะช่วยส่งเสริมคุณภาพ และประสิทธิภาพการเรียน การสอน

5) การประเมินผล หมายถึง การประเมินผลการจัดการเรียนการสอน

วิชัช วงใหญ่ (2535 : 604-608) กล่าวถึงองค์ประกอบพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนการสอนว่า มีรูปแบบดังต่อไปนี้

1) ศึกษาหลักสูตร โดยทำการวิเคราะห์ทั้งจุดมุ่งหมายและเนื้อหา การศึกษา

หลักสูตรเป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้สอนจะต้องกระทำทุกครั้งก่อนวางแผนการสอน

2) การศึกษากลุ่มเป้าหมาย การศึกษาสภาพผู้เรียนก่อนสอนจะช่วยให้การสอนเป็นไปตามแนวทางที่ผู้สอนกำหนดไว้ในจุดประสงค์การเรียนรู้ ผู้สอนควรพยายามจัดประสบการณ์เรียนรู้ให้ตรงกับลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียน

3) กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ เมื่อศึกษาหลักสูตรทั้งทางด้านจุดประสงค์ และเนื้อหา รวมทั้งกลุ่มเป้าหมายเรียบร้อยแล้ว สามส่วนนี้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ไว้ล่วงหน้าว่าเมื่อสอนเสร็จแล้วผู้เรียนจะเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านใดบ้าง สำหรับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านใดบ้าง สำหรับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนสามารถจำแนกได้ 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ (cognitive domain) ด้านทักษะ (psychomotor domain) และด้านทัศนคติ (affective domain) การกำหนดจุดประสงค์นั้นนอกจากการพิจารณาพฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียนแล้วยังต้องพิจารณาดูว่าจุดประสงค์ที่กำหนดไว้นั้นสอดคล้องกับนโยบายของสถาบัน คณะและภาควิชาหรือไม่ และเมื่อกำหนดกิจกรรมลงไปแล้วจะเหมาะสมกับผู้เรียนหรือไม่ และผู้สอนเองมีความรู้ความสามารถในเรื่องที่จะสอนมากน้อยเพียงใดสิ่งเหล่านี้ควรนำมาใช้พิจารณาในการกำหนดจุดประสงค์ เพื่อช่วยให้จุดประสงค์ที่ตั้งขึ้นมา มีความหมาย และสามารถปฏิบัติได้

4) การประเมินผลก่อนการเรียน เพื่อให้การสอนเป็นไปตามแนวทางที่ผู้สอนกำหนด ผู้สอนควรทำการสำรวจเพื่อตรวจสอบอีกครั้งหนึ่งว่าผู้เรียนอยู่ในสภาพใด มีความพร้อมจะเรียนมากน้อยเพียงใด การประเมินผลก่อนการเรียน อาจกระทำโดยการซักถามผู้เรียนเกี่ยวกับเรื่องที่เรียนอย่างคร่าว ๆ ไม่จำเป็นต้องใช้แบบทดสอบทุกครั้ง ผู้สอนก็จะสามารถวินิจฉัยได้ว่า จะปรับการสอนครั้งนี้อย่างไรจึงจะทำให้การสอนดำเนินไปตามแผนที่วางไว้

5) การเลือกวิธีสอน การเลือกวิธีสอนในที่นี้จะรวมถึงการจัดประสบการณ์สื่อการเรียนที่มีความสัมพันธ์กับจุดประสงค์การเรียน เนื้อหาวิชาและกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้ลักษณะการเรียนตรงกับความต้องการของผู้เรียนมากที่สุด

6) แหล่งบริการและสนับสนุน การสอนที่มีประสิทธิภาพจะต้องได้รับบริการสนับสนุนการสอนได้เป็นอย่างดี

7) การประเมินผล เป็นขั้นสุดท้ายของการวางแผนการสอนเพื่อที่จะตรวจสอบดูว่าผลของการสอนที่ดำเนินไป ได้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ การประเมินผลแต่ละครั้ง ผู้สอนจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินไว้ให้แน่นอนว่าจะประเมินอะไร เช่น การตัดสินใจได้ตก หรือทำเพื่อการปรับปรุงการเรียนการสอน การกำหนดเกณฑ์การประเมินแต่ละครั้งต้องชัดเจนแล้วจึงเลือกเครื่องมือวัดให้เหมาะสม วิธีการวัดผลที่นิยมใช้กัน ได้แก่ การสังเกต การปฏิบัติงาน การสัมภาษณ์ การทดสอบ สำหรับการสอน ข้อเขียนนิยมใช้กันอยู่สองแบบคือ อัตนัยและปรนัย ได้แก่ การจับคู่และเติมคำ แบบถูกผิดและแบบเลือกตอบ การวัดแบบอัตนัยมีความเหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียนในด้านการจัดรวบรวมความสัมพันธ์ การประเมินความรู้ การยืดหยุ่นให้ผู้เรียนเรียบเรียงความคิดด้วยถ้อยคำของตนเอง

นอกจากนี้ยังมีความสอดคล้องกับนักการศึกษาต่างประเทศหลายท่านที่ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนที่สำคัญ ดังเช่น

Taba (1962) ได้กล่าวถึงส่วนประกอบของการจัดการเรียนการสอนว่ามีส่วนประกอบที่สำคัญ 4 ประการ ที่นำมาพิจารณาในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

- 1) วัตถุประสงค์ทั่วไปและวัตถุประสงค์เฉพาะวิชา
- 2) เนื้อหาวิชา และวัตถุประสงค์เฉพาะวิชา
- 3) กระบวนการเรียนการสอน
- 4) โครงการประเมินผลตามหลักสูตร

Beauchamp (1975 อ้างถึงใน สัจด์ อุทรานันท์, 2532) กล่าวถึง องค์ประกอบสำคัญของการจัดการเรียนการสอน 4 ประการ คือ

- 1) เนื้อหาสาระวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- 2) จุดประสงค์ทั่วไป
- 3) แนวการนำไปใช้สอน
- 4) การประเมินผล

สรุปได้ว่าการจัดระบบการเรียนการสอน คือองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์อย่างเป็นลำดับก่อนและหลังอย่างเป็นขั้นตอนเพื่อความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนและผู้สอนไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทางที่ตั้งไว้

2.3.1 ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน

พวงเพ็ญ อินทรประวัตติ (2532 : 21-24) ได้จำแนกขั้นตอนในการจัดการเรียนการสอนไว้ 3 ขั้น ดังต่อไปนี้

- 1) การวางแผนการสอน หรือการตั้งจุดมุ่งหมาย และการพิจารณาเลือกเทคนิควิธีสอน
- 2) การดำเนินการสอน เมื่อมีจุดมุ่งหมายและรู้ว่าจะต้องเลือกเทคนิควิธีใดมาใช้แล้ว ต่อไปก็คือ การปฏิบัติการสอนเพื่อให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมาย
- 3) การประเมินผล ขั้นนี้เป็นขั้นที่ครูรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เพื่อใช้ในการพิจารณาว่าการเรียนการสอนประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมายหรือไม่

วราภรณ์ ศุภาลักษณ์ (2535 : 21-24) ได้จำแนกขั้นตอนในการจัดการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) การกำหนดจุดประสงค์ของการสอน มีความจำเป็นในการจัดการเรียนการสอนมาก ก่อนทำการสอนทุกครั้ง ผู้สอนต้องศึกษาว่าบทเรียนที่ต้องสอนนั้นมีจุดประสงค์จะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ มีเจตคติ มีค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงต้องการประการใด เพราะจุดประสงค์ของการสอน สามารถเป็นเครื่องกำหนดทิศทางเกี่ยวกับการสอนของครูผู้สอนว่าเมื่อสอนเสร็จแล้วผู้เรียนได้รับผลสำเร็จลุล่วงตามจุดประสงค์ที่ผู้สอนตั้งไว้หรือไม่
- 2) การประเมินผู้เรียนก่อนการเรียน เป็นการแสดงให้เห็นให้ผู้สอนทราบว่าผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถพื้นฐานในการที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ได้มากน้อยเพียงใด ถ้าประเมินออกมาแล้วผู้เรียนมีความสามารถพอเพียง ผู้สอนก็ดำเนินการสอนในบทเรียนนั้น ๆ ได้เลย แต่ถ้ายังไม่เพียงพอผู้สอนก็ควรสอนความรู้พื้นฐานเดิมเพิ่มเติมให้ก่อน
- 3) การดำเนินการสอน เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนต้องพยายามจัดวิธีการสอนหลาย ๆ รูปแบบ มีการกำหนดขั้นตอนการสอนก่อน และหลังในบทเรียนนั้น ๆ การจัดแบ่งกลุ่มผู้เรียน การจัดเวลาเรียน การจัดชั้นเรียน การนำเข้าสู่บทเรียน การใช้สื่อการสอนหลากหลายชนิด นอกจากนี้ผู้สอนควรศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับรายละเอียดของกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อนำมาประกอบการเรียนการสอน พร้อมทั้งพิจารณาให้รอบคอบว่ากิจกรรมชนิดใดเหมาะสมกับเนื้อหา

สาระวิชาใด และตรงกับจุดประสงค์หรือไม่ การดำเนินการสอนจะมีคุณภาพประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้สอนจะต้องมีจิตวิทยาในการใช้แรงจูงใจ และนำสิ่งเร้าต่าง ๆ มาใช้เพื่อให้ผู้เรียนมีความตั้งใจ และสนใจในบทเรียนนั้น ๆ มากขึ้น หลังจากสอนสิ้นสุดลงแล้วควรให้งานที่เกี่ยวข้องแก่ผู้เรียน ซึ่งเท่ากับเป็นการสรุปทบทวนในบทเรียนนั้น ๆ อันเป็นสิ่งที่ผู้เรียนจะได้เข้าใจและจดจำสิ่งที่เรียนไปแล้วได้อย่างสมบูรณ์แบบยิ่งขึ้น

4) การประเมินผล เป็นขั้นตอนในการสอนครั้งสุดท้ายที่ต้องทำต่อจากการดำเนินการสอน เพื่อเป็นการตรวจสอบภายหลังจากการสิ้นสุดจากการสอน ผู้สอนควรเตรียมตัวในเรื่องของการประเมินผล โดยวิธีศึกษาการใช้การประเมินผลที่ถูกต้อง และได้มาตรฐาน สำหรับผู้เรียน และหลังจากประเมินผลแล้ว ควรนำผลที่ประเมินเรียบร้อยแล้วไปวิเคราะห์หาความรู้ที่ผู้เรียนได้รับถูกต้องตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ ถ้ายังมีข้อบกพร่องในส่วนใด ผู้สอนก็ควรนำส่วนนั้นไปปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้ได้ผลที่สอดคล้องและครอบคลุมจุดประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

5) ข้อมูลป้อนกลับ ข้อมูลป้อนกลับกระทำหลังจากผู้สอนประเมินผลแล้วผู้สอนควรนำสิ่งที่ประเมินนั้น ๆ ไปใช้เป็นข้อมูลป้อนกลับ โดยนำไปปรับปรุงแก้ไขตั้งแต่การกำหนดวัตถุประสงค์ การประเมินผู้เรียนก่อนการเรียน การดำเนินการสอน และการประเมินผล หลังจากได้ปรับปรุงในทุกขั้นตอนแล้ว จะทำให้การเรียนการสอนจะมีความเหมาะสมหรือมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2536: 57-59) กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอน แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือขั้นเตรียมการสอน ขั้นดำเนินการสอน และขั้นประเมินผลการสอน

1) ขั้นเตรียมการสอน ในขั้นเตรียมการสอน มีองค์ประกอบย่อยดังต่อไปนี้

- (1) จุดมุ่งหมายในรายวิชา
- (2) พื้นฐานของผู้เรียน
- (3) เนื้อหา
- (4) กำหนดกิจกรรมในการสอน รวมทั้งเทคนิควิธีสอน
- (5) การกำหนดเวลาให้เหมาะสมกับเนื้อหา และกิจกรรม

การสอน

(6) การกำหนดวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้สอน

2) ขั้นดำเนินการสอน

3) ขั้นการประเมินผล

ดังนั้นสรุปได้ว่าขั้นตอนในการจัดการเรียนการสอนประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอนใหญ่ ได้แก่

- 1) ขั้นวางแผน หรือเตรียมการสอน
- 2) ขั้นดำเนินการสอน และ
- 3) ขั้นการประเมินผลเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบและมีขั้นตอนที่ครบสมบูรณ์

2.3.2 ขั้นวางแผนหรือเตรียมการสอน

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2524; 28-29) ได้จำแนกขั้นตอนการเตรียมการสอนไว้เป็น 5 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

- 1) การกำหนดจุดมุ่งหมาย คือ ขั้นตอนแรกของการเตรียมการสอน เมื่อผู้สอนจะสอนวิชาอะไร ควรเริ่มต้นด้วยการกำหนดจุดมุ่งหมายในการสอนว่าจะสอนเพื่ออะไร รู้เนื้อหาอะไร เปลี่ยนแปลงทัศนคติอะไรแค่ไหน และจะฝึกทักษะอะไร การกำหนดจุดมุ่งหมายควรคำนึงถึงผู้เรียน ลักษณะของรายวิชา ความเกี่ยวข้องกับวิชาอื่น รวมถึงความพร้อมของผู้สอนด้วย
- 2) การคัดเลือกเนื้อหา โดยผู้สอนจะต้องจัดเนื้อหาให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ที่จะต้องคำนึงถึงสิ่งที่ต้องรู้ก่อน หลังจากนั้นจึงตามด้วยความรู้ และนำรู้แล้วจึงคัดเลือกให้เหมาะสมกับเวลา สถานที่ และกลุ่มผู้เรียน
- 3) การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้สอนจะต้องเตรียมว่าในแต่ละครั้ง แต่ละภาคเรียน ควรจะทำอะไรในกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้สอนจะมีบทบาทอะไรบ้าง ผู้เรียนจะมีบทบาทอะไร ตอนไหน จะต้องทำงานอะไร ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ ผู้สอนจะต้องเตรียมตัวให้ละเอียดและชัดเจน ในบางครั้งอาจจะปรึกษาผู้เรียนหรือให้ผู้เรียนมีส่วนเลือกด้วย ก็จะทำให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบมากขึ้น กิจกรรมที่กำหนดขึ้นควรสนองจุดมุ่งหมาย และเนื้อหาที่กำหนดไว้แต่ต้นด้วย
- 4) การเตรียมการประเมินผลการเรียน เป็นการเตรียมการสอนที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ที่จะทำให้ทราบว่าผู้เรียนจะได้เรียนรู้มากน้อยแค่ไหน โดยอาจจะประเมินในรอบสิ้นเทอมหรือประเมินเป็นระยะ ๆ ก็ได้ แล้วแต่ลักษณะวิชาและเทคนิคการสอนจะแบ่งคะแนนเป็นตอน ๆ หรือย่อยตามกิจกรรม สิ่งเหล่านี้ ผู้สอนควรเตรียมการตั้งแต่ต้น แล้วแจ้งให้ผู้เรียนทราบในตอนชั่วโมงแรก ๆ ของการเรียน
- 5) การเตรียมเอกสารตำรา และอุปกรณ์ เอกสาร และตำราเรียนเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้สอนจะต้องเตรียมตั้งแต่ต้นว่าจะใช้เอกสารอะไรประกอบ จะใช้ตำราเล่มไหนอย่างไร และจะใช้อุปกรณ์เครื่องมืออะไรบ้าง สิ่งเหล่านี้ผู้สอนจะต้องตรวจดูความพร้อม และความเรียบร้อยล่วงหน้าก่อนเสมอ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2536 : 57-59) กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนในชั้นเตรียมการสอน ว่ามีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

- 1) ต้องเข้าใจในจุดมุ่งหมายของรายวิชาเพื่อให้ผู้สอนจะได้ทราบว่าจะกำลังสอนอะไร เป็นแนวทางในการเลือกหรือกำหนดเนื้อหาวิชา และการจัดกิจกรรมเนื้อหาวิชาให้ต่อเนื่องกัน
- 2) พื้นฐานของผู้เรียน ว่ามีพื้นฐานความรู้เดิมอะไรบ้าง อาจจะใช้สอบถามหรือทดสอบก่อนการสอน เพื่อจะได้เตรียมเนื้อหาที่ยากง่าย เหมาะสมกับผู้เรียน
- 3) การกำหนดเนื้อหา เป็นการเตรียมเนื้อหาวิชาให้ตรงกับจุดมุ่งหมาย มีความกว้างขวาง สมบูรณ์ ถูกต้องของเนื้อหาวิชา
- 4) กำหนดกิจกรรมในการสอน รวมทั้งเทคนิควิธีสอน จะสอนด้วยวิธีบรรยาย อภิปราย หรือการฝึกปฏิบัติ ฝึกกิจกรรม หรืองานที่จะต้องทำ
- 5) การกำหนดเวลาให้เหมาะสมกับเนื้อหา และกิจกรรมการสอนในทางปฏิบัติจะต้องใช้เวลาในการฝึก อาจใช้ระยะสั้นหรือยาวต่อเนื่องกันตามลักษณะวิชา
- 6) การกำหนดวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้สอน การเลือกวัสดุอุปกรณ์ให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาและการฝึกทักษะในวิชานั้น

2.3.3 ขั้นตอนดำเนินการสอน

ในขั้นดำเนินการสอนเป็นขั้นที่ดำเนินการต่อจากขั้นเตรียมการสอน ซึ่งมีผู้กล่าวถึงขั้นตอนการดำเนินการสอนไว้ดังต่อไปนี้

เสริมศรี ไชยศร (2539 : 155) ได้สรุปขั้นตอนของการสอนในลักษณะของการถ่ายทอดความรู้โดยตรงไว้ ดังนี้

- 1) ทบทวน (Review) ได้แก่ การทบทวนการเรียนรู้ในอดีต ซึ่งสัมพันธ์กับสิ่งที่จะสอน ทบทวนความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนเนื้อหาสาระใหม่
- 2) เสนอเนื้อหาสาระ (Presentation) ได้แก่ การระบุเป้าหมายของบทเรียน และหรือให้เค้าโครงหัวข้อของเรื่องที่จะสอน สอนเป็นขั้นตอนสั้น ๆ ให้ตัวอย่างเป็นรูปธรรม ใช้ภาษาชัดเจน ตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียน
- 3) ฝึกหัดภายใต้การควบคุม (Guided practice) ได้แก่ การตั้งคำถามให้ผู้เรียนตอบบ่อย ๆ หรือการฝึกหัดโดยครูเป็นผู้ช่วยแนะนำแก้ไข พยายามให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการตอบ หรือปฏิบัติ และได้รับข้อมูลป้อนกลับ เพื่อให้ทุกคนรู้สึกว่าการประสบความสำเร็จในการเรียน

4) แก้ไขและให้ข้อมูลป้อนกลับ (Correction and feedback) ถ้าผู้เรียนตอบถูกแต่ตอบด้วยอาการลังเลครูควรให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อให้ผู้เรียนได้คิดทบทวนถึงกระบวนการเพื่อให้เกิดความมั่นใจ แต่ถ้าตอบผิดควรให้ข้อมูลเพิ่มเติม ให้นัยข้อมูลข้างเคียง หรือสอนใหม่

5) ให้ฝึกอย่างอิสระ (Independent practice) ในขั้นตอนนี้ผู้เรียนจะได้รับการช่วยเหลือจากครูในตอนเริ่มต้น หรืออาจได้ทบทวนความรู้ที่จำเป็น ผู้เรียนจะฝึกจนกระทั่งเกิดความชำนาญเป็นอัตโนมัติ ครูให้การนิเทศเมื่อมีโอกาส

6) ทบทวนเป็นระยะ ๆ รายสัปดาห์ และรายเดือน (weekly and montly review) ขั้นตอนนี้มักจะถูกละเลย หากครูมีโอกาสจัดกิจกรรม เพื่อการทบทวนความรู้ และทักษะที่ได้เรียนไปแล้ว ย่อมเป็นการประกันคุณภาพของการเรียนรู้ได้ดีขึ้น

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2524 : 185) กล่าวถึงการดำเนินการสอนว่า กิจกรรมในช่วงโมงแรกหรือครั้งแรกมีความสำคัญเป็นอย่างมากเพราะผู้เรียนมีความตั้งใจ และอยากรู้จักทั้งผู้สอน และวิชาที่เรียน ผู้สอนควรแนะนำตนเอง ทำความรู้จักผู้เรียน และแนะนำวิชาเรียนด้วยการแจกโครงร่างวิชาเรียน (Course Outline) พร้อมทั้งอธิบาย และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมเสนอแนะด้วย เมื่อผ่านช่วงโมงแรกไปแล้วครั้งต่อ ๆ ไปก็มีความสำคัญเช่นกัน การเริ่มต้นสอนในแต่ละชั่วโมงควรทบทวนครั้งก่อนด้วยเพื่อความต่อเนื่อง และดำเนินการสอนในแต่ละครั้งให้นำสนใจ แก้ปัญหาเรื่องระเบียบวินัยในห้องเรียนอย่างเหมาะสม เปิดโอกาสให้ซักถามระหว่างชั่วโมง และจบในแต่ละครั้งอย่างมีข้อคิดข้อสรุปที่ดีพอ ซึ่งสอดคล้องกับ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2536 : 57-59) ได้กล่าวถึงรายละเอียดในขั้นดำเนินการสอนว่ามีดังต่อไปนี้

1) ช่วงโมงแรกเป็นช่วงโมงที่สำคัญ เพราะถ้าเริ่มต้นด้วยดีก็จะมีโอกาสดีในช่วงโมงต่อไป เป็นช่วงโมงของการแนะนำตนเองทำความรู้จักกับนักเรียนนักศึกษาแนะนำรายวิชาด้วยการแจกแจงรายละเอียดวิชา พร้อมทั้งการอธิบายถึงวิชาเรียน วิธีเรียน การจัดกิจกรรม การวัดผล โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนนักศึกษามีส่วนร่วม ในการให้ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ

2) ช่วงโมงต่อ ๆ ไป การเริ่มสอนในแต่ละชั่วโมงควรทบทวนการสอนที่ผ่านมา เพื่อจะได้เป็นการฟื้นความจำและความต่อเนื่องของบทเรียนอย่างเหมาะสม เปิดโอกาสให้ซักถามระหว่างชั่วโมง รวมทั้งการสรุปบทเรียนและการทดสอบความเข้าใจในสิ่งที่เรียน

2.3.4 ชั้นประเมินผล

การดำเนินการในชั้นประเมินผลมีหลายลักษณะ และหลายวิธีการดังต่อไปนี้
 ไพฑูรย์ สีนลรัตน์ (2524 : 187-197) กล่าวถึง จุดมุ่งหมายของการประเมินผล การสอนว่า นอกจากจะเพื่อการประเมินข้อดีข้อเสียแล้ว โดยทั่วไปการประเมินผลการสอนจะทำการปรับปรุงการสอน การพิจารณาความดีความชอบ ประกอบการตัดสินใจของผู้เรียน และเพื่อการค้นคว้าโดยตรง

บุญชม ศรีสะอาด (2537 : 149-161) กล่าวถึงการประเมินผลการสอนว่าเป็น เทคนิคที่ใช้ในการพิจารณาตัดสิน ลงความเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอน ความเหมาะสมของเนื้อหาสาระ กิจกรรม และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการเรียนการสอนคุณค่า หรือประโยชน์ที่ผู้เรียนได้รับจากการเรียนการสอนนั้น ซึ่งจะต้องพิจารณาในแง่มุมต่าง ๆ ประกอบกัน โดยวิธีประเมินผลการสอนเพื่อให้การประเมินผลการสอนมีความเที่ยงตรง จึงควรพิจารณาได้ครบทั้งระบบ กล่าวคือ ประเมินเกี่ยวกับตัวป้อน (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Outcome)

เสริมศรี ไชยสร (2539 : 156-157) กล่าวถึงการประเมินการสอนว่า การที่จะปรับปรุงการสอนได้ถูกทิศทาง หรือแก้ไขจุดบกพร่องได้ถูกจุดนั้นจำเป็นต้องประเมินการสอนเสียก่อน การประเมินที่สำคัญนั้นถ้าจัดทำอย่างมีระบบแบบแผน คือ เริ่มตั้งแต่ระบุองค์ประกอบที่สำคัญของการสอน และประเมินองค์ประกอบเหล่านั้นตามขั้นตอนที่เหมาะสม ผลของการประเมินจะถูกต้องตรงกับความเป็นจริง และชี้ข้อควรปรับปรุงได้ชัดเจนกว่าการสังเกตอย่างฉาบฉวย อย่างไรก็ตามถ้าครูมีความมุ่งมั่นที่จะประเมิน ปรับปรุงการสอนของตนอย่างจริงจัง การสังเกตอย่างง่าย ๆ ก็ช่วยได้มากเช่นกัน อาจสังเกตจากปฏิกิริยาสนองตอบของผู้เรียนระหว่างสอน ศึกษาองค์ประกอบที่สำคัญของการสอนซึ่งรวมถึงแผนการสอนที่เตรียมไว้ ความลึกซึ้งกว้างขวางของความรู้ ความสามารถในการใช้วิธีการสอน และสื่อประกอบการสอน บุคลิกภาพทั้งร่างกาย จิตใจ และสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์ระหว่างครู และผู้เรียนวิธีการประเมินความเข้าใจของผู้เรียน ความสามารถของครูในการสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนที่ไว้วางใจ เป็นต้น การประเมินผลการเรียนของผู้เรียนจะทำให้ครูทราบว่าผู้เรียนเข้าใจในบทเรียนแล้วหรือไม่ และนำมาสู่การปรับปรุงการสอนของครูต่อไป การประเมินผลการสอนทำได้หลายวิธี เช่น การใช้ผู้สังเกตและบันทึกอย่างมีระเบียบ และสม่ำเสมอไม่ฉาบฉวย และการให้ผู้ประเมินตอบแบบสอบถาม หรือตอบแบบตรวจสอบรายการ สำหรับบุคคลที่จะประเมินการสอน ได้แก่ เพื่อนครู ผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ ผู้เรียน และตนเอง

จากองค์ประกอบของการสอน เมื่อนำมาพิจารณาแล้ว สามารถวิเคราะห์แยกย่อยเป็นองค์ประกอบ 2 ด้าน ได้แก่ (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2537)

1) ด้านองค์ประกอบรวม หมายถึง องค์ประกอบด้านโครงสร้างที่มาประกอบกันเป็นการสอน อันประกอบด้วย

(1) ครู หรือผู้สอน หรือวิทยากร

(3) หลักสูตร หรือสิ่งที่จะสอน

2) ด้านองค์ประกอบย่อย หมายถึง องค์ประกอบด้านรายละเอียดของการสอน ซึ่งจะต้องประกอบด้วยกระบวนการเหล่านี้ จึงจะทำให้เป็นการสอนที่สมบูรณ์ ได้แก่

(1) การตั้งจุดประสงค์การสอน

(2) การกำหนดเนื้อหา

(3) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

(4) การใช้สื่อการสอน

(5) การวัดผลประเมินผล

องค์ประกอบการสอนมีทั้งองค์ประกอบรวม และองค์ประกอบย่อย องค์ประกอบรวมเป็นส่วนสร้างให้เกิดการสอน ส่วนองค์ประกอบย่อยเป็นส่วนเสริมให้การสอนมีความสมบูรณ์ มีประสิทธิภาพ และมีคุณค่าแก่ผู้เรียน องค์ประกอบย่อยทั้ง 5 องค์ประกอบมี ดังนี้

1) การตั้งจุดประสงค์การสอนเป็นองค์ประกอบสำคัญอันดับแรกของการสอน ทำให้ผู้สอนทราบว่าสอนเพื่ออะไร ให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมใดบ้างอย่างน้อยเพียงใด เป็นการสอนที่มีเป้าหมาย ขณะเดียวกันการตั้งจุดประสงค์การสอน จะเป็นประโยชน์ต่อผู้สอนในการเตรียมเนื้อหาการสอน การเลือกใช้วิธีการสอนเลือกใช้สื่อการสอนและการวัดผลให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การสอน

2) การกำหนดเนื้อหาขององค์ประกอบข้อนี้ หมายรวมถึงการเลือก และการจัดลำดับเนื้อหาที่สอนด้วย การกำหนดเนื้อหาจะทำให้ผู้สอนได้ทราบว่าสอนอะไร ผู้เรียนควรได้รับประสบการณ์ใดบ้างประสบการณ์ใดควรได้รับก่อน และในขอบเขตมากน้อยเพียงใดจึงจะเหมาะสม การกำหนดเนื้อหาไว้ล่วงหน้าจะทำให้การสอนมีสาระคุ้มค่ากับเวลาที่ผ่านไป และมีคุณค่าแก่ผู้เรียน

3) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ข้อนี้เป็นองค์ประกอบสำคัญเช่นกัน เพราะทำให้ผู้สอนทราบว่าสอนอย่างไรใช้วิธีการใดในการเสนอหรือสร้างประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน ซึ่งจะต้องใช้วิธีการที่เหมาะสม อาจใช้วิธีเดียวหรือหลายวิธีในการสอนแต่ละครั้ง โดย

จะต้องเป็นวิธีที่เหมาะสมกับลักษณะของเนื้อหาวิชากับผู้เรียน กับสภาพห้องเรียน และสอดคล้องกับจุดประสงค์การสอนที่กำหนดไว้

4) การใช้สื่อการสอน สื่อการสอนเป็นส่วนสำคัญในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ชัดเจนและเร็วขึ้นตลอดจนช่วยสร้างความสนใจได้ดี สื่อการสอนที่ดีจะช่วยให้การสอนดำเนินไปได้ราบรื่น และสะดวกคล่องตัวแก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด

5) การวัดผลประเมินผล องค์ประกอบข้อนี้ช่วยให้ผู้สอนทราบว่า การสอนที่ผ่านมานั้นบรรลุผลหรือไม่ มากน้อยเพียงใด ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ มีตอนใดหรือจุดประสงค์ข้อใดบ้างที่ยังไม่บรรลุ ทำให้ผู้สอนสามารถแก้ไขข้อบกพร่องได้ตรงจุด การวัดผลประเมินผลนี้มีประโยชน์ทั้งต่อผู้เรียนและผู้สอน ผู้สอนจึงต้องทำการวัดผลประเมินผลทุกครั้งที่สอน

สรุปได้ว่าองค์ประกอบการสอนมีทั้งองค์ประกอบรวมและองค์ประกอบย่อย ซึ่งองค์ประกอบรวมเป็นส่วนสร้างให้เกิดการสอน ส่วนองค์ประกอบย่อยเป็นส่วนเสริมให้การสอนมีความสมบูรณ์ มีประสิทธิภาพ และมีคุณค่าแก่ผู้เรียน (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2540: 6) องค์ประกอบที่สำคัญของการจัดการเรียนรู้ควรมีองค์ประกอบด้วยกัน คือ 1) จุดมุ่งหมาย หรือวัตถุประสงค์ 2) เนื้อหาสาระ 3) กิจกรรมการเรียนรู้ 4) วิธีการสอน และการเลือกวิธีการสอน 4) การวัดประเมินผล แนวทางดังกล่าวจะช่วยให้การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และสามารถนำมาจัดการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับความต้องการในปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยผู้เรียนจะทำกิจกรรมที่อาศัยกระบวนการ (Process) ของสมอง (บุญชม ศรีสะอาด, 2537) องค์ประกอบการสอนดังที่กล่าวมานี้เป็นองค์ประกอบของการเรียนการสอนในทุกวิชา ซึ่งรวมถึงวิชาศิลปะด้วยเช่นกัน

2.3.5 วัดวัตถุประสงค์การเรียนการสอน

สุรพันธ์ ต้นศรีวงษ์ (2538) กล่าวถึงประเภทของวัตถุประสงค์การเรียนการสอนไว้ว่า สามารถจำแนกประเภทตามลำดับ และขอบเขตได้เป็น 2 ประเภท คือ วัดวัตถุประสงค์ทั่วไป และวัดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

1) วัดวัตถุประสงค์ทั่วไป (General Objective or educational objective) เป็นวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้โดยให้มีแนวทางในการกำหนดผู้เรียนว่า เขาจะได้เรียนรู้อะไรบ้าง จะเข้าใจ และนำประโยชน์ของหลักสูตรไปใช้อะไรได้บ้าง จุดมุ่งหมายของการกำหนดไว้ก็เพื่อจะเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบาย และแผนการศึกษาของชาติ หรือเพื่อกำหนดแนวทางอย่างกว้าง ๆ ในการเรียนการสอนของแต่ละระดับการศึกษาว่า ผู้เรียนควรมี

การเรียนรู้แค่นั้น

2) วัตถุประสงค์เฉพาะเชิงพฤติกรรม (Behavior Objective) หรืออาจเรียกสั้น ๆ ว่า วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม เป็นวัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นตัวกำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอน และความสามารถของผู้เรียนอย่างชัดเจนหลังจากที่ได้ผ่านกระบวนการเรียนการสอนมาแล้ว โดยผู้เรียนจะต้องแสดงพฤติกรรมที่ต้องวัดได้สังเกตได้ว่าผู้เรียนมีความสามารถในเรื่องที่ต้องเรียนรู้หรือไม่ โดยการกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะเชิงพฤติกรรมนั้น จำเป็นต้องมีการกำหนดที่ชัดเจนว่า หลังจากจบการเรียนการสอนแล้วผู้เรียนมีความสามารถระดับใด ต้องทำงานที่ระบุได้มากน้อยเพียงไร ดังนั้นองค์ประกอบของวัตถุประสงค์เฉพาะเชิงพฤติกรรม จึงจำเป็นต้องวัด และประเมินผลได้

วัตถุประสงค์การเรียนการสอน ซึ่งนอกจากจะแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ วัตถุประสงค์ทั่วไป และวัตถุประสงค์เฉพาะเชิงพฤติกรรมแล้ว ยังจำแนกตามลักษณะการเรียนรู้ ออกเป็น 3 ด้าน คือ

1) ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) หมายถึง วัตถุประสงค์ที่ใช้เน้นความสามารถทางด้านสมรรถภาพทางสมอง การใช้ปัญญา เช่น บอก อธิบาย หรือจำแนก แยกแยะได้

2) ด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) วัตถุประสงค์ที่ใช้เน้นความสามารถ ทางด้านกล้ามเนื้อ และการปฏิบัติ ทักษะคือความชำนาญ

3) ด้านจิตพิสัย (Affective Domain) วัตถุประสงค์ที่ใช้เน้นความสามารถทางด้านความรู้สึก อารมณ์ เจตคติ ต่อสิ่งต่าง ๆ เช่น บุคคล อุปกรณ์ สิ่งแวดล้อม เป็นต้น

2.3.6 เนื้อหาสาระ

เนื้อหาสาระเป็นสิ่งที่ครูควรให้ความสำคัญโดยเฉพาะเอกสารต่าง ๆ นั้นควรเลือกให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ และผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้ ดังนั้น เนื้อหาสาระจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงความยากง่ายให้พอเหมาะกับความสามารถของผู้เรียน และให้มีความรู้พื้นฐานเดิมของผู้เรียน (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2537) เมื่อเลือกเนื้อหาวิชา และประสบการณ์มาแล้วยังต้องพิจารณาต่อไปอีกว่า เนื้อหาสาระอะไร ควรนำไปสอนก่อนหรือหลังสอนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ และพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด และจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ผู้เรียนควรรู้อะไร และควรมีประสบการณ์อะไรบ้าง

ที่สูงสุด

2) จัดลำดับของความรู้และประสบการณ์เหล่านั้นจึงจะเกิดผลการเรียน

ดังนั้นผู้สอนต้องพิจารณาเนื้อหาที่นำมาสอนให้มีความเหมาะสม และพิจารณาเนื้อหาที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

Taba (1962) ได้เสนอเกณฑ์ในการเลือกเนื้อหาสาระ 6 ประการ ดังนี้

- 1) เชื่อถือได้และเป็นแก่นสารของความรู้ในแต่ละสาขาวิชา
- 2) สอดคล้องกับวุฒิภาวะในการเรียนรู้และประสบการณ์ของผู้เรียน
- 3) สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน
- 4) มีความสมดุลระหว่างความกว้างและความลึก
- 5) สอดคล้องกับความจริงใจในสังคม
- 6) สนองความมุ่งหมายได้หลายประการ

สุมิตร คุณานุกร (2518) ได้ให้ความสำคัญกับเกณฑ์ในการพิจารณาว่าจะนำมาสอนให้เกิดผลดีนั้น สรุปได้ดังต่อไปนี้

- 1) ประสบการณ์ที่เลือกมาสอนควรสอดคล้องกับจุดประสงค์ของการสอน
- 2) ประสบการณ์และกิจกรรมนั้นควรก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ผู้เรียน
- 3) กิจกรรมนั้นควรอยู่ในขอบเขตที่ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้
- 4) กิจกรรมนั้นควรส่งเสริมจุดประสงค์หลาย ๆ ด้าน
- 5) ประสบการณ์และกิจกรรมนั้นควรสอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคล

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2537) ได้พิจารณาเนื้อหาสาระที่จะนำมาสอนให้มีความเหมาะสม ดังนี้

- 1) ช้อยเท็จจริง และความรู้ธรรมดา
- 2) ความคิดรวบยอด และหลักการ
- 3) การแก้ปัญหา และความคิดสร้างสรรค์
- 4) ทักษะทางกาย
- 5) เจตคติ และค่านิยม

สรุปได้ว่าการเลือกเนื้อหาให้เหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อให้เกิดผลดีกับผู้เรียนนั้น จะต้องคำนึงถึงเนื้อหาสาระที่มีความสัมพันธ์กับการดำรงชีวิต คำนึงถึงทักษะคุณลักษณะความสนใจ และสนองความมุ่งหมายด้านต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ตรงกับความต้องการของการจัดการเรียนการสอน

2.3.7 การดำเนินการสอน

ในการดำเนินการสอนตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ มีลำดับขั้นที่ควรปฏิบัติ สรุปได้ดังนี้ (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2537)

- 1) การนำเข้าสู่บทเรียน เป็นกิจกรรมเริ่มต้นของการสอน การนำสู่บทเรียนที่ดีจะทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในสิ่งที่ผู้สอนสอน และช่วยให้ผู้เรียนรู้จักประสงค์ของบทเรียนได้ชัดเจนว่า กำลังเรียนอะไร มีความสัมพันธ์ต่อเรื่องที่เคยเรียนมาอย่างไร
- 2) การทำการสอน โดยเป็นการนำเสนอเนื้อหา หรือกิจกรรมที่ต้องการ เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ที่ได้วางไว้ ซึ่งในขั้นตอนนี้ผู้สอนอาจเลือกใช้วิธีสอนแบบบรรยาย สาธิต ตั้งคำถาม หรืออื่น ๆ
- 3) การสรุปบทเรียนเป็นการสรุปสาระสำคัญของบทเรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนรู้ว่ากำลังเรียนอะไรจะนำไปใช้อย่างไรการสรุปบทเรียนนั้น ผู้สอนอาจสรุปเองหรือให้ผู้เรียนสรุปภายใต้การชี้แนะ หรือแนะแนวทางของผู้สอน หรือทั้งผู้สอน และผู้เรียนช่วยกันสรุป
- 4) การประเมินผล เป็นการตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนเกี่ยวกับบทเรียนที่ผู้สอนสอนไป เพื่อประเมินว่าผู้เรียนเข้าใจมากน้อยเพียงใด บรรลุตามวัตถุประสงค์การสอนหรือไม่ ยังมีสิ่งที่จะต้องแก้ไข ปรับปรุง ซึ่งผู้เรียน และครูจะได้ทราบร่วมกัน ผู้เรียนก็จะได้พัฒนาการเรียนของตน และผู้สอนจะได้ปรับปรุงการสอนต่อไป

2.3.8 สื่อการเรียนการสอน

สื่อการสอนที่เสนอให้ผู้เรียนรับรู้แล้วช่วยขยายความรู้ ความคิด ความเข้าใจ และผลจากความรู้นั้น จะเป็นผลต่อการสร้างสรรค์ศิลปะโดยตรงหรือไม่ก็ได้ (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2539) ได้เสนอเกี่ยวกับลักษณะของสื่อการสอนทางศิลปะไว้ 3 ประการ ดังนี้

- 1) สื่อประเภทวัสดุอุปกรณ์ เป็นสื่อการสอนที่นำวัสดุมาประยุกต์เปลี่ยนแปลง สร้างสรรค์ หรือใช้ร่วมกับสื่ออื่น ๆ เพื่อใช้ประกอบการสอน ได้แก่ กระดาษชอล์ก ภาพประกอบ ป้ายแสดง แผนภูมิ และภาพถ่าย

2) สื่อประเภทอุปกรณ์ เป็นสื่อการสอนที่สร้างขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะด้านเพื่อปฏิบัติงาน หรือใช้ประกอบกับสิ่งอื่น ๆ โดยมากเป็นอุปกรณ์ที่เป็นเครื่องจักรกล

3) สื่อคลี่ใจในการฝึกปฏิบัติทัศนศิลป์ศึกษา เป็นสื่อที่ใช้สำหรับเข้าใจ เพื่อเป็นแบบสำหรับการถ่ายทอด ดัดแปลง หรือกระตุ้นความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของผู้เรียนให้แสดงเป็นผลงานศิลปะขึ้นมา ได้แก่ สิ่งแวดล้อม สื่อที่จัดขึ้น และเหตุการณ์หรือเรื่องราว

สื่อการสอนในแนวทางศิลปศึกษาเป็นปัจจัยเข้ารูปแบบหนึ่ง ซึ่ง Callaway และ Kear (1999) กล่าวว่า สื่อการสอนทางศิลปะควรประกอบด้วย

1) ตัวอย่างของผลงานของศิลปิน นักออกแบบ เป็นสื่อเพื่อให้ผู้เรียนได้พิจารณา ศึกษาผลงานดังกล่าว เป็นแบบอย่างที่ทำให้ผู้เรียนได้แนวทางในการสร้างผลงาน ทั้งนี้สื่อดังกล่าวอาจจะอยู่ในรูปแบบของหนังสือ วิดีโอ หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ก็ได้

2) วัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อที่สอน ทั้งนี้ผู้สอนอาจใช้สื่อหลาย ๆ ประเภทมารวมกันในการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจหัวข้อที่สอนได้อย่างชัดเจนมากที่สุด และสามารถสร้างผลงานได้

3) การแสดงวิธีการสาธิตและการใช้เทคนิคในงานออกแบบต่าง ๆ ของครูผู้สอน เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจและปฏิบัติตามทำให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ในเชิงทักษะในการออกแบบ

สื่อการสอนศิลปศึกษา

กรมวิชาการ (2545) ได้ให้ความหมายของสื่อการเรียนรู้อีกว่า คำว่า “สื่อ” (Media) เป็นคำที่มาจากภาษาละตินว่า “Medium” แปลว่า “ระหว่าง” หมายถึง สิ่งใดก็ตามที่บรรจุข้อมูลเพื่อให้ผู้ส่งและผู้รับสามารถสื่อสารกันได้ตรงตามวัตถุประสงค์ เมื่อมีการนำสื่อมาใช้ในกระบวนการเรียนการสอนก็เรียกสื่อเหล่านั้นว่า “สื่อการเรียนการสอน” (Instructional Media) หมายถึง สื่อชนิดใดก็ตามที่บรรจุเนื้อหาหรือสาระการเรียนรู้ ซึ่งผู้สอนและผู้เรียนใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการเรียนรู้เนื้อหาหรือสาระนั้น ๆ การเรียนการสอนในภาพลักษณ์เดิม ๆ มักจะเป็นการถ่ายทอดสาระความรู้จากผู้สอนไปยังผู้เรียน โดยใช้สื่อการเรียนการสอนเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ทักษะ และประสบการณ์ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปแล้วว่าการเรียนรู้ไม่ได้ จำกัดอยู่เฉพาะในห้องเรียน หรือในโรงเรียน ผู้สอนและผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากสื่อต่าง ๆ อย่างหลากหลาย สามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา และทุกสถานที่ สื่อที่นำมาใช้เพื่อการเรียนรู้ตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงเรียกว่า “สื่อการเรียนรู้” ซึ่งหมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่มีอยู่รอบตัวไม่ว่าจะเป็นวัสดุ ของจริงบุคคล สถานที่ เหตุการณ์ หรือความคิดก็ตาม ถือเป็นสื่อ

การเรียนรู้ได้ทั้งสิ้นขึ้นอยู่กับว่าเราเรียนรู้จากสิ่งนั้น ๆ หรือนำสิ่งนั้น ๆ เข้ามาสู่การเรียนรู้ของเราหรือไม่ สื่อการเรียนรู้สามารถจำแนกออกตามลักษณะได้เป็น

3 ประเภท คือ

1. สื่อสิ่งพิมพ์ หมายถึง หนังสือและเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆที่แสดงหรือเรียบเรียงสาระความรู้ต่าง ๆ โดยใช้ตัวหนังสือที่เป็นตัวเขียนหรือตัวพิมพ์เป็นสื่อในการแสดงความหมายสื่อสิ่งพิมพ์มีหลายชนิดได้แก่ เอกสาร หนังสือเรียน หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร บันทึกรายงาน

2. สื่อเทคโนโลยี หมายถึง สื่อการเรียนรู้ที่ผลิตขึ้นใช้ควบคู่กับเครื่องมือใส่ทัศนวัสดุหรือเครื่องมือที่เป็นเทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น แถบบันทึกภาพพร้อมเสียง (วีดีทัศน์) แถบบันทึกเสียง ภาพนิ่ง สื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน นอกจากนี้สื่อเทคโนโลยี ยังหมายรวมถึงกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการเรียนรู้ เช่น การใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการเรียนรู้ การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม เป็นต้น

3. สื่ออื่น ๆ นอกเหนือจากสื่อ 2 ประเภทที่กล่าวไปแล้ว ยังมีสื่ออื่น ๆ ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อเทคโนโลยีดังกล่าวนี้ ได้แก่

3.1. บุคคล หมายถึง บุคคลที่มีความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ ซึ่งสามารถถ่ายทอดสาระความรู้ แนวคิด และประสบการณ์ไปสู่บุคคลอื่น เช่น บุคลากรในท้องถิ่น แพทย์ ตำรวจ นักธุรกิจ เป็นต้น

3.2. ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ และสภาพแวดล้อมของตัวผู้เรียน เช่น พืชผัก ผลไม้ ปรากฏการณ์ ห่วงปฏิบัติการ เป็นต้น

3.3. กิจกรรม / กระบวนการหมายถึง กิจกรรมหรือกระบวนการที่ผู้สอนและผู้เรียนกำหนดขึ้นเพื่อสร้างเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ใช้ในการฝึกทักษะซึ่งต้องใช้กระบวนการคิดการปฏิบัติการเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้ของผู้เรียน เช่น บทบาทสมมติการสาธิตการจัดนิทรรศการ การทำโครงงาน เกมส์ เพลง เป็นต้น

3.4. วัสดุเครื่องมือและอุปกรณ์ หมายถึง วัสดุที่ประดิษฐ์ขึ้นใช้เพื่อประกอบการเรียนรู้ เช่น หุ่นจำลอง แผนภูมิ แผนที่ ตาราง สถิติ รวมถึงสื่อประเภทเครื่องมือและอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในการปฏิบัติงานต่าง ๆ เช่น อุปกรณ์ทดลองทางวิทยาศาสตร์เครื่องมือช่าง เป็นต้น

สื่อการสอนเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอนศิลปะเป็นอย่างมาก เพราะถือเป็นเครื่องสร้างแรงดลใจในการสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะได้เป็นอย่างดี ซึ่ง Chapman (1978) ได้จัดประเภทของสื่อ และแหล่งเรียนรู้ทางด้านศิลปะ โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

ก. สื่อประเภทวัตถุหรือแหล่งความรู้ทางกายภาพ (Physical Resources)

ประกอบด้วย

1. ห้องเรียนและพื้นที่ใช้สอย (Rooms and Spaces) การจัดห้องเรียน และพื้นที่ใช้สอยสำหรับการสอนศิลปะขึ้นกับวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนศิลปะศึกษา และลักษณะของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในห้องเรียน ประกอบด้วย พื้นที่ส่วนปฏิบัติงาน ที่จัดเก็บอุปกรณ์ การปฏิบัติงานสำหรับนักเรียน อุปกรณ์ และโต๊ะเก้าอี้ปฏิบัติงาน พื้นที่จัดแสดงผลงานของผู้เรียน ทั้งงานศิลปะประเภทสองมิติ และสามมิติ
2. ผลงานศิลปะต้นฉบับ (Original Works of Art) ผู้เรียนควรที่จะได้ เรียนรู้การวิเคราะห์หรืออภิปรายเกี่ยวกับผลงานศิลปะ โดยการได้สัมผัสกับผลงานศิลปะที่เป็นของจริง ของศิลปิน หรือผลงานประดิษฐ์ที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม (Cultural artifacts) ซึ่งโรงเรียนสามารถ จัดหาได้จากการขอรับบริจาคจากศิลปินท้องถิ่น หรือผู้อุปถัมภ์งานศิลปะ หรือการขอความร่วมมือ จากหอศิลป์ห้องแสดงภาพ สถาบันศิลปะ นำผลงานศิลปะมาจัดแสดงนิทรรศการหมุนเวียนใน โรงเรียนหรือการจัดการศึกษานอกสถานที่ โดยการไปเข้าชมพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ห้องแสดงภาพ และ การไปเยี่ยมชมสตูดิโอปฏิบัติงานของศิลปิน
3. สื่อทางโสต-ทัศนูปกรณ์ (Audio-visual Media) เป็นสื่อเทคโนโลยี ทางด้านภาพ และเสียงที่สามารถเพิ่มพูนความรู้ สาระข่าวสารให้กับนักเรียนได้ ประกอบด้วย
 - 3.1. เครื่องเสียงและเทปบันทึกเสียงที่เกี่ยวกับความรู้ทาง ประวัติศาสตร์ศิลป์ คำศัพท์ในศิลปะ การวิเคราะห์หรืออภิปราย และตีความผลงานศิลปะ
 - 3.2. ฟิล์ม สไลด์ และฟิล์มภาพยนตร์
 - 3.3. ทีวีเพื่อการศึกษา
4. สื่อประเภทสิ่งพิมพ์ (Printed Media) เป็นแหล่งข้อมูลความรู้ที่มี ความสำคัญในการสอนศิลปะ ประกอบด้วยภาพจำลองหรือสำเนาผลงานศิลปะ (Reproduction) ภาพถ่าย หนังสือ แผนภูมิ รูปภาพ และบัตรคำ
5. สื่ออื่นๆที่เป็นวัตถุ (Other Tangible Aids) ประกอบด้วย
 - 5.1. หุ่นจำลอง ประเภทพลาสติก และกระดาษสำหรับเรียน กายวิภาค และแบบจำลองรูปทรงสถาปัตยกรรม
 - 5.2. ผลิตภัณฑ์ตัวอย่าง ที่สร้างจากวัสดุที่หลากหลาย และมี กระบวนการออกแบบรูปทรง ทั้งรูปทรงธรรมชาติและรูปทรงเรขาคณิต
 - 5.3. ของจริงเช่นก้อนหิน รั้งนก กระดุก ฟีช และหอยเป็นสื่อ ธรรมชาติสำหรับการศึกษาทางทัศน์ (visual study) และสร้างแรงบันดาลใจในการออกแบบงาน ศิลปะ
 - 5.4. เกมส์ และของเล่น

ข. แหล่งความรู้จากบุคคล (Human Resources) ประกอบด้วย

1. คณะครูผู้สอน ครูประจำชั้น และครูศิลปะ
2. ครูวิทยากรจากภายนอก ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ เช่น ศิลปิน นักร้อง นักวิชาการศิลปะ นักประวัติศาสตร์ และสถาปนิก เป็นต้น
3. อาสาสมัครจากชุมชนและสังคม ที่ต้องการให้ความช่วยเหลือในด้านการศึกษา
4. โรงเรียนเช่น บริษัทเอกชนโรงงานท้องถิ่น สมาคมต่างๆ เป็นต้น
5. กลุ่มของนักวิชาการที่ให้สนับสนุน และเป็นที่ปรึกษาในด้านหลักสูตร

สรุปได้ว่าสื่อในการสอนทางด้านศิลปะมีทั้งสื่อวัสดุอุปกรณ์ และสื่อที่อยู่ในรูปของวิธีการ ประสบการณ์ของจริง หรืออาจสร้างสถานการณ์ขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็น ได้รับรู้ สัมผัส และปฏิบัติ ทดลองใช้ อันเป็นการกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน และเป็นตัวกลางที่จะถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจไปสู่ตัวผู้เรียน และทักษะในการปฏิบัติงาน ผู้สอนจะต้องใช้สื่อเหล่านี้ในห้องเรียน ที่จะเชื่อมโยงไปสู่ความรู้ ประสบการณ์นอกห้องเรียน รวมทั้งการใช้สื่อเทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือช่วยในการสอน โดยคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.3.9 การวัดและประเมินผล

การวัด และการประเมินผล เป็นขั้นตอนสำคัญที่จะทำให้ผู้สอน และผู้เรียนรู้ว่าการเรียนการสอนได้ผลมากน้อยแค่ไหน ตรงตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ (สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2544) ซึ่งผลจากการวัด และประเมินผลจะช่วยให้ผู้นำมาวางแผนในการเรียนการสอน และจัดกิจกรรมทางศิลปะให้เหมาะสมกับพื้นฐานของแต่ละบุคคล

สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2544) ได้กล่าวถึงความหมายของการวัดผลและการประเมินผลว่ามีความหมายที่แตกต่างกัน โดยสรุปได้ว่า "การวัดผล" หมายถึงกระบวนการที่จะหาปริมาณ (Quantity) ของสิ่งของซึ่งในทางการศึกษาจะวัดออกมาเป็นตัวเลข โยใช้ข้อทดสอบ (Test) เป็นตัววัดผล ส่วน "การประเมินผล" เป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยการใช้ประเมินตีค่า (Value) หรือให้ค่าสิ่งที่จะต้องประเมิน โดยเป็นการแปลความหมายของตัวเลข หรือใช้การสังเกตพฤติกรรม การใช้แบบสอบถาม ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ วุฒิ วัฒนสิน (2541) ที่ว่า การวัดผล หมายถึงกระบวนการที่กำหนดจำนวนตัวเลขให้กับวัตถุสิ่งของ หรือบุคคลตามความหมายที่จะสอบวัด และเปรียบเทียบลักษณะความแตกต่างที่ปรากฏอยู่ในสิ่งที่จะวัดนั้น ๆ ผลที่ได้จากการวัดจะเป็นตัวเลขซึ่งเป็นการวัดทางด้านปริมาณ

ประเภทการประเมินผล

การประเมินผลการเรียนการสอนในปัจจุบันมีอยู่ 4 ประเภทด้วยกัน คือ

- 1) การประเมินผลเพื่อจัดสรรผู้เรียนในการประเมินผลแบบนี้มีจุดประสงค์ที่จะได้ข้อมูลเบื้องต้นของผู้เรียน เพื่อนำไปจัดจุดเริ่มต้นของชนิดการเรียน และแบบของกิจกรรมในการเรียน
- 2) การประเมินผลระหว่างการสอน การประเมินผลแบบนี้อาจไม่ต้องมีพิธี และช่วงเวลาพิเศษ เพื่อทำการประเมิน เพียงแต่ใช้เครื่องมือวัดให้ตรงตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมว่าผู้เรียนเกิดพฤติกรรมตามจุดประสงค์แล้วหรือยัง การประเมินผลแบบนี้มักถือเป็นส่วนหนึ่งที่รวมอยู่ในการดำเนินการสอน
- 3) การประเมินเพื่อวินิจฉัย การประเมินแบบนี้มุ่งที่จะบ่งชี้ว่า ถ้าผู้เรียนยังไม่สามารถเรียนรู้ตามจุดประสงค์ได้ เป็นเพราะข้อบกพร่องใดหรือต้องสอนเพิ่มเติมฝึกหัดในเรื่องใด
- 4) การประเมินผลของการสอน เมื่อได้ทำการสอนไปจนถึงสิ้นสุดระยะเวลาหนึ่งหรือกลุ่มพฤติกรรมตอนหนึ่งแล้ว ก็มีการสอบวัดผลการเรียนรู้โดยรวมอีกครั้งหนึ่ง เพื่อตรวจสอบดูว่า ผู้เรียนได้บรรลุจุดประสงค์ปลายทางของการเรียนรู้จริง การสอบวัดเพื่อประเมินผลรวมนี้ บางทีผู้ประเมินอาจต้องการประเมินในสิ่งที่กว้างไปกว่าจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ได้กำหนดไว้ตั้งแต่ต้นแล้วก็ได้

สรุปได้ว่าการวัด และประเมินผล หมายถึง กระบวนการในการตัดสินคุณค่า หรือพฤติกรรมของผู้เรียนอย่างมีหลักเกณฑ์ เป็น การกำหนดหน่วยให้แก่สิ่งหนึ่งสิ่งใดตามเกณฑ์ที่ต้องการ เพื่อจะได้เปรียบเทียบ หรือได้ทราบปริมาณ หรือคุณภาพในสิ่งของเหตุการณ์หรือสิ่งที่จะวัดนั้น ๆ เป็นการสรุปค่าตัวเลขที่ได้จากการวัดของผู้เรียนแล้วประเมินว่าผู้เรียนแต่ละคนมีความรู้ทักษะ และประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายแค่ไหน

2.4 รูปแบบและวิธีการสอน

จุดมุ่งหมายของการเรียนรู้

พฤติกรรมการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายของนักการศึกษาซึ่งกำหนดโดย บลูม และคณะ (Bloom and Others) มุ่งพัฒนาผู้เรียนใน 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) คือ ผลของการเรียนรู้ที่เป็นความสามารถทางสมอง ครอบคลุมพฤติกรรมประเภท ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้

การวิเคราะห์ การประเมินผล และการสร้างสรรค์

2. ด้านเจตพิสัย (Affective Domain) คือ ผลของการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงด้านความรู้สึก ครอบคลุมพฤติกรรมประเภท ความรู้สึก ความสนใจ ทศนคติ การประเมินค่า และค่านิยม

3. ด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) คือ ผลของการเรียนรู้ที่เป็นความสามารถด้านการปฏิบัติ ครอบคลุมพฤติกรรมประเภท การเคลื่อนไหว การกระทำ การปฏิบัติงาน การมีทักษะ และความชำนาญ

บลูม (Bloom) เป็นนักการศึกษาชาวอเมริกัน เชื่อว่า การเรียนการสอนที่จะประสบความสำเร็จ และมีประสิทธิภาพนั้น ผู้สอนจะต้องกำหนดจุดมุ่งหมายให้ชัดเจนแน่นอน เพื่อให้ผู้สอนกำหนด และจัดกิจกรรมการเรียนรวมทั้งวัดประเมินผลได้ถูกต้อง และบลูมได้แบ่งประเภทของพฤติกรรม โดยอาศัยทฤษฎีการเรียนรู้ และจิตวิทยาพื้นฐานว่า มนุษย์จะเกิดการเรียนรู้ใน 3 ด้านคือ ด้านสติปัญญา ด้านร่างกาย และด้านจิตใจ และนำหลักการนี้จำแนกเป็นจุดมุ่งหมายทางการศึกษาเรียกว่า Taxonomy of Educational objectives (Bloom, 1990)

1. ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain): เป็นจุดประสงค์ด้านเชาวน์ปัญญา หรือด้านความรู้ ความคิด ซึ่งประกอบด้วย ความสามารถที่ซับซ้อนจากน้อยไปหามาก ดังนี้

1.1 ความจำ (Remember) เป็นความสามารถในการจดจำแนกประสบการณ์ต่าง ๆ และระลึกเรื่องราวเหล่านั้น ๆ ออกมาได้ถูกต้องแม่นยำ

1.2 ความเข้าใจ (Comprehension) เป็นความสามารถบ่งบอกใจความสำคัญของเรื่องราวโดยการแปลความหลัก ที่ความได้ สรุปลใจความสำคัญได้

1.3 การนำความรู้ไปประยุกต์ (Application) เป็นความสามารถในการนำหลักการ กฎเกณฑ์และวิธีดำเนินการต่างๆของเรื่องที่รู้มา นำไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ใหม่ได้

1.4 การวิเคราะห์ (Analysis) เป็นความสามารถในการแยกแยะเรื่องราวที่สมบูรณ์ให้กระจายออกเป็นส่วนย่อยๆได้อย่างชัดเจน

1.5 การประเมินค่า (Evaluation) เป็นความสามารถในการวินิจฉัย หรือตัดสินกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดลงไป การประเมินเกี่ยวข้องกับการใช้เกณฑ์คือ มาตรฐานในการวัดที่กำหนดไว้

1.6 การสร้างสรรค์ (Creation) เสริมสร้างโครงสร้างหรือรูปแบบที่แตกต่างจากองค์ประกอบ ใส่ชิ้นส่วนร่วมกันเพื่อฟอร์มทั้งหมดโดยเน้นการสร้างความหมายใหม่หรือโครงสร้าง

2. ด้านจิตพิสัย (Affective Domain): เป็นจุดประสงค์ด้านความรู้สึก ได้แก่ ความสนใจ ค่านิยม คุณค่า ฯลฯ มีขั้นตอนของพฤติกรรมตามลำดับขั้นดังนี้

2.1 การรับรู้ (Receiving of Attending) เป็นการที่ผู้เรียนได้รับผลประโยชน์จากสภาพแวดล้อม เช่น คน สิ่งของ ผลงาน ข้อมูล หรืออะไรก็ตาม แล้วเกิดการเรียนรู้ และเข้าใจถึงสิ่งนั้นได้ การรับรู้จะมี 3 ขั้น คือ ความตระหนัก ความเต็มใจ ที่จะรับรู้ และการควบคุมหรือเลือกให้ความสนใจ

2.2 การตอบสนอง (Responding) เป็นปฏิกิริยาที่ผู้เรียนมีต่อสิ่งเร้าโดยมีพฤติกรรมตอบสนอง ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับคือ การยอมรับการตอบสนอง ความเต็มใจที่ตอบสนอง และพอใจในการตอบสนอง

2.3 การสร้างคุณค่า (Value) เป็นการสร้างคุณค่าเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยมีพฤติกรรมดังนี้คือ การยอมรับคุณค่า การนิยมนในคุณค่า และการผูกพันในคุณค่า

2.4 การจัดระบบคุณค่า (Organization) เป็นการที่ผู้เรียนจะต้องมีการคิดพิจารณา และรวบรวมคุณค่าภายหลังจากที่ผู้เรียนได้สร้างค่านิยมย่อย ๆ เกี่ยวกับสิ่งเร้าต่างๆแล้ว ซึ่งการจัดคุณค่าเป็นระบบแบ่งออกเป็น 2 ระดับคือ การสร้างมโนภาพเกี่ยวกับคุณค่าเหล่านั้น และการจัดระบบคุณค่าเหล่านั้นให้เป็นระเบียบ

2.5 การสร้างลักษณะนิสัย (Characterization) ในขั้นตอนนี้ ความคิด ความรู้สึก และค่านิยมที่เกิดขึ้นมาในระดับก่อนหน้าจะกลายมาเป็นความประพฤติ คุณสมบัติ คุณลักษณะของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นผลของการเรียนรู้ทางด้านจิตพิสัยที่สูงสุด พฤติกรรมที่แสดงออกในระดับนี้ได้แก่การมีหลักยึดในการตัดสินใจ หรือพิจารณาสิ่งต่าง ๆ และการแสดงลักษณะนิสัย และคุณสมบัติของแต่ละบุคคล

3. ทักษะพิสัย (Psychomotor Domain): เป็นการกระทำที่ใช้ความสามารถที่แสดงออกทางกาย ซึ่งแบ่งระดับพฤติกรรมทางด้านการปฏิบัติตามระดับความซับซ้อนของการกระทำ 5 ระดับ คือ

3.1 การรับรู้ (Perception) เป็นการรับรู้เกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของการเรียนอย่างชัดเจน สอดคล้องสัมพันธ์กับการปฏิบัติการเรียนของเขา

3.2 ความพร้อมในการปฏิบัติ (Set) เป็นความพร้อมในการกระทำ หรือประสบการณ์เฉพาะทั้งด้านร่างกาย ความคิด และอารมณ์

3.3 การตอบสนองตามคำแนะนำ (Guided Response) ผู้เรียนจะตอบสนองหรือแสดงพฤติกรรมยอมรับออกมาภายหลังได้รับคำแนะนำ

3.4 การปฏิบัติได้ (Mechanism) ผู้เรียนสามารถปฏิบัติงานได้เอง

3.5 การตอบสนองต่อสิ่งที่ซับซ้อน (Complex Overt Response) ผู้เรียนสามารถกระทำ หรือปฏิบัติในสิ่งที่ซับซ้อนได้โดยปราศจากความลังเลสับสน

สรุปได้ว่า ตามแนวคิดของบลูม นั้น ความสามารถของบุคคลเกิดจากการเรียนรู้ ประกอบด้วยพฤติกรรมในทักษะการคิดขั้นสูง(Higher Order Thinking Skill) ที่สำคัญแบ่งออกเป็น 3 ด้านได้แก่ ด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ โดยแต่ละด้านประกอบด้วยพฤติกรรมย่อยที่สามารถบ่งบอกชัดเจน โดยสามารถวัดและตรวจสอบได้โดยง่าย ซึ่งผู้จัดทำได้ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดความสามารถของครูผู้สอนด้านการจัดการเรียนรู้

คลอสไมร์ และริปเปิล (Klausmeier and Ripple, 1971) ได้กำหนดองค์ประกอบของระบบการเรียนการสอนไว้ 7 ส่วน คือ

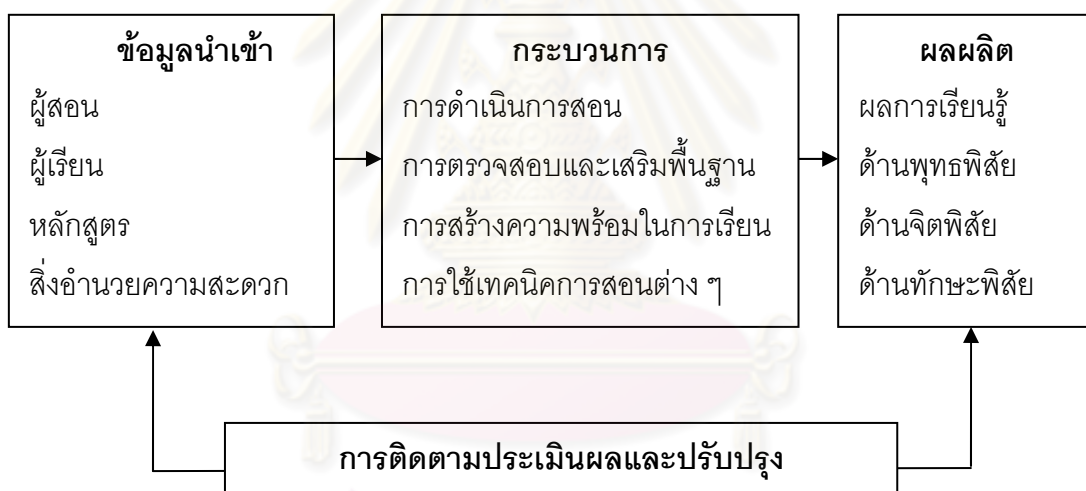
- 1) กำหนดจุดประสงค์ของการเรียนการสอน
- 2) เตรียมความพร้อมของผู้เรียน
- 3) จัดเนื้อหาวิชา วัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือต่าง ๆ
- 4) จัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- 5) ดำเนินการสอน
- 6) การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน
- 7) ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน

ภาพที่ 1 ระบบการเรียนการสอนของคลอสไมร์ และริปเปิล

การจัดองค์ประกอบระบบการสอนได้อย่างกว้างๆ 4 องค์ประกอบ ดังนี้

- 1) ข้อมูลนำเข้า (Input) คือส่วนประกอบต่าง ๆ ที่นำเข้าสู่ระบบ ได้แก่ ผู้สอน ผู้เรียนหลักสูตร สิ่งอำนวยความสะดวก
- 2) กระบวนการ (Process) คือ การดำเนินการสอนที่นำเอาข้อมูลซึ่งเป็นวัตถุดิบในระบบมาดำเนินการ เพื่อให้เกิดผลิตผลที่ต้องการ โดยอาจมีกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การตรวจสอบและเสริมพื้นฐาน การสร้างความพร้อมในการเรียน การใช้เทคนิคการสอนต่าง ๆ และการใช้กิจกรรม
- 3) ผลผลิต (Output) คือผลที่เกิดขึ้นในระบบที่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และด้านจิตพิสัย
- 4) ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) คือการวิเคราะห์ผลหรือย้อนกลับมาพิจารณาองค์ประกอบต่าง ๆ ในระบบ เพื่อให้ทราบว่ามีส่วนประกอบอะไรบ้าง มีปัญหาประการใดแล้วนำมาแก้ไขเพื่อให้ได้ระบบการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ และนำไปใช้ต่อไป

ภาพที่ 2 ระบบการเรียนการสอน (บุญชม ศรีสะอาด, 2537)

จากองค์ประกอบของการสอน เมื่อนำมาพิจารณาแล้ว สามารถวิเคราะห์แยกย่อยเป็นองค์ประกอบ 2 ด้าน ได้แก่ (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2537)

- 1) ด้านองค์ประกอบรวม หมายถึง องค์ประกอบด้านโครงสร้างที่มาประกอบกันเป็นการสอน อันประกอบด้วย
 - (1) ครู หรือผู้สอน หรือวิทยากร
 - (2) นักเรียน หรือผู้เรียน
 - (3) หลักสูตร หรือสิ่งที่จะสอน

2) ด้านองค์ประกอบย่อย หมายถึง องค์ประกอบด้านรายละเอียดของการสอน ซึ่งจะต้องประกอบด้วยกระบวนการเหล่านี้ จึงจะทำให้เป็นการสอนที่สมบูรณ์ ได้แก่

- (1) การตั้งจุดประสงค์การสอน
- (2) การกำหนดเนื้อหา
- (3) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- (4) การใช้สื่อการสอน
- (5) การวัดผลประเมินผล

การจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาประสบปัญหาในหลายด้าน ทั้งในด้านหลักสูตร วิชาศิลปะศึกษาระดับมัธยมศึกษา ด้านการสอน การประเมินผล และครูผู้สอนศิลปะซึ่งสามารถประมวลได้ ดังนี้

1. ด้านหลักสูตร การสอนศิลปะในปัจจุบันขาดความเชื่อมโยงระหว่างศิลปะแขนงต่าง ๆ อาทิ ทัศนศิลป์ ดนตรี ศิลปะการแสดง ทำให้เกิดความรู้แบบแยกส่วน จึงทำให้เกิดความรู้แบบแยกส่วน ซึ่งจะส่งผลต่อทัศนศิลป์ของผู้เรียนต่อไป ความไม่ชัดเจนของหลักสูตร และทิศทางของผู้สอนไม่เน้นคุณค่าของศิลปะ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต เช่น ทัศนศิลป์ แนวการสอนยังเป็นเพียงการสร้างวัตถุนิยม ให้ความสำคัญกับผลงานสำเร็จรูปมากจนเกินไป ขาดการเอาใจใส่กระบวนการทำงานศิลปะ ขาดการวิเคราะห์ให้ผู้เรียน บ่อยครั้งที่ครูพิจารณางานของผู้เรียนตามความเข้าใจของครู (อรทัย สวัสดิ์แดง, 2542)

2. ด้านการจัดการเรียนการสอน ครูศิลปะศึกษาระดับมัธยมศึกษา ส่วนมากมีปัญหาการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี ขาดงบประมาณในการจัดบรรยากาศภายในห้องเรียนไม่สามารถเตรียมการสอนได้ดี เนื่องจากครูต้องทำหน้าที่เสริมการสอนอื่นๆ ในโรงเรียน และประสบปัญหาในด้านการเตรียมการสอนเกี่ยวกับการศึกษาความรู้ที่หลากหลาย การศึกษาทางด้านศิลปะและการสร้างสรรค์ศิลปะส่วนใหญ่ขาดการค้นคว้าอย่างลุ่มลึก พื้นที่ในห้องเรียนคับแคบ และจำนวนของนักเรียนมากจนเกินไป (อรทัย สวัสดิ์แดง, 2542) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า ปัญหาส่วนใหญ่ คือ เวลาในการสอนไม่เพียงพอ ด้านการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนการสอนพบว่า ปัญหาส่วนใหญ่ คือ ขาดงบประมาณและเวลาในการจัดกิจกรรม (สุภาพร ตันรัตน์ ศิวะกุล, 2537)

3. ด้านการวัดผล และประเมินผล ครูไม่มีการวางแผนการประเมินผล การประเมินผลของครูเป็นผลงานที่เสร็จแล้วเท่านั้น ไม่มีเวลาสังเกต และบันทึกพฤติกรรมนักเรียนระหว่างปฏิบัติกิจกรรม ไม่ได้ประเมินผลตามจุดประสงค์ และมักประเมินผลในด้านความรู้ความจำเป็นส่วนใหญ่ ครูไม่ได้สร้าง และวิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผล และยังมี การใช้ความรู้สึกของตนเองเป็นเกณฑ์การวัดผลทำให้การประเมินผลไม่มีประสิทธิภาพ

เท่าที่ควร ขาดการวัด และประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง เพราะมีภาระรับผิดชอบมาก (สุภาพร ตันท์ธนะศิริกุล, 2537: อรรถัย สวัสดิ์แดง, 2542)

แนวคิดของขบวนการปฏิรูปหลักสูตรศิลปศึกษาแนวใหม่นี้จะเน้นความสำคัญไปที่ การเรียนรู้ด้านความเข้าใจ หรือพุทธิปัญญา (Cognitive) เป็นหัวใจ โดยเน้นการเรียนรู้ไปที่ ศิลปวิจารณ์ และประวัติศาสตร์ศิลป์มากกว่าด้านอื่น ๆ เอฟแลน (Efland, 1971:17) กล่าวว่า เนื่องจากในช่วงเวลานั้นเป็นช่วงของการตื่นตัวทางด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี วงการศึกษา ทั่วไปให้ความสำคัญกับความเป็นวิทยาศาสตร์ ในการเรียนการสอน เช่น มีความเคร่งครัดในเรื่อง ที่การสอนจะต้องสามารถระบุวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม เพื่อให้สามารถวัดผลการเรียนได้ ความต้องการของสังคมในทศวรรษที่ 1970 จึงดูจะให้ความสำคัญต่อความรู้ในพุทธิพิสัย หรือ ความรู้ความเข้าใจ (Cognitive domain) มากกว่าจิตพิสัย (Affective domain) (มะลิฉัตร เชื้อ อานนท์, 2545: 26)

คล้าก เดย์ และเกรียร์ (Clark, Day and Greer, 1987) กล่าวถึง คุณสมบัติของการปฏิรูป แนวทางกระบวนกรจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษา (DBAE) และการนำไปใช้ ดังนี้

หลักการและเหตุผล

- 1) เป้าหมายของ DBAE นั้นคือ การพัฒนาความสามารถในความเข้าใจ และ ซาบซึ้งเห็นคุณค่าของศิลปะของผู้เรียน เกี่ยวข้องกับความรู้ และทฤษฎีในประเด็นของศิลปะ และ ความสามารถในการรับรู้พอ ๆ กับการสร้างสรรค์ศิลปะ
 - 2) ศิลปะเป็นส่วนประกอบสำคัญส่วนหนึ่งของหลักสูตรการศึกษาทั่วไป (General education) และเป็นรากฐานของวิชาเฉพาะด้านที่นักเรียนสามารถศึกษาต่อในระดับสูง ในอนาคต
 - 3) เนื้อหาสำหรับการสอนมีพื้นฐานมาจากหลักเกณฑ์ 4 แกน ของสุนทรียศาสตร์ ศิลปวิจารณ์ ประวัติศาสตร์ศิลป์และศิลปะปฏิบัติ ซึ่งเกี่ยวกับ 1) ธรรมชาติของศิลปะ 4 แกน 2) รากฐานด้านคุณค่า และการตัดสินศิลปะทั้ง 4 แกน 3) ประเด็นที่ศิลปะทั้ง 4 แกนถูกสร้างขึ้น มา และ 4) กระบวนการ และกลวิธีในการกระทำศิลปะทั้ง 4 แกน
 - 4) เนื้อหาการเรียนมาจากเครือข่ายที่กว้างของทัศนศิลป์ซึ่งรวมทั้งศิลปะพื้นบ้าน ศิลปะประยุกต์ วิจิตรศิลป์จากวัฒนธรรมตะวันตก และวัฒนธรรมอื่นตั้งแต่อดีตจนถึงร่วมสมัย
- หลักสูตร
- 5) หลักสูตรทุกระดับชั้นสร้างขึ้นอย่างเป็นระบบและมีขั้นตอน มีความกระจ่าง ชัดเจน
 - 6) ผลงานศิลปะเป็นศูนย์กลางในระบบของหลักสูตร และใช้ร่วมกันระหว่างสาระ ความรู้ทั้ง 4 แกน

- 7) หลักสูตรสร้างขึ้นโดยคำนึงถึงความเท่าเทียมกันของสาระความรู้ทั้ง 4 แกน
- 8) การจัดระบบของหลักสูตรนั้น มุ่งให้เพิ่มพูนความเข้าใจ และการเรียนรู้ของนักเรียนซึ่งจะพัฒนาขึ้นโดยคำนึงถึงความเหมาะสมด้านพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละวัยเป็นสำคัญ
- 9) การนำไปใช้รูปแบบนั้นทำอย่างเป็นระบบมีแผนการสอนศิลปะที่มีพื้นฐานกว้างขวางสามารถนำไปใช้ได้หลายเขตการศึกษา มีผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปศึกษาให้การแนะนำ มีการสนับสนุนจากฝ่ายบริหาร และมีสื่อการสอนที่ถูกต้องเหมาะสม
- 10) มีหลักเกณฑ์ และขั้นตอนที่ถูกต้องเหมาะสมสำหรับใช้ประเมินผลการเรียน และหลักสูตร (มะลิฉัตร เอื้ออานนท์, 2545: 32-34)

การนำหลักการสอนศิลปศึกษาแบบ DBAE มาประยุกต์ใช้ในงานวิจัยจะทำให้กระบวนการจัดการเรียนรู้ในสมบูรณ เพราะมุ่งพัฒนา 3 ด้าน คือ ทางด้านเนื้อหา (Cognitive domain) ด้านทักษะ (Affective domain) และด้านเจตคติ (Psychomotor domain) ในการจัดการเรียนรู้รายวิชาศิลปศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในการเป็นพลเมืองไทย และเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ และการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 8)

การจัดการเรียนการสอนในวิชาศิลปศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดสาระ และมาตรฐานการเรียนรู้ ดังนี้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะแบ่งเป็น 3 สาระ คือ 1) ทักษะศิลป์ 2) ดนตรี และ 3) นาฏศิลป์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 14)

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6) การศึกษาระดับนี้เน้นการเพิ่มพูนความรู้ และทักษะเฉพาะด้าน สนองตอบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนทั้งด้านวิชาการ และวิชาชีพ มีทักษะในการใช้วิทยาการ และเทคโนโลยี ทักษะกระบวนการคิดขั้นสูง สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาต่อ และการประกอบอาชีพ มุ่งพัฒนาตน และประเทศตามบทบาทของตน สามารถเป็นผู้นำ และผู้ให้บริการชุมชนในด้านต่าง ๆ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 18)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดกรอบโครงสร้างเวลาเรียนพื้นฐานต่ำสำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งสถานศึกษาสามารถเพิ่มเติมได้

ตามความพร้อม และจุดเน้น โดยสามารถปรับให้เหมาะสมตามบริบทของสถานศึกษา และสภาพผู้เรียน ดังนี้

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6) ให้จัดการเรียนเป็นรายภาค มีเวลาเรียนวันละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง คำนวณน้ำหนักของรายวิชาที่เรียนเป็นหน่วยกิต ใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียนมีค่าน้ำหนักวิชาเท่ากับ 1 หน่วยกิต (น.ก.) ซึ่งรายวิชาศิลปะ มี 120 (3 น.ก.)

(กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 19-20)

การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็ก และเยาวชน

ผู้สอนพยายามคัดสรรกระบวนการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ ตามมาตรฐานการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมทั้งปลูกฝังเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พัฒนาทักษะต่าง ๆ อันเป็นสมรรถนะสำคัญที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียน

(กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 23)

ซึ่งผู้วิจัยใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานนี้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้งานวิจัยนั้นสอดคล้องกับหลักสูตรและเป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน วิชาศิลปะศึกษาระดับมัธยมศึกษา อาศัยองค์ประกอบสำคัญคือ ผู้เรียน ผู้สอน การดำเนินการตามจุดประสงค์ของหลักสูตร การดำเนินการด้านเนื้อหาวิชา การดำเนินการด้านการเรียนการสอน และการดำเนินการด้านการวัด และประเมินผล (วุฒิ วัฒนสิน, 2541: 124)

จุดประสงค์ของหลักสูตรเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่ง อันดับแรกในการดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนได้มีคุณลักษณะ และพฤติกรรมตามต้องการ จุดประสงค์ของการจัดการศึกษามีอยู่ 3 ระดับ คือ จุดประสงค์ของหลักสูตร จุดประสงค์เฉพาะวิชา และจุดประสงค์การเรียนรู้ (สุมิตร คุณานุกร, 2518: 47)

จุดประสงค์ของหลักสูตร ในการกำหนดเป้าหมายทางการศึกษาจะต้องคำนึงถึงพัฒนาการด้านต่าง ๆ ที่ต้องการบังเกิดขึ้นกับผู้เรียน แบ่งออกเป็น 3 หมวด คือ 1) พุทธิพิสัย (Cognitive domain) มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาด้านความรู้ความเข้าใจ ทักษะและความสามารถทางสติปัญญา 2) จิตพิสัย (Affective domain) มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาด้านความรู้สึกนึกคิด ทศนคติ ค่านิยม ความสนใจ และความซาบซึ้ง 3) ทักษะพิสัย (Psychomotor domain) มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาด้านทักษะ หรือความชำนาญในการใช้อวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย (Bloom, 1982: 6-8)

จุดประสงค์ของวิชาศิลปศึกษา ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า หลักสูตรได้วางเป้าหมายสำหรับผลที่จะได้รับการเรียนการสอน คือ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่สมบูรณ์ เป็นบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจทางด้านศิลปะตามความเหมาะสม มีความนิยมชมชื่นใน ศิลปวัฒนธรรมไทย และสากล มีความสามารถในการแสดงออกซึ่งความคิดสร้างสรรค์ทางด้าน ศิลปะอย่างเสรี มีความสามารถในการประยุกต์ หรือเปลี่ยนแปลงความสามารถ ความรู้ และความ เข้าใจทางศิลปะให้บุคคลมีจิตใจ บุคลิกภาพ และรสนิยมที่ดี มีส่วนในการอนุรักษ์และพัฒนา ศิลปะให้ก้าวต่อไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

การดำเนินการด้านการเรียนการสอนรายวิชาศิลปศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายของ หลักสูตรที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่สมบูรณ์ มีชีวิตที่เป็นสุขในสังคม ครูศิลปะ จำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตร เนื้อหาวิชา และวิธีการสอน (วุฒิ วัฒนสิน, 2541: 127)

สาระการเรียนรู้ ประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้คุณลักษณะอัน พึงประสงค์ ซึ่งกำหนดให้ผู้เรียนทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจำเป็นต้องเรียนรู้

ดังนั้นสาระการเรียนรู้ศิลปะ ประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะสำคัญ และคุณลักษณะใน หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ความรู้และทักษะในการคิดริเริ่ม จินตนาการ สร้างสรรค์งานศิลปะ สนุกทริยภาพและการเห็นคุณค่าทางศิลปะ (กระทรวงศึกษา, 2551)

2.5 รูปแบบการสอนศิลปศึกษา

วิรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์ (2531) กล่าวว่า การเรียนศิลปศึกษามุ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสวงหา คำตอบด้วยตนเองอย่างอิสระ ซึ่งเป็นธรรมชาติของวิชาศิลปะที่ประกอบด้วยเรื่องราวของ ประสบการณ์ ความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ อารมณ์ ความรู้สึกที่ละเอียดอ่อน ประณีต

วัตถุประสงค์การสอนเป็นข้อความที่ระบุถึงพฤติกรรมที่ผู้สอนคาดหวังให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน หลังจากผ่านการเรียนการสอนแล้ว ผู้สอนจึงต้องกำหนดจุดประสงค์การสอนทั้งจุดประสงค์ทั่วไป และจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม โดยครอบคลุมพฤติกรรมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านพุทธิปัญญา จิตพิสัย และทักษะพิสัย (B.S. Bloom, อ้างถึงในอุทุมพร จามรมาน, 2532)

1.ด้านความรู้หรือพุทธิพิสัย เป็นด้านที่มุ่งเน้นไปที่ความรู้ ความสามารถทางสติปัญญา กล่าวคือ ให้มีความรู้ความชำนาญในกฎ ระเบียบวิธี ความจริง ทฤษฎี หลักการคิดหาเหตุผล การนำความรู้ไปใช้ ระดับของพุทธิพิสัย แบ่งออกได้ดังนี้

1.1) ความรู้ความจำ คือความสามารถในการจดจำสิ่งที่ได้เรียนมาแล้ว

1.2) ความเข้าใจ คือความสามารถที่ผู้เรียนได้เข้าใจ และจับใจความเนื้อหา ที่กำลังศึกษา และสามารถแสดงออกมาได้

1.3) การนำความรู้ไปใช้ คือสามารถนำความรู้ไปใช้ คือ สามารถนำความรู้ที่ได้เรียนมาไปใช้ ซึ่งมีความเข้าใจเป็นพื้นฐานในการที่จะแก้ไขปัญหาเมื่อผู้เรียนพบปัญหาที่ต้องพยายามศึกษาปัญหาให้เข้าใจ มีวิจารณญาณ และการคิดแก้ปัญหา ระดับการนำความรู้ไปใช้นี้เป็นระดับปัญญาที่สูงขึ้นจากความเข้าใจ

1.4) การวิเคราะห์ คือ มีความสามารถในการแยกสิ่งต่าง ๆ ที่ซับซ้อนออกมาเป็นส่วนย่อยได้อย่างชัดเจน เพื่อให้เห็นโครงสร้างของส่วนรายละเอียดที่สัมพันธ์กัน ซึ่งเป็นทางนำไปสู่การสังเคราะห์

1.5) การสังเคราะห์ คือ ผู้เรียนสามารถนำส่วนย่อยที่ได้แยกย่อยออกมาหลาย ๆ ส่วนมาวางแผนปฏิบัติการใหม่ให้ผสมผสานกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ เป็นการส่งเสริมความคิดริเริ่มให้ผู้เรียนได้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ระดับการสังเคราะห์นี้ต้องอาศัยความรู้ระดับต่าง ๆ ดังกล่าวมาเป็นมาตรฐาน

1.6) การประเมินผล คือ ผู้เรียนสามารถประเมินผลโดยมีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน อาศัยข้อมูลหลาย ๆ อย่างมากำหนดในการประเมินผล หรือผู้เรียนมีหลักเกณฑ์เป็นของตนเองได้ ความสามารถการประเมินผลนี้ จะเป็นส่วนหนึ่งทำให้เกิดความสามารถในระดับทักษะต่อไป การประเมินผลนอกจากจะวัดผลทางความสามารถทางปัญญาแล้ว ยังสามารถวัดผลทางทัศนคติที่เกี่ยวข้องกับสังคม และด้านพัฒนาการของ ผู้เรียนอีกด้วย

2. ด้านทักษะพิสัย เป็นการเน้นระดับจิตใจซึ่งมีผลออกมาเป็นการกระทำ ความมุ่งหมายเพื่อพัฒนากล้ามเนื้อ หรือการใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายในการปฏิบัติในเรื่องที่มีความรู้ความเข้าใจเพื่อให้เกิดทักษะจนมีความชำนาญจนถึงขั้นทำได้เป็นอัตโนมัติ

2.1) การรับรู้ คือ การที่ผู้เรียนรู้ถึงจุดมุ่งหมายของการเรียนอย่างชัดเจน ซึ่งผู้สอนสามารถสังเกตได้จากการที่ผู้เรียนแสดงความรู้สึก และปฏิบัติงานของตนได้ตามที่ผู้สอนได้มอบหมายงาน

2.2) การเตรียมพร้อม คือ การที่ผู้เรียนสามารถปรับตัวให้เข้ากับงานที่จะทำตามที่ได้รับมอบหมาย ระดับทักษะเกี่ยวกับการปฏิบัติตามนี้ จะอยู่ภายใต้การกำกับควบคุมมากกว่าการสังเกต

2.3) การยอมรับคำแนะนำ คือ การที่ผู้เรียนสามารถปฏิบัติการได้ภายหลังจากที่ผู้สอนให้คำแนะนำ อธิบายได้ถูกต้องแม่นยำ คล่องแคล่ว รวดเร็ว โดยไม่ต้องควบคุม

2.4) การทำเองตามธรรมชาติ คือ การเรียนสามารถปฏิบัติงานได้เองโดยง่าย สมบูรณ์ โดยให้ผู้สอนคำแนะนำ และอธิบายเพียงเล็กน้อย

2.5) การปฏิบัติตนต่อสิ่งยุ่งยากได้ คือ การที่ผู้เรียน สามารถปฏิบัติงานต่อสิ่งยุ่งยากสลับซับซ้อนได้อย่างดี และรวดเร็ว ปราศจากความสับสนวุ่นวาย โดยที่ผู้สอนไม่ต้องให้คำแนะนำใด ๆ ทั้งสิ้น

3. ด้านจิตพิสัย เป็นพฤติกรรมที่เน้นการสอนที่เกี่ยวกับสุนทรียภาพ คือ การแสดงความรู้สึกอารมณ์ ความประทับใจ ความซาบซึ้ง เป็นการพัฒนาจิตใจของผู้เรียนให้เกิดลักษณะนิสัยเป็นความมุ่งหมายที่ต้องการพัฒนาด้านความรู้สึกอารมณ์โดยทั่วไปซึ่งระดับของจิตพิสัยนั้นเรียงลำดับได้ดังนี้

3.1) การรับรู้ หมายถึง การเต็มใจของผู้เรียนที่จะศึกษาจากตำรา ซึ่งเป็น การกระตุ้นให้เกิดความตั้งใจ และการตื่นตัว

3.2) การตอบสนอง หมายถึง การแสดงปฏิกิริยาของผู้เรียนที่อาสาจะทำงานอย่างขยันขันแข็งด้วยความเต็มใจเพลิดเพลิด สนุกสนาน ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ของการตอบสนอง

3.3) ความรู้สึกในค่านิยม หมายถึง ค่านิยมที่ผู้เรียนรู้สึกในความต้องการที่จะปรับปรุงการเรียน และสิ่งต่าง ๆ รวมทั้งคุณค่าในการเสียสละ ความรู้สึกในคุณค่านี้จะเน้นเรื่องทัศนคติ และความซาบซึ้งประทับใจ

3.4) การจัดระบบ เมื่อมีความรู้สึกทางค่านิยม แล้วจะต้องรวบรวมการมีคุณค่า นั้น ๆ ให้มีระบบโดยการปรับปรุงให้สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม หรือจัดระเบียบของระบบคุณค่าที่เด่น และสำคัญ

3.5) ลักษณะเฉพาะตน หมายถึง ค่านิยมที่อยู่เป็นลักษณะที่มั่นคง แน่นอน ค่านิยมที่จัดระบบไว้แล้วนี้จะเป็นลักษณะเฉพาะตนในแต่ละบุคคล เป็นการปรับปรุงตนเองให้เกิด ค่านิยมนี้จะเกิดขึ้นจากลำดับที่ดีที่สุด

กล่าวโดยสรุปว่าวัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอนศิลปะ เป็นความคาดหวังที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาเป็นไปตามผู้สอนตั้งเป้าหมาย และกำหนดไว้ และผู้เรียนสามารถบรรลุถึงพฤติกรรมการเรียนรู้ได้ในแต่ละด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย เป็นสิ่งที่ประเมินได้ว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้นั้นเป็นไปตามเป้าหมายอย่างแท้จริง ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ และเห็นถึงคุณค่าของสาระการเรียนรู้ในศิลปะเป็นสำคัญ

พระพงษ์ กุลพิศาล (2546) กล่าวว่า กิจกรรมศิลปะ คืองานที่ครู และนักเรียนมีส่วนร่วมกันทำในการเรียนการสอนศิลปะ ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกฝนฝีมือ ความคิด จินตนาการ และแสดงออกเป็นผลงานศิลปะจากประสบการณ์ของตนเอง

สรุปได้ว่า การเรียนการสอนศิลปศึกษามีหลากหลายกิจกรรม ดังนั้นครูผู้สอนควรเลือกวิธีการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนโดยใช้กิจกรรมที่น่าสนใจ ทั้งนี้ครูจะต้องให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะโดยเป็นผู้ปฏิบัติงานและผู้รับงานศิลปะ เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกพัฒนาทักษะทางด้านการคิด และทักษะทางด้านฝีมือไปพร้อมกัน

การกำหนดเนื้อหาการเรียนการสอนศิลปศึกษา

เนื้อหาการจัดการเรียนการสอนเป็นข้อมูลที่ใช้ในการเพิ่มพูนประสบการณ์ความรู้ และทักษะให้แก่ผู้เรียน เนื้อหาที่จะนำมาใช้ในบทเรียนซึ่งนำมาจัดในกระบวนการเรียนการสอนในวิชาที่จัดขึ้นตามหลักสูตร เนื้อหาจะเป็นส่วนประกอบ ข้อมูลส่วนย่อย ๆ ของข้อมูลในเรื่องนั้น ๆ สาระต่าง ๆ ที่ผู้สอนจะต้องนำมาเป็นตัวประกอบเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเชื่อมโยงเรื่องราวเหล่านั้น ๆ ซึ่งแบ่งเนื้อหาได้ตามลักษณะจำแนกประเภทการเรียนรู้ได้เป็น 2 ประเภท คือ ประเภทความรู้ทางทฤษฎี และประเภทความชำนาญ (Skill) และจำแนกตามประเภทเนื้อหาสาระได้ตามระดับโครงสร้างของเนื้อหาวิชาซึ่ง ทาบา (Taba, 1962,172-181) ได้แบ่ง โครงสร้าง และระดับเนื้อหาวิชาไว้ 4 ระดับ ดังนี้

1. เนื้อหาที่เป็นความจริง และกระบวนการ (Specific Facts and Processes) เป็นเนื้อหาพื้นฐานที่ต้องอาศัยการจดจำซึ่งรูปร่างลักษณะ
2. เนื้อหาที่เป็นหลักการที่เกิดจากแนวคิดเบื้องต้น (Basic Idea) ผู้เรียนจะเห็นความสัมพันธ์กับเนื้อหาสาระต่าง ๆ จนเกิดความเข้าใจหลักการได้
3. เนื้อหาที่แสดงมโนคติ (Concept) หมายถึง เนื้อหาที่ผู้เรียนต้องอาศัยการเรียนรู้ขั้นพื้นฐานจึงสามารถเกิดความรู้ความเข้าใจ
4. เนื้อหาที่อยู่ในระบบความคิด (Thought System) หมายถึง เนื้อหาประเภทที่ต้องการให้ผู้เรียนมีแนวคิดสร้างสรรค์มีแนวทางในการนำไปแก้ไขปัญหา และมีการส่งถ่ายการเรียนรู้ (Transfer learning) การศึกษาเนื้อหาประเภทนี้ยังมุ่งเน้นให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ใหม่ (Method of Inquiry) ซึ่งเกิดขึ้นจากความคิด และการพัฒนาความรู้ด้วยตนเอง โดยอาศัย การสังเกต การอธิบาย การทำนาย การนำไปใช้ ตลอดจนการวิเคราะห์ และประเมินผล

สอดคล้องกับกาเย่ และบริก (Gange and Briggs, 1992) ให้ความหมายว่า เนื้อหาวิชา หมายถึง สาระการเรียนรู้ และประสบการณ์การเรียนรู้ เนื้อหาวิชาจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ แบ่งออกได้เป็นหลายลักษณะ เช่น ข้อมูลที่เป็นความรู้ เจตคติ และทักษะ

การจัดเตรียมเนื้อหาวิชาจะต้องสอดคล้องกับสิ่งสำคัญ 3 ประการคือ

1. ผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญประการแรกที่ควรคำนึงถึงทัศนคติของผู้เรียนว่าจะรักคือสิ่งที่ผู้เรียนชอบ และอะไรคือสิ่งที่จำเป็น
2. เนื้อหาวิชา คือ การกำหนดหัวข้อของการฝึกปฏิบัติที่จำเป็น เพื่อให้ได้เนื้อหาวิชาอันเหมาะสมที่สามารถทำให้ผู้เรียนบรรลุพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ต้องการซึ่งหมายถึงผู้เรียนต้องคำนึง ถึงคุณค่าของเนื้อหาวิชาที่สำคัญมาก
3. สังคมการศึกษาจะทำหน้าที่ในการจัดเตรียมกำลังคนให้เป็นผู้มีทักษะที่มีความจำเป็นต่อสังคม และผู้เรียนสามารถนำไปประกอบอาชีพได้อย่างประสบความสำเร็จ อีกทั้งยังสามารถปรับตัวให้เข้ากับเปลี่ยนแปลงของสังคม สภาพแวดล้อม เนื้อหาวิชาในสายวิชาชีพต้องพิจารณาถึงงานและอาชีพให้ตรงตามความต้องการ

สอดคล้องกับ วิสัย วังษ์ใหญ่ (2537) ที่ได้เสนอแนะว่าสิ่งสำคัญที่เราควรคำนึง คือ

1. ถ้าจะให้การเรียนการสอนเป็นไปได้อย่างดี เนื้อหาสาระที่จะให้ผู้เรียนจะต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง
2. เนื้อหาสาระที่ผู้สอนทำหน้าที่ถ่ายทอดไปให้ผู้เรียนนั้น จะต้องได้รับการปรับปรุงอยู่เสมอ เป็นความที่นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ไม่ใช่ความรู้แบบรู้ไว้ชั่วคราว

สรุปได้ว่า ในการจัดเตรียมเนื้อหาวิชานั้น จะต้องมีความสอดคล้องกับผู้เรียน เนื้อหาวิชา สังคม สาระการเรียนรู้ ประสบการณ์การเรียนรู้ เนื้อหาที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ตามที่จุดมุ่งหมายได้กำหนดไว้

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปศึกษา

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2540) กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อให้การสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และการเรียนรู้ของผู้เรียนบรรลุสู่จุดประสงค์การสอนที่กำหนดไว้ ซึ่งหลักการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ควรคำนึงหลักการดังต่อไปนี้

1. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตร
2. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การสอน
3. จัดกิจกรรมให้สอดคล้อง และเหมาะสมกับวัย ความสามารถ ความสนใจ
4. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับลักษณะของเนื้อหาวิชา
5. จัดกิจกรรมให้มีลำดับขั้นตอน

6. จัดกิจกรรมให้น่าสนใจ
7. จัดกิจกรรมโดยให้ผู้เรียนเป็นผู้กระทำกิจกรรม
8. จัดกิจกรรมโดยใช้วิธีการที่ทำทลายความคิด ความสามารถของผู้เรียน
9. จัดกิจกรรมโดยใช้เทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย
10. จัดกิจกรรมโดยสร้างบรรยากาศที่สนุกสนาน และเป็นกันเอง
11. จัดกิจกรรมแล้วต้องมีการวัดผลการใช้กิจกรรมนั้นทุกครั้ง

การจัดกิจกรรมศิลปะศึกษา เป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยพื้นฐาน 3 ด้าน คือ ผู้เรียน เนื้อหา และผู้สอนเกี่ยวกับการปฏิบัติสร้างสรรค์ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะ เป็นกระบวนการที่ผู้สอนต้องพิจารณาถึงสภาพภูมิภาวะ และความพร้อมด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน และควรกำหนดกิจกรรมที่มีความยากง่ายในการแก้ปัญหา และสร้างสรรค์ให้เหมาะสมกับความพร้อมด้านต่าง ๆ พิจารณาถึงความสอดคล้องกับจุดประสงค์ของหลักสูตร และจุดประสงค์ในทางผลงานทางศิลปะ (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2539)

กิจกรรมศิลปะศึกษาจัดได้ว่ามีส่วนสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนทางด้านจิตใจ สติปัญญา และอารมณ์ให้มีความสมบูรณ์ซึ่ง วิรัตน์ พิชญ์ไพญญ์ (2536) กล่าวว่า ศิลปะศึกษาคือ กิจกรรมที่จะช่วยพัฒนาส่งเสริมสติปัญญาของผู้เรียนได้จากการปฏิบัติงาน ผู้เรียนจะมีประสบการณ์ตรงด้วยตนเองในการสำรวจค้นคว้า ทดลองสร้างสรรค์แก้ปัญหาที่งาน และวัสดุงานานาชนิด

ศิลปะศึกษาจึงเป็นพื้นฐานสำคัญที่ก่อให้เกิดความเจริญเติบโตพัฒนาขึ้นในตัวผู้เรียนให้ได้สมดุลทุกด้าน ซึ่งจะส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้ใหญ่ที่มีความสามารถในการปฏิบัติงานในสาขาวิชาชีพต่างๆตามความถนัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นบุคคลที่มีคุณค่าต่อสังคมศิลปะศึกษามีความหมายต่อการเรียนรู้ และการพัฒนาในตัวผู้เรียนเด็กช่วยสนับสนุนการแสวงหาความรู้ และประสบการณ์เพื่อสร้างเสริมพฤติกรรมที่ดีงามแก่ผู้ศึกษากิจกรรมศิลปะศึกษายังช่วยส่งเสริมพัฒนาอารมณ์ สติปัญญา ร่างกาย และสังคม โดยเฉพาะการปฏิบัติงานศิลปะศึกษาตั้งแต่ผู้เรียนจะช่วยสร้างสัมพันธ์ระหว่างความคิดสายตา และการใช้มือให้ประสานสัมพันธ์กันได้อย่างคล่องแคล่ว ซึ่งจะพัฒนายิ่งขึ้นเมื่อเติบโตขึ้นได้มีประสบการณ์ในการสร้างสรรค์การตัดสินใจ และการแก้ปัญหา รวมทั้งมีความนิยมเข้าใจในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมของชาติการปลูกฝังพฤติกรรมที่ดีงามต่างๆ เหล่านี้ มีส่วนที่จะช่วยสนับสนุนให้บุคคล เป็นผู้มีความสามารถสร้างสรรคงานที่มีคุณค่าต่อชีวิต และสังคมต่อไป (วิชัย วงศ์ใหญ่, 2529) ด้วยเหตุผลดังกล่าว การจัดการเรียนรู้ทางศิลปะศึกษาไปสู่ผู้เรียนให้เกิดประสิทธิผลดังที่กล่าวมาข้างต้น ผู้สอนศิลปะศึกษาจะต้องคำนึงถึงหลักการสอน วิธีการ และรูปแบบการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การจัดการศึกษาในปัจจุบันได้มุ่งไปที่การปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และวิธีการสอนของครูมีส่วนสำคัญยิ่งในการที่จะทำให้การเรียนรู้ของผู้เรียนบรรลุผลตามเป้าหมาย ของหลักสูตรที่กำหนดไว้

เนื่องด้วยความพร้อมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายแต่ละคนมีความแตกต่างกัน การจัดเงื่อนไขในการเรียนการสอนจึงมีความจำเป็นที่จะต้องจัดลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการฝึกปฏิบัติที่เหมาะสม เพราะกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาบุคลิกทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคมไปพร้อมๆกัน ดังนั้นในการศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะศึกษา จำเป็นต้องศึกษาด้านปัจจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะศึกษา

วุฒิ วัฒนสิน (2541) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนศิลปะศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายของหลักสูตรที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่มีความสมบูรณ์ มีชีวิตที่เป็นสุขในสังคม ครูศิลปะจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ทั้งทางด้านหลักสูตร เนื้อหาวิชาการสอน วิธีการสอนศิลปะศึกษา ทั้งนี้ กิจกรรมศิลปะศึกษาควรมุ่งส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนในทุก ๆ ด้าน ได้แก่

1. ความเจริญงอกงามทางด้านร่างกาย
2. ความเจริญงอกงามทางด้านสติปัญญา
3. ความเจริญงอกงามทางด้านสังคม
4. ความเจริญงอกงามทางด้านอารมณ์
5. ความเจริญงอกงามด้านการรับรู้
6. ความเจริญงอกงามด้านสุนทรียศาสตร์

สอดคล้องกับวิชัย วงษ์ใหญ่ (2529) ที่ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ หรือจุดมุ่งหมายของวิชาศิลปะศึกษาให้กับผู้เรียนไว้ ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาศิลปะนิสัยให้กับผู้เรียน มีเป้าหมายให้ผู้เรียนมีบุคลิกภาพ และอารมณ์ที่ประณีตละเอียดอ่อน โดยผ่านกระบวนการเรียนการสอนทางศิลปะ การพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนที่พึงประสงค์คือการมีความรู้คู่กับความดีความงามมากกว่าความมีความสามารถแต่ขาดคุณธรรม ดังนั้นวัตถุประสงค์ของการพัฒนาศิลปะนิสัยจึงเป็นสิ่งที่ช่วยพัฒนาบุคลิกภาพให้สมดุลทั้งความรู้ และความดีงาม
2. เพื่อความตระหนักรู้เกี่ยวกับงานทัศนศิลป์ มีวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนมีทักษะในการรับรู้งานทัศนศิลป์ว่าเป็นศิลปะที่สื่อความรู้สึกสัมผัสได้ด้วยตา เกิดความชื่นชม เสริมสร้าง ความรื่นรมย์ ความพอใจในงานศิลปะนั้น ได้แก่ การรับรู้ การมองเห็น ความรู้สึกสัมผัส ความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการด้วยจิตใจที่เปี่ยมปิติต่องานศิลปะ
3. เพื่อการฝึกฝนทางศิลปะ มีวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนแสวงหาประสบการณ์อย่าง

กว้างขวางในด้านความรู้ทักษะ การจัดกระบวนการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนได้ใช้วัสดุเพื่อสำรวจ การทดลอง การแก้ปัญหา การใช้เทคนิคต่างๆสร้างสรรค์ และแสดงออกในทางศิลปะ การฝึกฝนทางศิลปะที่เหมาะสมจะเป็นพื้นฐานทำให้ผู้เรียนเกิดความชื่นชมความสนใจมีค่านิยมและทัศนคติที่ดีต่อศิลปะ

4. เพื่อตอบสนองความรู้สึกทางด้านคุณค่าและความงามที่มีอยู่ในแต่ละบุคคล เนื่องจากธรรมชาติของมนุษย์มีความโน้มเอียงไปในเรื่องความรักสวยรักงาม ต้องการแสดงออกถึงการสร้าง สรรค์ศิลปะอยู่ในตัวมาตั้งแต่เด็ก การจัดสภาพแวดล้อม และประสบการณ์การเรียน การสอนที่น่า สนใจ การสร้างบรรยากาศที่เสริมสร้างคุณลักษณะค่านิยมทางศิลปะเพื่อตอบสนองความต้องการ เกี่ยวกับความรู้สึกด้านความงามที่มีอยู่ในแต่ละบุคคลได้มีโอกาสพัฒนาไปในทิศทางที่พึงประสงค์

5. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้ช่วงเวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในทางสร้างสรรค์ แสดงความสามารถความสนใจ และแสวงหาลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล การพัฒนาริเริ่มสร้างสรรค์ และปลูกฝังรสนิยมทางศิลปะที่ดี ให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันรวมทั้งใช้เวลาว่างในทางสร้างสรรค์

6. เพื่อพัฒนาการสื่อความหมายทางศิลปวัฒนธรรมที่ดีในแต่ละบุคคล การพัฒนาผู้เรียนให้มีศิลปะนิสัย การมีบุคลิกภาพที่ดี มีจิตใจละเอียดอ่อน ประณีต มีสุนทรีย์ สามารถติดต่อสื่อสาร รู้จักแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ การดำรงชีวิตที่เรียบง่าย และมีจุดประสงค์ที่สร้างสรรค์ การจัดประสบการณ์ทางศิลปะ และวัฒนธรรมให้กับผู้เรียนเป็นสิ่งที่สำคัญ และจำเป็น เพราะเป็นสิ่งที่มีความหมายต่อผู้เรียนจากข้อค้นพบทางประวัติศาสตร์มนุษย์ใช้รูปภาพ เป็นสื่อในการบันทึกเหตุการณ์ ความเชื่อ และความนึกคิดต่าง ๆ ไว้บนผนังถ้ำ รวมทั้งประวัติศาสตร์ และวิวัฒนาการการคิดประดิษฐ์ตัวอักษรได้ใช้สัญลักษณ์แทนความหมาย เช่นเดียวกัน ซึ่งแสดงว่าภาษาศิลปะเป็นภาษาที่เกิดก่อนภาษาใด ๆ ในโลกปัจจุบันนี้มีภาษาพูด ภาษาเขียนใช้กันในประเทศต่าง ๆ แต่ภาษามีข้อจำกัด ไม่สามารถอธิบาย และทดแทนภาษา ศิลปะได้ทั้งหมด ภาษาศิลปะที่ใช้ร่วมกันคือ สุนทรีย์ภาพ หมายถึง ความสวยงามตรงตามที่ซึ้งใจ และกินใจมนุษย์

ดังนั้น การพัฒนาผู้เรียนให้สามารถรับรู้สัมผัสความงามได้จึงเป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และเป็นเป้าหมายสูงสุดของการสอนศิลปะ

วิธีการสอนศิลปศึกษา

วุฒิ วัฒนสิน(2541) กล่าวว่า การเรียนการสอนศิลปะ สามารถแบ่งลักษณะการสอนออกได้เป็น 2 ประการ คือ

1. การสอนภาคทฤษฎี ซึ่งอาจต้องใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย การวิเคราะห์ วิจัย หรือการอภิปราย เช่น การสอนทฤษฎีในวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ ศิลปะวิจิตรศิลป์ นิยม หรือสุนทรีย ศาสตร์ฯ

2. การสอนภาคปฏิบัติ ซึ่งอาจจะใช้วิธีการสอนโดยให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ เช่น การสอน ศิลปะปฏิบัติ วิชาการวาดเส้น การออกแบบ ภาพพิมพ์ ประติมากรรมฯลฯ จะพบว่าในการสอนศิลปะนั้นมีหลายลักษณะ จึงสมควรที่จะต้องใช้วิธีการสอนหลาย ๆ วิธี โดยไม่จำกัด และสมควรมีสื่อการสอนที่เร้าความสนใจ และหลากหลายผู้สอนศิลปะมีความสามารถ ในการสร้างสื่อการสอนเป็นอย่างยิ่ง เพราะการสร้างสื่อการสอนมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการใช้ฝ่ามือทางศิลปะ เพื่อให้ได้สื่อการสอนที่มีรูปแบบ สี สันและลวดลายสวยงามสะดุดตา ที่จะกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีขึ้น วัสดุอุปกรณ์ (Material) สำหรับการสอนวิชาศิลปะ คือ วัสดุที่เป็นโสตทัศนูปกรณ์เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาศิลปะ โดยเฉพาะส่วนใหญ่ของวัสดุที่ใช้เป็นสื่อการสอนวิชาศิลปะ จะเป็นผลผลิตจากการสร้างสรรค์ที่ต้องใช้ฝ่ามือ และทักษะทางศิลปะ วัสดุการสอนศิลปะจะมีส่วนช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์มากและเร็วขึ้น วัสดุการสอน ศิลปะมีดังนี้คือ

1. กระดานชอล์ก (Chalk board) แต่เดิมนั้นผู้เรียนจะใช้กระดานชนวนซึ่งเป็นหินชนวนสีคล้ำ (ดำ) คู่กับวัสดุที่ขีดลงไป (เป็นหินชนวนเช่นกันแต่มีปลายแหลม) ขนาดไม่ใหญ่โตมากสามารถพกพาไปโรงเรียนได้ แต่สำหรับผู้สอนจะใช้กระดานชอล์กสีดำคู่กับชอล์กสีขาว ตัวอักษรที่เขียนลงไปบนกระดานชอล์กสีดำจะชัดเจนมาก เพราะสีขาวกับสีดำเป็นสีที่ตัดกัน เราเรียกกระดาน ชอล์กนี้ว่า กระดานดำ (Black board) ต่อมาจักษุแพทย์ได้เสนอแนะว่า สีดำตัดกับสีขาวมากเกินไป ซึ่งอาจทำให้สายตาเมื่อยล้าได้ง่าย สีเขียวจะให้การพักผ่อนสายตาได้ดีกว่า และมีน้ำหนักสีเข้มมพอที่จะเขียนด้วยชอล์กสีขาวแล้วเห็นได้ชัดเจน (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2539 อ้างใน วุฒิ วัฒนสิน, 2541) กระดานชอล์กนี้ว่า กระดานเขียว (Green board) ปัจจุบันเมื่อมีความเจริญก้าวหน้าทางวัสดุสังเคราะห์ แผ่นวัสดุสังเคราะห์สีขาวจึงกลายเป็นเช่นกระดานชอล์กอีกประเภทหนึ่ง แต่จะใช้ปากกาเคมีสีเข้มเขียนลงไป กระดานชอล์กชนิดนี้ทันสมัยที่สุด เรียกว่า กระดานขาว (White board)

2. ภาพประกอบ (Illustration) ในการเรียนการสอนวิชาศิลปะ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้สอนศิลปะจะต้องแสดงความเป็นรูปธรรมให้มากที่สุดนอกเหนือจากการบรรยายเพียงอย่างเดียว การนำภาพประกอบมาให้ผู้เรียนได้รับรู้ในภาพพจน์เดียวกัน จะทำให้ผู้เรียนสนใจ และเข้าใจยิ่งขึ้นภาพประกอบที่จะเป็นวัสดุการสอนนี้อาจเป็นภาพจากหนังสือต่าง ๆ หรือเป็นภาพที่

ผู้สอนศิลปะวาดขึ้นด้วยสี ดินสอ ปากกาเคมี ฯลฯ เขียนลงบนกระดาษ กระดาษไขแล้วโรเนียวหรือบนแผ่นใสเพื่อใช้กับเครื่องฉายข้ามศีรษะภาพประกอบที่เป็นวัสดุการสอนเหมาะสำหรับวิชาศิลปะทุกรายวิชาผู้สอนศิลปะควรที่จะจัดเตรียมไว้เพื่อการเรียนการสอนศิลปะทุกครั้ง

3. การ์ตูน (Cartoon) การ์ตูนเป็นส่วนหนึ่งของภาพประกอบที่ผู้สอนศิลปะสร้างสรรค์ขึ้นแต่การ์ตูนอาจจะมีลักษณะเฉพาะกล่าวคือ การ์ตูนที่วาดขึ้นจะเป็นรูปร่างของคนสัตว์ สิ่งของจะมีความเรียบง่าย และรูปแบบสามารถสร้างขึ้นตามจินตนาการที่ไม่มีขอบเขตของจิตรกร แต่จะมีความเด่นชัด และการแสดงท่าทางที่ตื่นเต้นสนุกสนานชวนติดตาม หากผู้สอนศิลปะแสดงการ์ตูนเป็นสื่อการสอนสำหรับผู้เรียนก็จะประสบผลสำเร็จแรกเริ่มในระดับหนึ่งแล้ว ข้อต่อไปที่ผู้สอนศิลปะต้องคำนึงคือ เนื้อหาสาระที่ต้องการจะสอน อาจมีการสอดแทรกเรื่องราวแนวคิดที่แปลก ๆ และสนุกสนานด้วยก็จะทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุดในการสอนศิลปะ

4. โปสเตอร์ (Poster) โปสเตอร์ คือ ภาพที่มีคำอธิบายประกอบเพียงสั้น ๆ เพื่อให้ผู้อ่าน หรือผู้พบเห็นมีความสนใจ และเข้าใจได้ในเวลาสั้น ๆ ดังนั้นภาพโฆษณาจึงต้องมีความเด่นชัดสะดุดตา และดึงดูดความสนใจ ลักษณะของโปสเตอร์ที่ดีต้องมีลักษณะดังนี้ คือ

4.1. ควรมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนเพียงข้อเดียว

4.2. ข้อความต้องสั้น กระชับรัด ดึงดูดความสนใจ ได้ใจความ มี

ความหมาย

4.3. ไม่ควรมีภาพมากแต่ต้องเด่นชัด

4.4. ควรใช้สีน้อย อาจเป็นสีตรงข้าม(Contrast) หรือสีกลมกลืน

(Harmony) ก็ได้

4.5. การจัดภาพและตัวอักษรต้องคำนึงถึงหลักการจัดองค์ประกอบศิลป์

4.6. เรียบง่าย ไม่วุ่นวาย

5. ป้ายนิเทศ (Bulletin Board) ป้ายนิเทศ คือวัสดุการสอนที่ใช้แสดงเรื่องราวที่น่าสนใจให้ผู้เรียนเห็นในรูปแบบของภาพ แผนภูมิ หรือป้ายประกาศเพื่อการเรียนรู้ โดยไม่ต้องใช้เวลามากนัก ป้ายนิเทศส่วนมากค่อนข้างใหญ่ ทำให้สามารถแสดงสิ่งที่ต้องการได้ชัดเจน วัสดุที่ใช้ทำป้ายนิเทศ ได้แก่ ไม้อัด กระดาษอัด หรือกระดาษชานอ้อย โดยแสดงให้เห็นด้วยการติดผนังหรือวางบนขาหยั่งก็ได้ ผู้สอนศิลปะอาจใช้ป้ายนิเทศให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอนศิลปะโดยการนำเสนอเนื้อหาใหม่ ข่าวใหม่หรือแสดงผลงานดีเด่นของผู้เรียน ทั้งนี้ก็สามารถสร้างบรรยากาศของศิลปะให้เกิดขึ้นในโรงเรียนได้ ป้ายนิเทศอาจนำเสนอเนื้อหาให้จบในแผ่นเดียวหรือติดต่อกันหลายแผ่นก็ได้ แต่การจัดวางการใช้แบบตัวอักษร (Font) ในทุกแผ่นควรจะเป็นเอกภาพคือ ดูแล้วเห็นว่าเป็นชุดเดียวกัน

6. แผนภูมิ (Chart) แผนภูมิคือป้ายนิเทศชนิดหนึ่ง เป็นแผ่นทัศนวัสดุ ที่แสดง

ความสัมพันธ์ความต่อเนื่องวิวัฒนาการ และลักษณะของสิ่งของ และปรากฏการณ์ต่าง ๆ โดยใช้ ภาพสัญลักษณ์ และคำอธิบายประกอบ แผนภูมิที่ดีจะต้องสามารถทำให้ผู้เรียนดูแล้วเกิดความรู้ ความเข้าใจได้ในเวลาสั้นมีความเรียบง่ายไม่ซับซ้อนยุ่งเหยิง ครูศิลปะสามารถใช้แผนภูมิให้เกิด ประโยชน์ในการเรียนการสอนศิลปะได้โดยการนำเสนอแผนภูมิแสดงขั้นตอนการปฏิบัติงานในวิชา ศิลปะปฏิบัติ และสามารถนำแผนภูมิมานำใช้กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดอยากเรียน และอยาก ค้นคว้าเพิ่มเติม

7. ภาพถ่าย (Photography) ภาพถ่ายที่จะนำมาใช้เป็นสื่อการสอน ไม่ได้จำกัดว่า ต้องเป็นภาพที่ผู้สอนถ่ายเอง หรือภาพที่ผ่านกระบวนการห้องล้าง และอัดภาพ แต่อาจรวมรูปถ่าย ทั้งหมดทุกชนิดรวมทั้งภาพถ่ายในหนังสือ และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เพราะฉะนั้นภาพถ่ายที่เป็นสื่อ การสอนจึงมีขนาดรูปร่างแตกต่างกันออกไปแต่เพื่อความสะดวกในการใช้ และเก็บรักษา อาจจะมี การผนึกภาพถ่ายลงบนกระดาษแข็งที่มีขนาดเท่า ๆ กัน หากต้องการรักษาให้คงทนเพื่อจะใช้นาน ๆ อาจมีการเคลือบวิทยาศาสตร์ หรือเคลือบรูปด้วยพลาสติก หรือสติ๊กเกอร์ ภาพถ่ายก็จะเกิด ประโยชน์ต่อการเรียนการสอนได้นานขึ้น ภาพถ่ายมีความจำเป็นต่อการเรียนการสอนศิลปะมาก

โดยเฉพาะรายวิชาที่มีเนื้อหาในการอธิบายมาก ๆ เช่น ประวัติศาสตร์ศิลปะ สุนทรียศาสตร์ และศิลปะวิจารณ์ เพราะภาพถ่ายจะทำให้ภาพในจินตนาการของนักเรียนเลือน หายไป และภาพจริงปรากฏให้เห็นชัดเจนภาพถ่ายจะทำให้สถานที่ ที่อยู่ไกลแสนไกลใกล้เข้ามา จนทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และเข้าใจมากขึ้น

8. หุ่นจำลอง (Model) หุ่นจำลอง คือ สิ่งที่แทนของจริง เป็นวัสดุการสอนที่มี ลักษณะ 3 มิติ อาจย่อส่วนให้เล็กกว่าของจริงเพื่อให้มีขนาดเล็กพอที่จะนำมาศึกษาได้สะดวกหรือ อาจขยายส่วนให้มีขนาดโตกว่าของจริงหลายเท่า เพื่อให้มองเห็นได้ชัดเจนแทนของจริงที่หาได้ยาก หรือซับซ้อนเกินกว่าที่จะศึกษาจากของจริงได้หุ่นจำลองเป็นสื่อการสอนที่มีคุณค่าสำหรับการเรียน การสอนศิลปะมาก เช่น หุ่นจำลองของโครงกระดูก หรือกล้ามเนื้อของคน ที่ใช้เป็นสื่อการสอนวิชา กายวิภาค สามารถทำให้ผู้เรียนได้เห็นลักษณะ สัดส่วนของโครงกระดูกหรือกล้ามเนื้อที่มาสามารถ นำของจริงมาแสดงได้ หรือหุ่นจำลองของสถาปัตยกรรมสามารถทำให้ผู้เรียนได้เห็น และเข้าใจต่อ โครงสร้างของบ้านในชั้นเรียนโดยไม่ต้องไปดูของจริง

9. ของจริง (Realistic) ของจริงถือเป็นสื่อการสอนอย่างหนึ่งที่ดีที่สุด หากเป็นไปได้ในการเรียนการสอนศิลปะทุกจุดประสงค์ผู้สอนควรจัดให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับของจริง เช่น ในวิชา วาดเส้นในส่วนของการวาดหุ่นนิ่ง ผู้สอนศิลปะควรจัดหุ่นนิ่งจริง ๆ ให้นักเรียนวาดวิชากายวิภาค ผู้สอนศิลปะต้องให้ผู้เรียนวาดภาพคนจากคนจริง ๆ การสอนรายวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ เมื่อ สอนถึงศิลปะในยุคต่าง ๆ ของไทย ผู้สอนควรจัดทัศนศึกษาพาผู้เรียนไปเยี่ยมชมสถานที่กล่าวถึง จริง ๆ ถ้ากระทำได้เช่นนี้ แน่แน่นอนที่สุดว่าการสอนศิลปะของผู้สอนศิลปะคนนั้นต้องเกิดความรู้

ความเข้าใจ และเกิดความประทับใจที่จะนำสู่การชื่นชม และการอนุรักษ์ศิลปะที่ทรงคุณค่าอย่างแน่นนอน

10. หนังสือ (Books) หนังสือ จัดว่าเป็นสื่อการสอนอย่างหนึ่งที่มีระบบระเบียบในการนำเสนอ และมีคุณค่ามากผู้เขียนหนังสือสามารถย่อโลกทั้งโลกลงมาเป็นตัวอักษรที่ให้ความรู้บรรยายความรู้สึกถ่ายทอดแนวความคิดให้แก่ผู้อ่านผู้สอนศิลปะควรใช้สื่อการสอนประเภทหนังสือด้วยเพราะในวิชาศิลปะก็มีเนื้อหาสาระที่เป็นองค์ความรู้บางครั้งผู้สอนศิลปะมักจะเน้นหนักในภาคปฏิบัติจนลืมที่จะให้ความรู้จากหนังสือซึ่งเป็นภาคทฤษฎีการเรียนการสอนศิลปะที่ดีควรมีความรู้ และมีทักษะในระดับที่สมดุล หนังสือที่เป็นสื่อการสอนที่เป็นส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ และความเข้าใจนั้นไม่จำกัดเฉพาะหนังสือที่เป็นภาษาไทยแต่หนังสือภาษาอังกฤษที่ผลิตในต่างประเทศ ก็สามารถให้ความรู้ที่ทันสมัย และเป็นปัจจุบันที่ครูควรให้ความสำคัญมากขึ้น

สื่อการเรียนการสอนไม่ว่าจะเป็นของจริงสื่อวัสดุหรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์อาจะยังไม่ใช่สื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมจริง ๆ ถ้าหากครูผู้สอนไม่ได้วางแผนเกี่ยวกับการเรียนการสอนให้ชัดเจนเสียก่อนว่าสื่อที่จะนำไปใช้นั้นมีความจำเป็นเพียงไร และก่อให้เกิดผลต่อการเรียนการสอนที่เหมาะสม และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน และก่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดทั้งผู้เรียน และผู้สอน ในการสอนศิลปะศึกษา สื่อการเรียนการสอนจัดได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ เพราะเสมือนเครื่องมือที่จำเป็นที่ต้องใช้ประกอบเพื่อให้การสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ (สันติ คุณประเสริฐ, 2538)

การจัดการเรียนการสอน และรูปแบบของกิจกรรมในการจัดการเรียนการสอนกิจกรรมวาดภาพระบายสีนั้นขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่กำหนดไว้ซึ่ง วุฒิ วัฒนศิลป์ (2541) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร มุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาตนเอง ผู้สอนศิลปะจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจทั้งด้านหลักสูตร เนื้อหาวิชา และวิธีสอนศิลปะศึกษา สรุปได้ดังนี้

1. วิธีสอนบรรยาย (Lecture) เป็นการสอนโดยผู้สอนเป็นผู้ชี้แนะการทำงาน ให้ผู้เรียนปฏิบัติตามโดยการสอนวิธีนี้ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้จากผู้สอนเป็นผู้ชี้แนะ

2. วิธีสอนโดยให้ผู้เรียนแสดงออกด้วยตนเอง (Self Expression หรือ Free Expression) ผู้สอนเป็นผู้เสนอแนะ กระตุ้นเร้าให้กำลังใจเด็กได้แสดงออกตามความถนัด และความชอบของตนเอง เป็นวิธีการสอนแบบธรรมชาติสนองต่อความต้องการ และความสนใจของผู้เรียน

3. วิธีสอนแบบสาธิต (Demonstration) ผู้สอนเป็นผู้แสดงวิธีการทำกิจกรรม โดยจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ และแสดงวิธีทำตามลำดับขั้น การสอนศิลปะศึกษาในปัจจุบันมุ่งเน้นผู้เรียน

ให้มีความคิดสร้างสรรค์ ให้ผู้เรียนรู้จักคิดเป็นทำเป็น และแก้ปัญหาเป็นดังนั้นการสอนสาธิตในรายวิชาศิลปศึกษา ผู้สอนจึงควรสาธิตหลายวิธีการเพื่อให้ผู้เรียนมีประสบการณ์กว้าง และมีทางเลือกหลายทาง

4. วิธีสอนแบ่งกลุ่มอภิปราย (Discussion) โดยผู้สอนแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มเพื่อให้แต่ละกลุ่มไปค้นคว้าหาข้อเท็จจริงตามหัวข้อปัญหา แต่ละกลุ่มนำผลค้นคว้ามารอภิปรายเพื่อหาข้อสรุป วิธีการสอนแบบนี้ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้กว้างขวางเหมาะสำหรับการสอนในส่วนที่เป็นทฤษฎี แลความรู้ทางศิลปะ

5. วิธีสอนแบบวิเคราะห์ และวิจารณ์ผลงานศิลปะ (Critique) วิธีการสอนแบบนี้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้หลักการทางศิลปะไปใช้วิเคราะห์ผลงานของตนเอง และผู้อื่นได้ และผู้สอนต้องสอนหลักเกณฑ์การวิจารณ์ที่ถูกต้องแก่ผู้เรียนต่อการปฏิบัติจริง (ชลอ พงษ์สามารถ , 2526: 65-66)

6. วิธีสอนแบบปฏิบัติ (Practice) โดยผู้สอนศิลปะจะให้ผู้สอนลงมือปฏิบัติจริงเพื่อให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ตรงในการใช้วัสดุ อุปกรณ์ การแสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ได้พบกับปัญหาอุปสรรค และวิธีการแก้ปัญหาวิธีการสอนแบบนี้เป็นวิธีการที่ครูศิลปะนิยมใช้ในการสอนศิลปศึกษา จนถือเป็นหัวใจสำคัญของการสอนศิลปศึกษาซึ่งจะทำให้เกิดผลดีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นอย่างดี

7. วิธีสอนแบบเอกัตศึกษา (Individual Study) โดยผู้สอนศิลปะจะกำหนดให้ผู้เรียนได้ไปศึกษาในหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งที่ผู้เรียนสนใจ เมื่อศึกษาแล้วให้รายงานต่อผู้สอนเป็นครั้งคราว และจะมีรายงานการเขียนเป็นฉบับสมบูรณ์เมื่อเสร็จสิ้นการศึกษา

8. วิธีการสอนแบบบูรณาการ หมายถึง การสอนโดยเอาความรู้หลาย ๆ เรื่องมาสัมพันธ์กันหรือการสอนเพื่อให้มีการสัมพันธ์กับสภาพความเป็นจริงที่อยู่รอบตัวผู้เรียนนั้นให้เกิดประโยชน์หลายอย่าง เช่น ช่วยให้การเรียนการสอนศิลปะมีคุณค่ามากขึ้น แทนที่จะเป็นกระบวนการถ่ายทอดความรู้เพียงอย่างเดียว กลับช่วยให้สามารถเน้นการพัฒนาทักษะทางศิลปะที่จำเป็นให้เกิดความคิดรวบยอด และสามารถปลูกฝังค่านิยมได้อีกด้วย การสอนแบบบูรณาการทำให้เกิดเกิดการบูรณาการความรู้ที่เป็นการจัดการศึกษาให้เป็นเอกภาพ (วุฒิ วัฒนสิน, 2541:127-128)

9. วิธีสอนโดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer Assisted Instruction) คอมพิวเตอร์เป็นเทคโนโลยีขั้นสูงที่สามารถช่วยเหลือด้านการศึกษาได้เป็นอย่างดี

ดังนั้นการเลือกวิธีการสอนต่างในแบบต่าง ๆ จึงควรเลือกให้เหมาะสมกับสภาพรายวิชาผู้เรียน ซึ่งวิธีการสอนที่ดีควรจะส่งเสริมและพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่สามารถนำไปพัฒนาตนเองได้ รู้จักการคิด แก้ไขปัญหา นำเสนอ ตลอดจนการนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

การสอนศิลปะศึกษาโดยเน้นให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนทำความเข้าใจ ค้นพบความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนจะมีบทบาท มีส่วนร่วมในการเรียนรู้มาก ผู้เรียนจะเรียนรู้ กระบวนการ (Process) ควบคู่ไปกับผลงาน (Product) ครูศิลปะต้องเป็นผู้เลือกวิธีการสอนที่ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามต้องการ วิธีการสอน ประกอบด้วย การสอนแบบทดลอง (Laboratory Method) การสอนศิลปะแบบทดลอง คือ วิธีการ สอนที่ให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจนเกิดความเข้าใจ และสามารถปฏิบัติงานเป็นของ ตนเองได้ การทดลองสามารถทำได้คนเดียว หรือทดลองเป็นกลุ่มก็ได้

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น มีรูปแบบของการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในรายวิชา และการกำหนดรูปแบบ และวิธีการจัดกิจกรรม และจากการที่วิชา กิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะถูกจัดอยู่ในรูปแบบรายวิชาที่มีการปฏิบัติ ดังนั้นจึงมีการสอนตาม ขั้นตอนดังต่อไปนี้ (Paterakis อ้างถึงใน อำไพ ตรีนธสาร 2551)

1. การสอนแบบเน้นประสบการณ์ (Art Approached Experimentally)

มีแนวความคิดที่จะพัฒนาการจัดการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น จากแนวการสอนที่มีอยู่นั้น มักเน้น การกำหนดผลสำเร็จของการสอนแน่นอนไว้ล่วงหน้า เช่น วาดภาพทิวทัศน์ หรือ ปั้นภาชนะเป็นต้น และการเรียนรู้จะเป็นแบบการในข้อเท็จจริง ข้อความรู้ หรือทฤษฎีต่าง ๆ การสอนในลักษณะดังกล่าวนี้ จะจบในตัวในแต่ละตอน และไม่ได้ช่วยส่งเสริมพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นวิชาการจึง แสวงหาแนวทางใหม่ ๆ ที่ดียิ่งขึ้น จึงเกิดแนวโน้มมาให้ความสนใจการจัดการเรียนการสอนที่เน้น ประสบการณ์ โดยการทดลอง การลงมือปฏิบัติจริง และกระบวนการคิดแก้ปัญหา ซึ่งผลจาก การสอนแนวนี้ผู้เรียนจะพัฒนาทั้งด้านทักษะ และความเข้าใจ

ลักษณะการสอนเชิงประสบการณ์นี้ประกอบด้วยขั้นตอนในการเรียนรู้หลายอย่างด้วยกัน กล่าวคือการสำรวจการแสวงหาความเป็นไปได้ต่าง ๆ การสรุปเป็นสมมุติฐาน และการทดสอบ สมมุติฐานเพื่อการยอมรับหรือปฏิเสธสมมุติฐาน ซึ่งวงจรการเรียนรู้นี้จะต่อเนื่องกันไปไม่มีวัน จบสิ้นวิธีดำเนินการเรียนรู้ตามวงจรนี้จะเกิดจากการสังเกตเปรียบเทียบแยกแยะ และการหาความ สัมพันธ์ในแง่มุมใหม่ ๆ ของเรื่องราว สื่อ และกระบวนการต่าง ๆ

คุณค่าของการสอนแนวนี้ นอกจากจะเป็นการพัฒนาทักษะ และความเข้าใจแล้ว ยังช่วย สร้างทัศนคติที่ดีต่อกระบวนการทำงาน เพราะผลลัพธ์ของการเรียนรู้เปิดกว้าง และไม่มี การกำหนดคำตอบ หรือผลลัพธ์ที่ตายตัวไว้ล่วงหน้า ทำให้รู้สึกว่าการเรียนการสอนเป็นการท้าทาย ทำให้เกิดความตื่นตัวอยู่เสมอ ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ทำให้นักเรียนกล้าเสี่ยงใน การตัดสินใจ การยอมรับข้อจำกัดต่าง ๆ ตลอดจนการยอมรับความล้มเหลว หรือความผิดพลาด โดยมองว่าเป็นเพียงขั้นตอนหนึ่งในขบวนการเรียนรู้ที่จะพัฒนาตนเองต่อไป มิใช่เป็นบทสรุปว่าตน

ไว้ความสามารถและทำให้เกิดความมั่นใจในความสามารถของตนเอง ถึงแม้ว่าการสอนในแนวนี้จะมีประโยชน์ มีคุณ ค่าต่อการเรียนรู้ดังที่กล่าวมาแล้วนั้น หากจัดการสอนไม่เหมาะสมแล้ว อาจก่อให้เกิดผลที่ไม่พึงประสงค์ได้หลายประการ ประการแรก คือ อาจเป็นการสอนที่มีผลตายตัวไม่สร้างสรรค์หากกิจกรรม ต่างๆเกิดจากการผู้สอนเป็นผู้สั่ง หรือจัดเตรียมไว้ล่วงหน้า เช่น การกำหนดวัสดุ วิธีการ ขั้นตอนการปฏิบัติที่แน่นอนให้นักเรียนทำตามดั่งนั้น บทเรียนจะกลายเป็นการปฏิบัติตามหลักสูตรสำเร็จที่ผู้สอนเตรียมไว้ให้ ประการที่สอง การสอนแนวนี้อาจก่อให้เกิดผลร้าย คือ ขาดความต่อเนื่องเช่น การจัดกิจกรรม บัน พิมพ์ วาดภาพ เป็นต้น ๗ สลับกันไป ซึ่งจะทำให้ นักเรียนเกิดความลำบากในการเชื่อมโยง หรือ หาความสัมพันธ์ในสิ่งที่เรียนรู้จากแต่ละกิจกรรม

ประการสุดท้าย คือ ความไม่รอบคอบในการคัดกิจกรรม หรือประสบการณ์เพราะประสบการณ์บางอย่างไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น กิจกรรมที่มีระดับความยาก หรือความซับซ้อนเกินกว่าวุฒิภาวะ อาจก่อให้เกิดความรู้สึกลดถอยขาดความมั่นใจหากกิจกรรมง่ายเกินไป อาจก่อให้เกิดความเบื่อหน่ายชินชา และขาดความสนใจ หรือในกรณีที่ประสบการณ์มีความคับแคบไม่กว้างขวาง หรือไม่เปิดช่องให้ใช้ความคิดที่หลากหลายเท่าที่ควร จะทำให้นักเรียนไม่สร้างสรรค์ไม่สามารถสรุปการเรียนรู้ หรือขาดความไวต่อการรับรู้

จากที่กล่าวมาข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่าการสอนเชิงประสบการณ์นี้มีทั้งประโยชน์ และโทษดังนั้นผู้สอนจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่จะทำให้การสอนเป็นไปตามแนวที่พึงประสงค์ ผู้สอนต้องวางแผนหาข้อมูล จัดลำดับการเรียนและมีความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าสิ่งที่ผู้สอนต้องเน้นในการจัดการสอน คือ การจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนแก้ปัญหาการตัดสินใจ และการทำงานจนสำเร็จทั้งนี้ควรเน้นกระบวนการทำงานของผู้เรียน และการส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าเผชิญหน้ากับความล้มเหลวกล่าวคือ ให้ผู้เรียนมองความล้มเหลวในแง่ดีนอกจากนั้นแล้วควรกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจที่จะทดลองต่อ ๆ ไปอย่างไม่หยุดยั้งซึ่งได้แก่ไม่หยุดพึงพอใจต่อผลงานในขณะใดขณะหนึ่งแต่ต้องการที่จะสร้างปัญหาใหม่ ๆ อยู่เสมอ และเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

2. แนวการสอนแบบมีศิลปินเป็นแบบอย่าง (The Artist as Model)

แนวความคิดนี้เกิดจากความพยายามที่จะจัดประสบการณ์การเรียนการสอนให้ใกล้เคียงกับการทำงานศิลปะในโลกอาชีพในชีวิตจริงให้มากที่สุดกล่าวคือ การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้สัมผัส และได้เรียนรู้ชีวิต และกระบวนการทำงานในอาชีพทางศิลปะจากศิลปิน การเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการสอนในแนวนี้ นั้น ผู้เรียนจะได้สัมผัสประสบการณ์ตรง แทนที่จะเรียนแบบทฤษฎี เช่น จากการบอกกล่าวจากผู้สอน หรือการอ่านตำราการสัมผัสนั้นจะเป็นทั้งทางด้านกระบวนการทำงาน ความคิดความรู้สึกตลอดจนการแสดงออกของศิลปิน การเรียนรู้้นั้นมาจากกิจกรรม หลากหลายรูปแบบได้แก่การทำความรู้จักศิลปินจริง ๆ การสังเกตการทำงานศิลปะ การสนทนาหา

ความรู้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น การประยุกต์วิธีการของศิลปินมาใช้ในการทำงานของตน การขอคำแนะนำ การวิเคราะห์งานของตนเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาความรู้ความสามารถซึ่งผู้เรียนจะเรียนรู้จากศิลปินที่สำคัญ ๆ คือ ลักษณะการทำงานศิลปะ และบุคลิกลักษณะของตัวศิลปินตามรายละเอียดดังนี้ คือ

ลักษณะการทำงานศิลปะ

1. ขั้นตอนการทำงาน ตั้งแต่เริ่มหาแนวคิด แรงบันดาลใจ การแสดงออก จนถึงขั้นทำสำเร็จ เป็นผลงานในที่สุด
2. ทักษะ และความชำนาญในการใช้สื่อ และอุปกรณ์ต่าง ๆ
3. การทำงานอย่างมีเป้าหมาย ความพยายามควบคุมสมาธิในการทำงานให้ตรงประเด็นที่ ตรงประเด็นที่ต้องการ และสร้างความก้าวหน้าในการทำงาน
4. ความพยายามพัฒนาความคิดของตนเองจากจุดหนึ่ง ๆ หรือจากงานชิ้นหนึ่ง ๆ โดยจะพัฒนา และปรับปรุงให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ ในการทำงานขั้นต่อไป หรือ ในการทำงานขั้นต่อไป
5. การรู้จักวิเคราะห์วิจารณ์ และประเมินผลการทำงานของตนในแต่ละขั้นตอน
6. ความเป็นอิสระในด้านความคิด และการแสดงออก

บุคลิกลักษณะของศิลปิน

1. การเป็นคนที่เปิดกว้าง ใฝ่รู้ต่อการสัมผัส รับรู้สิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ
2. การเป็นคนที่มีประสาทสัมผัสพิเศษ คือ มีความไวต่อการรับรู้
3. การเป็นคนที่มีประสบการณ์เชิงสุนทรีย์
4. การทุ่มเทชีวิตในการสังเกต สัมผัส และการแสดงออก
5. การเป็นคนชอบแสวงหา ค้นพบ สังเคราะห์ วิเคราะห์ และสร้างสรรค์
6. การเป็นคนที่มีทักษะ ความชำนาญเชิงเทคนิค
7. การเป็นคนที่มีกำลังใจทุ่มเทต่องานหนัก และมีความต่อเนื่อง
8. การเป็นคนที่ไม่กลัวเสี่ยงต่อการทำในสิ่งแปลกใหม่ และไม่คุ้นเคย โดยไม่กังวลต่อความล้มเหลว อาจเกิดขึ้น
9. การเป็นคนที่มีจรรยาบรรณ และจัดระเบียบจิตใจของตน

รูปแบบของการจัดโครงการสอนอาจทำได้ 2 วิธี คือ รูปแบบแรก คือการมีศิลปินมาประจำการและทำงานอยู่ในโรงเรียน เป็นระยะเวลาต่อเนื่องกันนานพอสมควร อาจจะเป็นตลอดภาคการศึกษา หรือตลอดปีการศึกษา แล้วแต่ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ จุดสำคัญอยู่ที่การคัดสรรศิลปินที่สามารถสนองต่อจุดมุ่งหมายของโครงการ ทั้งนี้ควรคำนึงถึงการเป็นที่ยอมรับของสังคมในด้านความสามารถและผลงานซึ่งจะก่อให้เกิดความประทับใจต่อผู้เรียนในเบื้องต้น นอกจากนั้นแล้วควรพิจารณาลักษณะและกระบวนการทำงานที่สมควรเป็นแบบอย่างให้กับ

ผู้เรียน และสิ่งที่สำคัญมากอีกประการหนึ่งคือ บุคลิกภาพส่วนตัวของศิลปิน ควรมีความอบอุ่น เปิดกว้างที่จะให้ผู้เรียนได้สัมผัส และสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างใกล้ชิดอีกวิธีหนึ่งคือ การจัดโครง การตามความเหมาะสมกับเวลาระยะสั้น และการมีงบประมาณที่จำกัด คือแทนที่จะเชิญศิลปินมาประจำที่โรงเรียน ก็อาจใช้วิธีเชิญศิลปินมาเป็นครั้งคราว หรือจัดทัศนศึกษาพาผู้เรียน ไปเยี่ยมชมการทำงานของศิลปิน ณ สถานที่ทำงานของศิลปินเอง ข้อดีในการใช้วิธีที่สองนี้คือ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สัมผัสศิลปินหลาย ๆ คนเพื่อสังเกตการใช้ทักษะ และความชำนาญที่หลากหลายกันออกไป แต่มีข้อจำกัดคือ การขาดความลึกซึ้ง และขาดความต่อเนื่อง กล่าวโดยสรุปว่าเป็นการ ศึกษาแนวกว้างในขณะที่วิธีแรกนั้นเป็นการศึกษาแนวลึก

บทบาทหน้าที่ของครูในการจัดการสอนในแนวที่มีศิลปินเป็นแบบอย่างนี้คือเป็นผู้ที่แสวงหา และคัดสรรศิลปินที่มีลักษณะที่ต้องการคือ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการเช่นต้องการเน้น การแสดงออกที่แปลกใหม่ หรือต้องการเน้นการเป็นผู้มีทักษะความชำนาญในการใช้สื่อเฉพาะอย่าง นอกจากนั้นแล้วผู้สอนยังมีหน้าที่ประสานงานกับศิลปินระหว่างการสอนโดยควรไวต่อความรู้สึก ของผู้เรียน และเปิดการสนทนาให้เกิดขึ้นระหว่างศิลปินกับผู้เรียน

3. แนวการสอนแบบมีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student-centered Approaches)

หลักการพื้นฐานสำหรับการสอนแนวนี้ คือ การให้ความสำคัญต่อลักษณะเฉพาะของ ผู้เรียนแต่ละบุคคล กล่าวคือ ผู้เรียนแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกันในแต่ละคน ในหลายด้าน เป็นต้นว่า ด้านวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ ความต้องการทางด้านร่างกาย ความสนใจ ระดับสติปัญญา ทักษะ และความถนัด การแสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก และความไวต่อการรับรู้

แนวการสอนนี้เริ่มได้รับความสนใจในยุค Progressive education โดยวิกเตอร์ โลเวนเฟลด์ (Viktor Lowenfeld) ได้ชี้ให้เห็นความสำคัญของพัฒนาการของผู้เรียนและความเจริญเติบโตที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนเอง ดังนั้นหากถูกก้าวร้าวกระบวนการเจริญเติบโตจากภายนอกมากเกินไป อาจทำให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเรียนและมีผลต่อความเติบโตทางด้านความสามารถและ ความคิดสร้างสรรค์

จากแนวคิดที่กล่าวนี้จึงสามารถสรุปได้ว่าควรมองการสอนในแง่ของการถ่วงดุลย์ระหว่างบทบาทหลักของผู้สอน กับการปล่อยให้ผู้เรียนแสดงออกโดยเสรี (Self-expression)

การสอนที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนี้ มี 2 แบบ คือ แบบเปิดเสรี (Open classroom) และแบบแนวลึก (Indepth Apporoach) ทั้ง 2 แบบนี้ต่างก็เน้นความสำคัญที่ตัวผู้เรียนแต่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างกัน ออกไป ดังรายละเอียดดังนี้

1. แบบเปิดเสรี เป็นการสอนที่เริ่มต้นใช้ในประเทศอังกฤษ โดยให้ผู้เรียนมีบทบาทในตนเองอย่างเต็มที่ที่กล่าวคือผู้เรียนจะเป็นผู้เลือกเรียนในสิ่งที่ตนสนใจและจะเป็นผู้วางแผน และดำเนินการเรียนด้วยตัวเอง ส่วนบทบาทของครูนั้น จะเน้นการเป็นผู้จัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อ

การเรียน จัดวัสดุอุปกรณ์ให้พร้อม เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้เลือก และผู้สอนจะป้อนคำถามต่างๆที่ทำ ทาย กระตุ้นความคิดและทำให้ผู้เรียนสามารถ สรุปความสนใจ และความต้องการของตนเองได้ อย่างชัดเจน หรือผู้สอนอาจปล่อยให้ผู้เรียนคิด และลงมือทำงานตามลำพังโดยอิสระหากผู้เรียน ต้องการ และผู้สอนจะมีส่วนช่วยแนะนำ หรือให้ข้อเสนอแนะ เพียงเล็กน้อยเท่านั้น

2. แบบการศึกษาแนวลึก เป็นการสอนที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอีกแบบหนึ่งโดย การให้ความสำคัญ ต่อศักยภาพทางศิลปะของผู้เรียนแต่ละบุคคล ในขณะที่แบบแรก ซึ่งได้แก่แบบ เปิดเสรีนั้นเป็นการ ให้อิสระแก่ผู้เรียนอย่างเต็มที่ และบทบาทของครูเสมือนหนึ่งเป็นผู้ช่วยเหลืออยู่ ภายนั้น แบบการศึกษาแนวลึกนี้ ถึงแม้ว่าจุดศูนย์กลางจะอยู่ที่ตัวผู้เรียน แต่การเรียนการสอนจะ เป็นในรูปที่ผู้สอนมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิด ตั้งแต่การเสนอขั้นตอน และการแนะนำให้ผู้เรียนสามารถ ดำเนินการ และวิเคราะห์ ประเมินผลการทำงานในแต่ละขั้นตอน ขั้นตอนที่ผู้สอนสามารถช่วย แนะนำ ได้แก่

2.1. ให้ผู้เรียนหัดสังเกตตนเองในการแสดงออกทางศิลปะ ทั้งในระหว่าง ที่กำลังทำงาน และในผลงานของตนเองในที่สุด

2.2. ให้ผู้เรียน บันทึกข้อดี ข้อเสียของการปฏิบัติงาน และการแสดงออก ทางศิลปะ

2.3. ให้ผู้เรียนรู้จักประยุกต์แนวทางการแก้ปัญหาในการทำงานศิลปะ ของตนเองในอดีต หรือของผู้อื่น มาใช้ในการแก้ปัญหา

2.4. ให้ผู้เรียนหัดแก้ปัญหาในด้านการใช้สื่อศิลปะที่ตนเลือก

2.5. ให้ผู้เรียนหัดวิเคราะห์ปัญหา และความสำเร็จของตน

2.6. เกิดการเรียนรู้ ข้อคิด และทักษะที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน และ ความก้าวหน้าของตน การมีส่วนร่วมอภิปรายปัญหาทางกระบวนการ และผลงานของตน และของ ผู้อื่น

โดยสรุปแล้ว บทบาทของผู้สอน คือช่วยนำทางให้ผู้เรียนไปสู่การขยายกรอบความคิดใน ตัวผู้เรียนเองให้กว้างขวางยิ่งขึ้น และช่วยเจาะเข้าไปถึงศักยภาพในการเรียนศิลปะของผู้เรียน แต่ละบุคคล คุณค่าของการสอนแบบเปิดเสรีนี้ คือ การตอบสนองความต้องการ และความพอใจ ของผู้เรียนช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนกระตุ้นตนเองในการเรียน รู้จักการสรุปความคิด และวางแผน การทำงาน นั่นคือ การรับผิดชอบตัวเอง ทำให้เกิดความมั่นใจในตนเอง และเป็นการเปิดโอกาสให้ ผู้เรียนสำรวจ ค้นหา และรู้จักตนเอง ข้อควรคำนึงในการจัดการสอนแบบเปิดเสรีนี้ มีหลายประการ ประการแรก คือ โดยลักษณะการสอนศิลปะโดยทั่วไปแล้วมักเป็นการปฏิบัติ

(studio learning) ดังนั้นหากเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทำความเข้าใจของแต่ละบุคคลแล้ว อาจมีความหลากหลายสูง ยากต่อการควบคุมดูแล และสิ่งที่ตามมาคือหย่อนเรื่องระเบียบวินัย ตลอดจนการใช้วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ซึ่งอาจทำให้ผู้บริหารไม่พอใจ หรือไม่ให้ความสนับสนุนเท่าที่ควร

ประการที่สอง คือ การเรียนรู้ที่พึงประสงค์อาจถูกมองข้าม หรือถูกทอดทิ้ง ความรู้เกี่ยวกับหลักการทางศิลปะ การสัมผัส และมีประสบการณ์ตรงต่อการทำงานศิลปะในรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งนี้เพราะโดยหลักการแล้วเราให้อิสระแก่ผู้เรียนในการเลือกทำงานในเรื่องที่ตนสนใจ ซึ่งผู้เรียนอาจเลือกซ้ำ ๆ เฉพาะในสิ่งที่ตนชอบ

ประการสุดท้ายคือโอกาสที่ผู้สอนจะช่วยเสริมสร้างความสามารถทั้งทางด้านการรับรู้ และการปฏิบัตินั้นจะมีจำกัดมีเข็มนั้นแล้วอาจกลายเป็นว่าผู้สอนเข้าไปก้าวก่ายความคิดและการทำงานของผู้เรียน

4. การศึกษาแบบประสมประสาน (Interdisciplinary Studies)

หลักการสำคัญ คือ ความเชื่อที่ว่าการศึกษากว้างขวางเท่าชีวิตซึ่งส่วนประกอบของชีวิตนั้นรวมปัจจัยต่าง ๆ เข้าด้วยกันอย่างมากมาย เช่นการกินการอยู่ และการอยู่ในสังคม ดังนั้นในส่วนของการศึกษาจึงควรมีการประสมประสานศาสตร์ต่าง ๆ จากแหล่งต่าง ๆ เข้าด้วยกันอย่างไรก็ตาม การเรียนรู้ในแต่ละศาสตร์นั้นควรมีความลึกซึ้งเพียงพอด้วยมิฉะนั้นเมื่อนำมารวมกันแล้วภาพรวมจะไม่ค่อยชัดเจน และเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นอย่างผิวเผินเท่านั้น ในการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนจริงนั้น จะต้องคำนึงถึงการประสมประสานกันระหว่างศาสตร์ต่างๆอย่างแท้จริงแทนที่จะเป็นเพียงการปะติดปะต่อเรื่องเข้าด้วยกันโดยการนำเสนอในชั้นเรียนที่ละเรื่องโดยอาจไม่มีความสัมพันธ์กันโดยตรงการสอนแบบใช้ผู้สอนเป็นทีมนั้น จะต้องร่วมมือกันหาข้อตกลงถึงแก่นที่ประสมประสานแต่ละศาสตร์เข้าด้วยกันซึ่งจะไม่ใช่เป็นเพียงการผลัดเปลี่ยนกันสอนทีละช่วง ดังนั้นในบางครั้งมีผู้สอนเพียงคนเดียวอาจสามารถประสมประสานกันได้ดีกว่ามีผู้สอนหลาย ๆ คนเสียอีกทั้งนี้โดยอาจ เพียงใช้วิธีเชิญวิทยา หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะมาเสริมความรู้ในบางเรื่องก็พอ รูปแบบการสอนแบบประสมประสานนี้สามารถทำได้หลายวิธี ซึ่งจะขอเสนอแนะในที่นี้ไว้ 2 วิธี คือการให้ผู้สอนกับผู้เรียนร่วมมือกัน และการนำหลักสูตรระยะสั้น

สำหรับวิธีแรกนั้นผู้สอนกับผู้เรียนจะร่วมมือกันพัฒนาแผนการเรียนการสอน โดยผู้สอนจะเริ่มต้นด้วยการแนะนำศาสตร์ต่าง ๆ แล้วจึงประชุมวางแผนกันกับนักเรียนถึงเรื่องต่าง ๆ ที่จะจัดอยู่ในโครงการหลักการสำคัญในการดำเนินการดัง กล่าวคือ จะต้องมีความยืดหยุ่นสูงในการตัดสินใจวางแผน และผู้สอนต้องสามารถนำนักเรียนไปสู่ข้อสรุปที่ชัดเจน และเป็นที่ยอมรับของทุก ๆ ฝ่าย

สำหรับวิธีหลังซึ่งได้แก่การจัดหลักสูตรระยะสั้นนั้นโดยหลักการแล้วเพื่อเป็นการกระตุ้นความคิดใหม่ ๆ และสนองความต้องการที่หลากหลายของนักเรียนซึ่งต่างจากวิธีแรกในแง่ที่ว่า

ผู้สอนจะเป็นผู้วางแผนการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเองยกตัวอย่างเช่นเรื่องการทำภาพยนตร์จะประกอบไปด้วยการรวมความรู้หลาย ๆ แขนงเข้าด้วยกัน เช่น เทคนิคการถ่ายทำ การจัดการ การแสดง การจัดแสงเสียง การออกแบบเครื่องแต่งกาย ผู้สอนจะประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญในแขนงต่างๆ มาร่วมกันให้ความรู้แก่นักเรียน เช่น ช่างกล้อง ผู้กำกับ การแสดง นักออกแบบ และนักแสดง เป็นต้น

ไม่ว่าจะจัดการเรียนการสอนโดยวิธีใดก็ตามหากจะได้บรรลุผลแล้วจะต้องคำนึงถึงการสื่อสารกับบุคคลที่เกี่ยวข้องประการแรกคือการสื่อสารกับผู้เรียน ผู้สอนจะต้องชี้แจงโครงการให้ผู้เรียนได้รับรู้อย่างชัดเจนปลูกฝังการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของผู้เรียน ทั้งในหมู่ผู้เรียนด้วยกันเองกับผู้สอน และบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องผู้สอนต้องเน้นให้นักเรียนมีความเป็นตัวของตัวเองให้คำนึงถึงเอกลักษณ์ของแต่ละคน และต้องส่งเสริมความรับผิดชอบ และการตัดสินใจอย่างมีหลักการอีก ประการหนึ่งที่ต้องคำนึงคือ การสื่อสารในกลุ่มผู้ร่วมงานของผู้สอนควรมีการประชุมวางแผนร่วมกันจัดสรรเวลา และเตรียมความพร้อมในด้านอุปกรณ์ และสถานที่ ตลอดจนการติดต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

นิรมล ตีรณสาร สวัสดิบุตร (2525) ได้เสนอวิธีการสอนศิลปะที่ผู้สอนควรเลือกใช้ให้เหมาะสมกับบทเรียน ผู้เรียน สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ประกอบกัน 4 วิธี คือ

1. วิธีสอนแบบแสดงให้ดูเป็นขั้นตอน (Directed Teaching) เป็นวิธีสอนที่ผู้สอนสาธิตการทำงานให้ผู้เรียนดูทีละขั้นตอน แล้วให้ผู้เรียนปฏิบัติตาม ซึ่งในบางครั้งผู้สอนอาจสาธิตให้จบทุกขั้นตอนก่อนก็ได้ การสอนวิธีนี้เหมาะสำหรับงานศิลปะที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงวิธีและขั้นตอนการทำงาน เพื่อจะให้ผู้เรียนสามารถนำหลักหรือขั้นตอนนั้นไปเป็นแนวทางในการแสดงออก หรือผสมผสานวิธีต่าง ๆ เข้าด้วยกันจนเกิดเป็นผลงานสร้างสรรค์ที่แปลกใหม่ขึ้นมาได้ ข้อควรคำนึงสำหรับวิธีสอนแบบนี้คือ ผู้สอนควรแนะนำแนวทาง หรือขั้นตอนการทำงานเท่านั้น เพราะถ้าผู้สอนเป็นผู้ควบคุมกระบวนการแสดงออกของผู้เรียน จะทำให้งานศิลปะมีคุณค่าเป็นเพียงงานประดิษฐ์หรืองานช่างเท่านั้น

2. วิธีการสอนแบบให้งานอิสระ (Free Expression) เป็นวิธีสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนตัดสินใจทำงานตามความพอใจของตนเอง ซึ่งอาจเป็นไปได้ 4 แบบ คือ แบบที่ 1 ผู้สอนให้ผู้เรียนเลือกสื่อที่จะใช้ในการแสดงออกทางศิลปะโดยอิสระ และทำงานในลักษณะใด ๆ ก็ได้ ตามใจนักเรียน เป็นการให้อิสระอย่างเต็มที่ แบบที่ 2 ผู้สอนกำหนดสื่ออย่างใดอย่างหนึ่ง แล้วให้ผู้เรียนใช้สื่อที่นั้นแสดงความรู้สึกนึกคิดเป็นงานศิลปะได้เองโดยเฉพาะ แบบที่ 3 ผู้สอนกำหนดสื่อเช่นเดียวกันแบบที่ 2 และกำหนดหัวข้อที่จะให้ผู้เรียนแสดงออกทางศิลปะไว้ด้วย แบบที่ 4 ผู้สอน

กำหนดสื่อ แล้วกำหนดหัวข้อให้เช่นเดียวกันแบบที่ 3 แต่หัวข้อที่ครูกำหนดนั้นแคบและเจาะจงมากกว่า แบบนี้เป็นแบบที่ให้อิสระแก่ผู้เรียนน้อยที่สุด

3. วิธีสอนแบบสัมพันธ์กับวิชา (Corelate Teaching) เป็นการสอนศิลปะให้สัมพันธ์กับวิชาอื่น โดยที่ผู้สอนต้องสำรวจว่า นอกเหนือจากวิชาศิลปะศึกษาแล้ว ผู้เรียนได้เรียนรู้อะไรบ้าง แล้วพยายามกำหนดแนวทางการสอนให้สัมพันธ์หรือกลมกลืนกับวิธีอื่น ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้หลาย ๆ อย่าง ในขณะที่เดียวกันความสามารถในการเลือกเนื้อหาเรื่องราวที่น่าสนใจของผู้สอนจะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงออกในการทำงานศิลปะได้อย่างดี

4. วิธีสอนแบบเป็นแกนกลาง (Core Teaching) เป็นการสอนที่ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันกำหนดปัญหาไว้เป็นแกนกลาง แล้วใช้ความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ เพื่อเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหา นั้น เป็นวิธีสอนแบบธรรมชาติ เน้นการทำงานเป็นกลุ่ม สอนให้ผู้เรียนรู้จักพิจารณาปัญหารอบ ๆ ตัว และสามารถหาวิธีแก้ปัญหานั้นได้

มีนักวิชาการทางศิลปะศึกษาต่างประเทศ ได้อธิบายถึงวิธีการเรียนการสอนที่เป็นแบบแผนทั่ว ๆ ไปไว้ดังนี้ (Mittler, 1983; Delacruz, 1997)

1. แบบบรรยายเป็นวิธีที่ครูเป็นผู้ควบคุมชั้นเรียน และเป็นผู้นำเสนอประเด็นหลักของบทเรียน มุ่งให้ผู้เรียนมีความสนใจ กระตือรือร้นมีจิตใจจดจ่อกับการเรียน

1.1.1 แบบบรรยายทั่วไป เป็นวิธีการสื่อสารทางเดียว คือผู้สอนเป็นผู้พูด และนักเรียนเป็นผู้ฟัง

1.1.2 แบบบรรยาย – อภิปราย เป็นวิธีที่มีการสื่อสารระหว่างผู้เรียน และผู้สอนมากขึ้น กล่าวคือผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีการตอบคำถามแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ และนำความรู้ที่มีมาใช้ในชั้นเรียน

1.1.3 แบบบรรยายโดยสไลด์ รวมถึงการใช้คอมพิวเตอร์, เครื่องเลเซอร์ดิสก์, วิดีโอ ฯลฯ อันเป็นสื่อทัศนูปกรณ์ที่เพียงพอต่อความสนใจของผู้เรียน

2. แบบสาธิต วิธีการสอนแบบสาธิตผู้สอนต้องมีทั้งความรู้ และทักษะในการสอนเป็นอย่างดี สอนให้รู้ว่ามีวิธีการขั้นตอนต่าง ๆ ในการปฏิบัติอย่างไร เป็นวิธีที่ผู้เรียนรับรู้โดยการใช้สายตา และหู ผู้สอนไม่ควรเริ่มการสอนจนกระทั่งนักเรียนจะเงยและมีการเตรียมพร้อม

3. แบบเกมส์ เป็นวิธีที่ให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน เป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์ในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ เป็นสันทนการอย่างหนึ่ง เกมส์ทางศิลปะจะรวมถึงการมอง การใช้ความคิด และสุนทรียะทางศิลปะและทำให้ผู้เรียนมีการรับรู้ทางการมอง การคิดวิเคราะห์ และความคิดสร้างสรรค์ เกมส์เป็นสิ่งที่ให้ความบันเทิง ทำให้เกิดการรับรู้ที่เฉียบคม และเพิ่มการตอบสนองทางสุนทรียะ สร้างความสนุกสนานให้แก่ผู้เรียน

4. แบบอภิปราย การพูดคุยกับนักเรียน (การอภิปราย) เป็นวิธีการที่แตกต่างจากการพูดให้นักเรียนฟัง เป็นวิธีการที่เป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์และความเข้าใจกับนักเรียนได้มากกว่า การสอนแบบบรรยาย และแบบสาธิต และเป็นวิธีที่ผู้เรียนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นร่วมกัน แลกเปลี่ยนความคิดสร้างสรรค์ หรือสิ่งที่ได้เรียนและมีส่วนร่วมซึ่งกันและกัน อีกทั้งยังเป็นวิธีที่กระตุ้นและท้าทายผู้เรียน และส่งเสริมให้มีการทำงานกันเป็นกลุ่มอีกด้วย

Mittler (1993) และ Delacruz (1997) ได้อธิบายถึงวิธีการสอนศิลปะศึกษา ดังนี้

1. แบบสนทนา (Dialogue) ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ศิลปวิจารณ์ และสุนทรียศาสตร์ ผู้สอนอาจนำหัวข้อต่าง ๆ ที่เป็นไปได้มาสนทนาในชั้นเรียน ผู้สอนอาจค้นคว้าเพิ่มเติมได้จากวารสารวิชาการศิลปะ และนิตยสารข่าวต่าง ๆ โทรทัศน์ วิทยุ เปิดโอกาสให้นักเรียนอภิปรายเกี่ยวกับศิลปะ โดยอยู่ในหัวข้อที่กำหนดหรืองานศิลปะปฏิบัติในชั้นเรียน

2. แบบกลุ่มย่อย และการวิจารณ์ เป็นวิธีการอภิปรายกลุ่มย่อย บางครั้งผู้เรียนไม่สมัครใจที่จะร่วมอภิปรายแบบกลุ่มใหญ่ในชั้นเรียน แต่จะรู้สึกผ่อนคลายมากขึ้นหากได้แสดงความคิดเห็นแบบกลุ่มย่อย การอภิปรายร่วมกันในชั้นเรียนเกี่ยวกับงานศิลปะ เป็นหนทางหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนาน และความกระตือรือร้นในกิจกรรมการเรียนการสอน

3. แบบสืบสอบ เป็นวิธีการแบบวิทยาศาสตร์ การให้เหตุผลตามข้อเท็จจริง การคิดวิเคราะห์ การเรียนแบบการค้นคว้าและเป็นการศึกษาที่เปิดกว้าง ให้ผู้เรียนรู้จักปัญหาวิธีการแก้ไขที่เป็นระบบ การประเมินสถานการณ์ต่าง ๆ เลือกใช้หรือทดลองวิธีการในการทดสอบ และตัดสินใจแก้ปัญหาให้ประสบผลสำเร็จ

4. แบบโครงงาน เป็นวิธีการที่ให้อิสระแก่ผู้เรียน ผู้เรียนสามารถกำหนดหัวข้อวางแผนกระบวนการขั้นตอนการทำงานต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง

สรุปได้ว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และวิธีการสอนศิลปะในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้สอนจะต้องรู้จักการผสมผสานวิธีการสอนให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และกิจกรรม ต้องเน้นให้ผู้เรียนมีการแสดงออกทั้งทางด้านทักษะเพื่อฝึกฝีมือ และควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างสรรค์ทดลองใช้วิธีการใหม่ ๆ ในการสร้างสรรค์ผลงานใหม่ ๆ ครูต้องสนับสนุนให้ผู้เรียนมีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล มีการใช้การสร้างสรรค์ และผสมผสานเทคนิค วิธีการหลักการต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้จากศิลปะในลัทธิโพสทิมเพรสชันนิสม์ เพื่อฝึกให้ผู้เรียนมีการรับรู้ตอบสนองต่องานศิลปะ เพื่อฝึกในด้านความคิด รู้จักการใช้เทคนิค วิธีการในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ และก่อให้เกิดประสบการณ์ทางด้านความรู้ ทักษะปฏิบัติ และเจตคติทั้งในแง่ของการเป็นผู้สร้างงาน และบริโภคงานศิลปะ ช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนรู้จักการสังเกต ไตร่ตรอง และคิดอย่างมีเหตุผล

อำเภอ ตีรณสาร (2535) กล่าวเสนอแนะรูปแบบการเรียนการสอน ดังนี้

1. ควรมีใจกว้าง พร้อมที่จะยอมรับแนวคิดใหม่ ๆ ที่ตนเองเห็นว่าจะสร้างสรรค์ประโยชน์ให้กับนักเรียนที่ดียิ่งขึ้น
2. ควรจัดประสบการณ์ให้ครอบคลุมการเรียนรู้ ทั้งด้านการแสดงออก และด้านการรับรู้ และยกระดับพัฒนาการเด็กให้สูงขึ้นเรื่อย ๆ
3. ควรส่งเสริมให้เด็กรักการคิดอย่างเป็นระบบ และด้วยเหตุผล
4. ควรรักความก้าวหน้า และไขว่คว้าหาความรู้ใหม่เสมอ

มะลิฉัตร เอื้ออานันท์ (2545) กล่าวว่า วิธีการสอนนั้นมีหลากหลาย บางวิธีเกิดจากการผสมผสาน หรือบูรณาการวิธีการสอนมากกว่าหนึ่งวิธีเข้าด้วยกัน บางวิธีก็ดัดแปลงหรือประยุกต์วิธีสอนหนึ่ง ๆ ให้เพิ่มประสิทธิภาพขึ้น ครูสามารถค้นหาวิถีทาง ออกแบบวิธีการสอนในแนวทางของตนเองได้อย่างอิสระ

เกษร ธิตะจารี (2543) กล่าวว่า การกำหนดกิจกรรมจะต้องให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่สอน สอดคล้องกับตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ต้องมีเทคนิคในการกำหนดกิจกรรมให้ผู้เรียนปฏิบัติ และผลของการปฏิบัติกิจกรรมจะส่งผลให้ผู้สอนรู้ว่าการสอนนั้นสัมฤทธิ์ผลอย่างมีคุณภาพเพียงใด จะต้องคำนึงถึงวุฒิภาวะ ความสามารถ ความสนใจ ประสบการณ์พื้นฐานของผู้เรียนด้วย

วิรุณ ตั้งเจริญ (2539) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมศิลปะ เป็นวิถีทางที่จะสะท้อนผลไปสู่การพัฒนาลักษณะนิสัย เพื่อเป็นพลังในการเรียนรู้และดำรงชีวิตในสังคม โดยเน้นลักษณะนิสัยที่เป็น เป็น แก้ปัญหา และคิดเป็น การสร้างสรรค์กิจกรรมศิลปะนับว่าเป็นสิ่งสำคัญของการเรียนรู้ เพราะการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะของเด็กจะช่วยให้เด็กได้ทดลองใช้วัสดุอุปกรณ์ รู้วิธีการทำงาน กระบวนการทำงานศิลปะ และได้ทำงานร่วมกันด้วย นอกจากนั้นกิจกรรมศิลปะยังส่งเสริมให้เกิดคุณค่าด้านต่าง ๆ เช่น คุณค่าทางด้านประสาทสัมผัส จินตนาการ การแสดงออก การสร้างสรรค์สุนิยม ฯลฯ ซึ่งคุณค่าที่เกิดขึ้นย่อมมีจุดเริ่มต้นมาจากการปฏิบัติกิจกรรมนั่นเอง

บทบาทของผู้สอนศิลปศึกษา

อุบล ตู้อินดา (2532) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้สอนศิลปะ ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนที่ดีว่าควรมีพื้นฐานด้านวิชาศิลปะเป็นอย่างดี มีความชำนาญ รวมทั้งมีความรู้ในวิธีการเทคนิคการสอน มีประสบการณ์ในการทำงานมีสถานภาพทางสังคมที่ดีมีความรักในผู้เรียน และรักในการสอน ได้แก่

1. มีความรู้ ความสามารถ ความถนัดทางศิลปศึกษาโดยตรง
2. มีอารมณ์ ความรู้สึกผ่อนคลาย รู้จักใช้อารมณ์ในทางที่เหมาะสม
3. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
4. มีความสามารถในการปรับปรุงพฤติกรรม

นอกจากนี้ อุบล ตูจินดา(2532) ได้กล่าวถึงสิ่งที่ผู้สอนศิลปศึกษาควรค่าถึงไว้ ดังนี้

1. ผู้สอนจะต้องรู้ว่า สอนทำไม หมายถึง ผู้สอนควรตั้งจุดมุ่งหมายของกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งจุดประสงค์นั้นจะเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงการจัดกิจกรรม ประสบการณ์ และประเมินผลว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในระดับมากน้อยเพียงใด
2. ผู้สอนจะต้องรู้ว่า สอนอะไร หมายถึง การศึกษาหลักสูตร เนื้อหา พิจารณา และคัดเลือกว่าเนื้อหาสาระมุ่งเน้นความรู้ชนิดใด มีทักษะ คุณลักษณะ และค่านิยมใดที่มุ่งหวังให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน การวิเคราะห์จึงจำเป็นที่จะทำให้กระบวนการจัดการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ไม่สับสนก่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างรวดเร็ว
3. ผู้สอนต้องรู้ว่า สอนอย่างไรการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์นั้นจะต้องคำนึงถึงบทเรียนแต่ละบทว่า ควรใช้วิธีสอนแบบใด โดยคำนึงถึงจุดมุ่งหมาย กิจกรรมการสอน และผลที่จะเกิดขึ้นกับนักเรียน วิธีสอนแบบใด โดยคำนึงถึงจุดมุ่งหมาย กิจกรรมการสอน และผลที่จะเกิดขึ้นกับนักเรียน วิธีสอนต่าง ๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบันนั้นไม่มีวิธีใดที่ดีที่สุด เพราะแต่ละวิธีนั้นมีข้อจำกัดในตัวเอง จึงต้องพิจารณาเลือก และนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาสาระ ความสามารถ ความสนใจของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนการสอนนั้น
4. ผู้สอนต้องรู้ว่า ผลที่ได้จากการสอนนั้นเป็นอย่างไร กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีนั้นจะต้องมีการเตรียมแผนการสอนที่เป็นระบบ กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ชัดเจนเลือกเนื้อหาสาระการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนการประเมินผลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เพื่อให้ผู้สอนสามารถประเมินได้ว่าผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์นั้นหรือไม่ และเป็นแนวทางในการปรับการเรียนการสอนต่อไป

นอกจากนี้ โคนาน (Conant, 1963 :24-66) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้สอนศิลปศึกษาไว้ว่า ไม่ว่าจะเป็ศิลปะสำหรับเด็ก วัยรุ่น หรือผู้ใหญ่ จะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ผู้สอนศิลปะต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับศิลปะในด้านต่าง ๆ ความรู้ทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ และเทคนิคในการทำงานศิลปะด้านต่าง ๆ สามารถทำความเข้าใจ

เกี่ยวกับกระบวนการทำงานศิลปะ นอกจากนี้ต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบ และวัยของผู้เรียนศิลปะ

2. ผู้สอนศิลปะจะต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนา และการเจริญเติบโตของผู้เรียน ซึ่งผู้สอนจำเป็นต้องมีความรู้ด้านจิตวิทยา สังคม เพื่อให้ผู้เรียนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ผู้สอนกำหนดไว้

เกษร ธิตะจारी(2543) ได้ให้ความหมายของผู้สอนว่า ผู้สอนหรือผู้ให้ อาจจะมีชีวิต หรือไม่มีก็ได้ ใครหรืออะไรมีความรู้สามารถ เรียกว่า “ครู” เช่น ครูที่สอนตามโรงเรียน วิทยากร วิทยุ โทรทัศน์ นิทรรศการ หนังสือ เป็นต้น ถ้าเราฟัง ดู หรืออ่านแล้ว ทำให้เปลี่ยนสภาพจากไม่รู้ให้มีความรู้ตามที่ได้รับมาก่อให้เกิดความคิดใหม่ ๆ ก็ถือว่าเขาหรือสิ่งเหล่านั้นเป็นครูแต่โดยส่วนใหญ่ของคนทั่วไป เวลาพูดว่าครู คือ ผู้สอนหนังสืออยู่ในโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยผู้ที่อุทิศร่างที่ตายแล้วให้กับโรงพยาบาลเพื่อให้นักศึกษาแพทย์ได้ทำการศึกษาร่างที่ไร้วิญญาณนั้น คือ ครูของผู้เรียนแพทย์ เพราะทำให้เขาเหล่านั้นเกิดความรู้ ดังนั้นจึงสามารถหมายรวมถึงชาวบ้าน หรือวิทยากรผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือศิลปป็นก๊อมนได้ และได้กล่าวถึงกิจกรรมสำคัญของผู้สอนศิลปะศึกษา อันจะเป็นส่วนช่วยในการพัฒนาตัวผู้สอนเองไว้ดังนี้ คือ

1. ต้องเฝ้าหาความรู้ทางศิลปะอยู่เสมอ
2. ต้องศึกษาในเรื่องที่จะสอนและสามารถปฏิบัติกิจกรรมตามเนื้อหาได้
3. ต้องศึกษาหลักสูตรเพื่อจะได้รู้ขอบข่ายของเนื้อหาที่จะสอน
4. ต้องทำแผนการสอนและบันทึกการสอนทุกครั้งก่อนสอน
5. ต้องมีสื่อการสอนที่ใช้ประกอบการสอนอย่างมีคุณภาพและน่าสนใจ
6. ต้องมีเทคนิคการสอนที่ไม่น่าเบื่อหน่าย
7. ต้องมีการประเมินผลที่ชัดเจนและผู้เรียนยอมรับ
8. ต้องมีการเตรียมแผนการสอนที่เป็นระบบ

วิรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์ (2528) ได้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับหน้าที่ของผู้สอนศิลปะศึกษา ดังนี้

1. ควรช่วยส่งเสริมให้เด็กมีโอกาสทดลองสร้างสรรค์กิจกรรมใหม่ ๆ
2. ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสตรวจสอบความถนัด และความสนใจด้านการจัดกิจกรรมและการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีขอบข่ายกว้างขวาง
3. ควรจัดให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การทำงานกับผู้อื่น

4. ควรมอบหมายงานที่ใช้จินตนาการให้ผู้เรียนมีอิสระ สามารถเลือกเรื่องราว และวางแผนงานตนได้

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า ผู้สอนทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียนโดยใช้วิธีการนำเสนอ เทคนิค สื่อการสอน การจัดกระบวนการเรียนการสอนที่น่าสนใจ อย่างเหมาะสมกับผู้เรียน และต้องมีการวางแผนการสอน รวมทั้งต้องหาความรู้เพิ่มเติมทั้งในภาคทฤษฎี และปฏิบัติ พัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ เข้าถึงผู้เรียน และประเมินตนเอง เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาการสอนและผลงานผู้เรียนได้

บทบาทผู้เรียนศิลปศึกษา

ผดุง พรหมมูล (2538) กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้เรียนศิลปะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านทัศนศิลป์ว่า จะต้องเป็นผู้ที่พร้อมที่จะแสวงหาความรู้ด้วยตนเองในหลายรูปแบบ และมีทัศนคติของคนยุคใหม่ที่ว่า “ชีวิต คือ การเรียนรู้” สามารถเชื่อมโยงศิลปะศาสตร์ด้านอื่น ๆ ได้อย่างประสานกลมกลืน มีความสามารถในการถ่ายทอดความพลั้งคิด สร้างสรรค์ออกมาได้อย่างมีเป้าหมาย สามารถแสดงภูมิปัญญาที่มีความเป็นตัวของตัวเองกระบวนการเรียนต้องมีความสามารถที่จะบูรณาการรายวิชาต่าง ๆ ในเชิงความคิดรวบยอดมากกว่ารายละเอียด และรู้จักเลือกสาระสำคัญมาเป็นสิ่งเรียนรู้เป็นนักปฏิบัติที่สามารถเชื่อมโยงทฤษฎีมาสู่การปฏิบัติได้ มีความสามารถในการแสวงหาเครื่องมือทางศิลปะที่จะช่วยพัฒนาการเรียนรู้และดำเนินชีวิตตามความจำเป็น

ไมเคิล (Michael, 1983) กล่าวถึงลักษณะของผู้เรียนศิลปะ โดยจำแนกตามลักษณะของการถ่ายทอดทักษะทางการทำงานศิลปะ แบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ คือ

1. ผู้เรียนแบบปฏิบัติเชิงกล มีลักษณะของการทำงานแบบใช้เครื่องมือมากกว่าความคิด และมักจะทำงานศิลปะเป็นขั้นตอนด้วยเครื่องมือทางศิลปะที่จำกัดการทำงานอยู่ภายใต้การควบคุมแบบเป็นระบบมากเกินไป ทำให้ผลงานขาดความงามทางสุนทรียภาพเป็นเพียงผลงานที่แสดงออกทางเทคนิคมากกว่า

2. ผู้เรียนแบบปฏิบัติอย่างอิสระเป็นลักษณะผู้เรียนที่แสดงออกในงานด้วยรูปทรงที่ดูเรียบง่ายโดยไม่ต้องคำนึงถึงสัดส่วนที่ถูกต้อง ต้องการที่จะแสดงออกแบบทดลองดูมากกว่าจะคำนึงถึงความถูกต้องตามหลักเกณฑ์

3. ผู้เรียนแบบปฏิบัติด้วยปัญญา การทำงานของผู้เรียนลักษณะนี้ จะคำนึงถึงความสมบูรณ์ของรูปแบบวิจิตร และทักษะการแสดงออก ให้เห็นถึงความสามารถเชิงทักษะจนขาดการแสดงออกด้านความรู้สึกลับ

4. ผู้เรียนแบบปฏิบัติตามสัญชาตญาณ และอารมณ์ ผู้เรียนลักษณะนี้เป็นผู้เรียนที่มีความสามารถในการทำงานมีความมั่นใจในตนเองสูง สามารถสร้างผลงานให้เกิดความเคลื่อนไหวตามความรู้สึกได้ด้วยตนเอง ไม่ต้องอาศัยคำแนะนำจากอาจารย์ผู้สอนมากนัก

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าผู้เรียนจิตรกรรมนั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีความพร้อมในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ควรจะมีการส่งเสริมสมรรถภาพให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะเพิ่มมากขึ้น ผู้เรียนจำเป็นจะต้องฝึกฝนทักษะด้านการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความชำนาญ นอกจากนี้ยังต้องศึกษาผลงานศิลปะจากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นเกิดความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้แล้ว ผู้เรียนยังต้องเข้าใจหลักการด้านความงามและฝึกวิเคราะห์ วิวิจารณ์ เพื่อนำข้อความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์นั้นมาใช้ในการพัฒนาผลงานของตนเองต่อไป

แนวโน้มศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทย

วุฒิ วัฒนสิน(2541: 209-212) กล่าวว่า ในปัจจุบันกิจกรรมการเรียนการสอนทางศิลปศึกษาได้รับการยอมรับมากขึ้น ทั้งนักเรียน ครู ผู้บริหาร นักการศึกษา และผู้ปกครองต่างชื่นชมในความสำเร็จของศิลปศึกษาที่แสดงออกมาในรูปแบบของการได้รับรางวัลชนะเลิศางศิลปะของเด็กการได้รับรางวัลคนไทยตัวอย่างของครูศิลปะ การบรรจุให้วิชาศิลปศึกษาเป็นวิชาบังคับในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นทั้ง 3 ชั้นปี และการให้มีวิชาศิลปะเป็นวิชาเลือกมากขึ้นในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย

นักศิลปศึกษา (Art Education) ได้พัฒนาแนวความคิดในการจัดการเรียนการสอนทางศิลปศึกษาต่อไป นักศิลปศึกษาได้มีแนวความคิดว่าเพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ในการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาควรยึดตัวเด็กเป็นศูนย์กลาง และเพิ่มการยึดแกนวิชาการทางศิลปะ (Discipline Centre) ผนวกเข้าไปด้วย

แนวคิดแนวหนึ่งเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาซึ่งเป็นที่นิยมกันมากในสหรัฐอเมริกา นำมาเผยแพร่ในการอบรมครูศิลปศึกษา โดยมุ่งหวังให้การจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาเป็นสากล แนวคิดดังกล่าวนี้ คือ แกนวิชาการทางศิลปศึกษา (Discipline-Base Art Education) หรือ เรียกว่า DBAE ซึ่งประกอบด้วยแกนวิชาการทางศิลปศึกษา 4 แกน คือ

1. แกนสุนทรียศาสตร์ (Art Aesthetic / A.A)
2. แกนประวัติศาสตร์ศิลป์ (Art History / A.H.)
3. แกนศิลปวิจารณ์ (Art Criticism / A.C.)
4. แกนศิลปปฏิบัติ (Art Production / A.P.)

ความสำคัญของแกนวิชาการทางศิลปศึกษา (DBAE)

การนำแกนวิชาการทางศิลปศึกษา (DBAE) มาใช้ในการเรียนการสอน มีความสำคัญดังนี้ คือ

1. เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการศึกษาขั้นพื้นฐาน เหมาะสำหรับเป็นแนวทางให้นักเรียนได้ใช้ประกอบในการตัดสินใจที่จะเลือกเรียนต่อทางด้านศิลปะในระดับสูง
2. เป็นการสอนศิลปศึกษาที่ครอบคลุมทั้งทฤษฎี และปฏิบัติ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่นักเรียนจะต้องเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน
3. แกนวิชาการทั้งสี่ประการสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ของวิชาศิลปศึกษา ดังนี้คือ

ตารางที่ 3 แกนวิชาการทางศิลปศึกษา (DBAE) และจุดประสงค์การเรียนรู้วิชาศิลปะ

จุดประสงค์ของวิชาศิลปศึกษา	แกนวิชาการทางศิลปศึกษา
1. เพื่อให้มีความรู้และความเข้าใจพื้นฐานด้านศิลปะ	แกนสุนทรียศาสตร์ แกนประวัติศาสตร์ศิลป์
2. เพื่อให้เห็นคุณค่าทางด้านศิลปะมีความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมไทย และรู้จักรักษาเพื่อเป็นมรดกสืบทอดต่อไป	แกนประวัติศาสตร์ศิลป์ แกนวิจารณ์ศิลป์
3. เพื่อให้สามารถใช้ศิลปะพัฒนาจิตใจ บุคลิกภาพ และรสนิยม	แกนสุนทรียศาสตร์ แกนศิลปะปฏิบัติ
4. เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานศิลปะได้ตามความสามารถ ความถนัดและความสนใจ	แกนสุนทรียศาสตร์ แกนศิลปะปฏิบัติ

การเรียนรู้ตามแกนวิชาการทางศิลปศึกษา (DBAE)

การเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาได้รับการพัฒนา ปรับปรุง แก้ไข ตลอดจนมีการตื่นตัวต่อการจัดการเรียนการสอนทางด้านวิชาการมากขึ้น แทนที่จะมุ่งเน้นผลิตแต่เพียงช่างฝีมืออย่างเดียว แต่มุ่งส่งเสริมให้นักเรียนมีศักยภาพในด้านสุนทรียภาพ และความคิดสร้างสรรค์มากขึ้น

วิชาศิลปะศึกษาที่จัดขึ้นในโรงเรียน จึงได้พัฒนาการเรียนการสอนเปลี่ยนแปลงเป็นระบบสากลมากขึ้น โดยอาศัยแนวคิดของนักวิชาการศึกษาตามแกนวิชาการทางศิลปะศึกษา (DBAE) ซึ่งครอบคลุมเนื้อหาสาระทางศิลปะ 4 แกนด้วยกัน คือ

1. แกนสุนทรียศาสตร์ (Art Aesthetic / A.A) แกนที่สะท้อนให้เห็นประสบการณ์ทางสุนทรียศาสตร์ ซึ่งช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจเห็นคุณค่าของความงามทั้งในธรรมชาติและในศิลปะสามารถรับรู้เกี่ยวกับความงามในสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดความพึงพอใจในความงามอันเป็นรากฐานของศิลปะ

แกนสุนทรียศาสตร์ช่วยสร้างความนิยมในความงามของสิ่งแวดล้อม ความเป็นระเบียบ การสอนให้นักเรียนเกิดความรับรู้ทางด้านศิลปะจากประสาทสัมผัสต่าง ๆ โดยมีการฝึกทักษะมาก ๆ และลงมือปฏิบัติจริง ๆ จะทำให้นักเรียนมีความซาบซึ้งในด้านสุนทรียะซึ่งเกิดจากการเรียนรู้จากการกระทำของนักเรียนเอง (Learning by Doing) และเป็นการให้ประสบการณ์ตรงแก่นักเรียน (Direct Experience)

2. แกนประวัติศาสตร์ศิลป์ (Art History / A.H) แกนที่ให้ความสำคัญในบทบาทของศิลปะและศิลปินที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมประวัติของการสร้างงานศิลปะ ในแต่ละบทเรียนสอนให้นักเรียนได้รับรู้แนวคิด (Concept) และวิธีการในการสร้างสรรค์ผลงาน (Procedures) ของศิลปินเพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษา และสร้างผลงานศิลปะของนักเรียนเอง

แกนประวัติศาสตร์ เป็นแกนที่สนับสนุนแกนสุนทรียศาสตร์เพราะนักเรียนจะได้เรียนรู้ถึงความเพียรพยายาม และความสามารถของบรรพชน ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ และหวงแหนในศิลปะของชาติ ทั้งนี้จะเกิดผลในการอนุรักษ์และเป็นแบบอย่างในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่มีคุณค่าต่อไปให้แก่ชาติบ้านเมืองในอนาคต

3. แกนศิลปะวิจารณ์ (Art Criticism/ A.C.) แกนที่ให้ความสำคัญต่อการรับรู้ (Perception) การบรรยาย (Description) การวิเคราะห์ (Analysis) การตีความ (Interpretation) การประเมินผลงานศิลปะ (Evaluation) จะช่วยให้นักเรียนฝึกฝนการวิจารณ์ หรือศึกษาบทวิจารณ์ของนักวิชาการศิลปะเพื่อสนับสนุน ให้นักเรียนเป็นผู้มีความรอบคอบ ละเอียดละเอียด คัดค้านแสดงออกอย่างมีเหตุผล รับฟังความคิดเห็นของคนอื่นอันเป็นวิถีทางในการพัฒนา และปรับปรุงตนเอง เพื่อแสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะต่อไป

4. แกนศิลปะปฏิบัติ (Art Production / A.P.) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า แกนผลงานศิลปะ เป็นแกนที่สนับสนุนให้นักเรียนสร้างผลงานศิลปะ เสริมสร้างประสบการณ์ตรงให้กับนักเรียน เพื่อให้ได้รู้จักฝึกทักษะด้วยตนเองทั้งในด้านการตัดสินใจการเลือกใช้วัสดุเครื่องมือ และเทคนิคการสร้างสรรค์ ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนรู้จักการแก้ปัญหาเกี่ยวกับคุณค่าทางสุนทรียภาพโดยสัมพันธ์กับการจัดองค์ประกอบศิลป์

แกนศิลปปฏิบัตินี้จะช่วยฝึกฝนให้นักเรียนคิดเป็นทำเป็น และแก้ปัญหาได้ตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เป็นการปลูกฝังการทำงานอย่างมีระบบ อันเป็นพฤติกรรมสร้างสรรค์ที่จะช่วยให้การปฏิบัติงานต่าง ๆ มีประสิทธิภาพ และเพื่อการศึกษา ค้นคว้าที่สมบูรณ์

ประเสริฐ ศีลรัตน์ (2542 : 25-28) กล่าวว่า ศิลปะแสดงความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ การศึกษาให้เข้าใจศิลปะอย่างถ่องแท้ จำเป็นจะต้องรับรู้พัฒนาการภายในของศิลปะ

แนวทางการเรียนรู้ศิลปะ อาจทำได้โดยใช้วิธีการต่าง ๆ ตามลำดับ ดังนี้

1. ความรู้-ความจำ เป็นพฤติกรรมหลักเบื้องต้นของพฤติกรรมด้านอื่น ๆ ซึ่งนอกจากความจำแล้วยังต้องมีการระลึกได้อีกด้วย แต่ไม่จำเป็นต้องใช้ความเข้าใจไปตีความหมายในคำนิยามนั้น ๆ

2. การวิเคราะห์ เป็นความสามารถในการแยกแยะเป็นส่วนย่อย ๆ เพื่อหาความสำคัญ ความสัมพันธ์ และหลักการหรือทฤษฎีที่เป็นมูลเหตุของนิยามต่าง ๆ

3. การสังเคราะห์ เมื่อได้เรียนรู้โดยจำคำนิยามต่าง ๆ ได้สามารถวิเคราะห์คำนิยามเหล่านั้นถึงมูลเหตุ ความสำคัญ ความสัมพันธ์ ฯลฯ ของแต่ละคำนิยาม ก็มาถึงความสามารถในการนำเอาเรื่องราว หรือส่วนประกอบย่อย ๆ มาผสมเป็นเรื่องราวเดียวกัน โดยมีการดัดแปลงริเริ่มสร้างสรรค์ปรับปรุงของเก่าให้ดีขึ้น มีคุณค่าขึ้น หรืออาจเป็นการสร้างคำนิยามจำกัดความหมายของศิลปะชิ้นใหม่ให้เหมาะสมกับปัจจุบัน

4. ความเข้าใจการที่จะกำหนดสร้างคำนิยามใหม่ขึ้นได้ทันที่นั้น ต้องอาศัยความเข้าใจ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่สามารถจับใจความสำคัญของเรื่องราวต่าง ๆ ได้ ทั้งในด้านภาษา รหัส สัญลักษณ์ทั้งรูปธรรมและนามธรรม ซึ่งพฤติกรรมในด้านนี้แยกออกเป็น

4.1 การแปลความ หมายถึง แปลความหมายจากระดับหนึ่งไปยังอีกระดับหนึ่งในเชิงเปรียบเทียบ

4.2 การตีความ เป็นการเก็บใจความเดิมมาเรียบเรียงเสียใหม่ แต่ความหมายยังคงเดิมไม่เปลี่ยนแปลง

4.3 การขยายความ หมายถึง การนำเอาข้อเท็จจริงในปัจจุบันไปทำนายเหตุการณ์ในอนาคต หรือนำไปขยายความให้กว้างหรือลึกลงไป

5. การนำไปใช้ คือ สามารถนำเอาสิ่งที่ได้ประสบมาไปใช้ให้เป็นประโยชน์ หรือนำไปใช้แก้ปัญหา และสถานการณ์ต่าง ๆ ได้

ความซาบซึ้งและความเข้าใจในศิลปะ

จากการศึกษาผลงานการค้นคว้าวิจัยในสาขาศิลปศึกษาในต่างประเทศ พบว่ามีงานวิจัยจำนวนมากที่ทำการค้นคว้าเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรับรู้และการเรียนรู้ถึงความรู้ (knowledge) หรือความเข้าใจ (understanding) กับการเรียนรู้ถึงคุณค่า (Value) หรือ ความซาบซึ้ง (appreciation) ในศิลปะพฤติกรรมของความเข้าใจนั้นโดยทฤษฎีแล้วถือกันว่าเป็นพฤติกรรมทางพุทธิพิสัยหรือการคิด (Cognitive domain) ส่วนพฤติกรรมของความซาบซึ้งรู้คุณค่านั้นถือกันว่าเป็นพฤติกรรมในจิตพิสัย ซึ่งเป็นส่วนของความรู้สึกรู้สึก (affective domain) (Bloom, 1956)

ความซาบซึ้ง ในศิลปะ

ในช่วงของปรัชญาการศึกษาศิลปะแบบพิพัฒนาการนั้น วิกเตอร์ โลเวนเฟลด์กับ บริตเตน (Lowenfeld & Brittain, 1964: 352 - 353) เขียนถึงเกณฑ์ด้านสุนทรีย์ไว้ใน Creative and Mental Growth) ว่าเกณฑ์ทางด้านสุนทรีย์นั้นเป็นสิ่งที่ไม่อาจแยกออกจากการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ได้เป็นสิ่งที่ไม่สามารถสอนให้เกิดแต่องงามเติบโตจากการที่นักเรียนปฏิบัติงานศิลปะ เป็นสิ่งที่สัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับบุคลิกภาพของมนุษย์ เป็นสัญชาตญาณที่ต้องผุดขึ้นเองจากการปะทะสัมผัสการทำงานศิลปะ ครูจำเป็นต้องรู้หลักการเพื่อสามารถนำแนวทางการเรียนการสอนศิลปะให้เข้าใจถึงศิลปะ แต่นักเรียนไม่จำเป็นต้องเรียนรู้ถึงเรื่องนี้ ผลที่พัฒนาการด้านสุนทรีย์ก่อเกิดแก่ตัวบุคคลนั้นเป็นเรื่องสำคัญมากกว่าตัวผลงานศิลปะที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นมา ซึ่งกระบวนการทำงาน (Process) นั้นสำคัญกว่า ผลงานศิลปะ (Product)

โลเวนเฟลด์ และบริตเตนแนะว่าพัฒนาการด้านสุนทรีย์เป็นสิ่งที่จำเป็นยิ่งต่อการคิด รู้สึกรับรู้ และแสดงออกที่เป็นระบบระเบียบ ซึ่งทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับสื่อ และวัสดุที่ใช้ เราสามารถเห็น และซึมซับถึงการแสดงออกที่เป็นระบบระเบียบ หรือการผสมผสานของส่วนประกอบเหล่านี้ในผลงานศิลปะ

ดังนั้น หน้าที่สำคัญของศิลปศึกษาก็คือ การสร้าง และสังสมพัฒนาการด้านสุนทรีย์ ให้เกิดแก่ตัวของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนได้เกิดความเฉียบไวในการรับรู้ ได้รับประสบการณ์การแสดงออกที่สร้างเสริมสติปัญญา และอารมณ์ที่เต็มไปด้วยความสอดคล้องกลมกลืนอย่างงดงาม

พฤติกรรมกรรับรู้และเรียนรู้เชิงคุณภาพนี้จะเห็นได้จากผลงานค้นคว้าของนักจิตวิทยาไฮเวิร์ด การ์ดเนอร์ (Gardner, 1974) การ์ดเนอร์ค้นคว้าถึงปัจจัยของส่วนประกอบทางทัศน (Visual elements) ว่าส่วนประกอบประเภทใดที่มีผลต่อการรับรู้แบบอย่างของจิตรกรรมมากที่สุด ผลการทดลองพบว่าส่วนประกอบสองประเภท คือ พื้นผิวและสี มีอิทธิพลต่อการรับรู้แบบอย่างมากที่สุด การลดระดับของความสว่าง (จากส่วนประกอบทางทัศนประเภทหนึ่งคือแสง / เงา) ของภาพ (brightness) ไม่มีผลที่แสดงนัยสำคัญทางสถิติ แต่การนำเอาคุณสมบัติของสีและพื้นผิวออกจาก

คุณสมบัติที่ชี้แนะทางการเห็น (Visual cue) มีผลต่อการรับรู้ของเด็ก การ์ดเนอร์ระบุว่า สีและความสว่างของภาพนั้นเป็นส่วนประกอบที่ใช้ทดลองที่ได้ผลโดยตรงไปตรงมา แต่พื้นผิวมีกระบวนการที่ซับซ้อนกว่า (พื้นผิวของจิตรกรรมแตกต่างกันไปตามสาเหตุหลายประการ จิตรกรบางคนวาดภาพแสดงรอยแปรงเล็กๆ ที่ ๆ บางคนเป็นปื้นหยาบ ๆ บางคนเป็นจุดเล็ก ๆ คุณสมบัติเหล่านี้มีความหลากหลายซับซ้อนดังกล่าว พื้นผิวที่แตกต่างกันยังส่งผลต่อคุณสมบัติของส่วนประกอบทางทัศนอื่น ๆ อีก เช่น เส้นรูปร่างรูปทรง) การ์ดเนอร์แนะนำเรื่องของพื้นผิวจำเป็นต้องค้นคว้าต่อเนื่องไปอีกจึงจะเข้าใจส่วนประกอบนี้ได้กระจ่างขึ้น

วิจัยของจีน รัชกับดาร์เรล เซเบอร์ (Rush and Saber, 1981) ทดสอบนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาถึงคุณสมบัติทางศิลปะที่มีได้รับการสอน (naiv) หรือ ถ้าได้รับการฝึกก็ฝึกน้อยมาก ในการจำแนกภาพผลงานจิตรกรรมสมัยคริสต์ศตวรรษที่สิบเก้า จำนวน 4 ภาพในสไลด์สีตามแบบอย่างศิลปะในลักษณะเฉพาะตัว (individual artistic style) ผลของการทดลองบ่งว่าการสอนให้นักเรียนได้เรียนรู้ถึงแบบอย่างศิลปะมีผลต่อคุณสมบัติด้านสุนทรีย์ของนักเรียน

การเรียนการสอนและประสบการณ์ด้านสุนทรีย์ภาพ และศิลปวิจารณ์

ทฤษฎีศิลปะวิเคราะห์ (Critical เอ็ดมันด์ เบิร์กเฟลด์แมน (Edmund Burke Feldman, 1972) เฟลด์แมน แถลงว่า ทฤษฎี ของเขามุ่งที่จะสร้างหลักการในการตีความและประเมินผลงานศิลปะ จุดมุ่งหมายหลักของทฤษฎีนี้ คือ ความเข้าใจ (understanding) และความชื่นชม (delight) ในศิลปะ

เฟลด์แมน อธิบายถึงความหมายของคำว่า ความเข้าใจ ว่าบุคคลที่ได้รับการฝึกฝนให้มีความเข้าใจต่องานศิลปะจะสามารถ “อ่านข้อมูล” ต่าง ๆ ทางศิลปะออก และข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสิ่งที่จะไขไปสู่การวิเคราะห์ และตัดสินงานศิลปะเขากล่าวว่า “ผู้วิจารณ์จะต้องหาทางทำความเข้าใจ และเข้าถึงเหตุผล และผลของงานศิลปะชิ้นนั้น ๆ ให้อะไรแก่ตนเอง ส่วนความชื่นชมนั้น เฟลด์แมน อธิบายว่า เมื่อบุคคลบังเกิดความเข้าใจในงานศิลปะชิ้นนั้น ๆ ย่อมจะบังเกิด ความพึงพอใจ ชื่นชม ในผลงานชิ้นนั้นตามมาด้วย

ทฤษฎีศิลปวิจารณ์ของเอ็ดมันด์ เบิร์ก เฟลด์แมน 4 ชั้น คือ 1. บรรยาย 2. วิเคราะห์ 3.ตีความ และ 4. ประเมินผลหรือตัดสิน (Feldman, 1972)

เฟลด์แมนแบ่งขั้นตอนการวิเคราะห์ผลงานศิลปะเป็น 4 ชั้น คือ

ชั้นที่ 1 การบรรยาย Description

ชั้นที่ 2 การวิเคราะห์โครงสร้าง (Formal analysis)

ชั้นที่ 3 การตีความ Interpretation

ขั้นที่ 4 การประเมินหรือตัดสิน Evaluation or Judgment

ขั้นที่ 1 ขั้นพรรณนา (Description)

ขั้นตอนที่ 1 การบรรยายนั้น ผู้วิเคราะห์งานศิลปะจะสำรวจดูสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏแก่สายตา ผู้ดูในทันทีทันใด ได้แก่ เส้นสี รูปร่าง รูปทรง พื้นผิว แสงเงา และวิเคราะห์ถึงเทคนิควิธีการที่ผู้ดูคิดว่า เป็นวิธีการหรือเทคนิคใช้ในการสร้างงานศิลปะชิ้นนั้น

การพรรณนา คือ กระบวนการบันทึกสิ่งต่าง ๆ ที่ค้นพบในงานเป็นเพียงการเข้าใจสิ่งที่มีลักษณะง่าย ๆ และธรรมดา เพื่อให้รู้ว่า “คืออะไร” ภาษาที่ใช้ต้องเป็นภาษาที่เข้าใจง่าย การพรรณนาเชิงวิเคราะห์จะเกี่ยวข้องกับ 1. การให้ชื่อสิ่งที่พบในผลงานศิลปะ 2. การบอกหรือวิเคราะห์เทคนิควิธีการในการสร้างผลงาน

ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์รูปแบบ (Formal analysis)

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์โครงสร้างนั้น ผู้วิเคราะห์จะเชื่อมโยงสัมพันธ์สิ่งที่ผู้วิเคราะห์ได้สำรวจไว้ในขั้นแรกคุณภาพของเส้น สี รูปร่าง รูปทรง เพื่อให้เกิดการรับรู้ถึงองค์ประกอบทางศิลปะของผลงานนั้น ซึ่งจะเป็น “ข้อมูล” ให้กับการตีความ และตัดสินผลงานต่อไป

การวิเคราะห์รูปแบบจะลึกเข้าไปมากกว่าการวิเคราะห์เชิงพรรณนา เพื่อบอกให้รู้ว่าสิ่งที่เราให้ชื่อไว้นั้นประกอบกันอย่างไร มุ่งไปที่การวิเคราะห์ขององค์ประกอบศิลปะคุณค่า ที่ก่อให้เกิดผลงานขึ้นมา เป็นการเชื่อมโยงสัมพันธ์สิ่งที่ผู้วิเคราะห์ได้สำรวจไว้ในขั้นแรก เพื่อให้เกิดการรับรู้ถึงองค์ประกอบทางศิลปะของผลงานนั้น

ขั้นที่ 3 การตีความ (Interpretation)

ขั้นตอนที่ 3 การตีความนั้นผู้วิเคราะห์จะกล่าวถึง หรือแถลงถึงความหมายของผลงานที่มีต่อตน ความหมายของศิลปะที่มีต่อชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ โดยทั่วไป ในขั้นตอนนี้ผู้วิเคราะห์อาจสันนิษฐานที่เกี่ยวกับความคิด หรือหลักการที่สามารถช่วยยืนยันว่า ทำไมผลงานศิลปะนั้นมีผลต่อความคิดเห็นของตนเช่นนั้น

การตีความ หมายถึง กระบวนการที่นักวิจารณ์แสดงออกถึงความหมายต่าง ๆ ของผลงานอย่างละเอียดถี่ถ้วน การตีความเป็นช่วงที่สำคัญที่สุดของงานวิจารณ์ การตีความด้วยวิธีชมเชยจุดเด่น ๆ การตีความจะเกี่ยวข้องกับการค้นหาความหมายต่าง ๆ และชี้ให้เห็นว่าความหมายเหล่านั้นมีความสัมพันธ์กับชีวิต และมีเงื่อนไขต่อความเป็นมนุษย์อย่างกว้าง ๆ จุดนี้เองที่ทำให้

การวิจารณ์เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา เพราะเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมนุษย์อย่างหนึ่ง ตลอดกระบวนการวิจารณ์ การศึกษาศิลปะไม่ใช่เพื่อให้รู้ข้อเท็จจริงของตัวศิลปะเท่านั้น แต่เพื่อให้ว่ามีผลกระทบต่อเราอย่างไร ผู้วิเคราะห์จะกล่าวถึงความหมายของผลงานศิลปะที่มีต่อตน

ขั้นที่ 4 การประเมินหรือตัดสิน (Evaluation or Judgment)

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินหรือตัดสินงานศิลปะนั้นเป็นขั้นตอนที่จำเป็นต้องมีการสืบสวน ตรวจสอบถึงเจตนา และผลที่เกิดของงานศิลปะนั้น โดยการเปรียบเทียบกับงานศิลปะชิ้นอื่นที่คล้ายคลึงกัน พิจารณาวามันเหมือนหรือต่างกับงานศิลปะชิ้นอื่นในยุคสมัยเดียวกันเช่นไร เฟลด์แมนเน้นว่าการที่จะตัดสินงานศิลปะอย่างมีสุนทรียภาพนั้นจะต้องมีเหตุผล และใช้หลักเกณฑ์อย่างมีคุณธรรมเพราะการตัดสินนั้นเป็นปฏิบัติการที่สูงส่ง

การตัดสินเป็นการประเมินค่างานศิลปะชิ้นหนึ่งเพื่อจัดอันดับโดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับงานชิ้นอื่น ๆ ที่อยู่กลุ่มเดียวกัน ว่ามีคุณค่าทางศิลปะและสุนทรียศาสตร์มากน้อยกว่ากันเพียงใด ซึ่งการประเมิน หรือตัดสินจะต้องมีเหตุผล และใช้หลักเกณฑ์อย่างมีคุณธรรม

เฟลด์แมนระบุว่าทฤษฎีของเขาเป็นระบบของกระบวนการสร้างความเข้าใจในศิลปะให้แก่บุคคลที่วิเคราะห์งานศิลปะชิ้นนั้น ความเข้าใจนี้เองจะนำไปสู่การชื่นชมความซาบซึ้งหรือเห็นคุณค่าของงานศิลปะนั้น (มะลิฉัตร เอื้ออานันท์, 2543: 34-35)

อย่างไรก็ตามขั้นตอนเหล่านี้จะดำเนินจากง่ายไปหายาก (Feldman, 1972) และสามารถนำมาใช้เพื่อเป็นแนวทางในการอภิปราย และก่อให้เกิดความเข้าใจในงานศิลปะ (Gilliat, 1980) การฝึกให้เด็กรู้จักวิจารณ์งานของตนเองหรืองานของผู้อื่น จะทำให้เด็กมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความเป็นอิสระที่จะคิดทำให้กระบวนการสร้างสรรค์พัฒนายิ่งขึ้น (ทวีเกียรติ ไชยงยศ, 2533)

สอดคล้องกับคำกล่าวของ นवलลอ ทินานนท์ (2539) ที่กล่าวว่า ทฤษฎีศิลปะวิเคราะห์ของเฟลด์แมน เป็นทฤษฎีทางการวิเคราะห์วิจารณ์ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ ฝึกความเฉียบไวในการอ่านข้อมูลต่าง ๆ ทางศิลปะ มีจุดหมายที่จะสร้างหลักการในการตีความหมาย และประเมินผลงานทางศิลปะ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และความชื่นชมในผลงานทางศิลปะ

ดังนั้นการนำศิลปะวิจารณ์เข้ามามีส่วนร่วมในการสอนศิลปะจึงเป็นการดีที่ผู้เรียนจะฝึกการสังเกต การคิด วิเคราะห์ และแสดงความคิดเห็นเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในการจัดองค์ประกอบศิลปะของงานศิลปะ และนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์กระบวนการสร้างงานศิลปะ เพื่อสร้างความชื่นชม และซาบซึ้งในผลงานศิลปะได้เป็นอย่างดี การพินิจพิจารณาหมองทุก ๆ ส่วนของภาพว่าส่วนใดอยู่ในตำแหน่งไหน จะทำให้เขาใช้สมาธิกับงานชิ้นนั้น ๆ ในช่วงเวลานั้นได้ดี และจะมีความคงทนในการจำมากกว่าการดูอย่างผิวเผินหรือแค่มองผ่าน ๆ ไปเท่านั้น

แก่นการสอนศิลปวิจารณ์

แก่นการสอนศิลปวิจารณ์ คือการพูดหรือการเขียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับศิลปะ (Feldman, 1973; Anderson, 1992) เป็นการสร้างความเข้าใจในคุณค่าของงานศิลปะด้วยวิธีการมองควบคู่กับการคิด (Feldman, 1972) การแสดงทัศนะความรู้ ความเข้าใจ พิจารณาถึงรายละเอียดและส่วนประกอบของศิลปะด้วยการวิเคราะห์ แยกแยะ เป็นการสร้างความเข้าใจในคุณค่าของงานศิลปะ (สมโภชน์ ทองแดง, 2536) สามารถดึงดูดให้ผู้เรียนเกิดการตอบสนองและการอภิปราย ซึ่งนำไปสู่กระบวนการสร้างสรรค์และเกิดประสบการณ์ทางศิลปะ (Wolff, 1997)

ดังนั้นศิลปวิจารณ์จะทำให้เกิดผู้ชมงานได้มีการแสดงความคิดเห็น เกิดความคิดวิเคราะห์ ในการกล่าวถึงผลงานศิลปะโดยการเชื่อมโยงทัศนธาตุ และองค์ประกอบศิลป์เพื่อสร้างคุณค่าของงานศิลปะ และสามารถดึงดูดให้ผู้เรียนมีความสนใจ กล่าวคิด กล่าวแสดงออกทางความคิดเห็นในการกล่าวอภิปรายถึงผลงานศิลปะ ทำให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์โดยตรงทาง ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการตอบสนองนำไปประยุกต์ใช้ในเรื่องกระบวนการสร้างงานศิลปะอย่างสร้างสรรค์

แก่นการสอนสุนทรียศาสตร์

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525, 845) สุนทรียภาพ (Aesthetic) หมายถึง ความงามในธรรมชาติหรืองานศิลปะที่แต่ละคนสามารถเข้าใจและรู้สึกได้ ความเข้าใจ และความรู้สึกของแต่ละบุคคลที่มีต่อความงามในธรรมชาติหรืองานศิลปะ อาจเป็นคุณค่าที่ได้จากการดู การฟัง การจับต้อง เป็นคุณค่าที่ปรากฏในผลงานซึ่งเกิดจากการปฏิบัติจริง สุชาติ สุทธิ (2540, 32) เป็นความซาบซึ้งในคุณค่าของสิ่งที่มีความงาม ความไพเราะ และความรู้สึกซาบซึ้งในคุณค่าของความงาม ก่อให้เกิดประสบการณ์ และกลายเป็นรสนิยม

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า สุนทรียภาพ หมายถึง ความซาบซึ้งในคุณค่าแห่งความงาม ความประณีต และเรื่องราว โดยเกิดจากการรับรู้ของมนุษย์ ดังนั้นการที่มนุษย์เรียนรู้ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เกิดการรับรู้ตามความรู้สึกสัมผัสทั้ง 5 จึงมีผลต่อจิตใจ อารมณ์ และร่างกายของมนุษย์

เอกชัย สุนทรพงศ์ และเสาวนิตย์ แสงวิเชียร (2529, 3) ได้ให้ความหมายของความงาม (Beauty) คือ สิ่งที่สร้างความพึงพอใจ ความชอบให้แก่จิตใจ สร้างความพึงพอใจให้แก่จิตใจไม่ว่าจะผ่านผัสสะใดของตา หู จมูก ลิ้น กาย ความงามสามารถสัมพันธ์ระหว่างอินทรีย์มนุษย์ กับวัตถุ เมื่อเรารู้ หรือเห็น ความงาม และความดีโดยเนื้อแท้เป็นอันเดียวกัน เพราะทั้งสองอย่างขึ้นอยู่กับรูปแบบ สัดส่วน ระเบียบ และความกลมกลืน สุเชาว์น พลอยชุม (ม.ป.ป., 99) สอดคล้องกับทัศนะ

เกี่ยวกับความงาม เซนต์ ออกุสติน (St. Augustine) ว่าความงามจะขึ้นอยู่กับเอกภาพ จำนวน ความเสมอภาค สัดส่วนและความเป็นระเบียบ (ประเสริฐ ศีลรัตน์, 2542: 17–20)

สรุปได้ว่า ความงาม หมายถึง การกำหนดความรู้สึกจากการรับรู้สู่จิตใจตามภาวะที่มีความเหมาะสมกับกาลเทศะตรงความต้องการ และรสนิยมของคนส่วนใหญ่ในสังคมนั้น ๆ ดังนั้น ความงามแต่ละยุคสมัยย่อมมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับสิ่งเหล่านี้ คือ สภาพสังคม ศาสนา วัฒนธรรม สภาพจิตใจ อารมณ์ และความศรัทธา มัย ตะติยะ (2547, 12)

มนุษย์กับการสร้างสรรค์งานศิลปะ

มนุษย์เกิดมา มีประสาทสัมผัสรับรู้ที่ดี มีเหตุผล มีพัฒนาการ ในด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นพฤติกรรมที่สำคัญที่มนุษย์ชอบแสดงออก เพื่อสนองความต้องการอยากรู้ อยากเห็น มีความรู้สึกประทับใจและสะท้อนใจในสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ความรู้สึกประทับใจและสะท้อนใจ เป็นลักษณะพิเศษของแต่ละบุคคลซึ่งไม่เหมือนกัน ความคิดสร้างสรรค์ที่ถ่ายทอดออกมา จึงมีความแตกต่างกันในรูปแบบ วัสดุ วิธีการ เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของมนุษย์ (มัย ตะติยะ, 2547: 17–18)

การสร้างสรรค์งานศิลปะนับว่าเป็นการกระทำอย่างหนึ่งของมนุษย์ที่แสดงออก โดยมีหลักการและเหตุผล ดังนี้

1. ความประทับใจ เกิดจากสัมผัสรับรู้ทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แล้วเกิดแรงบันดาลใจสร้างสรรค์ศิลปะ เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์
2. ความสะท้อนใจเกิดจากการสัมผัสรับรู้ทางธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม สร้างสรรค์งานศิลปะเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์

สรุปได้ว่า สิ่งทีถือว่เป็นศิลปะตรงข้ามกับธรรมชาติ เพราะศิลปะมนุษย์เป็นผู้สร้างสรรค์ แต่ธรรมชาติเราไม่ทราบว่าใครเป็นผู้สร้าง แต่ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นแหล่งทรัพยากรที่สำคัญของศิลปะ กระตุ้นให้มนุษย์เกิดแรงดลใจในการสร้างสรรค์ศิลปะทุกแขนง และเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลความรู้สาขาต่าง ๆ ศิลปะเป็นผลของการถ่ายทอดทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมนุษย์สร้างขึ้นเพื่อมนุษย์ด้วยกันเอง

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525, 783) ได้ให้ความหมาย ศิลปะว่า หมายถึง ฝีมือทางการช่าง การแสดงออกซึ่งอารมณ์สะท้อนใจให้ประจักษ์เห็น เป็นการแสดงออกทางอารมณ์ของบุคคลิกภาพของมนุษย์ (Art is the emotional expression of human personality)

สุชาติ เกาทอง (2532, 12) หรือเป็นงานที่เกิดจากความพากเพียรของมนุษย์ ซึ่งต้องใช้ความพยายามด้วยมือและด้วยความคิด ศิลป พีระศรี (2527, 25) เป็นการแสดงออกซึ่งความคิดของมนุษย์ ที่สามารถสื่อติดต่อกัน ซึ่งบ่งบอกถึงบุคลิกภาพอันสำคัญของมนุษย์ในการแสดงฝีมือในการสร้างสรรค์ความงาม และความคิด วนิดา ขำเขียว (2543, 3) ศิลปะจึงเกิดจากมนุษย์ สร้างสรรค์ขึ้นมา ด้วยความประทับใจและสะท้อนใจจากธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมนั่นเอง

การสร้างสรรคงานศิลปะเป็นกระบวนการที่มีลักษณะพิเศษ มีความซับซ้อน เพราะเป็นกระบวนการสร้างงานศิลปะโดยใช้เรื่องของ อารมณ์ ความรู้สึก และจินตนาการของผู้สร้าง หรือศิลปินเป็นองค์ประกอบด้วย ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นนามธรรมไม่สามารถสัมผัสจับต้อง และมองเห็นได้ ดังนั้นการศึกษา วิจักษ์ วิเคราะห์เป็นเพียงความพยายามที่สร้างความกระจ่างเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิดของศิลปิน และผลงานศิลปกรรม เป็นเรื่องของปัจเจกบุคคลที่สรุปสิ่งที่ตนศึกษา วิเคราะห์ วิจักษ์ซึ่งอาจถูกต้องตามหลักวิชา และความรู้สึกนึกคิดของบุคคลนั้น

อย่างไรก็ตามการสร้างสรรคศิลปกรรมนั้น มีเหตุปัจจัยหลักที่เป็นองค์ประกอบสำคัญในกระบวนการสร้างสรรคของศิลปิน (วิบูลย์ ธีสุวรรณ, 2542: 45-47) ซึ่งเมื่อนำหลักการดังกล่าวมาปรับใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายให้รู้จักข้อมูล เทคนิคเบื้องต้นในการสร้างงานของศิลปิน เด็กก็จะเกิดความรู้ทางด้านเนื้อหา และมีเจตคติที่ดีในการสร้างสรรคผลงาน ซึ่งไม่ได้มีแค่การรู้ และเข้าใจในด้านเนื้อหา เทคนิค กระบวนการในการสร้างงานของศิลปินเพียงอย่างเดียว ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในทักษะทางด้านศิลปะปฏิบัติได้อีกด้วย การที่จะเข้าใจกระบวนการได้อย่างลึกซึ้งซึ่งนอกจากจะต้องมีความรู้ในเนื้อหาแล้ว ต้องมีความประทับใจ (Impressionism) หรือรู้สึกมีความพึงพอใจเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การสร้างสรรคผลงานศิลปะ สอดคล้องกับที่วิบูลย์ กล่าวว่า ศิลปินเป็นผู้ที่มีความรู้สึกไวต่อสิ่งที่มีกระทบความรู้สึกไม่ว่าจะเป็น ความประทับใจ หรืออารมณ์สะท้อนใจ เมื่อศิลปินเกิดความรู้สึกเช่นนั้นก็จัดแสดงให้ปรากฏเป็นผลงานศิลปกรรมนั่นเอง ผู้เรียนก็เช่นกันสามารถนำความประทับใจมาถ่ายทอดผ่านอารมณ์สู่การสร้างสรรคผลงาน

ในศิลปะลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ ซึ่งมีพัฒนาการกระบวนการสร้างงานอย่างต่อเนื่อง จากยุคอิมเพรสชันนิสม์ นีโออิมเพรสชันนิสม์ นั้นถ่ายทอดในการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งที่เป็นความประทับใจแล้วนำมาสร้างสรรคเป็นผลงานชิ้นทันที เป็นกระบวนการศิลปะสมัยใหม่โดยการนำเอาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ในเรื่องแสง และสีมาใช้ แม้ว่าความประทับใจ และอารมณ์สะท้อนใจจะเป็นปัจจัยเบื้องต้น ทำให้ศิลปินเกิด “ความบังดาลใจ” และเกิด “จินตนาการ” ในการสร้างสรรค ตามแต่กระบวนการสร้างสรรคศิลปะ มิได้ขึ้นอยู่กับความประทับใจ และอารมณ์สะท้อนใจเท่านั้น

ศิลปินจะต้องมีความรู้ความสามารถและคุณสมบัติที่เอื้อต่อกระบวนการสร้างสรรค์อีกหลายสิ่งหลายอย่างจึงจะทำให้ศิลปกรรมที่สร้างขึ้นนั้น มีคุณค่าอย่างที่ควรจะเป็น

ศิลปินจะเกิด “แรงบันดาลใจ” (Inspiration) หรือแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์งานศิลปะโดยอาศัยความประทับใจ หรืออารมณ์สะเทือนใจเป็นจุดกำเนิดหรือเป็นตัวกระตุ้น “จินตนาการ” (Imagination) แล้ว “แสดงออก” (Expression) ด้วยการสร้างสรรค์ (Creative) ให้ปรากฏเป็น “ผลงานศิลปะ” (Work of Arts) นั่นเอง (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2542: 52-55) การสร้างงานศิลปะมิใช่เพียงเพื่อสื่ออารมณ์ความรู้สึกของผู้สร้างงานเท่านั้น การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่ดีจะต้องมี “ปัญญา” หรือ “พุทธิปัญญา” ของผู้สร้างงานศิลปะด้วย ซึ่งเมื่อนำกระบวนการเหล่านี้ส่งเสริมให้ผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายได้เกิดแรงบันดาลใจ มีความประทับใจ และมีอารมณ์ในการสร้างสรรค์ที่เกิดจินตนาการ ผู้เรียนก็จะมีอาการกล้าคิด กล้าแสดงออกแล้วถ่ายทอดกระบวนการสร้างงานศิลปะได้อย่างสร้างสรรค์โดยอาศัย ทักษะทางด้านสติปัญญา ทักษะทางด้านปฏิบัติ และเจตคติที่ดี มีความซาบซึ้งในการสร้างสรรค์ให้งานศิลปะมีคุณค่าขึ้นมานั่นเอง

การชื่นชมงานศิลปะ

การสอดแทรกเรื่องสุนทรียศาสตร์กับงานศิลปะเพื่อให้ผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายได้เกิดความซาบซึ้งในคุณค่าของงานศิลปะ และเกิดเจตคติที่ดีในการสร้างสรรค์ผลงานนั้น เป็นการสร้างคุณค่าทางด้านสติปัญญา และเจตคติกับผู้เรียน ผู้เรียนจะรับรู้ได้ถึงความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ศิลป์

การวิจารณ์งาน ตลอดจนความซาบซึ้งเห็นคุณค่าในงานศิลปะ แล้วนำมาสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะ สิ่งทีกล่าวข้างต้นนี้เป็นหลักการเบื้องต้นทางศิลปศึกษา (DBAE) ที่สามารถนำมาสอดแทรกให้ผู้เรียนได้ เกิดพัฒนาการได้ทั้งทางด้านสติปัญญา (องค์ความรู้เกี่ยวกับเนื้อหา) ทางด้านปฏิบัติ (การปฏิบัติสร้างผลงานศิลปะ) และเจตคติ (ความซาบซึ้งมองเห็นคุณค่าในงานศิลปะใช้ความประทับใจ แรงบันดาลใจ อารมณ์ จินตนาการ และการแสดงออกสู่งานศิลปะ) องค์ประกอบที่จะทำให้ผู้เรียนรู้สึกถึงความประทับใจ และอยากที่จะสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ คือ การชื่นชมงานศิลปะซึ่งวัดได้จากความซาบซึ้ง มีเจตคติที่ดีในการมองเห็นคุณค่างานศิลปะ

การชื่นชมศิลปะขั้นแรกสุดคือ การให้ความสนใจ และสร้างความคุ้นเคย การพาตนเองเข้าไปใกล้ชิดกับงานศิลปกรรมเป็นการเริ่มต้นการชื่นชมได้ดีที่สุด โดยมีต้องคำนึงถึงสาระหรือความเข้าใจแต่ประการใด การให้ความสนใจจะทำให้เกิดความคุ้นเคย เป็นการนำไปสู่ความอยากรู้อยากเห็น ทำให้ไม่ปฏิเสธหรือต่อต้านขึ้นในใจว่า ตนเองไม่มีความรู้ ไม่ได้เรียนไม่ได้ศึกษามาโดยตรง การทำใจยอมรับโดยไม่มีอคติจะเป็นการเริ่มต้นที่ดี เมื่อทำใจได้เช่นนั้นแล้ว ก็พยายามพาตนเองเข้าไปหางานศิลปะ (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2542: 78 -79) การชมครั้งแรก ๆ อาจเป็นเพียงการดู

อย่างผิวเผิน อย่างที่เรียกว่าผ่านหูผ่านตาเท่านั้น ไม่ต้องคำนึงถึงเนื้อหาว่ารู้เรื่องไม่รู้จักเรื่อง ถ้าเป็นภาพก็ดูเพียงว่ามีสีสันสวย ๆ ก่อน ไม่ต้องสนใจเนื้อหาสาระ ต่อเมื่อคุ้นเคยแล้ว จึงเพิ่มความสนใจให้มากขึ้นทีละขั้น ๆ จากการดูสีสันมาเป็นการให้ความสนใจเนื้อหา และเรื่องราวของภาพ และให้ความสนใจสิ่งทีละเยียดเล็กซึ่งมากขึ้นเป็นลำดับ ๆ ก็จะทำให้เราพัฒนาการรับรู้ศิลปะได้ และเปลี่ยนความรู้สึกปฏิเสธศิลปะมาเป็นการยอมรับ การพัฒนาการชื่นชมศิลปะขั้นต่อไปคือ ขั้นให้ความสนใจอย่างจริงจังเป็นเรื่องที่จะต้องมีการศึกษาหาความรู้เพื่อพัฒนาการรับรู้ (Perception) ให้มากขึ้น การชื่นชมก็จะถึงขั้นซาบซึ้งได้ เริ่มจากการพัฒนาประสบการณ์ตนเองจะช่วยให้เกิดการรับรู้ที่กว้างขวาง และลึกซึ้ง ช่วยให้เกิดการเปรียบเทียบ เกิดวิจารณ์ญาณที่จะมองเห็น ความแตกต่างของงานศิลปะได้ขั้นหนึ่ง ความสนใจในการเพิ่มประสบการณ์นี้จะช่วยพัฒนาการรับรู้ นำไปสู่ความเข้าใจ การชื่นชมเบื้องต้นก็คงเป็นเพียงแต่ รับรู้ได้ถึงสีสันที่ปรากฏว่าสวย หรือไม่สวย และชอบหรือไม่ชอบเท่านั้น แต่ถ้าให้ความสนใจอย่างจริงจัง อาศัยประสบการณ์ศิลปะ และความรู้เบื้องต้นที่ได้ศึกษาหาความรู้ไว้ มาอธิบายข้อสงสัยให้กับตนเอง ถ้าสามารถอธิบายได้มากเพียงใดก็จะเกิดความเข้าใจ ซึ่งเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญในการชื่นชมศิลปะ เพราะจะช่วยให้การชื่นชมศิลปะได้อย่างลึกซึ้ง (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2542: 78 -87)

การนำความชื่นชมงานศิลปะมาสอนผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายถ้าหากต้องการให้ผู้เรียนซาบซึ้งในคุณค่าของงานศิลปะ เราควรให้นักเรียนได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาแสดงความคิดเห็นในมุมมองการมองเห็นผลงาน และใช้ความคิดวิเคราะห์ในกระบวนการสร้างงานศิลปะ อภิปรายแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้สอน และผู้เรียนคนอื่นๆ จะทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางด้านเจตคติ และสติปัญญามากขึ้น ซึ่งสิ่งที่กล่าวมานั้นก็คือ การสอดแทรกศิลปวิจารณ์ เพื่อให้นักเรียนเกิดความซาบซึ้งในสุนทรียศาสตร์ตามหลักกระบวนการศิลปะพื้นฐาน (DBAE) โดยให้นักเรียนได้อภิปรายก่อนการสอดแทรกเนื้อหาสาระสำคัญลงไป

การที่ผู้สอนสอดแทรกเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับศิลปะลัทธิโพสทิมเพรสชันนิสม์เข้าไปพร้อมให้ดูผลงานของศิลปิน และอธิบายการสร้างสรรคงานตั้งแต่การเริ่มในศิลปะลัทธิอิมเพรสชันนิสม์ที่มีผลสะท้อนมาถึงศิลปะลัทธิโพสทิมเพรสชันนิสม์ เพียงแค่สรุปสาระสำคัญเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจได้พอสังเขป และง่ายต่อการทำความเข้าใจ จะทำให้ผู้เรียนเกิดความซาบซึ้งในคุณค่าของงานศิลปะได้หากมีวิธีการสอนที่น่าสนใจ และกระชับรัดกุม และเข้าใจง่าย ผู้สอนพยายามให้นักเรียนคุ้นเคย และใกล้ชิดกับผลงานในศิลปะลัทธิโพสทิมเพรสชันนิสม์ เมื่อนักเรียนรู้ที่มาที่ไปของศิลปะลัทธินี้ นักเรียนก็จะนำเอาความรู้ที่ได้มาสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะได้อย่างทันที

สรุปได้ว่าการชื่นชมศิลปะคือ การสร้างความรู้สึกลับคุ้นเคยกับงานศิลปกรรม และทำใจให้เกิดการยอมรับจะเป็นแนวทางเบื้องต้นที่ทอดไปสู่การชื่นชมศิลปะได้อย่างเข้าใจและรู้คุณค่าได้

ลึกซึ้งต่อไป พื้นฐานความรู้และประสบการณ์ที่สะสมไว้ จะเป็นเครื่องขยายการรับรู้ และการชื่นชม ศิลปะให้ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้นสิ่งสำคัญในการชื่นชมศิลปะคือ จะต้องใช้เวลา และมีสมาธิ เพราะการชื่นชมศิลปะนั้น จะต้องใช้เวลาในการปรับตัว ปรับความรู้สึกนึกคิด เพิ่มประสบการณ์ให้กับตนเอง และต้องสร้างสมาธิในการชม ดังนั้นการเริ่มต้นในความคุ้นเคยกับศิลปะ การให้ความสนใจอย่างจริงจัง พร้อมกับการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับศิลปะเพิ่มเติมไปด้วยเพื่อให้เกิด ความเข้าใจในศิลปะไปพร้อม ๆ กับการชื่นชมที่สามารถรับสุนทรียรสสื่อความรู้สึกนึกคิดที่แฝงอยู่ในผลงานศิลปะนั้นๆ

สำหรับทัศนศิลปะศิลปศึกษาในโรงเรียน สามารถนำศิลปวิจารณ์ไปใช้กับเด็กในระดับต่าง ๆ กันทั้งระดับชั้น และระดับความยากง่าย รวมทั้งการนำเสนอด้วยการพูดคุยแสดงความคิดเห็นของผู้เรียนกับศิลปะนั้น ควรเสนอแนะให้เด็กพยายามฝึกวิจารณ์ ทั้งด้านรูปแบบ เนื้อหา กลวิธี รวมทั้งความสัมพันธ์กับวัตถุ และเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นการกระตุ้นความรู้สึกนึกคิด และเหตุผลอย่างมีคุณค่า (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2542) ศิลปะวิพากษ์วิจารณ์ เสริมประสบการณ์ การใช้เหตุผล และการพินิจที่เป็นระบบ การเรียนการสอนศิลปะนั้น ครูควรกำหนดกิจกรรมให้เด็ก ได้มีโอกาสวิพากษ์งานศิลปะ เพราะการเรียนรู้เรื่องการวิพากษ์วิจารณ์งานศิลปะ เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้มีโอกาสสังเกตงานศิลปะ รวมทั้งมีความสามารถในการใช้ภาษาแสดงออกถึง ความคิด ความรู้สึก (วิรัตน์ พิชญ์ไพญฺลย์, 2536) อีกทั้งการตอบสนององงานศิลปะจากการสังเกต ทำ ให้เด็กได้อภิปรายงานศิลปะ เป็นประสบการณ์ที่อยู่ในตัวเด็กแต่ละคนที่ได้แสดงออก และบ่งบอก ถึงสิ่งต่าง ๆ ที่ได้มองเห็นจากงานศิลปะ นำไปสู่การค้นพบสิ่งใหม่ ๆ ทั้งในด้านความรู้สึก และการสร้างจินตนาการ (Huwitz and Madeja, 1977)

อย่างไรก็ตามหากผู้เรียนไม่พยายามสังเกต แล้วใช้ความคิด วิเคราะห์ แสดงเหตุผล ยังไม่กล้าตัดสินใจประเมินค่าผลงานศิลปะ การวิจารณ์งานคงไม่ประสบผลสำเร็จ แต่หากผู้เรียนมีความกล้าคิด กล้าแสดงความคิดเห็นไม่ว่าจะเป็นเขียนเป็นบทความวิจารณ์ หรือการพูดสิ่งต่าง ๆ ที่นักเรียนได้ถ่ายทอดแสดงออกมานั้นนั่นคือ ความรู้ความเข้าใจในเรื่องรูปแบบ เทคนิค กลวิธี กระบวนการสร้างงาน หลักกาจัดองค์ประกอบศิลป์ รวมถึงการนำไปสู่การวิพากษ์วิจารณ์งานศิลปะที่เปิดกว้าง

2.6 การวัดและประเมินผลทางศิลปศึกษา

การประเมินผลเป็นแก่นของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ซึ่งวิธีการประเมินอาจทำได้โดยจัดให้มีการประเมินร่วมกัน โดยให้ผู้เรียนประเมินตนเอง ให้กลุ่มเพื่อนนักเรียนเป็นผู้ประเมิน ผู้เรียน และผู้สอนประเมินผู้เรียน แล้วนำการประเมินทุกส่วนมาสรุปเป็นผลการประเมินขั้นสุดท้าย

และการประเมินผลควรกระทำอย่างต่อเนื่อง คือ ประเมินผลระหว่างเรียน (formative evaluation) และประเมินผลรวบยอด (summative evaluation) (กรมวิชาการ, 2546)

ศิริชัย กาญจนวาสี (2534: 82) ให้ความหมายว่า การประเมินผลคือกระบวนการตัดสินคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ โดยการเปรียบเทียบกับเกณฑ์หรือมาตรฐาน การประเมินจึงเป็นเรื่องเกี่ยวกับคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ การประเมินสิ่งใดก็ตามจะต้องอาศัยองค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลการตีความหมาย และการตัดสินคุณค่า

ดังนั้นการประเมินผลทางศิลปศึกษาคือการใช้เกณฑ์ตรวจสอบดูว่าการแสดงออกทางศิลปะของผู้เรียนได้พัฒนาไปในทางระดับที่น่าพอใจหรือไม่เพียงใดโดยผู้สอนเป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์และเงื่อนไขที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ (เลิศ อานันท์นะ, 2526)

การวัดผลการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษามีเนื้อหา และวิธีการแตกต่างกว่าวิชาอื่น ๆ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อวัดความเจริญงอกงามที่เกิดขึ้นจากการเรียนและการประกอบกิจกรรมการเรียนการสอนทางด้านศิลปะ โดยวิธีการประเมินสามารถทำได้หลายหลายวิธีโดยพิจารณาให้เหมาะสมกับลักษณะต่าง ๆ ของการเรียนและกิจกรรม (วิรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์, 2518) การวัดผลจึงไม่มีกฎตายตัวนัก ผู้สอนจึงจะต้องใช้ความพยายามหลาย ๆ วิธี และติดตามผลอย่างสม่ำเสมอ (เลิศ อานันท์นะ, 2523) การประเมินผลการเรียนการสอนควรทำ 3 ขั้นตอน คือ

1. การประเมินผลก่อนการเรียน (Pre – Evaluation)
2. การประเมินผลระหว่างเรียน (Formative - Evaluation)
3. การประเมินผลเพื่อการตัดสินผลการเรียน (Summative - Evaluation)

วิรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์ (2518) กล่าวถึง การประเมินผลการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาที่สำคัญ คือ การวัดพัฒนาการของนักเรียนในด้านการสร้างสรรค์ สุนทรียภาพ การรับรู้ อารมณ์ร่างกาย สติปัญญา สังคม และการวัดพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากการเรียนการสอนวิชาศิลปะ ในด้านความรู้ ความเข้าใจ ความคิด และความนิยมในศิลปะ ทักษะ ทักษะ และการนำไปใช้ ดังนี้

1. การวัดพัฒนาการด้านต่าง ๆ แบ่งเป็น
 - 1.1 พัฒนาการทางการสร้างสรรค์ สามารถคิด ดัดแปลง แก้ปัญหาสิ่งต่าง ๆ ให้มีคุณค่ากว่าเดิมได้ทำงานอย่างอิสระ มีความเชื่อมั่นในความคิดของตนเอง มีลักษณะการแสดงออกแตกต่างกับคนอื่น และงดงาม สามารถวัดผลได้โดยการสังเกต
 - 1.2 พัฒนาการทางสุนทรียภาพ สามารถรู้ และเข้าใจในคุณค่าทางศิลปะอย่างมีหลักเกณฑ์ ความนิยมเข้าใจที่เกิดจากความรู้สึกภายใน อาศัยประสบการณ์ และการปฏิบัติทางศิลปะ วัดผลได้โดยการทดสอบ การสังเกต สัมภาษณ์ และแบบสำรวจ
 - 1.3 พัฒนาการทางการรับรู้ สามารถสังเกต เข้าใจ ในงานศิลปะถูกต้อง

ตามหลักศิลปะ นักเรียนแสดงออกโดยการอธิบาย สามารถทำได้โดยการทดสอบ การสังเกต การสัมภาษณ์

1.4 พัฒนาการทางด้านสติปัญญา มีความสามารถในด้านต่าง ๆ แสดงออกโดยการแก้ปัญหาได้ดี วัดผลโดยการสังเกต การทดสอบ และการสัมภาษณ์

1.5 พัฒนาการทางด้านอารมณ์ มีความสามารถแสดงออกอย่างอิสระ และควบคุมอารมณ์ได้ดี มีความมั่นใจในการทำงาน วัดโดยการสังเกต การสัมภาษณ์

1.6 พัฒนาการทางกาย มีความสามารถในการปฏิบัติงานทางศิลปะใช้เครื่องมือ และอุปกรณ์ได้คล่องแคล่วมั่นคง ไม่เป็นอันตราย มีความแน่นอน และแม่นยำในการทำงาน การแสดงออกโดยการปฏิบัติ และการเคลื่อนไหว วัดโดยการสังเกต การสัมภาษณ์ และการทดสอบ

1.7 พัฒนาการทางด้านสังคม มีความสามารถเข้าใจในสิ่งแวดล้อม เข้าใจความต้องการของผู้อื่น และสามารถเข้ากับผู้อื่นได้อย่างเป็นสุข การแสดงออกโดยการทำงาน การประสานงาน การคิด และการเข้าใจในผู้อื่น การวัดโดยการสังเกต การสัมภาษณ์ และการทดสอบ

2. การวัดพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ของนักเรียน จะช่วยให้ครูเข้าใจในนักเรียน และสามารถนำมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาให้ได้ผลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาได้ โดยแบ่งออกเป็น

2.1 ด้านความรู้ เกี่ยวกับคำศัพท์เฉพาะทางศิลปะ ประวัติทั่วไป วัสดุ และวิธีการต่าง ๆ สามารถทราบ และจำเรื่องราวของประสบการณ์ที่ได้รับ รวมทั้งประสบการณ์ที่สัมพันธ์ได้อย่างถูกต้อง แสดงออกโดยการระลึกถ่ายทอด สามารถวัดได้โดยการทดสอบ สัมภาษณ์ และสังเกต

2.2 ด้านความเข้าใจ สามารถเข้าใจคุณค่าและหลักการของศิลปะจนประเมินผลงานศิลปะนั้นได้ สามารถให้เหตุผลในการพิจารณา แสดงออกโดยการอธิบาย วัดโดยการทดสอบ การสังเกต และการสัมภาษณ์

2.3 ด้านความคิด และการออกแบบ สามารถแก้ปัญหาในการออกแบบการใช้เหตุผลและสรุปผลการตีความ วัดโดยการทดสอบ การสังเกต และการแสดงความคิดเห็น

2.4 ด้านศิลปนิยม มีความรู้ และเข้าใจในคุณค่า ความสำคัญของงานศิลปะ แสดงออกโดยการอธิบาย วัดได้โดยการสัมภาษณ์ สังเกต ทดสอบ การจัดอันดับคุณภาพ และแบบภาพต่าง ๆ

2.5 ด้านทัศนคติ และความสนใจ มีความเชื่อ ความนิยม และสนใจที่จะ

ปฏิบัติธรรมความเชื่อ การร่วมในกิจกรรมอย่างสุขใจ สามารถวัดได้โดยการสังเกต และการจัดอันดับคุณภาพ

2.6 ด้านทักษะและการนำไปใช้ มีความสามารถในการใช้วัสดุ และเครื่องมือได้ถูกต้องรวดเร็ว วัดได้โดยการสังเกต และแบบทดสอบ

ศรียา นิยมธรรม (2545) กล่าวว่า การประเมินผลการเรียนศิลปศึกษาที่สำคัญก็คือ การวัดพัฒนาการของผู้เรียนในด้านการสร้างสรรค์สุนทรียภาพ การรับรู้ อารมณ์ สติปัญญา สังคม และการวัดพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนการสอนวิชาศิลปะ ในด้านความรู้ ความเข้าใจ ความคิด ความนิยมในศิลปะเจตคติ ทักษะและการนำไปใช้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การวัดพัฒนาการด้านต่างๆ พัฒนาการในด้านต่าง ๆ ที่เกิดจากการเรียนการสอน วิชาศิลปศึกษาแบ่งได้เป็น 6 หมวดใหญ่ ๆ คือ

1. พัฒนาการทางการสร้างสรรค์ สามารถคิดดัดแปลง แก้ปัญหา ทำสิ่งต่าง ๆ ให้ดีมีคุณค่ากว่าเดิมได้นักเรียนแสดงออกโดยการวางแผนงานออกแบบวัดผลได้โดยการทดสอบ และการสังเกต

- 1.1 การทำงานได้อย่างอิสระโดยไม่ต้องคอยถามผู้อื่น
- 1.2 มีความเชื่อมั่นในความคิดของตน
- 1.3 ไม่ลอกแบบของผู้อื่น
- 1.4 สามารถออกแบบได้รวดเร็ว แน่นนอน ทันที
- 1.5 มีลักษณะการแสดงออกแตกต่างจากคนอื่น และงดงามดีด้วย

2. พัฒนาการทางสุนทรียภาพ สามารถรู้ และเข้าใจในคุณค่าทางศิลปะอย่างมีหลักเกณฑ์ ผู้เรียนแสดงออกโดยสามารถเข้าใจ และนิยมในศิลปะวัดผลได้โดยการทดสอบ การสังเกตสัมภาษณ์ และแบบสำรวจ

- 2.1 ความนิยมเข้าใจที่เกิดจากความรู้สึกภายใน
- 2.2 ความนิยมเข้าใจที่อาศัยประสบการณ์ และการปฏิบัติทางศิลปะ
- 2.3 มีความเข้าใจ และใช้หลักการทางสุนทรียภาพได้ถูกต้องเหมาะสม
- 2.4 สามารถเลือก แบ่งแยก และให้เหตุผลงานศิลปะที่ดี

3. พัฒนาการทางการเรียนรู้ สามารถสังเกตเข้าใจในงานศิลปะถูกต้องตามหลักศิลปะผู้เรียนแสดงออกโดยการอธิบายการให้เหตุผลในความงามอย่างถูกต้อง การวัดความสามารถในด้านที่ทำได้โดยการทดสอบ การสังเกต การสัมภาษณ์ของงานศิลปะ เช่น แสงเงา ความตื้นลึก ความแตกต่างในเรื่องนี้ความรู้สึกที่เกิดจากการดูงานศิลปะ เช่น ความรู้สึกในเรื่องพื้นผิวอ่อนหรือ

แข็งกระด้าง ความรู้สึกในการเคลื่อนไหว เช่น การเคลื่อนไหวของร่างกาย และสิ่งของ

4. พัฒนาการทางด้านสติปัญญา มีความสามารถในด้านต่าง ๆ สามารถจดจำได้ละเอียดถูกต้อง ฉลาดเฉียบแหลมการแสดงออกโดยการแก้ปัญหาได้ดีการวัดผลโดยการสังเกต การทดสอบ และการสัมภาษณ์

5. พัฒนาการทางด้านอารมณ์ มีความสามารถแสดงออกอย่างอิสระ และควบคุมอารมณ์ได้ มีความมั่นใจในการทำงาน พัฒนาการทางด้านอารมณ์ รวมไปถึงสุขภาพจิต ความมั่นคงทางอารมณ์ และพัฒนาการทางบุคลิกภาพด้วยการแสดงออก โดยการทำงานได้อย่างสุขุม เป็น ระเบียบ และควบคุมได้เหมาะสม การวัดทำได้โดยการสังเกต การสัมภาษณ์

5.1 การสร้างสรรค์งานศิลปะได้อย่างอิสระมีความมั่นใจในการทำงาน

5.2 มีความเป็นระเบียบในการทำงาน

6. พัฒนาการทางกาย มีความสามารถในการปฏิบัติทางศิลปะ ใช้เครื่องมือ และอุปกรณ์ได้คล่องแคล่วมั่นคงไม่เป็นอันตราย มีความแน่นอน และแม่นยำในการทำงาน การแสดงออกโดยการปฏิบัติ และการเคลื่อนไหว การวัดโดยการสังเกต การสัมภาษณ์และการทดสอบ

6.1 มีทักษะในการเขียน ปั่น และการใช้เทคนิคต่าง ๆ ได้คล่องแคล่วว่องไว

6.2 ลักษณะภาพที่แสดงออก มีความสัมพันธ์ในการฝากเขียน และความรู้สึก

7. พัฒนาการทางด้านสังคม มีความสามารถเข้าใจในสิ่งแวดล้อม เข้าใจความต้องการของผู้อื่น และสามารถเข้าใจผู้อื่นได้อย่างเป็นสุข การแสดงออกโดยการทำงาน การประสานงาน การคิด และการเข้าใจผู้อื่น การวัดโดยการสังเกต การสัมภาษณ์ และการทดสอบ

7.1 มีประสบการณ์ในสิ่งแวดล้อมดี สามารถแสดงออกในงานศิลปะได้ถูกต้อง

7.2 มีความเข้าใจในการแสดงออกของผู้อื่นได้

7.3 มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดีและมีความสุขในการทำงาน

7.4 มีความเข้าใจในวัฒนธรรมต่างๆของผู้อื่น

เดอ ฟรานเชสโก (De Francesco, 1958) ได้กล่าวถึง จุดมุ่งหมายในการประเมินผลทางศิลปะ ดังนี้

1. เพื่อทำนายระดับความสำเร็จของการเรียนศิลปะ

2. เพื่อวัดความก้าวหน้า หรือความเจริญของงานด้านความคิด การเปลี่ยนแปลง การใช้มือบังคับวัสดุอุปกรณ์ และความสามารถในการแสดงออกของผู้เรียน
3. เพื่อแสดงให้เห็นความแตกต่างของผู้เรียน และรับรองผลการเรียน
4. เพื่อวินิจฉัยอุปสรรคในการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งทางด้านจิตใจ ร่างกาย อารมณ์ ความคิดสร้างสรรค์ และสุนทรียภาพ
5. เพื่อหาทางแก้ไขวิธีการสอนและเป้าหมายการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนตามความจำเป็น

สรุปได้ว่าการวัด และการประเมินผลทางศิลปศึกษา สามารถทำได้หลายวิธีตามความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนการสอน สามารถนำวัดผล และประเมินผลได้ทั้งคุณภาพของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ทั้งทางด้านความรู้ ทักษะปฏิบัติ และเจตคติของผู้เรียน เพื่อนำไปปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

หลักการประเมินผลทางศิลปศึกษา

บีตตี้ (Beattie, 1997: 6 -7) ได้กล่าวถึงการวัด และประเมินผลทางศิลปศึกษาไว้ดังนี้

1. การวัด และประเมินผลทางศิลปศึกษา คือ เครื่องสำหรับปรับปรุงตัวผู้เรียนช่วยให้ผู้เรียนได้ทราบจุดมุ่งหมายในการเรียนเพราะก่อนประเมินผลผู้สอนจะต้องแจ้งให้ผู้เรียนทราบจุดประสงค์การเรียนทุกครั้งช่วยให้ผู้เรียนได้ทราบว่าตนเองมีความรู้ความสามารถเด่นด้อยเพียงใด มีความสามารถทางศิลปะอยู่ในระดับใด และหากมีข้อบกพร่องจะได้ปรับปรุงแก้ไขช่วยให้นักเรียนเห็นความสามารถ และความถนัดของตนเอง ทำให้เข้าใจตนเองยิ่งขึ้นช่วยให้เกิดแรงจูงใจในการเรียน และเข้าใจบทเรียนเพิ่มขึ้น
2. การวัด และประเมินผลทางศิลปศึกษาเป็นตัวชี้แนวทางสำหรับผู้สอนช่วยให้ผู้สอนทราบระดับความสามารถของผู้เรียนว่าเก่งอ่อนเพียงไร เก่งอ่อน ด้านใดเพื่อหาทางช่วยเหลือ และสนับสนุนให้ดีขึ้นช่วยให้ผู้สอนทราบว่าผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้หรือไม่ เพียงไร ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าเทคนิคการสอนที่ผู้สอนใช้ว่าเหมาะสมเพียงไรช่วยให้ทราบถึงประสิทธิภาพในการสอนของผู้สอนว่ามีประสิทธิภาพเพียงไรจะได้พัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นช่วยให้ผู้สอนทราบแนวทางในการปรับปรุงเทคนิคการสอนให้เหมาะสม และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. การวัด และประเมินผลทางการศึกษาคือตัวช่วยสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษา การวัด และประเมินผลทางศิลปศึกษาเป็นส่วนสำคัญในการจัดการเรียนการสอนเพราะผลจากการวัด และประเมินผลที่ได้ใช้เป็นข้อมูลย้อนกลับโดยเฉพาะทางด้านทักษะการทำงาน และผลงานศิลปะ เพื่อการแก้ไขปรับปรุงและพัฒนา กระบวนการเรียนการสอน เช่น

การลำดับบทเรียน การจัดกิจกรรม การยกตัวอย่างประกอบการใช้สื่อการสอนเป็นต้น การประเมินทางศิลปศึกษาต้องประเมินโดยผู้ที่มีประสบการณ์ มีความชัดเจน มาตรฐานหรือความเข้าใจในทางศิลปศึกษา แต่กับในด้านเจตคติ ความรู้สึกนึกนั้น ขึ้นอยู่กับผู้ประเมินจะรู้สึกถึงคุณภาพของการประเมินว่า อะไรถูก อะไรผิด

ซึ่งจากหลักการดังกล่าวสอดคล้องกับเดอ ฟรานเชสโก(De Francesco, 1958) ได้กล่าวถึงหลักการประเมินทางศิลปศึกษาไว้ดังนี้

1. การประเมินผลควรกำหนดจุดประสงค์ในการประเมิน และระบุสิ่งที่ต้องการประเมินให้ชัดเจนว่าต้องการให้นักเรียนบรรลุผลการเรียนในด้านใด เช่น ด้านผลงานหรือด้านกระบวนการทำงาน เป็นต้น โดยระบุสิ่งที่ต้องการเรียนในด้านใด เช่น ด้านผลงานจะประเมินเกี่ยวกับการใช้หลักการจัดภาพ กลวิธีการสร้างงานศิลปะ ความคิดสร้างสรรค์ และความเป็นต้นแบบ เป็นต้น เมื่อผู้สอนศิลปะสามารถเข้าใจจุดประสงค์ที่ชัดเจนได้ตรงกันแล้ว การจัดการเรียนการสอน และการประเมินผล ก็将有ความสอดคล้องกัน และเป็นแนวเดียวกันทุกชั้นเรียน
2. การประเมินผลควรประเมินให้ครอบคลุมพัฒนาการทุกด้านของผู้เรียน ได้แก่ พัฒนาการ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านสุนทรียภาพ ด้านการรับรู้ ด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์ ด้านร่างกาย และด้านสังคม
3. การประเมินผลควรสอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยผู้สอนศิลปะอาจนำนโยบายของโรงเรียนมาเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น นโยบาย การรณรงค์เพื่อรักษาความสะอาดของโรงเรียน ผู้สอนศิลปะจะต้องเป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของการรักษาความสะอาด และตั้งคำขวัญเพื่อเป็นหัวข้อให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรม การเขียนภาพโปสเตอร์รณรงค์การรักษาความสะอาด หรือการเขียนภาพเกี่ยวกับการรักษาความสะอาด เป็นต้น
4. การประเมินผลจะต้องมีการวางแผนอย่างรอบคอบ และดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งโครง การประเมินผลควรกำหนดให้มีความยืดหยุ่นในการดำเนินการให้ รวมทั้งมีการปรับปรุงกลวิธี และเครื่องมือในการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง
5. การประเมินผลควรเป็นผลของความสัมพันธ์โดยส่วนรวมกับพัฒนาการของนักเรียนซึ่งหมายความว่า ผู้สอนไม่ควรประเมินผลเพียงคนเดียว แต่ควรให้บุคคลที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการประเมินผล เช่น นักเรียน ผู้ปกครอง ครูประจำชั้น และครูประจำวิชาอื่นๆ เป็นต้น ซึ่ง จะช่วยให้สามารถประเมินผลพัฒนาการของนักเรียนได้อย่างกว้างขวาง และสามารถนำผลการประเมินไปใช้ในการพิจารณาความถนัด และความสามารถของนักเรียนได้อย่างเที่ยงตรง
6. เครื่องมือประเมินผลทางศิลปศึกษา มีหลายประเภทที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

ความ ก้าวหน้าของผู้เรียนเช่น แบบสอบถาม แบบประเมินผลตนเอง เทปบันทึก การอภิปรายซึ่งวิธีการบันทึกข้อมูลควรดำเนินการให้เหมาะสมเพื่อการถ่ายภาพสไลด์ผลงานของผู้เรียนสื่อความหมายที่ชัดเจนเช่นแบบประเมินผลตนเองควรถ้าให้ผู้เรียนบันทึกด้วยวลี หรือถ้อยคำ เป็นต้น

7. กระบวนการประเมินต้องดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลให้เพียงพอ และแปลความหมายของข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้เรียนด้วยความสุ่มรอบคอบผู้สอนศิลปะควรสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนอย่างใกล้ชิดในหลาย ๆ สถานการณ์ และไม่ควรรนำความคิดเห็นของผู้สอนอื่น ๆ มาใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณา ยกเว้นหากพบข้อเท็จจริงในเรื่องนั้น ๆ ที่ตรงกันผู้สอนศิลปะก็สามารถทำนายกรณีศึกษาได้อย่างถูกต้อง และมีความเข้าใจในตัวนักเรียนอย่างชัดเจนซึ่งจะช่วยให้ผู้สอนสามารถปรับปรุงพฤติกรรม และเสริมประสบการณ์ทางศิลปะเพื่อพัฒนา นักเรียนได้อย่างเหมาะสม

8. การประเมินผลต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถปรับปรุงตนเองในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้โดยผู้สอนศิลปะต้องสังเกต บันทึก เปรียบเทียบ และวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของผู้เรียนกับกลุ่มเพื่อนว่ามีส่วนร่วมช่วยเหลือเพื่อเผื่อแผ่สามารถเป็นผู้นำ และเป็นผู้ตามได้ตามคุณสมบัติของบุคคลในสังคมประชาธิปไตยหรือไม่

9. การประเมินผลเพื่อสนับสนุนการวิจัย ทดลอง และความก้าวหน้าทางศิลปศึกษาซึ่งผู้สอนศิลปะควรดำเนินการวิจัยและทดลองทางศิลปศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอน

ดังนั้นหลักการประเมินวิชาศิลปศึกษาจึงควรดำเนินการโดยกำหนดจุดประสงค์ให้ชัดเจนและครอบคลุมพัฒนาการของผู้เรียนทุกด้าน คือด้านความคิดสร้างสรรค์ด้านสุนทรียภาพ ด้านการรับรู้ ด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์ ด้านร่างกาย ด้านสังคม

ประเภทของการประเมินผลทางศิลปศึกษา

คอนราด (Conrad, 1964) กล่าวว่า การประเมินผลการเรียนศิลปศึกษา สามารถแบ่งตามจำนวนผู้เรียนได้ 2 แบบ ดังนี้

1. การประเมินเป็นกลุ่ม เป็นการอภิปรายผลงานระหว่างผู้เรียนด้วยกัน ผลงานของแต่ละคนจะถูกนำไปจัดแสดงบนฝาผนังหรือบอร์ดแสดงผลงานในห้องเรียน ในห้องแสดงผลงานของโรงเรียน หรือสถานที่จัดนิทรรศการอื่นๆ โดยมีผู้สอนเป็นผู้ชี้แนะให้ผู้เรียนรู้จักสังเกตสิ่งต่างๆที่ปรากฏในผลงาน เพื่อนักเรียนจะได้ทำการประเมินผลงานได้สะดวก

2. การประเมินผลเป็นรายบุคคล เป็นการประเมินผลงานศิลปะที่ผู้สอนประเมิน

ผู้เรียนเป็นรายบุคคลเพื่อกำหนดแนวทางปรับปรุงการทำงานในครั้งต่อไปนอกจากนั้นผู้เรียนแต่ละคนยังสามารถประเมินผลเอง โดยใช้เกณฑ์เดียวกับที่ผู้สอนประเมินตัวผู้เรียนเอง และนำผลมาเปรียบเทียบกันเพื่ออภิปรายระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน

สอดคล้องกับ ไอส์เนอร์ (Eisner, 1972) ยังได้กล่าวถึงการประเมินผลงานศิลปะ โดยใช้วิธีตัดสินเปรียบเทียบผลงานของผู้เรียนว่าทำได้ 3 วิธี คือ

1. การเปรียบเทียบกับตนเอง เป็นการประเมินเพื่อให้รู้ถึงระดับความสามารถ อารมณ์ และความเข้าใจของผู้เรียนว่ามีความเจริญงอกงามเพิ่มขึ้นมากน้อยเพียงใด โดยการเปรียบเทียบผลงานที่ทำเมื่อต้นภาคการเรียนกับผลงานในปลายภาคการเรียน
2. การเปรียบเทียบในระดับชั้นเดียวกัน เป็นการประเมินเพื่อให้รู้ถึงระดับความสามารถ และการปฏิบัติงานกลุ่ม
3. การเปรียบเทียบเกณฑ์มาตรฐานเพื่อเป็นการประเมินผลเปรียบเทียบที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของวัตถุประสงค์การสอน และกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนได้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์นั้น ๆ

นอกจากนี้ ปุณณรัตน์ พิชญไพญญ์ (2552) ยังได้กล่าวถึงหลักการประเมินผลทางศิลปศึกษา โดยแบ่งเป็นประเภทต่างๆ ดังนี้

1. การวัดและประเมินด้านความรู้ ความรู้นี้รวมถึงความจำ ซึ่งเป็นกระบวนการรู้ขั้นต่ำสุด ความรู้เกิดขึ้นจากประสบการณ์การเรียนรู้แบบต่าง ๆ กันที่บุคคลได้รับสะสมมาในระยะเวลาหนึ่ง ความรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้นี้ต้องสามารถบันทึกจดจำได้พร้อม ๆ กับการระลึกได้ กล่าวคือ ยิ่งบุคคลสามารถจดจำประสบการณ์เรียนรู้ได้มากมาย สามารถเรียกทบทวนระลึกประสบการณ์เหล่านั้นกลับมาก็จะเป็นประสบการณ์เหล่านั้นกลับมาได้ก็จะเป็นประโยชน์ต่อกระบวนการรู้ขั้นสูงต่อไปได้ การวัดระดับความรู้ในระดับนี้จึงเป็นการวัดสิ่งที่ผู้เรียนสามารถระลึกแสดงออกมาได้ ซึ่งความรู้ที่วัดยังประกอบไปด้วย 3 ระดับความรู้ คือ

1. การรู้เนื้อหา เป็นการถามในรายละเอียดของเนื้อหา นับตั้งแต่คำนิยาม
 - ความหมาย ไปจนถึงเรื่องราว
2. การรู้วิธีการ เป็นการถามวิธีการปฏิบัติ วิธีดำเนินงาน ซึ่งผู้ตอบที่รู้ประสบการณ์
 - ทางอ้อมเช่นการฟังมาหรืออ่านก็สามารถตอบได้ แต่หากผู้สอบถามในรายละเอียดซึ่งก็สามารถบอกได้ว่าผู้ใดเคยมีประสบการณ์ตรงหรือเคยปฏิบัติมาก่อน
 - การวัดมโนทัศน์ เป็นการถามโดยหลักการ ทฤษฎี โครงสร้าง

3. การประเมินด้านเจตคติ เนื่องจากความรู้สึก เป็นสิ่งนามธรรม ไม่สามารถจับต้องสัมผัสได้ แตกต่างจากการวัดทางกายภาพที่สามารถใช้เครื่องมือวัดขนาด มิติ หรือน้ำหนัก การวัด และประเมินความรู้สึกจึงต้องกำหนดคุณลักษณะของสิ่งที่ต้องการวัดให้ชัดเจนเสียก่อน ซึ่งจะส่งผลไปสู่วิธีการ และเครื่องมือในการวัดที่แตกต่างออกไป อย่างไรก็ตามการวัด และประเมินความรู้สึกมุ่งเน้นที่บุคคลมีความรู้สึก หรือไม่มีความรู้สึก ทักษะคติทางบวก หรือทางลบ รวมทั้งค่านิยมที่ยอมรับได้ และปฏิเสธ ต่อสิ่งที่บุคคลผู้นั้นรับรู้ ผู้วัด และประเมินไม่ควรนำเอา ระดับความรู้ และทักษะของบุคคลเข้ามาเกี่ยวข้องกับการประเมินความรู้สึก ซึ่งจะส่งผลที่ได้มีความเอนเอียง (Bias) ไปจุดประสงค์ของการวัดความรู้สึก ก็เพื่อใช้เป็นข้อมูลนำไปสู่พัฒนา ความคิด ทักษะคติ ค่านิยม และยังส่งผลไปสู่การปรับพฤติกรรมของบุคคลให้เป็นไปตามที่ต้องการ ทั้งนี้เพราะจิตใจ และความรู้สึกเป็นจุดเริ่มต้นของการปรากฏพฤติกรรมต่าง ๆ ที่แสดงออกมามี คำกล่าวที่ว่าใจเป็นนาย กายเป็นบ่าว สิ่งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ หากมิได้แสดงพฤติกรรมให้ปรากฏเห็นก็จะเป็นการยากที่จะวัดหรือคาดเดาได้

เครื่องมือวัดด้านเจตคติ ประกอบด้วย

1. แบบวัดด้วยสถานการณ์ เป็นการยกตัวอย่างสถานการณ์ ที่มีความตรง สอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการวัดความรู้สึก และพฤติกรรมที่จะแสดงออกมา ทั้งนี้สถานการณ์ที่ยกมานั้นควรเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน และต้องใช้การถามลงเพื่อมิให้ผู้ตอบรู้สึกว่ากำลังถูก ทดสอบความรู้สึก ซึ่งจะทำให้ไม่ได้แสดงความรู้สึกที่แท้จริง

2. แบบบันทึกการสังเกต เป็นวิธีการหนึ่งสำหรับการประเมินพฤติกรรมบุคคล ในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นตัวแทนคุณลักษณะที่ต้องการจะวัด โดยจะต้องทำการสังเกตใน เงื่อนไขต่าง ๆ กัน เช่น ต่างเวลา ต่างสถานที่ รวมทั้งใช้ผู้สังเกตหลาย ๆ คนร่วมกันสังเกตด้วย เครื่องมือที่ใช้บันทึกการสังเกตเรียกว่า “แบบสังเกต” ซึ่งมีขั้นตอนการพัฒนาคือ

2.1 กำหนดจุดประสงค์ของการวัด เช่น ต้องการสังเกตพฤติกรรมการเรียนในห้องปฏิบัติการกิจกรรมวาดภาพพระบายสีของผู้เรียนศิลปะ

2.2 กำหนดคุณลักษณะที่ปรากฏในพฤติกรรมที่สังเกต เช่น คุณลักษณะความรับผิดชอบ (สังเกตได้จากการเก็บเครื่องมือทำความสะอาดหลังจากทำงาน เสร็จ) คุณลักษณะความร่วมมือ (สังเกตได้จากการปฏิบัติตามระเบียบของห้องปฏิบัติการ) คุณลักษณะความมีน้ำใจ (สังเกตได้จากการช่วยเหลือครู อาจารย์ และเพื่อนในชั้นเรียน) เป็นต้น

2.3 เลือกเครื่องมือและวิธีการสังเกต เช่น แบบประเมินค่า แบบ ตรวจสอบรายการ หรือใช้แบบบรรยาย

2.4 กำหนดค่าคะแนนสำหรับใช้เป็นมาตรวัดเพื่อนำไปประเมิน

แบบวัดทัศนคติ ทัศนคติ เป็นการวัดความรู้สึกที่ส่งผลไปสู่ท่าทีของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่ง การวัดทัศนคตินอกจากจะเป็นการวัดความรู้สึก ความคิดเห็นในเชิงบวก หรือลบแล้ว ยังสามารถแสดงระดับได้อีกด้วย

3. การประเมินด้านทักษะ ธรรมชาติของการประเมินศิลปะปฏิบัติ ประกอบด้วย

การวัดกระบวนการขั้นตอน มีจุดประสงค์คือ

- 1) เพื่อตรวจดูพัฒนาการของผู้เรียนในแต่ละชั้นการปฏิบัติ
- 2) เพื่อวัดความใส่ใจต่อธรรมชาติของการสร้างสรรค์แต่ละประเภทเช่น
 - การระบายสีน้ำ
 - การพิมพ์ภาพจากวัสดุ
- 3) เพื่อวัดความถูกต้องในกระบวนการแต่ละชนิด
 - ความสะอาด
 - การแก้ปัญหา
 - การประหยัดวัสดุและเวลา
- 4) เพื่อวัดการมีนิสัยในการทำงาน
 - การวางแผนการทำงาน
 - การทำงานร่วมกัน
 - ความรับผิดชอบ ความขยัน
- 5) เพื่อตรวจสอบทักษะความเข้าใจในแต่ละขั้นตอน

การวัดคุณค่าของผลงาน มีจุดประสงค์คือ

5.1) วัดคุณภาพของผลงาน

- 5.1.1) ตรงวัตถุประสงค์
- 5.1.2) อยู่ในขอบเขตและตรงกำหนดเวลา
- 5.1.3) ประณีตเรียบร้อย
- 5.1.4) มีความคิดสร้างสรรค์
- 5.1.5) ปราบกฎสุนทรียธาตุที่ชัดเจน

5.2) วิธีประเมินคุณค่าผลงานศิลปะ (กระบวนการทาง

ศิลปวิจารณ์)

- 5.2.1) บรรยายสิ่งที่ปรากฏ
- 5.2.2) วิเคราะห์องค์ประกอบทางศิลปะ
- 5.2.3) ตีความ สิ่งที่ผลงานศิลปะสื่อต่อผู้ชม

5.2.4) ประเมินคุณค่า

5.2.5) ตัดสินคุณค่า

เครื่องมือในการประเมินผลวิชาศิลปศึกษา

นิรมล ตีรณสาร สวัสดิบุตร (2525 : 159–174) ได้กล่าวถึงการสร้างเครื่องมือในการประเมินผลวิชาศิลปศึกษาตามข้อเสนอแนะของกรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการว่า ผู้สอนควรสร้างแบบประเมินผลของผู้เรียนด้วยตนเองโดยใช้แนวทางของหลักสูตรประกอบกับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ของตนเป็นเครื่องกำหนดจุดมุ่งหมายในการสอนและการประเมินผลโดยได้เสนอแนะเกี่ยวกับแบบประเมินผลในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ คือ

1. แบบประเมินผลงานศิลปะของผู้เรียนแบบมาตราส่วนประเมินค่ามีลักษณะเป็นแบบประเมินผลงานศิลปะของผู้เรียนในด้านคุณภาพของผลงาน เช่น เนื้อเรื่อง เส้น สี โดยผู้สอนเป็นผู้ประเมิน ส่วนแบบประเมินผลงานศิลปะของผู้เรียน ให้ผู้เรียนเป็นผู้ประเมินซึ่งมีรายการในการประเมินเช่นเดียวกันในการประเมินของผู้เรียน อาจใช้วิธีให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนกันแล้วประเมินผลงานของผู้เรียนคนอื่น จากนั้นผู้สอนนำแบบสำรวจรายการที่ประเมินได้มาคำนวณคะแนนเฉลี่ยทั้งของผู้สอน และผู้เรียน แล้วนำมาเปรียบเทียบกันหากมีคะแนนต่างกันมากผู้สอนควรพิจารณาทบทวน และถามเหตุผลของผู้เรียน ให้ผู้เรียนพิจารณาใหม่ หรือผู้สอนเองพิจารณาให้คะแนนของตนเองอีกครั้ง ซึ่งการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานจะเป็นแนวทางให้ผู้เรียนได้ทราบว่า จะปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้นอย่างไรทั้งยังเป็นการฝึกให้รู้จักเห็นใจผู้อื่น และชื่นชมในผลงานที่ตีรวมทั้งการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

2. แบบประเมินความสามารถของผู้เรียนมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า ซึ่งใช้ประเมินในด้านความสามารถของผู้เรียนในการปฏิบัติงานแต่ละครั้ง เช่น การทำงานเป็นผลสำเร็จ เป็นต้น

3. แบบประเมินคุณสมบัติของผู้เรียน มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการใช้ในการประเมินในด้านคุณสมบัติที่ดีต่าง ๆ ที่ผู้สอนมุ่งให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน จากการเรียนวิชาศิลปศึกษา เช่น ความเป็นอิสระ ความมีวินัย การรักษาความสะอาด เป็นต้น โดยแบบประเมินผลนี้จะใช้ได้ตลอดภาคเรียน เช่น เมื่อใดที่ผู้สอนเห็นคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่งของผู้เรียนคนใดคนหนึ่งก็จะรีบบันทึกลงในแบบประเมินคุณสมบัตินี้ และผู้สอนควรสำรวจดูว่าผู้เรียนคนใดยังขาดคุณสมบัติใด ผู้สอนควรสนใจติดตามสังเกต หรือแก้ไขด้วยการอบรมสั่งสอนผู้เรียนผู้นั้นให้มากยิ่งขึ้น

4. แบบรายงานประกอบคะแนนวิชาศิลปศึกษา ผู้สอนสอนอาจรายงานให้ผู้เรียนและผู้ปกครองทราบสถานการณ์เรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีบรรยายเป็นความเรียง หรือวิธีประเมินคุณสมบัติตามรายการที่ทำไว้

5. แบบบันทึกความคิดเห็นเป็นแบบบันทึกความคิดเห็นที่จะเป็นประโยชน์ในการประเมินความสามารถผลงานและคุณสมบัติของผู้เรียน โดยความคิดเห็นที่ผู้เขียนบรรยายในแบบบันทึกนี้จะบอกจุดเด่นจุดด้อยของผู้เรียนได้อย่างชัดเจนว่าแบบสำรวจร่างกายแบบบันทึกความคิดเห็นแบ่งออกได้เป็น 2 แบบ คือ แบบบันทึกความคิดเห็นตามหัวข้อที่กำหนดไว้ และแบบบันทึกความคิดเห็นแบบบรรยาย ซึ่งการใช้แบบบันทึกความคิดเห็นนี้ สามารถนำมาใช้ได้ 2 แนวทาง คือ

5.1 ผู้สอนใช้เป็นข้อมูลในการเขียนรายงาน หรือการให้คะแนน เพื่อช่วยให้เห็นความเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนตอนปลายปี

5.2 ใช้เป็นแบบรายงานให้ผู้เรียน และผู้ปกครองทราบ เพื่อผู้เรียนได้รู้จักตนเองดีขึ้น และผู้เรียนกับผู้ปกครองจะได้ร่วมมือกันหาหนทางแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องได้อย่างถูกต้อง

6. แบบบันทึกผลงานศิลปะของผู้เรียน เป็นแบบบันทึกความคิดเห็นของผู้สอนเกี่ยวกับงานศิลปะของผู้เรียน และเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาตัดสินผลงานศิลปะของผู้เรียน

7. แบบบันทึกเรื่องพิเศษของผู้เรียนเฉพาะราย ซึ่งแบบบันทึกนี้จะช่วยให้ผู้เขียนรายงานสรุปความคิดเห็นได้อย่างชัดเจนถูกต้องเพราะเป็นการบันทึกเหตุการณ์ หรือความเห็นในพื้นที่เกิดเหตุการณ์ที่เป็นต้นเหตุให้ผู้สอนมีความเห็นเช่นนั้น

8. ข้อสอบ เป็นเครื่องมือที่ช่วยประเมินด้านความรู้ของผู้เรียนในเรื่องหลักการทางศิลปะ และเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับศิลปะ เช่น เรื่องของศิลปินมีชื่อความเข้าใจ และความนิยมในศิลปะ เป็นต้น ลักษณะของข้อสอบอาจเป็นทั้งแบบอัตนัย และแบบปรนัยเช่นเดียวกับข้อสอบวิชาอื่น ๆ ความจำกัดของข้อสอบอยู่ที่ว่าข้อสอบไม่อาจใช้วัดความสามารถในการปฏิบัติงานศิลปะ และความงามของผลงานศิลปะได้ผู้สอนจึงต้องใช้ข้อสอบร่วมกับเครื่องมืออื่น ๆ ที่กล่าวมาในการประเมินผลวิชาศิลปศึกษา

จากข้อมูลดังกล่าวสรุปได้ว่าเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษานั้น แต่ละชนิดมีความเหมาะสมที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นในการเลือกเครื่องมือที่จะใช้ในการประเมินผลจึงต้องคำนึงถึงข้อมูลที่ต้องการและความสามารถในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลตามที่ต้องการ

3. หลักการใช้สีกับงานทัศนศิลป์ตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์

3.1 ความสำคัญของสี

ในการสร้างสรรค์งานศิลปะทัศนธาตุทุกชนิดมีความสำคัญต่อการทำงานศิลปะของศิลปินทุกคน ขึ้นอยู่กับศิลปิน แต่ละคนจะเลือกทัศนธาตุชนิดใดบ้างในการทำงานของตน ซึ่งการทำงานศิลปะด้วยการนำทัศนธาตุต่าง ๆ มาใช้นั้นย่อมแตกต่างกันไปตามแนวคิด และวิธีการของศิลปินแต่ละคน ในบรรดาทัศนธาตุทั้งหมดนั้น สีจะเป็นสีที่โดดเด่น เพราะว่าสีสามารถดึงดูด และสร้างความสนใจได้มากที่สุด ตลอดจนสร้างอารมณ์ความรู้สึกต่อผู้ชมได้ง่ายไม่เฉพาะแต่สีในงานศิลปะเท่านั้น สีที่มีอยู่ในธรรมชาติธรรมชาติ เช่น สีของดอกไม้ สีของเสื้อผ้า สีของอุปกรณ์ข้าวของเครื่องใช้ที่เราสัมผัสอยู่ทุกวัน มีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ สีสามารถสร้างความสุขในการสวมใส่เสื้อผ้า ไม่เพียงเนื้อผ้าที่นุ่มสบายเท่านั้น สีของผ้า และลวดลายของผ้า ยังสามารถเพิ่มความความสุขในการสวมใส่ เพิ่มความมั่นใจเพิ่มความภาคภูมิใจต่อผู้สวมใส่อีกด้วย สิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ นอกจากการออกแบบแล้วการใช้สีหรือกำหนดสีที่เหมาะสมก็จะทำให้มีคุณค่าเพิ่มมากขึ้นไปอีก สีมีอิทธิพลมากมายต่อความรู้สึกของคนทุกคน สีในธรรมชาติที่ติดมาหรือกำเนิดมาพร้อมกับวัตถุหรือสิ่งมีชีวิต ล้วนมีผลต่อความรู้สึกที่แตกต่างกันไปได้มากมาย ยกตัวอย่างง่าย ๆ ที่สุด สีผิวของคนเรา คนผิวขาว คนผิวดำแดง คนผิวดำ ย่อมให้ความรู้สึกต่อผู้พบเห็น หรือใกล้ชิดได้แตกต่างกันไป นอกจากนั้นคนสีผิวต่าง ๆ ที่กล่าวมา หากเลือกสีของอาภรณ์ที่สวมใส่ได้เหมาะสมกับสีผิว ก็จะสร้างความน่าสนใจต่อผู้พบเห็นได้หลากหลายแตกต่างกันมากขึ้นไปอีกจะเห็นว่าสีมีความสำคัญต่อชีวิตของเรามากปัจจัย 4 อันประกอบด้วยที่อาศัย อาหารเครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค ล้วนต้องมีส่วนเข้าไปเกี่ยวข้องทั้งหมด ปัจจัยทั้ง 4 จะต้องกำหนดสีสีต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ สีจะเป็นทั้งตัวกำหนดกลุ่มผู้ใช้ ดึงดูดความสนใจ และสร้างความพอใจต่อผู้บริโภค (สมโภชน์ ทองแดง, 2536: 55-57)

ความหมายของสีโดยทั่วไปความหมายตามที่คนเราเข้าใจนั้นมีสีที่หลากหลายชนิด ดังที่จะกล่าวถึง ความหมายของสีนั้นคือ ในสมัยโบราณ ในการทำงานศิลปะของศิลปิน มักจะไม่คำนึงถึงกฎเกณฑ์การใช้สี เนื่องจากยังไม่มีหรือนำเอาทฤษฎีทางศิลปะมาใช้ ดังนั้น ศิลปินหรือผู้ออกแบบจึงทำงานกันอย่างอิสระสีที่นำมาใช้ก็เป็นสีที่ได้จากธรรมชาติ แต่ในปัจจุบันโลกมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไป ในด้านการทำงานศิลปะก็เช่นกัน โดยมีกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ทางด้านวิทยาศาสตร์มาเป็นตัวกำหนด ดังนั้นในการระบายสี การผสมสี จึงมีการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้

สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของศิลปินในการแสดงออก และถ่ายทอดผลงานศิลปะของตน
เสรี เรื่องเนตร์ (2549 : 59)

สีมีอยู่ในธรรมชาติทั่วไป มีความกลมกลืน มีความสัมพันธ์ และมีความแตกต่างกัน มีถิ่นกำเนิดมาจากธรรมชาติ สีสามารถแยกออกเป็น 2 ประเภทคือ สีธรรมชาติ และสีที่มนุษย์สร้างขึ้น

1) สีธรรมชาติ เป็นสีที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น สีของแสงอาทิตย์ สีของท้องฟ้ายามเช้า เย็น สีของรุ่งกีนน้ำ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ตลอดจนสีของดอกไม้ ต้นไม้ พื้นดิน ท้องฟ้า น้ำทะเล เป็นต้น

2) สีที่มนุษย์สร้างขึ้น หรือได้สังเคราะห์ขึ้น เช่น สีวิทยาศาสตร์ วัตถุธาตุที่เป็นวัสดุของ เช่น สีน้ำ สีน้ำมัน สีเมจิก สีชอล์ก สีโปสเตอร์ ฯลฯ ทวีเดช จีวบาง (2547 : 1)

สมโภชน์ ทองแดง (2536) ได้ให้ความหมายของไว้ว่า สี (Colour) มีความหมายเป็น 2 นัย คือ

1) ความรู้สึก และการรับรู้จากจักษุสัมผัส หมายถึง การเห็นสีต่าง ๆ จากวัตถุรอบตัวเราเกิดจากการรับรู้ของประสาทสัมผัสต่อคลื่นแสงที่ส่องกระทบวัตถุ ซึ่งวัตถุที่เรามองเห็นนั้น ดูดซับเอารังสี และคลื่นแสงต่าง ๆ ไว้ แล้วสะท้อนสู่ตาของเราไม่เท่ากัน จึงเกิดเป็นสีต่าง ๆ บนวัตถุที่เรามองเห็น ฉะนั้นการเห็นสีต่าง ๆ เช่น สีแดง สีส้ม สีฟ้า ของวัตถุทุกชนิดได้นั้น เพราะคุณภาพในการดูดซับ และสะท้อนรังสี และคลื่นแสงของวัตถุต่าง ๆ ไม่เท่ากัน และแตกต่างกันนั่นเอง สีในลักษณะเป็นแสงไม่ใช่เนื้อสี

2) วัตถุ หรือวัสดุที่ศิลปิน หรือช่างใช้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะ หมายถึง เนื้อสี (Pigment) คือ สารที่เป็นตัวให้สีเกิดจากส่วนผสมของแร่ธาตุต่าง ๆ โดยนำมาจากแหล่งธรรมชาติ 2 แหล่ง คือ

2.1) จากสิ่งมีชีวิตในธรรมชาติ เรียกว่า สารอินทรีย์ (Organic Pigments) ได้แก่ ส่วนต่าง ๆ ที่ได้จากพืช และสัตว์นำมาสังเคราะห์ และผสมกันเป็นสีต่าง ๆ

2.2) จากสิ่งไม่มีชีวิตในธรรมชาติ เรียกว่า สารอนินทรีย์วัตถุ (Inorganic Pigments) ได้แก่ สิ่งต่าง ๆ ที่ไม่มีชีวิต เช่น ดิน หิน แร่ โลหะต่าง ๆ และของเหลวที่มีสีอยู่แล้ว โดยธรรมชาติ สีบางชนิดได้จากการสกัด หรือใช้กรรมวิธีทางเคมีจึงได้สีต่าง ๆ ออกมา เช่น สีขาวซิงค์ไวท์ (Zinc White) ได้จากสนิมของสังกะสี สีเขียวบางสีได้จากสนิมของโลหะทองแดง

อย่างไรก็ตาม สีที่ได้จากการสกัด หรือสังเคราะห์จากอินทรีย์วัตถุ และอนินทรีย์วัตถุนั้น ส่วนใหญ่เป็นเนื้อสี หรือผงสีอย่างสมบูรณ์ แต่สีบางสีที่สกัดเป็นเพียงของเหลวใสเป็นเชื้อสี (Lake) ไม่มีเนื้อสี เช่น สีคราม (Indigo) ที่ได้จากต้นคราม สีแดง (Crimson Lake) ได้จากตัวแมลงเล็ก ๆ

ตามต้นกระบองเพชร หรือสีเหลือง (Indian Yellow) เป็นสีเหลืองใสที่ได้จากปัสสาวะของวัวที่กินใบยางอินเดีย ซึ่งสีที่ได้เป็นของเหลวเหล่านี้ จะต้องผสมกับส่วนผสมอื่น ๆ เช่น แร่แป้งผง (TALC) หรือดินขาวจีน (China Clay) เพื่อให้สีเหลวเหล่านี้มีเนื้อสี และค่าความสดของสีไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก

สีมีอิทธิพลต่องานศิลปะ สิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวเรา เป็นต้น เพราะสีสามารถทำให้ผู้มองนั้นมีความรู้สึกที่แตกต่างกัน และความชอบ หรือรสนิยมในการใช้สี และการแสดงออกของการใช้สีก็แตกต่างกันอีกด้วย เมื่อพูดถึงเกี่ยวกับเรื่องสี สีสามารถทำให้สภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ทั้งยังเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้คนไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น หรือเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น อาคาร บ้านเรือน เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย ต้นไม้ ใบไม้ ดอกไม้ เป็นต้น และสียังกระตุ้นให้คนเกิดความรู้สึกที่หลากหลายได้อีกด้วย

กล่าวถึงสีนั้นมีความสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ สีนั้นสามารถให้ความรู้สึกกับเราได้สีที่เราพบเห็นกันอยู่ในทุกวันนี้ ในแต่ละสีสามารถให้ความรู้สึกที่แตกต่างกันออกไปได้ด้วยประสาทสัมผัสผัสต้อง ดังนั้นในการถ่ายทอดผลงานทางศิลปะ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่สามารถบ่งบอกถึงอารมณ์ความรู้สึกของศิลปินได้ว่าศิลปินในแต่ละยุคสมัยแต่ละสมัย มีความคิดเห็นในการแสดงออกผลงานศิลปะอย่างไร เสรี เรื่องเนตร (2549 : 61) กล่าวคือ สีกับศิลปะสิ่งแวดล้อมจึงสามารถอยู่ร่วมกันได้ ทั้งยังสร้างให้สภาพแวดล้อมของสังคมมีความเปลี่ยนแปลงได้อยู่เสมอ สังคมของมนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงไม่หยุดนิ่ง มีความเจริญ มีความเสื่อม และมีการเกิดใหม่ ต่อเนื่องกันอยู่เช่นนี้เป็นธรรมดาของสรรพสิ่งทั้งหลายในโลก มนุษย์ค้นพบสิ่งที่เป็นผลจากพฤติกรรมของมนุษย์ด้วยกันในยุคสมัยต่าง ๆ ที่ผ่านมา รวมทั้งการค้นพบผลงานจิตรกรรมเป็นจำนวนมากตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ผลงานเหล่านี้ทำให้เราได้เข้าใจความรู้สึกนึกคิด และความเชื่อถือในเหตุผลต่าง ๆ ของคนในแต่ละยุคสมัย ซึ่งเกิดจากความพยายามที่จะเรียนรู้ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว ผลงานทางจิตรกรรมทำให้เราได้เรียนรู้สภาพแวดล้อม พฤติกรรม และความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ถือได้ว่าจิตรกรรมเป็นบันทึกพฤติกรรมของมนุษย์ในสมัยต่าง ๆ ได้อย่างดี

งานจิตรกรรมในอดีต ทำให้มองเห็นว่า การเปลี่ยนแปลงในงานจิตรกรรมส่วนใหญ่ถือได้ว่าเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และสิ่งแวดล้อมในสังคมที่มีความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง งานจิตรกรรมจะมีการเปลี่ยนแปลงเป็นขั้นตอนอย่างเห็นได้ชัดเจน ซึ่งผิดกับสังคมที่อยู่โดดเดี่ยว ขาดการติดต่อสมาคมกับผู้คนในสังคมอื่น ๆ งานจิตรกรรมจะไม่ค่อยเปลี่ยนแปลง ในบางกรณีไม่มีการเปลี่ยนแปลงเลย ยังคงรูปของศิลปะแบบประเพณีดั้งเดิม เมื่อได้มีการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ทำให้เกิดสังคมอุตสาหกรรม และ

เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม เป็นต้นว่า บ้านเรือนที่อยู่อาศัย อาคารธุรกิจ เครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ ตลอดจนการสื่อสารคมนาคมที่เปลี่ยนแปลงไป สิ่งต่างๆ เหล่านี้ มีผลทำให้มนุษย์ที่อยู่ในสังคมต้องปรับตัวเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อม การใช้สีจากธรรมชาติวาดภาพลงสู่ผนังถ้าเพื่อสะท้อนให้เห็นเรื่องราวเกี่ยวกับวิถีชีวิต ความเชื่อ ความเป็นอยู่ในสมัยนั้นโดยสีออกมาเป็นภาพจิตรกรรมผนังถ้ำ

ศิลปะจึงมีบทบาทต่อการทำให้สิ่งแวดล้อมสวยงามมาเป็นระยะเวลาหลายร้อยปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรูปแบบของงานประติมากรรม ประดับตกแต่งสถานที่ต่าง ๆ แต่ในกระบวนการสร้างงาน ศิลปินใช้ความใกล้ชิด และมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับสิ่งแวดล้อมในการสร้างสรรค์

คุณสมบัติของสี (Colour Properties)

หลักทฤษฎีสีที่แยกคุณสมบัติของสีไว้ 3 คุณสมบัติ คือ

- 1) สีแท้ (Hue) หมายถึง สีที่มีเนื้อสี และคุณค่าสีในตัวเอง ที่มีความแตกต่างกันของแต่ละสี เช่น สีแดง น้ำเงิน ส้ม ม่วง ฯลฯ สีแท้เป็นสีบริสุทธิ์ในวงจรสีที่เกิดจากการผสมกันของแม่สีเป็นสีขั้นที่สอง และผสมแม่สีกับสีขั้นที่สองเป็นสีขั้นที่สาม และเป็นสีบริสุทธิ์ที่ยังไม่ได้ผสมเป็นค่าสีอ่อนแก่ของสี หมายถึง ยังไม่ได้ผสมกับสีขาว หรือสีดำเพื่อทำค่าน้ำหนักอ่อนแก่
- 2) สีมีน้ำหนักอ่อนแก่ (Value) สีทั้ง 12 สี ในวงจรสีที่มีคุณสมบัติเฉพาะตัวในเรื่องของน้ำหนักอ่อนแก่แต่ละสีอาจจะมีค่าน้ำหนักใกล้เคียงกัน ต่างกัน หรือเหมือนกัน น้ำหนักอ่อนแก่เฉพาะตัวของแต่ละสีนี้เรียกว่า น้ำหนักปกติ (Normal Value) จากน้ำหนักปกติของแต่ละสีสามารถสร้างค่าน้ำหนักอ่อนแก่ได้ โดยการผสมสีขาว สีดำ หรือสีตรงข้ามเข้าไปในสีแท้ การผสมสีขาวจะทำให้สีแท้นั้นมีค่าน้ำหนักอ่อน เรียกว่า (Tint) ถ้าผสมสีดำหรือสีตรงข้าม จะทำให้น้ำหนักของสีแท้เข้มขึ้นหรือคล้ำลง เรียกว่า (Shade)
- 3) สีมีความเข้มเฉพาะตัว (Intensity) หมายถึง ความสดใส พลังส่องสว่างของสี หรือความจัดของสี สีทุกสีจะมีความเข้มสูงสุดเมื่อเป็นสีแท้ เมื่อสีถูกผสมเปลี่ยนค่าน้ำหนักความเข้มจะเปลี่ยนไป สีที่มีความเข้มสูงสุด คือ สีแดง ส่วนสีที่มีความเข้มต่ำสุด คือ สีม่วง การจะรู้ว่าสีใดในวงจรสีมีความเข้มเฉพาะตัวมากน้อยโดยการเปรียบเทียบน้ำหนักสีเทา

การนำความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีสีไปใช้ในทางทัศนศิลป์

วุฒิ วัฒนสิน (2541 : 241) กล่าวว่า การใช้สีในงานจิตรกรรม (Painting) คือ

“สุนทรียภาพในงานจิตรกรรมจะปรากฏออกมาได้ ต้องสืบเนื่องมาจากความมีเอกภาพของสีส่วนรวม” ทั้งนี้ไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัวในการใช้สีที่สามารถสร้างความพึงพอใจ แต่มี

ข้อเสนอแนะบางประการที่สามารถช่วยให้เราได้พัฒนาการใช้สีในงานจิตรกรรม คือ เราจะต้องพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ด้วยสีโดยการศึกษา และวิเคราะห์การใช้โครงสีในภาพจะต้องทดลองและปฏิบัติจริง ๆ โดยคำนึงถึง

1. การเลือกใช้สีแท้
2. การเลือกใช้โครงสี ที่มีความสัมพันธ์กับสีแท้

จงจำไว้เสมอว่าไม่มีสีอะไรที่สำคัญในตัวของมันเอง แต่ความสำคัญจะขึ้นอยู่กับสีที่อยู่ข้างเคียง การใช้สีต้องคำนึงถึงสีสภาพส่วนรวมซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะแสดงออกถึงความรู้สึกที่สอดคล้องกับเนื้อเรื่องและความหมายในภาพนั้น(Otto G.Ocvirk., et : 1975)

สรุปได้ว่าการใช้สีในงานจิตรกรรมจะต้องคำนึงถึงการใช้สีส่วนรวมที่สอดคล้องกับความรู้สึกที่ต้องการแสดงออก การสร้างภาพให้เกิดการพรัยคล้ายการเคลื่อนไหวเป็นการแสดงสภาวะความเป็นจริงตามธรรมชาติที่คนมองไม่เห็นแต่เป็นสภาวะในการสร้างความประสานสัมพันธ์ของสี โดยใช้หลักทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์เป็นเครื่องชี้นำ

สีในจิตรกรรมตะวันตก

จิตรกรรม ในหนังสือพจนานุกรมศัพท์ศิลปะ อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้คำนิยามจิตรกรรมไว้ว่า “จิตรกรรม หมายถึง ภาพที่ศิลปินแต่ละบุคคลสร้างขึ้นด้วยประสบการณ์ทางสุนทรียภาพ และความชำนาญ โดยใช้สีชนิดต่าง ๆ เช่น สีน้ำ สีน้ำมัน สีฝุ่น ฯลฯ เป็นสื่อกลางในการแสดงออกถึงเจตนาในการสร้างสรรค์ การสร้างงานจิตรกรรม จะสร้างงานบนพื้นที่ราบเป็นส่วนใหญ่ เช่น กระดาษ ผ้า แผ่นไม้ ผนัง เพดาน ซึ่งศิลปินอาจเลือกในรูปแบบต่าง ๆ” ซึ่งสอดคล้องกับคำนิยามจิตรกรรมที่สากลยอมรับ โดย มอริซ เดนนิส (Maurice Denis) ได้ให้คำนิยามไว้ว่า “คือ การแสดงออกทางศิลปะจิตรกรรมประกอบด้วยอารมณ์ความคิดในรูปของเส้น และสี บนพื้นราบสองมิติ” (นิคอบ และ ระเบิดอามัต, 2543: 2) จิตรกรรมเป็นผลงานที่สื่อความหมายแห่งการรับรู้ทางสายตาลักษณะการมองเห็นรูปทรงต่าง ๆ พฤติกรรมการถ่ายทอดของมนุษย์ในงานแขนงจิตรกรรม

ถ้าจะกล่าวโดยละเอียด เพื่อขยายความให้เข้าใจยิ่งขึ้น จิตรกรรม คือ ศิลปะสาขาหนึ่ง การแสดงออกโดยใช้เนื้อสี (Pigment) เป็นสื่อให้เกิดภาพที่มองเห็น ภาพจิตรกรรมนั้นอาจเป็นภาพที่บันทึกจากธรรมชาติ หรือภาพที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ ซึ่งเกี่ยวข้องกับความคิดทางประวัติศาสตร์ ศาสนา หรือเกี่ยวกับการจัดองค์ประกอบขึ้นมาใหม่จากกระบวนการทางนามธรรม (Abstract Pattern)

กรรมวิธีทางจิตรกรรมได้มีวิวัฒนาการจากอดีตที่ใช้เครื่องมือหรือสีแบบง่าย ๆ จนถึง

การใช้สี และเครื่องมือที่สมบูรณ์แบบ กรรมวิธีหรือสื่อทางจิตรกรรมแต่ละชนิดจะเป็นตัวกำหนด ลักษณะงานจิตรกรรม ซึ่งมีผลทำให้ลักษณะภาพที่ออกมานั้นมีรูปแบบ (Style) ที่แตกต่างกัน ออกไป เช่น ภาพจิตรกรรมสีน้ำมัน ย่อมแตกต่างจากภาพจิตรกรรมที่เขียนด้วยสีเฟรสโก (Fresco) ทั้งยังแตกต่างในด้านขั้นตอนกระบวนการเตรียมการทำงานอีกด้วย นอกจากนี้สื่อต่างชนิดจะทำให้ ลักษณะภาพแตกต่างกันแล้ว แม้กระทั่งสื่อชนิดเดียวกันหากเป็นงานจิตรกรรมที่สร้างขึ้น โดยศิลปินต่างคนกันย่อมทำให้งานแตกต่างกันด้วย ทั้งนี้เพราะลักษณะงานขึ้นอยู่กับแบบอย่าง ของศิลปินแต่ละบุคคล ซึ่งมีพื้นฐานความรู้ ความเข้าใจ อารมณ์โลกทัศน์ที่แตกต่างกันไป ปัจจัย เหล่านี้ทำให้ผลงานจิตรกรรมของศิลปินแต่ละคน จะมีแบบอย่างการแสดงออกเฉพาะตัว (นิค และ ระเด่นอาหมัด, 2543: 2-3) สื่อ หรือกรรมวิธีของการใช้สีชนิดต่าง ๆ หากขึ้นอยู่กับ ความสามารถในการแสดงออกของศิลปินเป็นหลักสำคัญผลงานจิตรกรรมที่มีชื่อเสียง และเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าเป็นงานที่ยอดเยี่ยม แต่อาจจะค่อยทางด้านสื่อ และกรรมวิธีก็เป็นได้

วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2542, 187-188) กล่าวว่า “สี” คือสิ่งที่ปรากฏบนผิว และเนื้อของสรรพ สิ่งเมื่อมีแสงไปกระทบแล้วสะท้อนสีของตัวเองมายังตาคน หรือสัตว์ ทำให้เกิดการรับรู้ที่แตกต่าง กัน มนุษย์ได้จำแนกสีที่รับรู้ออกเป็นชื่อสีต่าง ๆ เช่น แดง เหลือง น้ำเงิน สีเหล่านี้เกิดจากปฏิกิริยา ระหว่างแสงกับสี เมื่อมีแสงมากระทบวัตถุที่มีสี วัตถุก็จะสะท้อนสีของตัวเอง แล้วรับ (absorb) สี ในอากาศ (spectrum colors of rainbow colors) เข้าไว้ การรับรู้ความต่างของสี ทำให้มนุษย์ พยายามหาความรู้เกี่ยวกับสีจนสามารถแยกแยะ และวิเคราะห์สีทางวิทยาศาสตร์ได้ เกิดความรู้ เกี่ยวกับแสง และสีขึ้นมากมายหลายอย่าง เช่น รู้ว่าในแสงนั้นมีสีต่าง ๆ เจ็ดสี ที่เรียกว่า สี แสงอาทิตย์สีรุ้ง ในสีเหล่านี้จะมีแม่สีในอากาศ (spectrum primaries) อยู่ 3 สี ได้แก่ เขียวเหลือง สีแดง และสีม่วง ถ้าฉายแสงที่เป็นลำสีเหล่านี้ไปรวมกันเป็นจุดบนพื้นสีขาว ทั้งสามสีจะรวมกัน เป็นสีขาว และเมื่อจับคู่แม่สีเหล่านี้เข้าด้วยกันก็จะได้แม่สีวัตถุ (primaries colors) 3 สี คือ สี เหลือง สีแดง และสีน้ำเงิน เมื่อนำสีเหล่านี้ไปผสมกันก็จะเกิดสีขึ้นอีกมากมาย จากความรู้เกี่ยวกับ แสง และสีนี้มีผลเชื่อมโยงไปถึงการสร้างผลงานศิลปะของศิลปินด้วย โดยเฉพาะด้านจิตรกรรม ศิลปินได้ใช้ความรู้เกี่ยวกับแสง และสีมาใช้ในการเขียนภาพ และการสร้างงานจิตรกรรมสมัยใหม่ เช่น งานจิตรกรรมแบบอิมเพรสชันนิสม์ (Impressionism) พัฒนาต่อเนื่องมาจนถึงโพสต์อิมเพรสชันนิสม์ (Post - Impressionism) ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ศิลปินได้ใช้ความรู้เกี่ยวกับแสง และสี ทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการเขียนภาพ โดยให้ความสำคัญกับ แสง และสีที่ปรากฏบนผิววัตถุ ตามที่ตาเห็นไม่เน้นความเหมือน และรูปทรงที่ชัดเจน ซึ่งเป็นแนวทางใหม่ของการเขียนภาพที่ ศิลปินใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์เข้ามาช่วยในการสร้างงานจิตรกรรม

อย่างไรก็ตาม แม้มนุษย์จะมีความรู้เกี่ยวกับสีเพียงใดก็ตาม หากมนุษย์ไม่รู้จักนำสีมาใช้ให้เกิดประโยชน์แล้ว ความรู้เหล่านั้นก็คงไม่เป็นประโยชน์เท่าที่ควรเราสามารถนำสีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่สามารถสร้างการจรรโลงใจให้มีสุนทรีย์ภาพในการรับรู้ทางด้านความงาม และอื่น ๆ ได้ การสร้างงานศิลปะจำเป็นต้องใช้สีที่เป็นวัตถุดิบมาสร้างสรรค์งานศิลปะอย่างสวยงาม สีที่จิตรกรหรือช่างเขียนภาพ และระบายสีในยุคแรก ๆ ทั้งในซีกโลกตะวันออก และตะวันตกนั้นเป็นประเภท สีฝุ่น (tempera) ซึ่งเป็นสีที่ทำจากดิน หิน แร่ สีต่าง ๆ โดยนำมาบดให้ละเอียดเป็นฝุ่น แล้วผสมน้ำ กาว หรือยางไม้ เพื่อให้สีติดกับสิ่งที่เขียนได้ สีฝุ่นเป็นสีที่เก่าแก่ที่มีมาแต่โบราณ

สีกับยุคสมัยต่าง ๆ ในการสร้างสรรค์งานศิลปะของศิลปิน

ยุคต้นที่สุดของการใช้สี สีดำเป็นสีแรกที่มนุษย์รู้จักนำมาใช้ในการเขียนภาพโดยได้จากถ่านที่เหลือจากการก่อกองไฟเพื่อความอบอุ่น หรือประกอบอาหาร นอกจากนั้น มนุษย์ยังได้สีอื่น ๆ จากธรรมชาติ คือ สีจากดิน และหินที่มีสีต่าง ๆ ซึ่งก็มีสีไม่มากมายนัก และนอกจากนั้น มนุษย์ยังแสวงหาสีได้จากพืชหรือผลไม้ต่าง ๆ ด้วยการนำสีมาผสมกับน้ำ หรือยางไม้ เพื่อให้มันสามารถยึดเกาะได้ดีขึ้น เป็นไปได้ว่าเมื่อมนุษย์รู้จักการใช้ไฟเพื่อทำอาหาร คือ เนื้อสัตว์ต่าง ๆ สุก ด้วยการเผา หรือ ปิ้งไขมันของสัตว์ที่หยดลงบนดิน ทำให้มนุษย์ค้นพบตัวผสมใหม่ซึ่งเป็นน้ำมัน นอกจากนั้นมนุษย์เสาะแสวงหทั้งสี และส่วนผสม (Binder) ใหม่ ๆ อยู่เสมอ บางทีก็ทำให้สีคงทนถาวร แต่บางที่ส่วนผสมบางอย่างก็ไม่สามารถยึดเกาะสีต่าง ๆ ได้นาน แต่ว่ามนุษย์เป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่แตกต่างจากบรรดาสัตว์อื่น ๆ เพราะมนุษย์มีการแสวงหา มีการทดลอง มีการสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นแรงผลักดันจากธรรมชาติอยู่เสมอ ดังนั้น การแสวงหาวัตถุดิบสำหรับงานศิลปะจึงไม่หยุดนิ่งจวบจนกระทั่งปัจจุบัน (สมโภชน์ ทองแดง, 2536: 58)

ชนชาวกรีก ได้สร้างสรรค์ผลงานทางด้านประติมากรรม และสถาปัตยกรรม ส่วนผลงานทางด้านจิตรกรรมไม่ชัดเจน หลักฐานสำคัญที่ทำให้เห็นการใช้สีของชาวกรีกนั้นอยู่บนลวดลายแจกัน ที่แสดงให้เห็นว่าสีที่มีอยู่เพียง 2-3 สีเท่านั้น เช่น ดำ แดง น้ำตาล ซึ่งเป็นสีจากธรรมชาติ และนอกจากการใช้สีเขียนลวดลายแจกันแล้ว ยังมีการระบายสีบนหน้าจั่วสถาปัตยกรรม ระบายพื้นช่องประตู และระบายฉากหลังของงานประติมากรรมสูงที่ประดับตกแต่งสถาปัตยกรรม

วัฒนธรรมอียิปต์โบราณ เกี่ยวข้องกับศาสนา และชีวิต สีต่าง ๆ จากธรรมชาติได้นำมาใช้กันอย่างเรียบง่าย ไม่มีเรื่องแสงเงา ศิลปินหรือช่างเขียนในสมัยอียิปต์จะใช้สีที่สว่างระบายลงไปบน ๆ ลักษณะที่เห็นเด่นชัดของอียิปต์ คือ การใช้สีที่สว่างสดใส ด้วยวิธีการระบายสีแบบแบนเรียบ และที่สำคัญใช้สีเข้มตัดเส้นรอบรูปเพื่อบอกรายละเอียดต่าง ๆ ของรูปและเรื่องราวที่วาดคล้ายกับลักษณะของจิตรกรรมประเพณีไทย

การใช้สีในยุคอิมเพรสชันนิสม์ (COLOUR IN IMPRESSION) ก่อนหน้านั้น จิตรกรมักจะร่างภาพทิวทัศน์นอกสถานที่ด้วยดินสอชนิดหนึ่ง ที่เรียกว่า SILVERPOINT (แท่งเงินปลายแหลมที่ใช้ในการเขียนหรือวาดลงกระดาษแรก ๆ จะให้เส้นสีเทาอ่อนจากผิวของเงินแต่เมื่อถูกอากาศจะเข้มขึ้น) หรือครายอง (CRAYON) แล้วนำมาปฏิบัติในห้องทำงานศิลปะ (STUDIO) ดังนั้น สีส่วนใหญ่ที่ใช้จึงเป็นไปอย่างตรงไปตรงมาตามทีเห็นในธรรมชาติ การใช้สีส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะทำให้สีสว่างขึ้น หรือคล้ำลงเท่านั้นไม่มีการแทรกสีอื่นใด ศิลปินในยุคอิมเพรสชันนิสม์ ซึ่งอยู่ในช่วงระหว่างกลางศตวรรษได้ละทิ้งการใช้เส้น และตัดสินใจในความสำคัญกับสีเพียงอย่างเดียว พวกเขาพยายามแสดงให้เห็นว่าสีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรในช่วงเวลาต่าง ๆ ดังนั้นมุ่ม ๆ หนึ่งศิลปินบางคนเขียนซ้ำหลายรูปเพื่อแสดงความแตกต่างของสี สิ่งที่เห็นชัดเจนในการวาดระบายสีของกลุ่มอิมเพรสชันนิสม์ คือ การระบายสีลงไปเพียงครั้งเดียวให้ถูกต้องลงบนพื้นผ้าใบโดยตรงที่เราเรียกว่า “ALLA PRIMA” พวกเขาอิมเพรสชันนิสม์ ต้องการผลบางอย่างคือ ความประทับใจเกี่ยวกับสิ่งที่ปรากฏแก่สายตาพวกเขา ศิลปินกลุ่มอิมเพรสชันนิสม์ สนใจศึกษาเรื่องของแสงอาทิตย์ที่มีผลกับการมองเห็นโดยเชื่อว่าแสงสีได้สร้างรูปร่างรูปทรง และบรรยากาศ การใช้สีจึงใช้สีที่มีอยู่ในแสงอาทิตย์ เช่น ส้ม เหลือง แดง ม่วงแดง เขียว น้ำเงิน และสีแกมมาอื่น ๆ ที่ทำให้ภาพดูสว่าง และไม่นิยมใช้สีดำ เพราะไม่มีสีดำอยู่ในแสงอาทิตย์

จิตรกรในยุคอิมเพรสชันนิสม์ที่มีลักษณะโดดเด่นเฉพาะตัวหลายคน อาทิ เช่น โปกแกง (Paul Gogh) และฟานโก๊ะ (Vincent Van Gogh) ทั้งสองได้สร้างงานที่แสดงอารมณ์ส่วนลึกออกมาในช่วงยุคโพสอิมเพรสชันนิสม์ และได้ก่อกำเนิดผลทางจิตวิทยาในด้านการแสดงออกของอารมณ์ส่วนลึก และวิธีสังเคราะห์เรื่องสีในธรรมชาติได้อย่างดีเยี่ยม อย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนในประวัติศาสตร์มนุษยชาติ

การใช้สีของอิมเพรสชันนิสม์ยุคหลัง (Post Impressionism) ในขณะที่กลุ่มศิลปินใช้วิธีระบายสีแบบฉับพลัน (Spontaneous Painting) พอล เซซาน (Paul Cezanne) หวนกลับมาใช้ความระมัดระวัง และความรอบคอบสุขุมในการใช้สีเท่า ๆ กับความพิถีพิถันในการวางรูปทรง และการจัดองค์ประกอบศิลป์ สิ่งเหล่านี้คือ ยุคหลังของอิมเพรสชันนิสม์ เซซานเป็นศิลปินคนแรกที่ยพยายามบรรลุผลด้วยการใช้สีบางสีเคียงคู่กันพบว่าสีเหลืองอ่อนจะดูสว่างสดใสขึ้นด้วยการใช้เส้นรอบนอกที่เป็นสีน้ำเงิน ผลแอปเปิ้ลสีแดงปรากฏสองสว่างชัดเจนขึ้นถ้าระบายสีเขียวรอบ ๆ ผลแอปเปิ้ลนั้น จนกระทั่งการค้นคว้าเรื่องของสีบรรลุจุดสุดยอด จอร์จ ปิแอร์ เซอราต์ (Georges Pierre Seurat) ริเริ่มการใช้เทคนิคการจุดสี (Pointillism) ซึ่งเป็นการใช้สีแบบนักวิทยาศาสตร์ด้วยการปล่อยให้สีแต่ละสีประกายสะท้อนออกมาผสมกันด้วยสายตาของเขาเอง (สมโภชน์ ทองแดง, 2536: 69-70)

สีในงานจิตรกรรม (Colour in Painting) จิตรกรรมนั้นจะใช้สีเป็นตัวหลักสำคัญในการที่จะสร้างงานให้ปรากฏออกมาในความหมายคำว่าสี อาจจะถูกกล่าวได้ 2 นัย คือ หมายถึงเนื้อสี ประการหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วยผงสีผสมกับของเหลวที่ทำหน้าที่ยึดเกาะหรือเป็นตัวกาว (Medium) กับความหมายคำว่า สีสิ้น (Chromatic) อีกประการหนึ่ง ซึ่งได้แก่ สีแดง สีเขียว สีน้ำเงิน เป็นต้น สีในความหมายของเนื้อสีนั้นจะเกี่ยวข้องกับกรรมวิธี และขั้นตอนการเตรียมงานจิตรกรรม ส่วนสีในความหมายของสีสิ้นจะเกี่ยวข้องกับการมองเห็น (Visual Effect) ไม่ว่าจะเนื้อสี หรือสีในความหมายของสีสิ้น ต่างก็มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับจิตรกรรมจึงควรทำความเข้าใจในเบื้องต้นในการศึกษา (นิคอ และ ระเบิดอำนาจ, 2543: 8 -9)

สีเป็นองค์ประกอบสำคัญของการมองเห็น (Visual Element) ซึ่งช่วยให้เราแยกแยะความแตกต่างของสิ่งของ สีช่วยสื่อความหมายไม่ว่าจะเป็นเชิงจิตวิทยาหรือเชิงสัญลักษณ์ ดังนั้น ในงานศิลปะสาขาจิตรกรรมซึ่งเกี่ยวข้องกับสีโดยตรงนั้น จึงพยายามใช้สีเป็นสื่อในจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกันออกไปตามเจตนารมณ์การแสดงออกของศิลปินแต่ละยุคสมัย หรือแต่ละบุคคล

การแก้ปัญหาเรื่องของการใช้สีในงานจิตรกรรมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีจุดมุ่งหมายดังต่อไปนี้

1.1) ใช้สีเพื่อเป็นสัญลักษณ์ ในงานจิตรกรรมตะวันตก บางยุคบางสมัย นิยมใช้สีเป็นสื่อทางสัญลักษณ์ เช่น ศิลปะในสมัยคริสเตียน ศิลปินนิยมใช้สีน้ำเงินระบายนีลสีเสื้อคลุมของพระนางแมรี ทั้งนี้เพื่อเป็นสัญลักษณ์ของพรหมจารี และในระหว่างปี ค.ศ. 1891 ได้เกิดการเคลื่อนไหวทางศิลปะลัทธิหนึ่งในกรุงปารีสซึ่งเรียกตัวเองว่า กลุ่มลัทธิสัญลักษณ์นิยม (Symbolism) ศิลปินกลุ่มดังกล่าวได้รับอิทธิพลเรื่องการใช้สีในงานจิตรกรรมจากผลงานของโกแกง (Gauguin) และแวนโก๊ะ (Van Gogh) ซึ่งศิลปินในกลุ่มได้พยายามแปลความหมายของสีต่าง ๆ ในภาพเป็นสัญลักษณ์ และสร้างงานขึ้นในลักษณะเดียวกันแต่พยายามใช้สื่อทางสัญลักษณ์ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น ภาพเขียนของคลิมต์ (Gustav Klimt) คลิมต์ได้แยกสีเห็นสองความหมาย คือ สีให้ความรู้สึกสดใส เช่น สีเหลือง สีแดง คือ สัญลักษณ์ของชีวิต ตรงกันข้ามกับสีน้ำเงิน สีม่วง สีดำ เป็นสัญลักษณ์ของความตาย

1.2) ใช้สีเพื่อกำหนดรูปทรง ในการพัฒนากรรมวิธี หรือเทคนิคทางจิตรกรรมนั้น ในยุคแรก ๆ จะเน้นเรื่องรูปทรงเป็นหลัก ดังนั้น การใช้สีจะทำหน้าที่เพื่อนเน้นความเด่นชัดของรูปทรง เช่นในงานจิตรกรรมสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาการ (Renaissance) โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาพคนเหมือนของไมเคิลแองเจโล (Michelangelo) ซึ่งเน้นปริมาตรของรูปทรงของคน โดยการตัดเส้นรอบนอกให้คมชัด และไล่น้ำหนักอ่อนแก่ของสี (Modeling) โดยให้สีทำหน้าที่กำหนดรูปทรงอย่างเดียว

หลังจากพัฒนากรรมวิธีทางจิตรกรรมโดยเฉพาะการเขียนสีน้ำมัน ทำให้งานจิตรกรรมเริ่มมีสีสันสดใสอย่างยิ่ง ประมาณศตวรรษที่ 16 ศิลปิน สกุลเวนิส คือ ทิเชียน (Titian) ได้พยายามพัฒนางานจิตรกรรมโดยการเน้นการใช้สีเป็นหลัก คือพยายามใช้โครงสร้างที่หลากหลาย และซับซ้อน ทั้งยังทำให้เกิดความประสานกลมกลืนในภาพได้เป็นอย่างดี เขาใช้หลักเกณฑ์อันนี้เพื่อแสดงออกถึงอารมณ์ บรรยากาศ ตลอดจนคุณลักษณะของวัตถุที่มองเห็นได้ซึ่งนับได้ว่าเป็นการพัฒนาการใช้สีในจิตรกรรมให้มีความสำคัญมากยิ่งขึ้นแทนที่จะเป็นสิ่งที่กำหนดรูปทรงเพียงอย่างเดียวเหมือนยุคต้น

1.3) การใช้สีเพื่อสร้างมิติ สีแต่ละสีนั้นจะให้ความรู้สึกในเรื่องระยะที่แตกต่างกัน บางสีให้ความรู้สึกลึกเข้าไปในภาพ เช่น สีน้ำเงิน สีฟ้า ตรงกันข้ามกับบางสีที่ให้ความรู้สึกระยะใกล้กว่าเป็นจริง เช่น สีแดง สีแสด เป็นต้น ความมีมิติในตัวเองของสีนี้เอง ทำให้ศิลปินหลาย ๆ คนใช้เป็นตัวกำหนดมิติ เซซาน (Cezanne) ได้ชื่อว่าเป็นศิลปินคนแรกที่ศึกษาการสร้างมิติโดยการใช้สีอย่างจริงจัง เขาค้นพบว่าความเข้มของสี (Intensity) จะเพิ่มความชัดของรูปทรง (Form) และปริมาตร (Volume) ไปในตัว โดยไม่จำเป็นจะต้องแยกน้ำหนัก อ่อนแก่เหมือนอย่างที่เคยทำ ในการเขียนภาพหุ่นนิ่ง (Still Life) เซซานแนะนำให้ใช้สีแท้ (hue) ของวัตถุนั้น ๆ จากแนวคิดของเซซานนี้เองทำให้มีการพัฒนาการใช้สีในงานจิตรกรรมได้ก้าวสู่ยุคปัจจุบันซึ่งนิยมใช้สีเป็นองค์ประกอบหลักทั้งในด้านการแสดงออกหรือการสร้างมิติในภาพเขียน

1.4) ใช้สีแสดงความรู้สึก และอารมณ์ การใช้สีเพื่อแสดงออกถึงอารมณ์ และความรู้สึกนั้น เราจะพบตัวอย่างชัดเจนในงานของแวนโก๊ะ (Van Gogh) ซึ่งครั้งหนึ่งเขาเคยเขียนบรรยายในจดหมายว่า การที่เขาเลือกใช้สีบางสีนั้นเพื่อสนองความต้องการของอารมณ์ และความรู้สึกของเขามีต่อวัตถุสิ่งของหรือเหตุการณ์ ความคิดในเรื่องการใช้สีเป็นสื่อทางอารมณ์ ซึ่งเรียกว่า ลัทธิเอกซเพรสชันนิซึม (Expressionism) ซึ่งเน้นการแสดงออกโดยการใช้สีสด และเทคนิคป้ายสีที่รุนแรง โดยไม่เน้นความถูกต้องของรูปทรง กล่าวคือ รูปทรงจะบิดเบี้ยวไปตามความรู้สึกของศิลปินผู้เขียนในขณะเดียวกันสีจะเป็นสื่อที่เข้มข้นของอารมณ์และความรู้สึกอีกระดับเพิ่มขึ้น (นิคค และ ระเด่นอาหมัด, 2543: 9-11)

การทำงานวาดเส้นเมื่อมีสีสันมาก ๆ ก็อาจจะอยู่ในลักษณะงานจิตรกรรม ตัวอย่างภาพสีชอล์กของเดอกาส์ (Degas) ซึ่งแม้ว่าจะใช้วัสดุสำหรับการวาดเส้นคือสีชอล์กก็ตาม แต่เมื่อพิจารณากรรมวิธีภาพรวม ๆ แล้ว น่าจะจัดอยู่ในประเภทจิตรกรรมมากกว่าวาดเส้น ทั้งนี้ก็เพราะทั้งจิตรกรรมและวาดเส้นต่างก็อยู่บนพื้นฐานขององค์ประกอบเดียวกัน (นิคค และ ระเด่นอาหมัด, 2543:15)

หลังจากราวพ.ศ. 2400 แล้วศิลปินฝรั่งเศสคนหนึ่ง คือ เอดูอาร์ มาเน ผู้โด่งดัง ได้เริ่มเพิ่มความเข้มข้นให้กับรูปภาพของเขา โดยการแต้มสีสดแท้แทรกลงไปตามมิติต่าง ๆ ของรูปทรงใน

ภาพจนทั่วไปหมดแรงดลใจที่สำคัญของแนวโน้ม ดังกล่าวนี้ มาจากภาพพิมพ์ แม่พิมพ์ไม้ของชาวญี่ปุ่น การทำให้ทัศนภาพดูเข้มข้นขึ้นนี้ กลายเป็นสมมติฐานให้กับศิลปะอีกรูปแบบหนึ่ง นั่นคือ ขบวนการแบบอย่างศิลปะที่เรียกกันว่า “ลัทธิอิมเพรสชันนิสม์” ซึ่งได้เปิดตัวต่อสาธารณชนอย่างเป็นทางการครั้งแรกในงานแสดงศิลปกรรมของสมาคมศิลปิน จิตรกร ประติมากร และนักทำภาพพิมพ์ ฯลฯ นิรนาม เมื่อพ.ศ. 2417 (อัสนีย์ ชูอรุณ.2546.หน้า122)

ความประทับใจในทัศนภาพอันปรากฏอยู่ชั่วครู่ชั่วยามของโลกแห่งแสงสีในธรรมชาติ ที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา ได้กลายเป็นความสนใจหลักของผู้นำกลุ่มอิมเพรสชันนิสม์ อย่างเช่น โคลดโมเน และโอกุสต์ เรอนัวร์ ซึ่งเป็นผู้ก้าวไกลไปกว่าพวกจิตรกรกลุ่มบารบิซงไปอีกก้าวหนึ่ง โดยการเขียนภาพจากเรื่องราวในธรรมชาติโดยตรง และเขียนให้เสร็จจลื่นจากภาพนอกอาคารเสียเลยทีเดียว ไม่ต้องกลับมาเขียนต่อในห้องเขียนภาพอีก การศึกษาลักษณะผลของแสงสี ในธรรมชาติ ด้วยความอดทนของพวกเขาย่อมเกี่ยวข้องกับการศึกษาปรากฏการณ์ทางสายตาในเชิงวิทยาศาสตร์ด้วย พวกเขาทำให้ผลลักษณะของแสงอันส่องสลัว สีที่สะท้อนบนวัตถุต่าง ๆ และการตัดทอนของสีต่าง ๆ เกิดมีขึ้นพร้อมกันไปในภาพเขียนของเขา เขาทำให้ทัศนภาพเข้มข้นมากกว่าปกติ เป็นการสร้างโลกทางทัศนการขึ้นมาใหม่จนกลายเป็นแม่แบบอันเปล่งแสงเรื่องราวองด้วยรอยขีดเล็ก ๆ ของสีอันอันสวยงามไปทั้งภาพ ความเป็นจริงทางวิทยาศาสตร์ของพวกเขา ดูเหมือนว่าได้จำกัดอยู่ที่ความรู้สึกชื่นชมกับประสบการณ์ทางทัศนการเท่านั้น ครั้นถึงช่วงพ.ศ. 2430-40 ภาพเขียนแบบอิมเพรสชันนิสม์ได้รับการยอมรับอย่างเสียมิได้จากคณะกรรมการแห่งบัณฑิตยสถาน และยังเคยตัดสินให้ได้รับรางวัลเป็นบางครั้งบางคราวด้วย

ในขณะเดียวกันนั้นท่าทีของจิตรกรรมแนวหลักวิชาการก็มีความเปลี่ยนแปลงไปมาก เหมือนกันการสิ้นอำนาจของนโปเลียนไม่ได้หยุดยั้งการเขียนภาพประวัติศาสตร์สมัยนโปเลียนด้วยเลย และความนิยมชมชอบส่วนละเอียด และสีอันอันเฉพาะเจาะจงของส่วนต่าง ๆ ที่ได้แรงบันดาลใจมาจากภาพประวัติศาสตร์สมัยนโปเลียนนั้น ได้มีความมั่นคงยิ่งขึ้น โดยได้รับแรงสนับสนุนมาจากความสนใจในวิธีการทางวิทยาศาสตร์ในวิชาโบราณคดี และวิชาประวัติศาสตร์ที่ได้พัฒนาขึ้นมา รวมทั้งสนับสนุนจากความถูกต้องแม่นยำจากการถ่ายภาพด้วย ส่วนจิตรกรรมแบบนี้โอคลาสสิกก็ยังมีจิตรกรบางคนทำกันต่อไปอีก แต่หลังจากปลายพุทธศตวรรษที่ 24 แล้ว บรรดาจิตรกรแนวหลักวิชาการ และแทนที่ความเป็นจริงของรูปแบบอุดมคติแนวนีโอคลาสสิกโดยสิ้นเชิง

ในช่วงพ.ศ. 2420-40 จิตรกรนักบุกเบิกจำนวนหนึ่งมีความรู้สึก ว่า ลัทธิอิมเพรสชันนิสม์เสียสละความแข็งแรงของรูปทรงวัตถุ และโครงสร้างทางการจัดองค์ประกอบศิลปะ เพียงเพื่อผล

ลักษณะของสี และแสงธรรมชาติมากขึ้นไป จิตรกรพวกนี้เคยพยายามเขียนภาพแนวอิมเพรสชันนิสม์กันมาก่อนตั้งแต่ตอนเริ่มต้นจับงานเขียนภาพเป็นอาชีพกันทั้งนั้น ในผลงานจิตรกรรมที่แสดงวุฒิภาวะเต็มที่ของพวกเขา จึงมีแบบอย่างของศิลปะแตกต่างไปจากผลงานระยะแรกเริ่มของพวกเขามากที่สุด คนสำคัญที่สุดในกลุ่มจิตรกรพวกนี้ได้แก่ จอร์จ ปีแอร์ เซอราต์, วินเซนต์ ฟาน กออกพอลล์ เซซานน์ และพอล โกแกง เราเรียกพวกเขาว่า “ศิลปินลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์” และแบบอย่างศิลปะของพวกเขาได้รุกรายทางให้กับแนวจิตรกรรมที่สำคัญ ๆ ในสมัยพุทธศตวรรษที่ 25 ด้วย (อัสนีย์ ชูอรุณ, 2546: 123-124)

ลัทธิอิมเพรสชันนิสม์ไม่ได้พัฒนาขึ้นในประเทศอังกฤษเหมือนอย่างที่ได้พัฒนาขึ้นในประเทศฝรั่งเศสเลย ศิลปินอเมริกันที่มาทำงานศิลปะในประเทศอังกฤษ คือ เจมส์ แมกนีลล์ วิสต์เลอร์ ได้หลงใหลศิลปะดินแดนตะวันออกไกลเป็นอย่างยิ่ง และภาพทิวทัศน์แม่น้ำที่มีหมอกละอองปกคลุมจนดูนิ่มนวล และเป็นทัศนียภาพตามลำแม่น้ำเทมส์ของเขานั้น ผสมผสานกับแบบวิธีการเขียนสีพอยท์ทิวทัศน์ของมาเน่ ทำให้เข้ากันได้กับความสนใจตามแนวอิมเพรสชันนิสม์ในเรื่องผลลักษณะของบรรยากาศได้ดีทีเดียว ลูกศิษย์ชาวอังกฤษของวิสต์เลอร์ ชิกเคิร์ต ได้ใช้สีที่แยกเป็นคู่สีผสมมากขึ้น แต่ทว่าแบบอย่างศิลปะอันเป็นเรื่องหนักอึ้งของเขา ดูไม่ค่อยคล้ายกับลัทธิอิมเพรสชันนิสม์แห่งฝรั่งเศส

ประเทศสหรัฐอเมริกา ในสมัยพุทธศตวรรษที่ 24 ในประเทศสหรัฐอเมริกา ผู้อุปถัมภ์ศิลปะได้เริ่มมีความเฉลียวฉลาดในการดูงานศิลปะเพิ่มมากขึ้น และมีความสนใจในเรื่อง และแบบอย่างศิลปะในวงกว้างมากขึ้นด้วย การเขียนภาพเหมือนยังคงเป็นจิตรกรรมแบบที่มีความต้องการกันมากที่สุด และแบบอย่างศิลปะการเขียนภาพเหมือนก็มีตั้งแต่ลักษณะฝีแปรงแบบง่าย ๆ ของโทมัส ซัลลี ไปจนถึงลักษณะส่วนละเอียดเป็นประกายระยิบระยับของโทมัส อีกินส์ (อัสนีย์ ชูอรุณ, 2546: 133-134)

ในตอนต้นพุทธศตวรรษที่ 25 ในความสนใจลัทธิอิมเพรสชันนิสม์ในเรื่องของแสง และสีธรรมชาตินั้น เพิ่งจะมีขึ้นในตอนกลางพุทธศตวรรษที่ 25 (อัสนีย์ ชูอรุณ, 2546: 136)

พัฒนาของการใช้สีในผลงานจิตรกรรมมีความคาบเกี่ยวในแต่ละลัทธิซึ่งจะส่งผลให้ศิลปินมีการทำงานโดยการได้รับอิทธิพลจากศิลปะลัทธิต่าง ๆ ยกตัวอย่าง ปาโบล ปิกัสโซ และชอร์ช บราก ลักษณะในการทำงานจะเริ่มทำงานในช่วงยุคปลายลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ และได้พัฒนาขึ้นมาในช่วง พ.ศ. 2450-57 ในยุคแรกเริ่มลัทธินี้ถูกเรียกว่า “ลัทธิคิวบิสม์แนววิเคราะหฺ์” ซึ่งเป็นการแสวงหาวิธีการตัดทอนรูปทรงตามธรรมชาติ ให้เป็นรูปเรขาคณิตแบบมูลฐานของสิ่งนั้น ๆ ในขณะเดียวกันก็มองดูรูปวัตถุหลาย ๆ ด้านพร้อมกันด้วย ภาพที่มองเห็นในหลายแง่มุมในขณะเดียวกันนี้ ทำให้เห็นภาพของผลสรุปในสิ่งนั้น ซึ่งหมายถึงผลสรุปของรูปที่มองเห็นในตำแหน่ง

และท่าทางต่าง ๆ ในบริเวณว่างโดยรอบของสิ่งนั้นนั่นเอง และทำให้เป็นภาพที่ดูน่าสนใจด้วยว่ามีแบบแผนการจัดลึกลับซับซ้อนกว่าธรรมดา แนววิธีนี้ได้เคียงคู่กันไปกับทฤษฎีสัมพัทธ์ที่นักวิทยาศาสตร์ไอส์ไตน์ได้เสนอขึ้นมาในช่วงเวลาเดียวกันนั้นด้วย ลัทธิคิวบิสม์แนววิเคราะห์ลดความสำคัญของการใช้สีลงมาก มีการใช้บริเวณว่างอัดอัดคับแคบ และใช้รูปร่างต่าง ๆ จำกัดอยู่ในรูปเรขาคณิตเท่านั้น ลัทธิคิวบิสม์แนวนี้อาจมีส่วนทำให้เราเข้าใจได้ว่า เป็นปฏิกริยาต่อความอิสระตามสภาพธรรมชาติเอง และความสดใสมีชีวิตชีวาของสีในผลงานลัทธิโพสิวิสม์อยู่บ้างเหมือนกัน

ลัทธิคิวบิสม์ยุคที่ 2 เรียกกันว่า “ ลัทธิคิวบิสม์แนวสังเคราะห์ ” เพราะเป็นการสร้างรูปทรงสิ่งต่าง ๆ จากธรรมชาติขึ้นมาใหม่ สร้างจากจินตนาการของศิลปินเองอย่างเต็มที่ หรือจะเรียกว่าเป็นการแก้ปัญหาในขณะที่กำลังสร้างรูปทรงเลยก็ได้ ศิลปกรรมแนวนี้ไม่ค่อยจำกัดเรื่องสีและบริเวณว่างเท่าไรนักและไม่ค่อยจำกัดรูปร่างอยู่กับรูปเรขาคณิตมูลฐานด้วย ลัทธิคิวบิสม์แนวนี้ใช้วิธีการปะภาพ หรือที่เรียกว่า “ คอลลาจ ” นั่นก็คือ การนำเอาวัตถุของจริง เช่น เศษกระดาษ หนังสือพิมพ์ ฯลฯ มาปะเข้ากับผิวพื้นผลงานจิตรกรรมนั่นเอง (อัลนิย์ ซูอรุณ, 2546: 161)

โพสท์อิมเพรสชันนิสม์ ในศตวรรษที่ 19 คำว่า โพสท์อิมเพรสชันนิสม์ (Post – Impressionism) ในภาษาอังกฤษ หมายถึง แนวร่วมหลังยุคอิมเพรสชันนิสม์ เป็นคำที่ใช้นิยามงานจิตรกรรมกลุ่มหนึ่งในปลายศตวรรษที่ 19 ที่มีความสำคัญ อย่างไรก็ตามศิลปินในกลุ่มนี้จะแตกต่างกันไปอย่างกว้างขวาง แต่ที่มารวมเป็นกลุ่มเดียวกัน เพราะเกือบทุกคนต่างก็รับอิทธิพลของอิมเพรสชันนิสม์มาด้วยกันทั้งนั้น ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ลัทธิอิมเพรสชันนิสม์ยุคหลัง ด้วยคำว่า Post หมายความว่า ช่วงระยะหลัง กล่าวให้ง่ายต่อความเข้าใจก็คือ โพสท์อิมเพรสชันนิสม์ เป็นลัทธิศิลปะที่แสดงปรากฏการณ์ของตนในช่วงหลังศิลปะอิมเพรสชันนิสม์นั่นเอง

ศิลปินอิมเพรสชันนิสม์กลุ่มนี้ มีความแตกต่างจากอิมเพรสชันนิสม์กลุ่มอื่น คือศิลปินแต่ละคนต่างทำงานศิลปกรรมของตน ไปตามความคิดความเชื่อมันส่วนตัว โดยไม่มีความสัมพันธ์เชิงกลุ่มหรือองค์กระหว่างกัน เพียงพวกเขามีความเชื่อทางศิลปะคล้ายคลึงกัน นั่นคือการแสดงออกโดยเน้นรูปทรง สี ภายใต้การเปล่ง สำแดงอารมณ์ภายในส่วนตน (Personal emotion) ให้ปรากฏออกมา ซึ่งในที่สุดแล้วศิลปินแต่ละคนก็จะสร้างสรรค์ผลงานที่มีลักษณะรูปแบบแตกต่างกันไป อย่างไรก็ตามผลงานศิลปะลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ สามารถพิจารณาจัดแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ด้วยกัน คือ

กลุ่มที่เกี่ยวข้องหรือหรือเน้นการแสดงออกด้านอารมณ์ (Emotional aspect) โพสท์อิมเพรสชันนิสม์กลุ่มนี้มีศิลปินแนวโกะกับโกแกงเป็นศิลปินหลักและกลุ่มที่แสดงออกเน้นความเกี่ยวข้องกับโครงสร้างทางศิลปะ (Structural aspect) ซึ่งเริ่มต้นโดย เซซานน์และเซอร์วาร์ด ผลงาน

โพสทิมเพรสชันนิสม์ในกลุ่มแรกเป็นผลงานสร้างสรรค์จากฐานความรู้สึกทางอารมณ์อันเคลื่อนไหวไม่หยุดนิ่ง ส่วนกลุ่มหลังเป็นการพัฒนาโครงสร้างทางรูปร่างและสีสัน กระนั้นศิลปินแต่ละคนก็มีการสร้างสรรค์ที่แตกต่างกันไปในแต่ละบุคคลอีกต่างหาก

ศิลปินกลุ่มโพสทิมเพรสชันนิสม์ค่อนข้างจะโชคดีกว่ากลุ่มอื่น ในส่วนที่พวกเขาได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากนักวิจารณ์ศิลปะคนสำคัญของอังกฤษในยุคนั้นคือ โรเจอร์ ฟรายด์ (Roger Fry, ค.ศ.1866–1934) กับ คลิฟ เบลล์ (Clive Bell, ค.ศ.1881–1964)

“กลุ่มโพสทิมเพรสชันนิสม์สร้างสรรค์จิตรกรรมให้ดูง่ายขึ้นโดยการปล่อยทิ้งรายละเอียดต่าง ๆ ของภาพหันมาให้ความสนใจต่อสิ่งที่สำคัญกว่านั้นคือ รูปทรงที่มีนัยสำคัญ นอกจากนี้โรเจอร์ฟรายด์ ยังให้เหตุผลเพิ่มเติมว่าศิลปินกลุ่มนี้ไม่ยอมรับความเชื่อที่ว่า การวาดภาพจะต้องไม่มีรายละเอียด หรือการเลียนแบบ แต่พวกเขาพยายามสร้างรูปทรงขึ้นใหม่ โดยรูปทรงใหม่นั้นจะต้องมีความสัมพันธ์กับชีวิตจริงของมันเป็นเอง ได้มีการลดทอนรูปทรงให้ง่ายเข้า เพิ่มลักษณะของพื้นผิว และส่วนประกอบอื่น ๆ ภาพทุกภาพแทนที่จะบอกผู้ดูว่าเป็นภาพอะไร อยู่ในไหนคนดูอาจจะดูว่ารู้สึกอย่างไร ประดุจดังเรามีความรู้สึกตามเสียงดนตรีมากกว่าจะมีความเข้าใจเหมือนดูรูปถ่าย” (กัจจกร สุนพงษ์ศรี, 2523: 47)

กล่าวโดยรวมคือ ศิลปินกลุ่มนี้ได้ให้ความสำคัญต่อโครงสร้างทางรูปทรงศิลปะ (Art Form) มากกว่าการถ่ายทอดให้เกิดความเหมือนจริงว่าเป็นภาพอะไรเพื่อให้คนชมเกิดปฏิกิริยาทางความรู้สึกต่อภาพมากกว่าที่จะให้ภาพแสดงให้ผู้ชมรับรู้เรื่องราวจากผลงาน ซึ่งกลายเป็นต้นคิดการสร้างสรรค์ทางศิลปะตามหลักสุนทรียภาพของพวกนิยมรูปทรง (Formalist) ในระยะต่อมาผลงานของพวกเขาทำให้นักสุนทรียศาสตร์กลุ่มที่ยึดถือทฤษฎีรูปทรงที่เชื่อว่าคุณค่าของศิลปะอยู่ที่รูปทรง หรือศิลปะ คือรูปทรง (Art As Form) ได้ใช้ลักษณะรูปแบบของกลุ่มโพสทิมเพรสชันนิสม์ เป็นกรณีตัวอย่างในระยะเริ่มต้น (ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์, 2543 : 36-41) ซึ่งเท่ากับเป็นการช่วยเสริม หรือแรงหนุนให้ศิลปะกลุ่มนี้ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในระยะต่อมาจนตรวบจนปัจจุบันศิลปินคนสำคัญของลัทธิโพสทิมเพรสชันนิสม์ ได้แก่ พอล เซซานน์ (Paul Cezanne, ค.ศ. 1839-1906) เขาสร้างสรรค์งานตามความเชื่อของตน (Duthing.1994 : Foreword) คือ ศิลปะมิใช่การจำลองแบบ (Reproduction) แต่เป็นการนำเสนอ (Representation) ของศิลปินที่มีต่อความเป็นจริง นอกจากนี้เขายังมีความเชื่อต่อกลวิธีศิลปะว่า การวาดเส้น (Drawing) กับการระบายสี (Painting) มีความคล้ายคลึงกันด้วยขณะที่เขาระบายสี เขาก็ได้วาดมันไปพร้อมกัน การประสานสัมพันธ์ของสีมีมากเท่าไร ความกลมกลืนกันก็มีมากเท่านั้น สียิ่งสดใสเท่าใด ภาพก็จะยิ่งเด่นชัดขึ้นเช่นกัน เมื่อสีมีความเข้มข้นในตัวเองมาก รูปทรงก็มีเนื้อหนังเพิ่มขึ้น สีจะมีพลาณาภาพหากใช้ได้ถูกต้อง มันจะรวมเอาเส้น ความมีปริมาตร และน้ำหนักเข้าไว้ด้วยกัน และในที่สุดภาพจะ

กลายเป็นอาณาจักรแห่งความหนาแน่นของสี เซซานน์ได้ละทิ้งวิชาทัศนียภาพเชิงวิทยาศาสตร์ด้วยเส้น (Liner Perspective) เขามุ่งเข้าหาความคิดใหม่ทางด้านสี ซึ่งเป็นวิชาทัศนียภาพอีกรูปแบบหนึ่ง อันแตกต่างไปจากของเดิม คือ ให้สีเป็นผู้กำหนดความลึกตื้น หรือระยะใกล้ไกล แทนเส้น เซซานน์ได้ทำการผันแปรรูปทรง เขากล่าวว่า “ ในการวาดรูปนั้น มีสิ่งสำคัญอยู่สองอย่างคือ ตาและสมอง ทั้งสองจะต้องคอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตาจะต้องพุ่งตรงไปยังสิ่งที่เห็นเพื่อสำรวจสิ่งนั้น สมองจะต้องนำมาพิจารณาอย่างมีเหตุผล และนำความชำนาญทางศิลปะของศิลปินออกมา นั่นคือ ความหมายของการแสดงออก พลังอำนาจทั้งของตา และสมองร่วมกันนี้ ไม่เฉพาะแต่การทำให้เข้าถึงธรรมชาติเท่านั้น หากยังต้องดึงเอาความจริงจ้องอันซ่อนเร้นออกมาปรากฏในการวาดให้ได้ อีกด้วย“ (กัจจ สุนพงษ์ศรี, 2523: 51)

วินเซนต์ แวนโก๊ะ (Vincent Vangogh, ค.ศ.1853 –1890) ผลงานของแวนโก๊ะใน ระยะเวลาแรกมีลักษณะหนักแน่น สีหม่นหมอง มีการแสดงออกไปในทางลัทธิเรียลลิสม์ ที่มีแนวโน้ม การแสดงออกไปในทางมนุษยธรรม เห็นอกเห็นใจคนจน ต้องการสะท้อนภาพชีวิต ดังเห็นได้จาก ภาพ “คนกินมัน” (Potato Easter) ต่อมาเมื่ออพยพเข้าอยู่ฝรั่งเศส ได้ความคิดและเทคนิควิธีการ จากศิลปินกลุ่มอิมเพรสชันนิสม์ นีโอมิเพรสชันนิสม์ รวมทั้งภาพพิมพ์ของญี่ปุ่น ผลงานของมีด เลต์ และเดอลาครัว ทำให้งานของแวนโก๊ะเปลี่ยนแปลงขึ้นมา เขาได้เริ่มใช้แปรงแต้มรอยสีหนา และทิ้งรอยแปรง (Brush Stroke) ให้มีการแสดงออกถึงความรุนแรงของอารมณ์อย่างที่สุด (Crispino.1996: 40-41)

แวนโก๊ะเป็นศิลปินที่มีอารมณ์รุนแรงผู้หนึ่ง โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาจากผลงานช่วง สุดท้ายของชีวิต เช่น ภาพราตรีประดับดาว (The Starry Night) ซึ่งเขียนไว้ในปี ค.ศ.1899 แสดงให้เห็นความเคลื่อนไหวที่รุนแรงของรอยแปรง ทิศทางอันกลมกลืนของท้องฟ้าตัดกับต้นสนระยะใกล้ บรรยากาศระหว่างบริเวณใกล้สุด และใกล้สุดของภาพแสดงให้เห็นดวงดาวที่ระยิบระยับพราวที่ สะท้อนกับหลังคาโบสถ์ แต่หาว่าผลงานเหล่านั้นมีคุณค่าเชิงศิลปะใน การแสดงออกด้านฝีแปรงที่เด็ดเดี่ยว แผงปรัชญา และแนวคิดต่างๆ ไว้มาก ไม่เพียงในวงการ ศิลปะเท่านั้น แม้แต่ในวงการแพทย์ และ วงการวิทยาศาสตร์แขนงออปติคส์ ก็ยังเห็นว่าจิตกรรม ของแวนโก๊ะมีความสำคัญมากทีเดียว (Anderson. 1994 : Introduction)

พอล โกแกง (Paul Gauguin, ค.ศ. 1848 – 1903) ในด้านหลักคิดทางการสร้างสรรค์ โกแกงมักจะแนะนำคนที่มาชมผลงานของเขา และบรรดาคูศิกษย์ว่า การวาดภาพนั้นควรวาดมัน ด้วยจิตใจทั้งนี้ เพราะการใส่อารมณ์ลงในสีนั้น ทำให้รูปแบบจากธรรมชาติมีความสมบูรณ์ และมี

ความเป็นระเบียบยิ่งขึ้นนี้คือ จุดกำเนิดของลัทธิสังเคราะห์ (Synthetism) ซึ่งต่อมาโกแกงมีฐานะคล้ายผู้นำของกลุ่มนี้

เขาได้จัดความคิดความพยายาม ที่จะกำหนดกฎเกณฑ์ของสีให้เหมือนกับหลักของดนตรี เพื่อให้มนุษย์ได้รับรู้รสของสีโดยไม่จำเป็นต้องมีคำบรรยาย ดังนั้น จึงศึกษาพวกเครื่องปั้นดินเผาของชาวตะวันออก ชาวอินเดียแดงเผ่าแอสเต็ค ซึ่งต่างได้แสดงความรู้สึกออกมาราวกับเรื่องราวในนวนิยายอันลึกลับ มีการสร้างรูปทรงที่ผิดแปลกไปจากธรรมชาติ โดยแสดงออกมาในรูปทรงที่ผันแปรไปตามความต้องการของตนและเขาเป็นจิตรกรผู้ได้นำรูปทรงต่างๆ ของศิลปะอารยะมาพัฒนาให้ปรากฏเป็นอย่างมาก

ทูลูส โลเทรค (Henri de Toulouse – Lautrec, ค.ศ.1864–1901) ในด้านศิลปกรรมเขาเลือกศึกษาศิลปะแนวหลักวิชาการเป็นการเบื้องต้น แต่ในระยะหลังเขาได้หันมาสร้างงานตามแบบโพสทิมเพรสชันนิสม์ ด้วยการใช้ชีวิตและทำงานในย่านมอมมาร์ต แหล่งชุมนุมศิลปิน และสถานเจริญมัยถึง 13 ปี (Haritt , 1993 : 948)

ผลงานของทูลูส โลเทรคเต็มไปด้วยชีวิตชีวา เขาสร้างงานเท่าที่สังเกตเห็นได้ในสิ่งต่างๆ และเสนอออกอย่างตรงไปตรงมา ทางด้านรูปแบบก็มีลักษณะแบนและกล้า การใช้เส้นก็เป็นไปอย่างสละสลวย มีอิสระยิ่ง ส่วนวิธีระบายสีนั้นเขาใช้สีน้ำมันผสมกับน้ำมันจนเหลว และระบายให้จ๋าคัลายสีน้ำ รูปร่างของคน การจัดภาพ เส้นโค้งสะอาดอย่างสนุกสนาน เหล่านี้ล้วนเป็นลักษณะพิเศษ ทูลูส โลเทรค ที่แสดงให้เห็นความสนใจในร่างที่เคลื่อนไหว ดังเช่น ภาพชีวิตคนในสถานเจริญมัย ภาพเหล่านั้นมีลีลาแสดงกิริยาอารมณ์ได้อย่างดียิ่ง (กำจร สุนพงษ์ศรี, 2523 : 61–63)

ศิลปินในยุคหลังนิยมแก้ปัญหาความลึกด้วยวิธีทัศนียวิทยาแบบบรรยากาศมากกว่าแบบใช้เส้น ทั้งนี้เพราะภาพจิตรกรรมในระยะหลัง นิยมการใช้สีมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะภาพทิวทัศน์ของศิลปินกลุ่ม อิมเพรสชันนิสต์ (Impressionism) นิยมใช้ทัศนียวิทยาแบบบรรยากาศมากที่สุด (นิคอ และ ระเบิดนฮาหมัด, 2543: 6)

หลักการเขียนภาพโดยใช้การซ้อนหรือการคาบเกี่ยวของด้าน (Over-Lapping and Interlocking) หลักการเขียนภาพให้เกิดความลึกโดยวิธีการซ้อนภาพนั้นใช้หลักการง่าย ๆ คือภาพที่ใกล้กว่าจะบัง หรือซ้อนทับภาพที่อยู่ไกลออกไปทำให้เกิดความรู้สึกลึกเมื่อมีการซ้อนทับกันเป็นลำดับเช่นเดียวกับวิธีการใช้ด้านขนมุม หรือให้มุมคาบเกี่ยวกับด้าน จำทำให้เกิดเหลี่ยม เกิดซอก และเกิดมิติลึกในภาพ วิธีการแก้ปัญหาความลึกแบบนี้จะพบมากในผลงานจิตรกรรมภาพทิวทัศน์ของเซซาน (Cezanne) ซึ่งได้ให้อิทธิพลต่องานจิตรกรรมกลุ่มคิวบิซึม (Cubism) ที่

ถ่ายทอดรูปแบบโดยการนำเอาด้านต่าง ๆ ของภาพให้มารวมอยู่ในระนาบเดียวกัน การสร้างมิติวิธีนี้จะพบโดยทั่วไปในงานจิตรกรรมของศิลปินสมัยใหม่

หลักการเขียนภาพโดยสร้างมิติจากสี (Dimension of Colour) เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า สีแต่ละสีนั้นเมื่อนำมาเทียบเคียงแล้ว จะให้ความรู้สึกในเรื่องระยะที่แตกต่างกันจึงกล่าวได้ว่า สีแต่ละสีจะมีมิติในตัวเอง เช่น สีที่อยู่ในวรรณะอุ่น (Warm Tone) เช่น สีแดง สีแสด สีส้ม นอกจากจะให้ความรู้สึกที่ร้อนแล้วยังให้ความรู้สึกระยะใกล้กว่าตำแหน่งจริง เมื่อเทียบกับวรรณะเย็น (Cool Tone) ซึ่งให้ความรู้สึกผลักระยะให้ไกลกว่าที่เป็นจริง หลักเกณฑ์ข้อนี้ถูกนำมาใช้กันมาก โดยเฉพาะการเขียนภาพทิวทัศน์ของศิลปินยุคก่อน กล่าวคือ จะใช้สีเขียวเขียนวัตถุที่อยู่ลึกเข้าไปในภาพ และในหลักเกณฑ์เดียวกันนี้ ศิลปินสมัยใหม่นิยมเขียนภาพโดยใช้สีล้วน ๆ มาจัดในกรอบของรูปเรขาคณิตเพื่อให้เกิดมิติการผลึกและการดันในภาพ เช่น ผลงานจิตรกรรมของมวงเดเรียน (Piet Mondrian) ชื่อภาพ วิกตอรีบูกีวูกี้ (Victory Boogie Woogie) ซึ่งเป็นภาพสี่เหลี่ยมขนาดต่าง ๆ เกิดจากการตัดกันของเส้นตั้งและเส้นนอน สีต่าง ๆ ที่อยู่ในช่องสี่เหลี่ยมเล็กใหญ่คละกันไปนั้น ดูราวกับภาพตึกของเมืองใหญ่ ๆ มีชอก หลีบ ลึก ตื้นไม่เท่ากัน และการตัดกันของสีทำให้การสั่นสะเทือนของสี (Vibration) ให้ความรู้สึกเหมือนมีแสงไฟกะพริบ มิติ และความลึกของภาพเกิดขึ้นจากการใช้สีเพียงอย่างเดียวแท้ ๆ จึงกล่าวได้ว่า สีมี่มิติในตัวเอง และสามารถสร้างมิติในงานจิตรกรรมได้เช่นเดียวกับการแก้ปัญหาด้วยหลักการอื่น ๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว

3.2 เทคนิคการสร้างสรรคงานศิลปะประเภทจิตรกรรม

พินาลิน (2535 : 5) กล่าวถึงความหมายของคำว่า จิตรกรรม หมายถึง การเขียนภาพระบายสีด้วยกรรมวิธีต่าง เช่น การขีดขีด เขียน ลาก ป้าย ระบาย ทา เกลี่ย โดยนำธรรมชาติ ความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ ประสบการณ์มาเป็นแนวทางในการสร้างงานใช้วัสดุ-อุปกรณ์ประเภทต่าง ๆ เช่น กระดาษ กระดาษ ผ้าไม้ กระดาษ ดินสอ ปากกา พู่กัน เกรียง กรวย และสี เป็นต้น จิตรกรรมแสดงถึงผลงานทางความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์โดยนำธรรมชาติมาเป็นแม่แบบในการสร้างงาน (อัญชี่ เปล่งวิทยา, 2520: 3) ภาพที่ศิลปินแต่ละคนสร้างขึ้น ด้วยประสบการณ์ทางสุนทรียภาพ และความชำนาญ โดยใช้สีต่าง ๆ เช่น สีน้ำ สีน้ำมัน สีฝุ่น ฯลฯ เป็นสื่อกลางในการแสดงออกถึงเจตนาในการสร้างสรรค์ การสร้างงานจิตรกรรมจะสร้างบนพื้นราบเป็นส่วนใหญ่ เช่น กระดาษ ผ้า แผ่นไม้ ฯลฯ ซึ่งศิลปินอาจเลือกเขียน ภาพบุคคล พีชศาสตร์ ทิวทัศน์ เหตุการณ์ ในรูปแบบต่าง ๆ เป็นต้น (คณะอนุกรรมการบัญญัติศิลปะ, 2530 : 134) ซึ่งสีที่ระบายอาจจะเป็นสีน้ำ สีเทียน สีน้ำมัน สีอะคริลิก สีฝุ่น ฯลฯ และเป็นการใช้สีแบบระบายสีเดียว น้ำหนักอ่อน-แก่ ระบายหลายสตามที่ผู้เขียนต้องการ หรือระบายสีผสมกัน โดยมีวิธีการระบายสีดังต่อไปนี้

- 1) ระบายเป็นแผ่นเรียบ
- 2) ระบายให้มีเนื้อสีหนา แสดงลักษณะผิว
- 3) สลัดให้เป็นรูปดูเปรอะ ๆ
- 4) ปล่อยให้หยดไหลเป็นแนวยาว
- 5) เกลี่ยให้เรียบกลมกลื่น หรือมีขอบเขตเด่นชัด ฯลฯ (อารี สุทธิพันธุ์, 2532)

รูปแบบของงานจิตรกรรม เป็นรูปแบบการสร้างงานจิตรกรรมด้วยเครื่องมือประเภทพู่กัน เกรียง และกรวย โดยมีวัสดุประเภทสีเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างงาน มีวิธีการสร้างงานหลายแบบ เช่น การบีบสีจากกรวย การป้ายสี แต้มสีด้วยเกรียง การระบายสี เกลี่ยสีด้วยพู่กัน มักสร้างงานลงบนระนาบรองรับประเภทต่าง ๆ ที่มีผิวเรียบ เช่น ผ้า กระดาษ ไม้ และอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความสวยงาม

เทคนิคการระบายสีในงานจิตรกรรมมีกรรมวิธีในการระบายสี ดังนี้

1. การระบายสีให้เรียบ (Flat Colouring) เป็นการระบายสีเพื่อแสดงความประณีต เรียบร้อย มีขอบเขตที่แน่นอนถ้าต้องการจะแสดงพื้นผิวก็ใช้ลวดลายเข้ามาประกอบ การระบายสีให้เรียบยังยกย่องออกไปอีก คือ

- 1.1 การระบายสีให้เรียบ และตัดเส้น
- 1.2 การระบายสีเรียบขอบคม
- 1.3 การระบายสีให้เรียบมีน้ำหนักอ่อนแก่

2. การระบายสีกลืนกัน (Harmony Colouring) ในการใช้สีส่วนใหญ่จะมีการใช้สีหลายสี หรือหลายน้ำหนัก และมักจะทำให้กลืนกันโดยไม่มีขอบขึ้นหรือให้กลืนไปกับส่วนพื้น ซึ่งส่วนใหญ่ เกลี่ยในลักษณะที่สียังไม่แห้ง สีน้ำมันทำให้สีกลืนกันด้วยการเกลี่ยเรียบหรือใช้รอยแปรงทับกันไป มา

3. การระบายสีแสดงพื้นผิว (Texture Colouring) พื้นผิวที่แตกต่างกันเป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดความงามในจิตรกรรม และเป็นเทคนิคการระบายสีที่ทำให้ดูแล้วรู้สึก สนุกสนานไปตามลักษณะของอุปกรณ์ที่ใช้ระบายภาพที่ปรากฏจะไม่ราบเรียบเหมือนการระบายสีในข้อที่ 1 แต่จะดูมีน้ำหนักอ่อนแก่ มีชีวิตชีวา มีความสวยงามไปอีกแบบหนึ่งทำให้ศิลปินพยายาม ค้นหาเครื่องมือต่าง ๆ มาสร้างสรรค์ให้เกิดความงามของพื้นผิว

3.1 พื้นผิวที่เกิดจากรอยแปรง หรือพู่กัน แปรงหรือพู่กันเป็นอุปกรณ์พื้นฐานใช้ในการเขียนภาพ มาตั้งแต่อดีต ซึ่งสามารถจะใช้ระบายโดยเกลี่ยให้เรียบหรือปล่อยไว้เพื่อแสดงความงามของฝีแปรงก็ได้ ศิลปินผู้มีชื่อเสียงด้านนี้ เช่น วินเซนต์ แวนโก๊ะ (Vincent Vangogh) วิลเลียม เดอร์คูนิง (William Dercuning) จาร์ส เกียรติทอง วิรุณ ตั้งเจริญ และอารี สุทธิพันธุ์ เป็นต้น

3.2 พื้นผิวจากการระบายสีโดยวิธีจุด พื้นผิวที่เป็นจุดนับว่าเป็นความงามอย่างหนึ่ง เกิดจากพู่กันหรืออุปกรณ์อื่น ๆ ก็ได้ ปัจจุบันมีเครื่องพ่น ซึ่งทำให้ได้จุดที่มีขนาดเล็ก และแต่ละจุดมีขนาดเท่ากัน

3.3 การระบายสีโดยการหยดสี เทสี วาดสี วิธีการนี้นับได้ว่าเป็นการระบายสีที่อิสระและสนุกสนานมากที่สุดภาพที่ปรากฏออกมาจะแสดงถึงพลังแห่งความรู้สึกของศิลปินในขณะนั้นอย่างฉับพลัน (โกสุ่ม สายใจ, 2540: 103-107)

สรุปเทคนิคกลวิธีในการสร้างงานจิตรกรรมมีหลากหลายวิธีขึ้นอยู่กับการนำเสนอในการสร้างงานของศิลปินแต่ละคนซึ่งมีเทคนิคต่าง ๆ มากมาย โดยการใช้สีเป็นสื่อในการสร้างงานศิลปะให้สวยงาม เช่น สีน้ำมัน ในการระบาย โดยใช้วิธีการระบายสีได้หลากหลายวิธี เช่น การระบายสีครั้งเดียวเสร็จ การระบายสีโดยไม่เกลี่ยให้กลมกลืน การระบายสีแสดงรอยพู่กัน การระบายสีโดยลงพื้นไว้ก่อน การระบายสีหนาทับซ้อนกัน การระบายสีผสมการขูดขีดเป็นเส้น การจุดสี หยดสี เทสี วาดสี เป็นต้น

3.3 กระบวนการสร้างงานทัศนศิลป์ของศิลปินในศิลปะลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์

ลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ เป็นลัทธิอิมเพรสชันนิสม์ยุคหลังสุด และเป็นจุดสุดท้ายของการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญของแนวทางสร้างสรรค์ศิลปกรรมเข้าสู่รูปแบบ และแนวคิดใหม่ ศิลปะในศตวรรษที่ 20 กลุ่มศิลปินลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ ไม่เชื่อว่า จุดประสงค์ที่แท้จริงของศิลปะคือ การวาดภาพให้เหมือนมีรายละเอียดหรือเป็นการเลียนแบบธรรมชาติ

ดังนั้นศิลปินกลุ่มนี้จึงไม่เลียนแบบธรรมชาติ แต่พยายามสร้างรูปทรงใหม่ขึ้น เขาไม่คำนึงว่าผู้ดูจะเข้าใจหรือไม่ว่าคืออะไร อยู่ที่ไหน แต่เขาสร้างผลงานโดยต้องการให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกบางอย่างต่อภาพที่อยู่ตรงหน้า

ลักษณะการสร้างงานในศิลปะลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ เน้นเรื่องแสงสีจากทางวิทยาศาสตร์ การสร้างเทคนิคจึงเป็นการใช้สีวัตถุทางศิลปะสีบริสุทธิ์ที่ยังไม่ได้ผสมกับสีใด ๆ นำมาจุดสี ปาดป้าย แต้มสี เกิดเป็นลักษณะการจุดสี รอยฝีแปรง สีจะเจิดจ้าและสุกสว่างโดยเนื้อสีที่แท้จริง ซึ่งการรับรู้ในเรื่องรูปแบบทัศนธาตุ และองค์ประกอบศิลป์ โดยมีหลักการใช้สีสร้างเทคนิคกระบวนการค่อนข้างชัดเจน ในเรื่องจุดสี และรอยฝีแปรงที่ปาดป้ายอย่างฉับพลัน การรับรู้มองเห็นภาพได้จะต้องเกิดจากการมองเห็นสีผสมกันโดยผ่านการมองเห็นด้วยตา ซึ่งสีเหล่านั้นจะไม่ได้เกิดจากการผสมผสาน ในงานสีก่อนแต่เกิดจากการจุดเนื้อสีบริสุทธิ์ในบริเวณที่ใกล้เคียงกัน โดยใช้สีที่ขัดแย้งหรือตัดกัน โดยการจุดที่ ๆ จุดห่าง ๆ ลักษณะการจุดจะมีขนาดเล็กใหญ่ขึ้นอยู่กับความละเอียด และลักษณะ ขนาดของพู่กันโดยจุดให้เกิดเป็นรูปร่าง รูปทรงของภาพ

สอดคล้องกับที่ Wendy M.L. Libby (2000 : 193) กล่าวว่า การสร้างงานในยุคลัทธิ โฟสท์อิมเพรสชันนิสม์ จอร์จ เซอราต์ เป็นศิลปินที่บุกเบิกในเรื่องความประทับใจในแสงสี วิทยาศาสตร์ เขาได้นำลักษณะสำคัญจากลัทธิความประทับใจ อิมเพรสชันนิสม์ (Impressionism) ในเรื่องของสี และผลจากแสงธรรมชาติจากดวงอาทิตย์มาปรับประยุกต์ใช้สร้างสรรค์ในผลงาน เขาสนใจในทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์การรับรู้ด้วยตา สีทางเคมี และทฤษฎีแสง เขาเลือก ประทับใจในสีที่เป็นแสงสีทางวิทยาศาสตร์ด้วยการมองเห็นด้วยตา จอร์จ เซอราต์ เคยสร้างสรรค์ ผลงานที่เป็นรอยฝีแปรงที่เน้นเรื่องการใช้การตัดกันของสี ที่แสดงให้เห็นชัดเกี่ยวกับเรื่องแสงเป็น การแตกแยกออกจากกันของจุดสีที่มองเห็น ซึ่งลักษณะที่เขาสร้างงานที่เน้นเรื่องความสำคัญใน แสงสีทางวิทยาศาสตร์ แต่หลักการพื้นฐานที่เขานำมาอธิบายคือการให้จุดสีที่มองเห็นผสมกันใน ดวงตา และจะมองเห็นรูปร่างที่ถูกต้อง และสีของวัตถุในภาพก็จะปรากฏขึ้น งานของเขาแสดงถึง การได้รับอิทธิพล ของการสร้างงานแบบโมเสค (Mosaic) เขาเรียกผลงานที่สร้างสรรค์ด้วยเทคนิค นี้ว่า ศิลปะวิภาคนิยม (Divisionism หรือ Chromoluminarism) คือ ลักษณะการเขียนภาพของ ศิลปินในกลุ่มศิลปะอิมเพรสชันนิสม์ใหม่ที่มีการแยกสีออกเป็นจุด หรือเป็นแต้มที่ทำให้เกิดมี ปฏิกริยาต่อกัน สีที่ปรากฏเกิดจากการผสมทางตาโดยผู้ชมเองแทนที่จะเป็นการผสมสีทางวัตถุให้ผู้ ดูโดยจิตรกร ศิลปินอิมเพรสชันนิสม์ใหม่เชื่อว่าการกระทำเช่นนี้เป็นการสร้างแสงสี (luminosity) โดยวิธีที่มีประสิทธิภาพที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ตามหลักวิทยาศาสตร์ จอร์จ ปีแอร์ เซอราต์ ผู้ริเริ่ม การเขียนลักษณะนี้ราวปี ค.ศ. 1884 เขียนจากความเข้าใจในทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับแสง และสีโดยมิเชล เออแดน เซฟรูล, ออกเดน รูด และชาร์ลส์ บลองซ์ ศิลปะวิภาคนิยมพัฒนาขึ้นมา พร้อมๆ กับลักษณะการเขียนอีกลักษณะหนึ่งที่เรียกว่าศิลปะผสานจุดสี (pointillism) ที่เป็นการใช้ จุดสีแต่ไม่เน้นการแยกสีเช่นศิลปะวิภาคนิยม

กระบวนการสร้างงานทัศนศิลป์ของศิลปินยุคโฟสท์อิมเพรสชันนิสม์ มีเทคนิคการสร้าง งานที่หลากหลาย และมีการแสดงออกทางด้านหลักการที่ใช้สีแบบเฉพาะตนโดยนำเรื่องแสงสีทาง วิทยาศาสตร์เข้ามาเกี่ยวข้องทำให้การสร้างงานศิลปะในลัทธินี้มีความน่าสนใจในเรื่องหลักการใช้ สีเป็นอย่างมาก

โกสุ่ม สายใจได้กล่าวถึงกลวิธีการระบายสีไว้ว่า การระบายสีหรือแต้มสีเป็นจุด หรือขีด เล็ก ๆ ด้วยสีต่าง ๆ เมื่อมองดูระยะห่างพอสมควรจะมองเห็นประกายของสี ซึ่งเกิดจากประกาย ของสีทั้งสองผสมกัน เช่น จุดสีเหลืองและน้ำเงินใกล้ ๆ กัน เมื่อมองดูแล้วจะปรากฏเป็นสีเขียวอม เหลือง อมน้ำเงินไปในขณะเดียวกัน และเนื่องจากใช้สีแท้จึงทำให้ภาพดูสว่างสดใสมีชีวิตชีวา กว่าที่จะผสมกันด้วยเนื้อสี การใช้สีผสานกันในดวงตานี้ถ้าเพิ่มสีตรงข้ามเข้าไป จะทำให้ภาพที่ปรากฏ

ออกมา นอกจากจะสาดสีแพรวพราวแล้ว ยังทำให้มีประกายมันวาวเข้าสู่สายตาผู้มองอีกด้วย (Santillation or Virbration) (โกสุม สายใจ, 2540: 56)

การแสดงออกในเรื่องของแสงสี กับจุดสี รอยแปรง การลดทอนรายละเอียด ที่เป็นอิสระในการสร้างงานศิลปะให้สีผสมกันในสายตาผู้ดูและตัดส่วนละเอียดต่าง ๆ ของภาพออกไป ใช้สีในการสร้างรูปทรงอย่างง่าย ๆ ซึ่งเป็นส่วนประกอบสำคัญของภาพ เป็นรูปแบบในความประทับใจในความพยายามแสดงคุณสมบัติของแสงสี อันเป็นผลมาจากความรู้เกี่ยวกับแสงจากสเปกตรัม และสี ซึ่งเป็นผลผลิตจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ โดยไม่สนใจต่อการแสดงรูปทรงให้โดดเด่นหรือชัดเจน แทนที่ศิลปินกลุ่มนี้จะผสมสีในงานผสมสี แล้วจึงนำไประบายบนพื้นภาพ กลับใช้สีสาดไล่ตามสีของแสงสเปกตรัมเข้าร่วมระบายบนพื้นภาพระบายด้วยรอยแปรงหยาบ ๆ จุดสี แต้มสี ให้สีต่าง ๆ ที่ระบายอยู่บริเวณใกล้เคียงกันนั้นปรากฏให้เห็นโดยการมองจากระยะห่างให้สีผสมกันเป็นภาพอย่างกลมกลืน (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2539: 12)

กระบวนการและกลวิธีการใช้สีสร้างสรรคงานในศิลปะลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์เป็นการใช้สีเป็นสื่อในการแสดงรูปแบบ โดยมีวิธีการสร้างงานจากประสบการณ์ของศิลปิน และมีวิธีการระบายสี การเลือกใช้ลักษณะของกลุ่มสีตามความรู้สึกของศิลปินโดยใช้กระบวนการที่มีลักษณะพิเศษมีความซ้ำซ้อนเพราะกระบวนการสร้างงานศิลปะกรรมเกี่ยวข้องกับอารมณ์ ความรู้สึก และจินตนาการซึ่งเป็นนามธรรมเป็นเรื่องของจิตที่ไม่มีขอบเขตจำกัด (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2537: 45-46)

ลักษณะการสร้างงานทัศนศิลป์ของศิลปินในศิลปะลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ ยกตัวอย่างการสร้างงานโดยใช้เทคนิค 3 รูปแบบ คือ

1. การสร้างงานศิลปะโดยใช้เทคนิควิธีการจุดสี
2. การสร้างงานศิลปะโดยใช้เทคนิควิธีการสร้างรอยแปรง
3. การสร้างงานศิลปะโดยใช้เทคนิคการลดทอนรายละเอียด

ซึ่งการสร้างงานโดยใช้เทคนิคทั้ง 3 รูปแบบนี้เป็นเทคนิคการสร้างงานที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน ยกตัวอย่าง ศิลปินที่นำเสนอรูปแบบการสร้างงานที่น่าสนใจ เช่น การใช้เทคนิคการจุดโดยให้สีผสมกันในดวงตาของจอร์จ เซอราท์ การระบายสีแบบแสดงลีลาของรอยพู่กันของแวนโก๊ะ และการตัดแปลงตัดทอนโดยการลดทอนรายละเอียดของรูปทรง ซึ่งศิลปินทั้ง 3 คนนี้ได้ให้ความสำคัญในเรื่องของสีมากกว่ารูปทรง (โกสุม สายใจ, 2540: 113)

งานทัศนศิลป์ในศิลปะลัทธิโพสทิมเพรสชันนิสม์ที่สำคัญ ยกตัวอย่างเช่น

ภาพ “ตอนบ่ายวันอาทิตย์ที่เกาะลากรองแจตต์”(Sunday Afternoon on The Island of La Grand Jatte) ค.ศ.1884-1886 สีน้ำมัน ขนาด 81 นิ้ว x 120 นิ้ว สถาบันศิลปะชิคาโก อเมริกา เป็นฝีมือของจอร์จ ปีแยร์ เซอราต์ ได้วาดภาพนี้ขึ้นด้วยเทคนิควิธีการแต้มสีเป็นจุด เขาจะแต้มสีเป็นจุดลงบนผ้าใบ โดยเลือกใช้แต่สีสะอาด และบริสุทธิ์จะจัดวางจุดไว้ใกล้เคียงกัน เช่น ถ้าต้องการให้เกิดสีส้ม ก็วางจุดสีแดงใกล้กับจุดสีเหลืองการผสมกันเองจะเกิดจุดสีส้มปรากฏในดวงตาของผู้ดู จุดสีเป็นประกายระยิบระยับในภาพผสมสีกันเองแล้วเข้าดวงตา บังเกิดเป็นความเคลื่อนไหวสั่นสะเทือนของบรรยากาศในภาพ ต่อมามีการปฏิบัติเทคนิคการระบายสีแบบใหม่ของ เซอราต์ ที่ต่อมารู้จักกันว่า คือ เทคนิค Pointillism คือ จะเป็นเทคนิคการวางจุดเอาสีแท้สีต่าง ๆ ใกล้กัน แต่เมื่อดูภาพนั้นในระยะทางที่เหมาะสมจุดของสีจะผสมกันเองในดวงตาเกิดความกลมกลืนของสีและการเคลื่อนไหวของบรรยากาศในภาพ (วุฒิ วัฒนสิน, 2541: 307)

ภาพ “ภูเขาเซนต์วิกตอเรีย” (Mont Sainte-Victoire) สีน้ำมันขนาด 72.8 ซม. X 91.7 ซม. ฝีมือพอลเซซานน์ ในภาพนี้เซซานน์ใช้สีม่วงน้ำเงิน เหลืองและแดงระบายสีของภูเขาสูงนี้ซึ่งอยู่ทางตอนใต้ของฝรั่งเศสโดยไม่คำนึงถึงสีของแสงเงาในธรรมชาติแต่เซซานน์ได้เปลี่ยนสีไปเองตามความต้องการของเขา รูปร่างของภูเขา และทัศนียภาพรอบ ๆ ได้ถูกเปลี่ยนแปลงรูปร่าง และรูปทรงให้ง่ายขึ้น (Simplified form) เป็นรูปร่างเรขาคณิต และใช้สีที่เรียบแบนแบบง่าย ๆ ผลงานของเขาอาจจะไม่เหมือนความจริงแต่การใช้สีของเขาอาจทำให้เกิดปริมาตรที่เป็นแสง และเงา โดยไม่เหมือนจริง แนวการสร้างงานของเขาจึงมีอิทธิพลต่อลัทธิทางศิลปะในเวลาต่อมา คือลัทธิคิวบิสม์ และโฟวิสม์ (วุฒิ วัฒนสิน, 2541: 308)

วิบูลย์ ลี้สุวรรณ แสดงทรรศนะในประเด็นเดียวกันนี้ว่าจิตรกรแต่ละคนมีความสามารถเฉพาะตัวที่แตกต่างกันออกไป บางคนชอบวาดภาพกลุ่มคนในสถานที่ต่าง ๆ บางคนชอบวาดภาพหุ่นนิ่ง ในขณะที่หลายคนสนใจวาดภาพทิวทัศน์เป็นพิเศษ เพราะต้องการค้นหาสุนทรียรส และสัจธรรมที่ซ่อนเร้นอยู่ในธรรมชาติให้ปรากฏออกมาเป็นรูปธรรม ตามความรู้สึกนึกคิดของเขา ดังนั้นการวาดภาพทิวทัศน์ของจิตรกรกลุ่มโพสทิมเพรสชันนิสม์ จึงไม่ใช่การลอกเลียนธรรมชาติหรือวาดตามสิ่งที่ปรากฏอยู่เบื้องหน้าตามแต่อารมณ์จะพาไป หรือปาดป้ายสีแปร่งให้มีสีสวย ๆ แต่จิตรกรเหล่านี้สร้างสรรค์งานของตนเองด้วย “ความรู้” ทั้งด้านศิลปะและวิทยาการสมัยใหม่ที่มีอยู่ในเวลานั้น (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2541: 98)

การใช้สีสร้างสรรค์งานในยุคนี้ได้แนวคิดมุมมองที่เปลี่ยนไปตามความต้องการและความพอใจของศิลปิน จากมุมมองต่าง ๆ มีผลทำให้เกิดรูปแบบของงานจิตรกรรม และการใช้สี

สร้างสรรค์ เพื่อแสดงระยะมิติ ให้ได้ภาพตามมุมมองและความรู้สึกของศิลปินในการสร้างสรรค์งานด้วยการใช้สี

โดยสรุป ศิลปะลัทธิโพสอิมเพรสชันนิสม์เป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้สีในงานจิตรกรรมเป็นลัทธิศิลปะที่มีอิทธิพลมาสู่ศิลปะในยุคปัจจุบัน ศิลปะลัทธิโพสอิมเพรสชันนิสม์หมายถึง รูปแบบของงานศิลปะที่ระบายสีจากความประทับใจอย่างฉับพลัน โดยแสดงคุณสมบัติของแสง สี ซึ่งเป็นผลจากความเปลี่ยนแปลงทางวิทยาศาสตร์ ในการนำเสนอ รูปแบบเนื้อหา ที่แสดงออกในเรื่องของหลักการใช้สีมาสร้างสรรค์เป็นงานศิลปะ แล้ว ศิลปินยุคนี้สร้างความเรียบง่ายโดยการลดทอนรายละเอียด ให้ความสำคัญกับรูปทรง คุณสมบัติของสี และแสดงออกตามปัจเจกภาพของศิลปิน ซึ่งเป็นเรื่องที่ถูกวิจัยเห็นควรว่าจะสามารถนำหลักการใช้สี และเทคนิคในการสร้างสรรค์งานศิลปะในลัทธินี้มาพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมในการพัฒนาหลักการใช้สี เทคนิค วิธีการสร้างงานศิลปะของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายได้ เนื่องจากนักเรียนในวัยนี้มีความกล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออกในทางสร้างสรรค์ ดังนั้นการนำเทคนิคเหล่านี้มาปรับใช้ในการเรียนการสอนในวิชาศิลปะ หรือกิจกรรมชุมนุมจึงเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในการนำหลักการใช้สีมาสร้างสรรค์เป็นงานศิลปะได้อย่างสร้างสรรค์ และนักเรียนสามารถเลือกใช้เทคนิคต่าง ๆ มาสร้างงานศิลปะได้อย่างหลากหลาย นำมาปรับใช้ได้อย่างเหมาะสม และแสดงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนได้เป็นอย่างดี

4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยในประเทศ

โอบาส บุญครองสุข (2535) ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์ระหว่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาศิลปะศึกษาโดยการทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม กับการทำกิจกรรมเป็นรายบุคคล ซึ่งการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์ระหว่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาศิลปะศึกษาโดยการทำกิจกรรมเป็นกลุ่มกับการทำกิจกรรมเป็นรายบุคคล โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒปทุมวัน ปีการศึกษา 2533 จำนวน 60 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 30 คน ได้แก่กลุ่มที่ทำกิจกรรมเป็นกลุ่มและกลุ่มที่ทำกิจกรรมเป็นรายบุคคล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของทอร์เรนซ์ ชนิดรูปภาพแบบ ก. ซึ่งใช้วัดความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 4 ด้าน คือ ความคิดคล่อง ความคิดยืดหยุ่น

ความคิดริเริ่มและความคิดละเอียดละออ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีหาค่ามัชฌิมเลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t-test แบบ Pooled Variance

ผลการวิจัยพบว่า 1) คะแนนความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนที่ทำกิจกรรมเป็นกลุ่มสูงกว่านักเรียนที่ทำกิจกรรมเป็นรายบุคคลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 2) คะแนนความคิดคล่องและความคิดยืดหยุ่นของนักเรียนทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 3) คะแนนความคิดริเริ่มและความคิดละเอียดละออของนักเรียนที่ทำกิจกรรมเป็นกลุ่มสูงกว่านักเรียนที่ทำกิจกรรมเป็นรายบุคคลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เกษมศรี พรหมภิบาล (2537) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ ผลของการสอนวิชา ออกแบบ 1 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาทางการเรียน โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิก ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย” วัตถุประสงค์ของงานวิจัยเพื่อศึกษาผลของการสอนวิชา ออกแบบ1 โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิก ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร และเพื่อศึกษาทัศนคติของผู้เรียนต่อการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สอนวิชา ออกแบบ 1 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ลงทะเบียนเรียนวิชา ศ 013 การออกแบบ 1 ปีการศึกษา 2537 ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยการจับฉลากนักเรียนหญิงจากโรงเรียน สายน้ำผึ้ง จำนวน 20 คน และนักเรียนชายจากโรงเรียน กรุงเทพมหานครคริสเตียนวิทยาลัย จำนวน 14 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบทดสอบ โปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิก วิชา ศ 013 การออกแบบ 1 เรื่องทฤษฎีองค์ประกอบศิลป์โดยใช้โปรแกรมมัลติมีเดียโปรแกรมสำเร็จรูป มีแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในโปรแกรม และแบบทดสอบก่อนเรียน (Pretest) และแบบทดสอบหลังเรียน (Posttest) ในโปรแกรมแบบวัดทัศนคติ ผลการการสอนวิชา ศ 013 การออกแบบ1 เรื่องทฤษฎีองค์ประกอบศิลป์ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิก มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ คือ สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการใช้ โปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิก วิชา ศ 013 การออกแบบ 1 เรื่อง ทฤษฎีองค์ประกอบศิลป์อยู่ในระดับมาก มีความกระตือรือร้น สนุกสนานต่อการเรียน เห็นประโยชน์ของการใช้ เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการเรียนการสอนสำหรับบทเรียน โปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิกนี้ที่เรียนเข้าใจมากที่สุด คือ เรื่อง สี ควรมีการสร้างคอมพิวเตอร์ช่วยสอนในศิลปะแขนงอื่น ๆ มีการใช้ในระดับที่แตกต่างกัน

สุภาภรณ์ อุ่นเมตตาจิต (2541) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการสอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีสอน และการใช้สื่อการสอนวิชาประวัติศาสตร์ศิลป์ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนทัศนศิลป์ จำนวน 95 คน ผู้เชี่ยวชาญทางด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ จำนวน 7 คน และผู้ผลิตสื่อทางด้านประวัติศาสตร์ จำนวน 8 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ชนิดเลือกตอบ แบบประเมินค่า แบบปลายเปิด และแบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า ในด้านวิธีการสอนอาจารย์ผู้สอนทัศนศิลป์ และผู้เชี่ยวชาญทางด้านประวัติศาสตร์ศิลป์เห็นด้วยกับวิธีการสอนที่ทำให้ผู้เรียนสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าต่อไป และวิธีสอนที่ทำให้ผู้เรียนนำไปสัมพันธ์กับวิชาอื่น ๆ ในระดับมาก แต่ผู้เชี่ยวชาญทางด้านประวัติศาสตร์ศิลป์เห็นด้วยในระดับปานกลาง อาจารย์ผู้สอนทัศนศิลป์ และผู้เชี่ยวชาญทางด้านประวัติศาสตร์ศิลป์เห็นด้วยกับวิธีสอนที่ทำให้ผู้เรียนรู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่นในระดับปานกลาง ส่วนในด้านสื่อการสอน พบว่า ผู้ผลิตสื่อเห็นด้วยกับสื่อการสอนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ สร้างความสนใจให้กับผู้เรียน ส่งเสริมการศึกษาแบบวิทยาศาสตร์ สนใจที่จะศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ในระดับมาก และเห็นด้วยกับสื่อการสอนที่ทำให้ผู้เรียนสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าต่อไป ทำให้ผู้เรียนทำงานร่วมกับผู้อื่น และการนำไปสัมพันธ์กับวิชาอื่น ๆ ในระดับปานกลาง

กิริติ ศรีสุชาติ (2544) ทำการวิจัยเรื่อง ผลการสอนภาพระบายสีด้วยเทคนิคกระบวนการกลุ่มที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ที่มีต่อสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กรุงเทพฯ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการสอนวาดระบายสีด้วยเทคนิคกระบวนการกลุ่มที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเรวดี ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544 จำนวนทั้งหมด 40 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งก่อน และหลังเรียน วัดด้านเนื้อหาความรู้ ด้านทักษะในการวาดภาพระบายสี และด้านทัศนคติในการวาดภาพระบายสี 2. แผนการสอนการวาดภาพระบายสี 6 แผน ได้แก่เรื่องเส้น รูปร่าง รูปทรง สี การจัดองค์ประกอบ รูปและพื้นหลัง การวาดระบายสี การวาดภาพระบายสีจากประสบการณ์ และการวาดภาพระบายสีประเพณีไทย 3. แบบสังเกตพฤติกรรมทางการเรียน 4. แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการสอนด้วยเทคนิคกระบวนการกลุ่ม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความถี่และค่าที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านเนื้อหาความรู้ ด้านทักษะการวาดภาพระบายสี และทัศนคติในการวาดภาพระบายสีด้วยเทคนิคกระบวนการกลุ่มก่อนเรียน และหลังเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ใจภักดี อ่อนงาม (2544) ได้ทำการวิจัยเรื่อง จิตกรรมสีน้ำมัน: กรณีศึกษาการใช้สีในงานจิตรกรรมของโคลด์ โมเนท์ ในช่วงระหว่าง ค.ศ.1890-1926 การวิจัยหัวข้อนี้เป็นการศึกษา

และพัฒนาโดยใช้วิธีการแบบการพรรณนาวิเคราะห์ เพื่อศึกษาวิเคราะห์กลวิธีการใช้สีในงานจิตรกรรมของโคลด์โมนท์ ในช่วง ค.ศ.1890-1926 และนำผลการศึกษาวิเคราะห์มาพัฒนาสร้างสรรค์เป็นผลงานจิตรกรรมสีน้ำมันของผู้วิจัย ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างผลงานจิตรกรรมของโคลด์โมนท์ในช่วง ค.ศ.1890-1926 ซึ่งในช่วงเวลานี้ผลงานของโมนท์ ได้มีการพัฒนาในเรื่องมุมมองของภาพ และการใช้สี เอแสดงออกเรื่องการเปลี่ยนแปลงของแสง และบรรยากาศ นอกจากนี้โมนท์ยังเป็นศิลปินที่มีผลงานเป็นที่รู้จัก และมีชื่อเสียงกระทั่งเป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นผู้นำของลัทธิอิมเพรสชันนิสม์ที่มีอิทธิพลต่องานจิตรกรรมมาจนถึงปัจจุบัน ผู้วิจัยได้รวบรวมผลงานตามเกณฑ์ดังกล่าวจำนวน 183 ภาพ คัดเลือกผลงานที่เหมาะสมเพื่อใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 ภาพ ผลการศึกษากระบวนการสร้างสรรค์งานด้วยการใช้สีสร้างรูปแบบแสดงอารมณ์ทั้งหมด รวมทั้งมีกระบวนการใช้สีเพื่อสร้างบรรยากาศในช่วงเวลาต่าง ๆ ด้วยสีวรรณะเย็น และใช้กลุ่มสีที่ตัดกันเป็นสีส่วนรวมในภาพมากที่สุด สำหรับกลวิธีการระบายสีในภาพที่ใช้มากที่สุด 3 อันดับแรก คือ การระบายสีครั้งเดียวเสร็จ การระบายสีโดยไม่เกลี่ยสี การระบายสีหนาซับซ้อน

ทวิ ไพสิฐพัฒน์พงษ์ (2545) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลการสอนวิชาประวัติศาสตร์ศิลป์ด้วยคอมพิวเตอร์ช่วยบูรณาการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร โดยเป็นการวิจัยเชิงทดลองมีจุดประสงค์ เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในการสอนวิชาประวัติศาสตร์ศิลป์ด้วยคอมพิวเตอร์ช่วยบูรณาการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในกรุงเทพมหานคร โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม ที่กำลังศึกษาในภาคปลายปีการศึกษา 2545 จำนวน 24 คน ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาประวัติศาสตร์ศิลป์ โดยเรียนจากคอมพิวเตอร์ในลักษณะเว็บเพจ จำนวน 4 ครั้ง ๆ ละ 1 คาบเรียนโดยเก็บข้อมูลก่อนและหลังการทดลองด้วยแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ศิลป์ และแบบสอบถามความคิดเห็น วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการทดสอบค่าที (t-test) ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้

ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนมีความคิดเห็นต่อการสอนวิชาประวัติศาสตร์ศิลป์ด้วยคอมพิวเตอร์ช่วยบูรณาการเรียน อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก (ค่าเฉลี่ย= 3.85)

เอกวัฒน์ สุวันทโรจน์ (2545) ได้ศึกษาผลการสอนวิชาจิตรกรรม 1 (ศ 015) เรื่องแสง และเงาโดยบูรณาการเรียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิกที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขต กรุงเทพมหานคร ภาคการศึกษาต้น ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาจิตรกรรม1 (ศ 015) จำนวน 20 คน พบว่า การสอนวิชา

จิตรกรรม 1 (ศ015) เรื่องแสง และเงาโดยบูรณาการโปรแกรมคอมพิวเตอร์ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านพุทธิปัญญา และด้านทักษะปฏิบัติสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นเป็นผลมาจากการบูรณาการโปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิก ร่วมกับการเรียนการสอนเรื่องแสง และเงา ในการนำเสนอเนื้อหา รวมถึงหลักการที่สำคัญของการเรียนเรื่องแสง และเงา การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิกทำให้นักเรียนมีความรู้พื้นฐานที่ดีขึ้นจนสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติการแรงแจได้จริง ในด้านการแสดงค่าน้ำหนักของแสง และเงาได้อย่างถูกต้อง

จิตติศันย์ พากย์สุขชี (2547) ได้ศึกษาผลการสอนทัศนศิลป์โดยบูรณาการ การจัดการศึกษานอกสถานที่ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในงานวิจัยคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่1 โรงเรียนวัดชัยมงคล สังกัด กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 ที่เรียนวิชาทัศนศิลป์จำนวน 48 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้แก่ 1)แผนการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์โดยบูรณาการการจัดการศึกษานอกสถานที่ 2)แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน 4) แบบประเมินผลงานนักเรียน และ5)แบบสอบถามความคิดเห็น ทำการวิเคราะห์ข้อมูลทดสอบหาค่า t-test

ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาดูงานศิลปะนอกระบบที่ช่วยขยายขอบเขตความรู้ และความเข้าใจของนักเรียนที่มีต่อผลงานทัศนศิลป์ให้กว้างขึ้น การได้สัมผัสกับงานศิลปะต้นฉบับมีส่วนปลุกเร้าให้นักเรียนเกิดความสนใจใคร่รู้และทำการสำรวจวิเคราะห์ผลงานด้วยการร่างภาพ จดบันทึก และสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อกันในขณะที่ชมผลงานศิลปะ ในด้านการนำความรู้ที่ได้ศึกษามาประยุกต์ใช้ พบว่า วิธีการสร้างงานนักเรียนส่วนใหญ่ มีทั้งการเลียนแบบ และดัดแปลง ผลงานนักเรียนมีโครงสร้างองค์ประกอบศิลป์คล้ายคลึงกับผลงานศิลปะต้นฉบับ แต่มีการปรับเปลี่ยนเนื้อหาเรื่องราว ทัศนธาตุ และเทคนิคบางประการในการสร้างงาน

สลักโถม สุพงษ์ศกร (2549) การศึกษาแนวคิดโพสต์โมเดิร์นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะ ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พื้นที่กรุงเทพมหานครเขต2 การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดโพสต์โมเดิร์นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะ ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2 และศึกษาตามความคิดเห็นของผู้สอน และผู้เรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะ ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

เขต 2 กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นผู้สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 70 คน และผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 373 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะสาระทัศนศิลป์ ศ.1.1 และ ศ.1.2 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 แบบชนิดมาตราส่วนประมาณค่า ซึ่งมีโครงสร้างการจัดลำดับข้อคำถามตามกรอบความคิดการบูรณาการแนวคิดโพสท์โมเดิร์น 4 ด้าน ดังนี้ 1) แนวคิดโพสท์โมเดิร์นที่ 1: เน้นการจัดกิจกรรมส่งเสริมกระบวนการคิดที่สร้างสรรค์การให้ เสรีภาพทางความคิด 2) แนวคิดโพสท์โมเดิร์นที่ 2: เน้นการจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นความเป็นไปของ กระบวนการทดลอง สื่อ อุปกรณ์ใหม่ หรือเพียงแต่การใช้วิถีวิธีส่วนต่าง ๆ ของร่างกายของตนเอง สร้างงานศิลปะ หรืองานศิลปะหรืองานศิลปะแบบสื่อประสม เป็นต้น 3) แนวคิดโพสท์โมเดิร์น ที่ 3: เน้นกิจกรรมที่มีรูปแบบการเรียนรู้ที่แปลกใหม่ เปิดกว้างให้ผู้เรียนมีทางเลือกที่หลากหลาย และ แสดงความเป็นเอกลักษณ์ของตนเองได้เต็มที่ 4) แนวคิดโพสท์โมเดิร์นที่ 4: เน้นการจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมในสังคม และความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมของชาติอื่น ๆ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสุนทรียะ และแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญแบบกึ่งมีโครงสร้างเป็นคำถาม ปลายเปิด สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต (ค่าเฉลี่ย) ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.) และทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบผู้สอนและผู้เรียนด้วยค่าที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผู้สอนมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ศิลปะ จำแนกตามตามแนวคิดโพสท์โมเดิร์นที่ 1 (ค่าเฉลี่ย = 4.36) แนวคิดโพสท์โมเดิร์นที่ 2 ใน ระดับมาก(ค่าเฉลี่ย = 3.92) แนวคิดโพสท์โมเดิร์นที่ 3 (ค่าเฉลี่ย = 3.82) และแนวคิด โพสโมเดิร์นที่ 4 ในระดับมาก(ค่าเฉลี่ย = 3.79) และผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนศิลปะ จำแนกตามแนวคิดโพสท์โมเดิร์นที่ 1 ในระดับมาก(ค่าเฉลี่ย = 3.70) แนวคิดโพสท์ โมเดิร์นที่ 2 ในระดับมาก(ค่าเฉลี่ย = 3.64) แนวคิดโพสท์โมเดิร์นที่ 3 ในระดับปานกลาง(ค่าเฉลี่ย = 3.33) และแนวคิดโพสท์โมเดิร์นที่ 4 ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.59) 2. ผู้สอนศิลปศึกษาในระดับ มัธยมศึกษาตอนปลายมีความคิดเห็นในเรื่องของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะ (ทัศนศิลป์) แตกต่างกับผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3. ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ให้ทรรศนะที่น่าสนใจใน 2 ประเด็นมากที่สุด คือ 1)หลักสูตร: ควรจะ มีการนำแนวคิดโพสท์โมเดิร์นมาปรับให้สอดคล้องกับปัจจุบันและท้องถิ่น และมีความทันสมัย คิด เป็นร้อยละ 80 และ 2)การวัดประเมินผล: ควรประเมินจากภาพรวมของพัฒนาการของผู้เรียน มากกว่าชิ้นงานที่สำเร็จ คิดเป็นร้อยละ 80

ชาญ จารุงศรีรังสี (2551) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลของการสอนวาดภาพระบายสีด้วยวิธีชินเนคติกส์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนศิลปะของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการสอนวาดภาพระบายสีด้วยวิธีชินเนคติกส์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนศิลปะศึกษาของเด็กระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นการเลือกแบบเจาะจง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียน สาธิตจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 23 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) แผนการสอนการวาดภาพระบายสีด้วยวิธีชินเนคติกส์ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) แบบสังเกตพฤติกรรมกระบวนการเรียนรู้ 4) แบบประเมินผลงานวาดภาพระบายสี

ผลการวิจัยพบว่า 1. นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นหลังจากที่เรียนการวาดภาพระบายสีโดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวชินเนคติกส์ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 2. นักเรียนปรากฏพฤติกรรมในภาพรวมอยู่ในระดับ โดยปรากฏพฤติกรรมในระดับดีมากที่สุด 3. ผลงานการวาดภาพระบายสีด้วยวิธีชินเนคติกส์ของนักเรียนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีโดยผลงานสามารถสื่อถึงการแก้ปัญหาในกิจกรรมได้มีคะแนนสูงที่สุด

ธันวา พรหมสุข (2552) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่มที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาช่างศิลป์ ของเยาวชนในศูนย์ฝึก และอบรมเด็กและเยาวชนเขต 2 จังหวัดราชบุรีเป็นการวิจัยเชิงทดลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาช่างศิลป์ของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 2 จังหวัดราชบุรี จำนวนทั้งหมด 23 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนการสอนกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม 4 แผนการสอน ได้แก่ แผนการสอนที่ 1 เรื่อง เส้น รูปร่าง รูปทรง แผนการสอนที่ 2 เรื่อง ทฤษฎีสี แผนการสอนที่ 3 เรื่อง การจัดองค์ประกอบศิลป์ และแผนการสอนที่ 4 เรื่อง ภาพปะติด 2) แบบประเมินความรู้ก่อนและหลังเรียน วิชา ช่างศิลป์ 3) แบบประเมินผลงานผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม 4) แบบประเมินพฤติกรรมผู้เรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม 5) แบบสอบถามความคิดเห็นผู้เรียนเกี่ยวกับรูปแบบการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่ามัชฌิมเลขคณิตส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่า (t- test)

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้เรื่องกิจกรรมวาดภาพระบายสีในวิชาช่างศิลป์ของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน หลังได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม สูงกว่าคะแนนก่อนเข้ารับการจัดการเรียนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2. ผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะจากการปฏิบัติงานทั้ง 4 แผนการสอนอยู่ในเกณฑ์ระดับมาก

3. ผลจากการประเมินพฤติกรรมผู้เรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่มทั้ง 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตอนจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ 2) ขั้นรวมกลุ่ม 3) ขั้นระดมความคิด 4) ขั้นวิเคราะห์ 5) ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้ 6) ขั้นการวัดและการประเมินผลอยู่ในเกณฑ์ระดับมาก
4. ความคิดเห็นของผู้เรียนเกี่ยวกับรูปแบบการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการกลุ่มอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

3.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ไมเคิล เดย์ (Day, 1976) ค้นคว้าเปรียบเทียบการสอน 2 วิธีเพื่อหาว่าวิธีใดสามารถในการเลือกตัวเลือกที่พึงพอใจ (preference) และการตัดสินผลงานศิลปะ (หาข้อมูลทั้งในด้านคุณค่าและความรู้) การทดลองผลของหลักสูตรที่มุ่งให้เกิดความสามารถที่จะเข้าใจ และเกิดความซาบซึ้งในศิลปะร่วมสมัย กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4 – 6) แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 3 กลุ่มเรียนเนื้อหาเกี่ยวกับศิลปะสามแบบอย่าง คือ ลัทธิความประทับใจ (Impressionism) ลัทธิสำแดงพลังอารมณ์แนวนามธรรม (Abstract Expressionism) และศิลปะลงตา (Op Art) โดยใช้เวลาสอน 8 สัปดาห์ กลุ่มทดลองใช้วิธีการสอนแบบบูรณาการระหว่างศิลปะปฏิบัติ ประวัติศาสตร์ศิลป์ และศิลปะวิจารณ์ ส่วนวิธีสอนของกลุ่มควบคุมเป็นการสอนศิลปะปฏิบัติเพียงอย่างเดียว (ตามแบบหลักสูตรพัฒนาการเดิม) ผลการทดลองพบว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองที่เรียนศิลปะในแบบอย่างลัทธิสำแดงพลังอารมณ์แนวนามธรรม กับกลุ่มศิลปะลงตา มีความสามารถในการเลือกตัวเลือกที่พึงพอใจ (ความซาบซึ้งในศิลปะ) ดีกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุมแต่สำหรับกลุ่มที่เรียนศิลปะลัทธิความประทับใจ นั้นผลของคะแนนทั้งกลุ่มทดลอง และควบคุมไม่แตกต่างกัน การทดลองนี้แสดงให้เห็นว่าการบูรณาการศิลปะวิจารณ์ ประวัติศาสตร์ศิลป์ และศิลปะปฏิบัติเข้าด้วยกันให้ผลดีต่อความรู้ความเข้าใจ และซาบซึ้งของนักเรียน

Stevanov (1982) ได้ทำวิจัยเรื่อง “A study of three instruction procedures in the teaching of art survey to non-at majors on the collage level” เป็นการศึกษาทวิวิธีการสอน 3 แบบ ในการสอนวิชาศิลปะขั้นต้นแก่ผู้ไม่ได้เรียนเอกศิลปะภาคปฏิบัติ โดยให้นักศึกษาจัดกิจกรรม เพื่อทำความเข้าใจกับหลักการ และองค์ประกอบศิลปะประกอบการบรรยายด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ วิธีที่ 2 มีการบรรยายประวัติศาสตร์ศิลป์ตามยุคสมัยแบบที่เรียนตามปกติโดยไม่มีกิจกรรมศิลปะปฏิบัติ วิธีที่ 3 มีการบรรยายประวัติศาสตร์ศิลป์ที่ไม่เรียงตามยุคสมัยและไม่มีกิจกรรมศิลปะปฏิบัติผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การจัดสภาพการเรียนรู้ศิลปะปฏิบัติประกอบการบรรยาย สนับสนุนส่งเสริมความรู้ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ ช่วยให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จ

ในการเรียนรู้สูงกว่าการใช้วิธีการบรรยายเพียงอย่างเดียว

Danser (1996) ได้ทำวิจัยเรื่อง “An Art History Curriculum Designed to Make Ninth Grade Art Student aware of the Role of Art in Human History” งานวิจัยชิ้นนี้มุ่งทดสอบเกี่ยวกับความรู้ทางประวัติศาสตร์ และการประเมินผลงานศิลปะอย่างมีความเข้าใจ และมีศิลปะของเด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยผู้วิจัยพัฒนาเนื้อหาหลักสูตรประวัติศาสตร์ศิลป์ 9 ตอน จากช่วงก่อนประวัติศาสตร์ถึงคริสต์ศตวรรษที่ 20 หลักสูตรจะนำเสนอให้นักเรียนเป็นรายสัปดาห์ ในรูปแบบของการเรียนรู้รูปของประวัติศาสตร์ศิลป์ ซึ่งบรรจุประวัติศาสตร์ย่อ ๆ ในแต่ละยุค โบราณ และเอกสารที่ทำนายโครงการศิลปะของแต่ละยุค ผลการทดลองพบว่า จากการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นแสดงให้เห็นว่า การเรียนการสอนในระบบ เช่นนี้ ให้ผลด้านนอก ผลสอบของนักเรียนพบว่า นักเรียนมีการพัฒนาความเข้าใจ และความมีศิลปะสูงขึ้น รวมทั้งผลจากการพิจารณา แฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio) จากแบบเรียนสำเร็จรูปส่งถึงการเรียนรู้ที่เหมาะสมมีคุณภาพ

Norman (1999) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษา และพัฒนารูปแบบของสื่อการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ศิลป์ในระดับประถมปลาย” มีวัตถุประสงค์เพื่อผลิต และทดลองใช้สไลด์พร้อมเทปคำบรรยาย เพื่อสร้างความเข้าใจในวิชา ประวัติศาสตร์แก่นักเรียนในด้านความเป็นมาของประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ แผ่นภาพที่มีคำอธิบายเนื้อหาวิชา และวัตถุประสงค์ของการศึกษา และสไลด์พร้อมเทปคำบรรยาย กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ศึกษาประกอบด้วย โรงเรียน 17 แห่ง ซึ่งสำรวจมาจากสถานที่ตั้งของโรงเรียน และสถานะทางเศรษฐกิจที่บ้านของนักเรียน โดยทำการทดลองเป็น 3 ระยะ ระยะแรกทำการทดลอง 2 โรงเรียน ระยะที่สองทำการทดลอง 5 โรงเรียน และระยะสุดท้าย ทำการทดลอง 10 โรงเรียน ผลการทดลองได้พบว่า นักเรียนได้รับความรู้ความเข้าใจในระดับที่น่าพอใจ และสื่อการเรียนที่เป็นสไลด์พร้อมเทปบรรยายได้รับความสนใจ และประสบความสำเร็จในการใช้มากกว่าการใช้สื่อที่เป็นแผ่นภาพ

Markus, Janet (2002) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษากระบวนการประเมินผลงานศิลปะภาคปฏิบัติของนักเรียน และอิทธิพลของการประเมินผลงาน” (Student Assessment and Evaluation in studio Art) โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อการศึกษากระบวนการประเมินผลงานศิลปะภาคปฏิบัติของนักเรียน และอิทธิพลของการประเมินผลงานที่ตามมาของนักเรียนตามหลักสูตร 3 แนวทาง ซึ่งประกอบไปด้วย 1) รูปแบบรวม 2) แบบจำแนก 3) แบบสากล ซึ่งผู้วิจัยนำรูปแบบสหกรณีศึกษาเส้นทางที่ครูพัฒนามโนทัศน์ของตนเองเกี่ยวกับศิลปะศึกษาและการปฏิบัติการ

ประเมินผล และเส้นทางที่นักเรียนตีความและใช้การประเมินผล รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล โดยผู้ที่มีส่วนร่วมในการวิจัยประกอบด้วยครูศิลปะ 1 คน นักเรียนศิลปะชั้นมัธยมปลาย 3 คน ใช้เวลานานกว่า 6 สัปดาห์ จำนวน 10 ครั้ง รวบรวมข้อมูลกระบวนการประเมินผลของครูและการตอบสนองของนักเรียนต่อการประเมินผลโดยการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนร่วมรายบุคคล สังเกตและอภิปรายอย่างไม่เป็นทางการ และรวบรวมเอกสารหลักฐานต่างๆ ผลการวิจัยพบว่า ครูใช้ประสบการณ์ส่วนตนที่ได้จากการอบรมมาพัฒนาการประเมินผล ครูปรับจุดประสงค์การศึกษาตามความชอบส่วนตัว ส่วนนักเรียนได้บูรณาการการประเมินผลของครูกับงานที่ตามมาด้วยเงื่อนไขต่อไปนี้ 1) เมื่อคุณค่าการประเมินผลสอดคล้องกับเป้าหมาย ความคาดหวังและความต้องการที่จำเป็นของนักเรียน 2) เมื่อนักเรียนสามารถคงความเชื่อเดิมเกี่ยวกับธรรมชาติของกระบวนการทำงานศิลปะ 3) เมื่อนักเรียนคงความพอใจส่วนตนในระดับสูงเกี่ยวกับงานศิลปะของตนเอง

Victoria Pavlou (2006) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การรับรู้และแรงจูงใจทางศิลปะของเด็กที่เข้าสู่วัยรุ่นผ่านการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ” (Pre-adolescents' Perceptions of Competence, Motivation and Engagement in Art Activities) โดยการวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพแบบวัดการรับรู้ของความสามารถและแรงจูงใจทางศิลปะของเด็กที่เข้าสู่วัยรุ่นผ่านการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยเลือก คือกลุ่มเด็กนักเรียนที่เข้าสู่วัยรุ่นอายุ 11-12 ปี เป็นนักเรียนในโรงเรียนของเมือง Nicosia ซึ่งเป็นเมืองหลวงประเทศ Cyprus โดยผ่านสัมภาษณ์เป็นรายกลุ่มและรายบุคคล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความรู้สึกของนักเรียนด้านกิจกรรมศิลปะ แบบวัดการรับรู้ทางศิลปะ แบบวัดการทำงานศิลปะ ผลการวิจัยพบว่าการรับรู้ของความสามารถทางศิลปะของนักเรียนในวัยนี้เป็นการรับรู้ผ่านธรรมชาติรอบตัว ปฏิกริยาทางสังคม ความสนใจของนักเรียนจากสื่อต่างๆ ซึ่งสิ่งต่างเหล่านี้มีผลครอบคลุมในการทำงานศิลปะของนักเรียนในวัยนี้

legesmund, Richard Evans (2543) ได้ทำการวิจัยเรื่อง Reasoned perception:

Arteducation at the end of art ได้เสนอไว้ว่า ตามทฤษฎีของโพสโตโมเดิร์นในเบื้องต้นของศิลปะนั้นศิลปะจะเป็นสิ่งนำพาสู่ความชื่นชมทางสุนทรียะทางด้านรูปทรงของความคิดที่เกิดขึ้นมา การแสดงการเรียนรู้ในครั้งนี้เป็นรูปแบบหนึ่งของความคิดของทัศนศิลป์ ความคิดลักษณะนี้ไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องภาษา หรือต้นเหตุของการเรียนรู้ เหตุผลของการรับรู้แบบนี้ก่อให้เกิดการเปรียบเทียบและการตัดสินระหว่างเรื่องของลักษณะความสัมพันธ์ หลักสูตรการเรียนรู้จะเป็นสิ่งที่ครูใช้ในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของเด็กนักเรียน ภายใต้เหตุผลที่ว่า การรับรู้เป็นรากฐานสำคัญในการ

ทำงานศิลปะทางด้านทัศนศิลป์ สิ่งที่สามารถค้นพบได้ในสิ่งแรกนั้นคือ ประสบการณ์ในเรื่องของ ความรู้ความเข้าใจโลกที่ไม่ต้องใช้ภาษาในการสื่อสาร การสัมผัสในความประทับใจเป็นสิ่งที่ สนับสนุนให้เกิดจินตนาการ โดยความรู้สึที่ก่อเกิดขึ้นนั้นจะเกิดได้มาจากความประทับใจ ที่ก่อตัว ขึ้นด้วยการรับรู้ภายในจิตใจของเรานั่นเอง การพัฒนาต้นเหตุของการรับรู้ได้กลายเป็นเป้าหมาย สำคัญในเรื่องของศิลปศึกษา การแสดงความคิดเห็นในเรื่องนี้ได้มีการโต้เถียงขัดแย้งกันในเรื่อง ของการกำหนดเป้าหมายที่สามารถวัดได้อย่างชัดเจน ได้มีครูทั้งหมด 3 คนด้วยกันที่ทำการสำรวจ ภายใต้วงเวลา 16 สัปดาห์ด้วยกัน ตลอดด้วยเรื่องเกี่ยวกับทฤษฎีศิลปวิจารณ์ เป็นขั้นตอนใน การกำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนศิลปศึกษา ความเป็นครูจะเป็นผู้ชี้แนะนักเรียน กระทั่งเป็นผู้ช่วยในการค้นหาคำตอบ ครูจะต้องนำกฎ 5 ข้อนำมาใช้อย่างชัดเจน คือ หนึ่งชี้แนะ (ผู้นำ) และอีก 4 ข้อที่เกี่ยวกับการวิจารณ์ให้กับผู้เรียน และผู้เรียนแสดงออกมาให้เห็นว่าได้มีการ ใช้การหาเหตุผลของการรับรู้ออกมาในการทำกิจกรรม

Griffith, Jenny Ann. (2546) ได้ทำการวิจัยเรื่อง The influence of a curriculum shift towards postmodern art instruction on student empathy การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ ศึกษานักเรียนมัธยมศึกษาที่ศึกษาวิชาการวาดเส้น และระบายสีเบื้องต้นจำนวน 2 ห้อง กลุ่ม ทดลองจะได้รับบทเรียนเกี่ยวกับศิลปะการแสดงอารมณ์ความรู้สึกร่วม (emphatic art) ซึ่งเป็นการ ปฏิรูปการเรียนการสอนโดยใช้แนวคิดแบบโพสต์โมเดิร์น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มระดับแสดงอา รมณ์ความรู้สึกของนักเรียน ทั้งนี้จะมีการวัดผลโดยใช้เครื่องมือในการทดสอบรวมทั้งการวาดภาพที่ แสดงอารมณ์ทั้งก่อนการทดสอบและหลังการทดสอบ การควบคุมกลุ่มผู้เรียนจะได้รับบทเรียน ดั้งเดิมที่เน้นไปที่ศิลปินอดีต

นักเรียนกลุ่มควบคุม 27 คน และกลุ่มทดลอง 23 คน ทำการตอบแบบสอบถามที่ใช้วัดผล ทั้งระดับพุทธิพิสัย และจิตพิสัยของการแสดงอารมณ์ ทั้งนี้ได้จัดทำกรณีศึกษาของกลุ่มทดลอง จำนวน 4 คน โดยมีรายละเอียดของแต่ละกรณีศึกษาและการวิเคราะห์ภาพวาดจัดทำโดยผู้ตัดสิน อิศระ

ไม่พบสหสัมพันธ์ระหว่างการทดสอบและระดับของการแสดงอารมณ์ภายหลังการทดสอบ ถึงแม้ว่าในการวิเคราะห์จะพบว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นในระดับมาก ภาพวาดแสดง อารมณ์ของกรณีศึกษา 3 กรณี จาก 4 กรณีแสดงให้เห็นว่าระดับการแสดงอารมณ์เพิ่มขึ้นหลังจาก การทดสอบ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างนั้นเล็กเกินไปสำหรับการวิเคราะห์ทางสถิติ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อ
การจัดการเรียนการสอนศิลปะตามลัทธิโพสทิมเพรสชันนิสม์สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา
ตอนปลาย โดยมีขั้นตอนของการวิจัยตามลำดับดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น
2. ประชากร
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

1. ทำการศึกษารวบรวมข้อมูล และทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จากเอกสาร สิ่งตีพิมพ์
วารสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งในประเทศ และต่างประเทศที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรม
การเรียนการสอนโรงเรียนมัธยม ศึกษาเทคนิคการสร้างสรรคงานศิลปะตามลัทธิโพสทิมเพรสชัน
นิสม์โดยเน้นช่วง อายุระหว่าง 17-18 ปี

2. ศึกษาการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้กระบวนการเทคนิคการสร้างสรรคงาน
ศิลปะตามลัทธิโพสทิมเพรสชันนิสม์ องค์ประกอบของการสอนศิลปะ (อาภรณ์ ใจเพียง, 2540)
แนวคิดการสอนแบบของบลูม (1990) โดยเน้นพัฒนาการทั้ง 3 ด้าน คือ 1.) ด้านพุทธิพิสัย
2.) ด้านทักษะพิสัย 3.) ด้านจิตพิสัย มาใช้เป็นกรอบในการวิจัย ได้แก่ 1) การใช้สี 2) การสอน
องค์ประกอบการสอน 5 ด้าน 3) องค์ความรู้ 3 ด้าน นำมาสร้างเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ สรุปเป็น
5 ขั้นตอน คือ

- 2.1 ขั้นตั้งจุดประสงค์การเรียนรู้
- 2.2 ขั้นกำหนดเนื้อหา
- 2.3 ขั้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- 2.4 ขั้นการใช้สื่อการสอน
- 2.5 ขั้นการวัดผลประเมินผล

ประชากร

ประชากร คือ นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5 โรงเรียน บดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ๒ จำนวน 35 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการศึกษาการทดลองนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5 โรงเรียน บดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) 2 ที่เป็นนักเรียนที่เลือกกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของชุมนุมศิลปะทางด้านศิลปะ และเรียนอยู่ในชุมนุมศิลปะ จำนวน 20 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แผนการจัดการเรียนการสอนกิจกรรมสร้างสรรค์ภาพตามเทคนิคลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ ประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนการสอน 3 เรื่อง คือ

- 1.1 จุดสีสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์
- 1.2 รอยแปรงสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์
- 1.3 การลดทอนรายละเอียดสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์

2. แบบประเมินด้านพุทธิพิสัยใช้ประเมินความรู้ก่อนและหลังเรียนวิชาศิลปะ

3. แบบประเมินด้านจิตพิสัยใช้ประเมินเจตคติและทักษะผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมสร้างสรรค์ภาพโดยใช้เทคนิคตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์

4. แบบประเมินด้านทักษะพิสัยใช้ประเมินผลงานผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมสร้างสรรค์ภาพโดยใช้เทคนิคตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์

การประเมินความรู้ทางด้านพุทธิพิสัย และผลงานที่ได้จากแบบประเมินด้านทักษะพิสัยมีเกณฑ์การให้คะแนนในการวัดผลประเมินผลงานของนักเรียน จากผู้เชี่ยวชาญทางด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กมัธยมศึกษาจำนวน 2 ท่าน และผู้วิจัย

ผู้วิจัยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

- 4.1 ผู้เชี่ยวชาญเป็นอาจารย์สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
- 4.2 ผู้เชี่ยวชาญมีประสบการณ์ในการสอนวิชาศิลปะ 5 ปีขึ้นไป

5. แบบสอบถามความคิดเห็นในการจัดรูปแบบการเรียนการสอนกิจกรรมสร้างสรรค์ภาพโดยใช้เทคนิคตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ จำนวน 1 ชุด คือ แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เรียน

โดยเครื่องมือทั้งหมดได้ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ จำนวน 4 ท่าน (รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิจะปรากฏอยู่ในภาคผนวก ข) ก่อนที่จะนำไปทดลองใช้ในการสอน และการประเมินผล ในการวิจัยในครั้งนี้ มีเกณฑ์ในการพิจารณาคุณสมบัติผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังต่อไปนี้

1.นักวิชาการด้านศิลปศึกษา โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณา คือ เป็นอาจารย์ระดับอุดมศึกษาที่มีประสบการณ์สอนในสาขาวิชาศิลปศึกษา สาขาจิตรกรรม และประวัติศาสตร์ศิลป์ตะวันตก จำนวน 2 ท่าน

2.นักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กมัธยมศึกษา โดยมีเกณฑ์พิจารณา คือ เป็นครูผู้สอนอยู่ในระดับมัธยมศึกษา จำนวน 1 ท่าน

3.นักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษา โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณา คือ เป็นอาจารย์ในระดับอุดมศึกษาที่มีประสบการณ์ด้านสาขาวิชาหลักสูตร และการสอน จำนวน 1 ท่าน

เมื่อผู้วิจัยดำเนินการปรับปรุง แก้ไขแล้วนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียง คือ นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5 จำนวน 20 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ ดังนี้

1.แผนการจัดการเรียนรู้กิจกรรมสร้างสรรค์ภาพโดยใช้เทคนิคตามลัทธิ โฟส-อิมเพรสชันนิสม์ จำนวน 3 เรื่อง คือ

- 1) จุดสีสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์
- 2) รอยแปรงสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์
- 3) การลดทอนรายละเอียดสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์

องค์ประกอบการสอนของแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์
2. เนื้อหา และกิจกรรมการเรียนการสอน
3. วิธีการสอน
4. สื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอน
5. การวัดและประเมินผล

ส่วนของการกำหนดเนื้อหาในการจัดกิจกรรมนั้น ผู้วิจัยได้พิจารณาปัจจัยด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1.จากการสำรวจพื้นฐานความรู้ทางศิลปะเดิมในเรื่อง ทิวทัศน์ และหลักการจัดองค์ประกอบศิลป์ของผู้เรียนจากประวัติการศึกษาเดิมของผู้เรียนก่อนเข้ารับการศึกษา มีพื้นฐาน

ทางศิลปะที่ดีเนื่องจากผู้เรียนมีความสามารถทางด้านศิลปะ และอยู่ในชุมชนศิลปะดังนั้นผู้เรียนจึงมีความรู้ทางด้านศิลปะพอสมควร และในการเรียนแต่ละกิจกรรมจะมีการยกตัวอย่างในเรื่องทัศนธาตุ และหลักการจัดองค์ประกอบศิลป์ซึ่งเป็นข้อมูลในการนำมาสร้างสรรค์งานตามยุคลัทธิโพสท์ - อิมเพรสชันนิสม์ ในเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับยุคศิลปะลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ซึ่งผู้เรียนมีความรู้และประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องปรับความรู้พื้นฐานในแต่ละเรื่องทำให้ต้องใช้เวลาในการปรับพื้นฐานกระบวนการสร้างงานในยุคศิลปะลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์

2. กลุ่มนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย แต่ผู้เรียนเรียนแผนการเรียนที่แตกต่างกัน ลักษณะพฤติกรรมอาจแตกต่างกัน จึงจำแนกนักเรียนที่มีความสามารถ และมีพื้นฐานทางด้านศิลปะช่วงวัยใกล้เคียงกันในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5 โดยเลือกเรียนในเวลาว่าง หรือหลังเลิกเรียนจากวิชา หรือกิจกรรมอื่น ๆ

3. การจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ภาพตามเทคนิคยุคศิลปะลัทธิโพสท์ - อิมเพรสชันนิสม์เป็นเทคนิคที่ใหม่สำหรับผู้เรียนดังนั้น ผู้เรียนจึงจำเป็นต้องใช้เวลาและปรับความรู้เพื่อสร้างความเข้าใจ และนำเทคนิคต่าง ๆ มาปฏิบัติสร้างผลงานได้อย่างสร้างสรรค์ และครูผู้สอนควรสอดแทรกเนื้อหาความรู้ในเรื่องประวัติศาสตร์ การวิจารณ์ศิลปะ ทักษะปฏิบัติ และผ่านสู่กระบวนการถ่ายทอดออกมาเป็นผลงานที่สร้างสรรค์ ระยะเวลาที่ให้เด็ก ๆ ได้อภิปรายแสดงความคิดเห็นในการสร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้เรียนและผู้สอน เนื่องจากผู้เรียนอาจมีการนำเสนอความคิดเห็นต่าง ๆ ดังนั้นการเรียนการสอนในแผนที่ผู้สอนได้จัดทำไว้อาจจะขยายเวลาได้ตามความเหมาะสม

ตารางที่ 4 แผนการจัดกิจกรรม

เรื่อง	สาระสำคัญ
1. จุดสีสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์	1. ความรู้เบื้องต้นในกระบวนการการสร้างภาพจุดสีโดยเน้นเรื่องรูปทรง เทคนิค วิธีการ และเนื้อหาตามศิลปะลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ 2. ความเข้าใจและสามารถปฏิบัติในการนำจุดสีมาสร้างเป็นภาพทิวทัศน์
2. รอยแปรงสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์	1. ความรู้เบื้องต้นในกระบวนการการสร้างภาพรอยแปรงโดยเน้นเรื่องรูปทรง เทคนิค วิธีการ และเนื้อหาตามศิลปะลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์

ตารางที่ 4 (ต่อ) แผนการจัดกิจกรรม

เรื่อง	สาระสำคัญ
	2. ความเข้าใจและสามารถปฏิบัติในการนำรอย ผีแปรงมาปาดป้าย ตั้ม ชิดเป็นริ้วรอย สีมาสร่างเป็นภาพทิวทัศน์
3. การลดทอนรายละเอียดสร้างสรรค์ ภาพทิวทัศน์	1. ความรู้เบื้องต้นในกระบวนการการสร้างภาพ ลดทอนรายละเอียดของภาพโดยเน้นเรื่อง โครงสร้างรูปทรง เทคนิค วิธีการ และเนื้อหา ตามศิลปะลัทธิโฟสท์อิมเพรสชันนิสม์ 2. ความเข้าใจและสามารถปฏิบัติในการนำ เทคนิคการลดทอนรายละเอียดมาสร่างเป็น ภาพทิวทัศน์

ผู้วิจัยนำแผนการสอนที่ได้มาทดลองใช้ในการจัดกิจกรรม กลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะ
ใกล้เคียง คือ นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5 โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) 2
เพื่อวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือต่าง ๆ

2. แบบประเมินด้านพุทธิพิสัยใช้ประเมินความรู้ก่อน และหลังเรียนศิลปะ

ผู้วิจัยสร้าง (Research made test) เป็นแบบทดสอบแบบอัตนัย เพื่อประเมินความรู้
ก่อนและหลังเรียนศิลปะที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาการจัดกิจกรรมทั้งหมด เพื่อใช้ ทดสอบความรู้ก่อนเรียน
(Pre-test) และหลังเรียน (Post-test) โดยเป็นแบบทดสอบอัตนัยให้เขียนบรรยายภาพผลงาน
ศิลปะตามลัทธิโฟสท์อิมเพรสชันนิสม์ 3 เทคนิค ได้แก่ 1.) เทคนิคจุดสี 2.) เทคนิครอยแปรง 3.)
เทคนิคการลดทอนรายละเอียด และกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกภาพ ได้แก่ 1) เทคนิค 2) หลักการ
ใช้สี 3) ภาพทิวทัศน์ 4)ลัทธิโฟสท์อิมเพรสชันนิสม์ จำนวน 3 ภาพ ผู้เรียนใช้เวลาในการทำ
แบบทดสอบ 15 นาที โดยผู้เรียนจะเขียนบรรยาย 4 ด้าน ได้แก่ 1) การพรรณนา 2) การวิเคราะห์
3) การตีความ และ4) การตัดสินประเมินค่าผลงาน จำนวน 16 ข้อ ในเรื่องรูปทรง เทคนิค วิธีการ
ทัศนธาตุ หลักการจัดองค์ประกอบศิลป์ และเนื้อหาของภาพให้คะแนนตามเกณฑ์ มีขั้นตอนการ
ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพดังนี้

1. นำแบบทดสอบที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหามาใช้ทดสอบกับนักเรียน
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่4 และ5 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

2. เกณฑ์เทียบระดับการให้คะแนน “แบบทดสอบความรู้” ในเทคนิค 1) จุดสี 2) รอยแปรง
3) การลดทอนรายละเอียด ตามยุคศิลปะลัทธิโพส-อิมเพรสชันนิสม์ ซึ่งเป็นแบบประเมินพุทธิพิสัย (Rating Scale) มี 5 ระดับ กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังต่อไปนี้

ถ้าตอบได้ถูกต้องมากที่สุด	ระดับคะแนนมากที่สุด	ให้ 5 คะแนน
ถ้าตอบได้ถูกต้องมาก	ระดับคะแนนมาก	ให้ 4 คะแนน
ถ้าตอบได้ถูกต้องปานกลาง	ระดับคะแนนปานกลาง	ให้ 3 คะแนน
ถ้าตอบได้ถูกต้องน้อย	ระดับคะแนนน้อย	ให้ 2 คะแนน
ถ้าตอบได้ถูกต้องน้อยที่สุด	ระดับคะแนนน้อยที่สุด	ให้ 1 คะแนน

(ศิริชัย กาญจนวาสี, 2544)

ผู้วิจัยดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ และนำแบบประเมินพุทธิพิสัยผู้เรียน จากการปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้เทคนิคการสร้างสรรคงานศิลปะตามลัทธิโพส-อิมเพรสชันนิสม์ไปทดลองใช้ (try out) กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (α -Coefficient) ของคอนบราซ (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.84 แล้วจึงนำแบบประเมินทักษะพิสัยผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้เทคนิคการสร้างสรรคงานศิลปะตามลัทธิโพส-อิมเพรสชันนิสม์ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างประชากร

3. แบบประเมินด้านทักษะพิสัยใช้ประเมินผลงานผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมสร้างสรรค์ภาพโดยใช้เทคนิคตามยุคศิลปะลัทธิโพส-อิมเพรสชันนิสม์ จำนวน 7 ข้อ

1. เกณฑ์เทียบระดับการให้คะแนน “แบบประเมินทักษะพิสัยผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมสร้างสรรค์ภาพโดยใช้เทคนิคตามยุคศิลปะลัทธิโพส-อิมเพรสชันนิสม์” ซึ่งเป็นแบบสอบถามประเมินค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนดังต่อไปนี้

ถ้าตอบได้ถูกต้องมากที่สุด	ระดับคะแนนมากที่สุด	ให้ 5 คะแนน
ถ้าตอบได้ถูกต้องมาก	ระดับคะแนนมาก	ให้ 4 คะแนน
ถ้าตอบได้ถูกต้องปานกลาง	ระดับคะแนนปานกลาง	ให้ 3 คะแนน
ถ้าตอบได้ถูกต้องน้อย	ระดับคะแนนน้อย	ให้ 2 คะแนน
ถ้าตอบได้ถูกต้องน้อยที่สุด	ระดับคะแนนน้อยที่สุด	ให้ 1 คะแนน

การแปลความหมายค่าเฉลี่ยน้ำหนักคะแนนแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00	ให้อยู่ในระดับ	มากที่สุด / เห็นด้วยมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50	ให้อยู่ในระดับ	มาก / เห็นด้วยมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50	ให้อยู่ในระดับ	ปานกลาง / เห็นด้วยปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50	ให้อยู่ในระดับ	น้อย / เห็นด้วยน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50	ให้อยู่ในระดับ	น้อยที่สุด / เห็นด้วยน้อยที่สุด

(ศิริชัย กาญจนวาสี, 2544)

2. ผู้วิจัยดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ และนำแบบประเมินทักษะพิสัยผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้เทคนิคการสร้างสรรค์งานศิลปะตามลัทธิโพส-อิมเพรสชันนิสม์ไปทดลองใช้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา

(α -Coefficient) ของคอนบราซ (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.82 แล้วจึงนำแบบประเมินทักษะพิสัยผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้เทคนิคการสร้างสรรค์งานศิลปะตามลัทธิโพส-อิมเพรสชันนิสม์ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างประชากร

4.แบบประเมินด้านจิตพิสัยใช้ประเมินความรู้ เจตคติและทักษะของผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมสร้างสรรค์ภาพโดยใช้เทคนิคตามศิลปะลัทธิโพสอิมเพรสชันนิสม์ จำนวน 10 ข้อ

1. เกณฑ์เทียบระดับการให้คะแนน “แบบประเมินจิตพิสัยและทักษะผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมสร้างสรรค์ภาพโดยใช้เทคนิคตามยุคศิลปะลัทธิโพส-อิมเพรสชันนิสม์” ซึ่งเป็นแบบสอบถามประเมินค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนดังต่อไปนี้

ถ้านักเรียนเลือกตอบ ระดับคะแนนมากที่สุด	ให้ 5 คะแนน
ถ้านักเรียนเลือกตอบ ระดับคะแนนมาก	ให้ 4 คะแนน
ถ้านักเรียนเลือกตอบ ระดับคะแนนปานกลาง	ให้ 3 คะแนน
ถ้านักเรียนเลือกตอบ ระดับคะแนนน้อย	ให้ 2 คะแนน
ถ้านักเรียนเลือกตอบ ระดับคะแนนน้อยที่สุด	ให้ 1 คะแนน

การแปลความหมายค่าเฉลี่ยน้ำหนักคะแนนแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00	ให้อยู่ในระดับ	มากที่สุด / เห็นด้วยมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50	ให้อยู่ในระดับ	มาก / เห็นด้วยมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50	ให้อยู่ในระดับ	ปานกลาง / เห็นด้วยปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50	ให้อยู่ในระดับ	น้อย / เห็นด้วยน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50	ให้อยู่ในระดับ	น้อยที่สุด / น้อยที่สุด

(ศิริชัย กาญจนวาสี, 2544)

2. ผู้วิจัยดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ และนำแบบประเมินจิตพิสัยและทักษะผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้เทคนิคการสร้างสรรคงานศิลปะตามลัทธิโพส-อิมเพรสชันนิสม์ไปทดลองใช้กับกับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่4 และ5 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (α -Coefficient) ของคอนบราซ (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.80 แล้วจึงนำแบบประเมินทักษะพิสัยผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้เทคนิคการสร้างสรรคงานศิลปะตามลัทธิโพส-อิมเพรสชันนิสม์ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างประชากร

5. แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เรียนในการจัดรูปแบบการเรียนการสอนกิจกรรมสร้างสรรค์ภาพโดยใช้เทคนิคตามลัทธิโพสอิมเพรสชันนิสม์ จำนวน 1 ชุด คือแบบประเมินตนเองของผู้เรียน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยใช้แบบแผนการทดลองที่เรียกว่า Single Group (Pretest – Posttest Design)

ตารางที่ 5 แบบแผนการทดลอง

กลุ่มตัวอย่าง	การทดสอบก่อนการทดลอง	ดำเนินการทดลอง	การทดสอบก่อนการทดลอง
E	O1	X	O2

สัญลักษณ์ที่ใช้

E	=	กลุ่มทดลอง
O1	=	ผลลัพธ์ (หรือคะแนนที่ได้) ก่อนทดลอง
O2	=	ผลลัพธ์ (หรือคะแนนที่ได้) หลังทดลอง
X	=	การจัดกิจกรรมโดยใช้เทคนิคการสร้างสรรค้งานศิลปะตามลัทธิ

โพสท์อิมเพรสชันนิสม์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผลที่ได้จากการทดลองสอนนักศึกษา ก่อนและหลังการเรียน นำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีทางสถิติ โดยใช้โปรแกรม SPSS for window version 13.0

1. วิเคราะห์แบบประเมินทางด้านพุทธิพิสัยใช้ประเมินความรู้ก่อนและหลังเรียน วิชาศิลปะ นำแบบประเมินพุทธิพิสัยก่อนและหลังเรียน มาหาค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้สถิติการทดสอบผลต่างระหว่างค่าเฉลี่ยประชากรแบบจับคู่ (Paired Sample t-test) ในแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ในส่วนของข้อสอบปรนัย และข้อสอบอัตนัย และทดสอบความแตกต่างก่อนและหลังเรียน โดยใช้ค่า (t-test)
2. วิเคราะห์แบบประเมินทางด้านทักษะพิสัยผลงานผู้เรียนเกี่ยวกับการเรียนการสอนการสร้างสรรค้งานศิลปะตามลัทธิโพสท์-อิมเพรสชันนิสม์ที่มีผลต่อหลักการการใช้สีของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยบรรยายเกี่ยวกับค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน กลุ่มตัวอย่างจากแบบสอบถาม
3. วิเคราะห์แบบประเมินทางด้านจิตพิสัยใช้ประเมินทัศนคติของผู้เรียนเกี่ยวกับการเรียนการสอนศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยทดสอบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง ในแบบสอบถาม
4. วิเคราะห์แบบสอบถามความคิดเห็นในรูปแบบการจัดการเรียนการสอนการสร้างสรรค้งานเทคนิคตามลัทธิโพส - อิมเพรสชันนิสม์ ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เรียน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้มีการจัดกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ (Reliability) จากสูตร สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟ่า (α -Coefficient)

ความเชื่อถือได้หรือความเที่ยงเมื่อใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (α coefficient) ของ Cronbach ซึ่งเป็นการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อถือได้ของแบบทดสอบความรู้ สูตรการคำนวณดังนี้

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left[\frac{1 - \sum S_i^2}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ α = ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อถือ

n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

S_i^2 = ความแปรปรวนแต่ละข้อ

S_t^2 = ความแปรปรวนทั้งฉบับ

(ศิริชัย กาญจนวาสี, 2544)

2. การหาค่าเฉลี่ย (mean) จากสูตร

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{n}$$

เมื่อ \bar{X} = ค่าเฉลี่ยของกลุ่มประชากร

$\sum X$ = ผลรวมข้อคะแนนทั้งหมด

n = จำนวนประชากร

(ศิริชัย กาญจนวาสี, 2544)

3. การหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากสูตร

$$S.D. = \sqrt{\frac{n \sum X^2 - (\sum X)^2}{n(n-1)}}$$

เมื่อ S.D. = ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$\sum X$ = ผลรวมข้อคะแนนทั้งหมด

$(\sum X^2)$ = ผลรวมข้อคะแนนทั้งหมดยกกำลังสอง

n = จำนวนประชากร

(ศิริชัย กาญจนวาสี, 2544)

4. การทดสอบค่าที (t-test) จากสูตร

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{n \sum D^2 - (\sum D)^2}{n-1}}}$$

เมื่อ $\sum D$ = ผลรวมจากความแตกต่างระหว่างคะแนนจากแบบ
ประเมินก่อนและหลังเรียน

n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

(ศิริชัย กาญจนวาสี, 2544)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาการจัดการเรียนการสอนศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีรายละเอียดออกเป็น 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบพุทธิพิสัยก่อนและหลังเรียน วิชาศิลปะ โดยใช้เทคนิคการสร้างสรรคงานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินจิตพิสัยผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้เทคนิคการสร้างสรรคงานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินทักษะพิสัยผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้เทคนิคการสร้างสรรคงานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามความคิดเห็นความคิดเห็นของผู้เรียนในรูปแบบการจัดการเรียนการสอนการสร้างสรรคงานเทคนิคตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์

ผลการเปรียบเทียบ

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินพุทธิพิสัยก่อนและหลังเรียน วิชา ศิลปะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินพุทธิพิสัยก่อนและหลังเรียน เรื่อง จุดสี สร้างสรรคภาพทิวทัศน์ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบคะแนนพุทธิพิสัยทางการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีใน วิชาศิลปะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้เทคนิคการสร้างสรรคงานศิลปะตาม ลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์เรื่อง จุดสีสร้างสรรคภาพทิวทัศน์

	กลุ่มตัวอย่าง(N)	ค่ามัชฌิมเลขคณิต \bar{X}	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
ก่อนสอบ	20	11.08	2.11
หลังสอบ	20	16.70	2.27

จากตาราง 6 พบว่า คะแนนพุทธิพิสัยทางการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีในวิชาศิลปะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หลังได้รับการจัดกิจกรรมโดยใช้โดยใช้เทคนิคการสร้างสรรค์งานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ เรื่อง จุดสี่สร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์ สูงกว่าคะแนนก่อนเข้ารับการจัดกิจกรรม

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินพุทธิพิสัยก่อนและหลังเรียน เรื่อง รอยแปรงสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ตารางที่ 7 ผลการเปรียบเทียบคะแนนพุทธิพิสัยทางการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีในวิชาศิลปะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้เทคนิคการสร้างสรรค์งานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์เรื่อง รอยแปรงสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์

	กลุ่มตัวอย่าง(N)	ค่ามัธยเลขคณิต \bar{X}	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
ก่อนสอบ	20	11.32	2,11
หลังสอบ	20	16.82	2.32

จากตาราง 7 พบว่า คะแนนคะแนนพุทธิพิสัยทางการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีในวิชาศิลปะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หลังได้รับการจัดกิจกรรมโดยใช้โดยใช้เทคนิคการสร้างสรรค์งานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ เรื่อง รอยแปรงสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์ สูงกว่าคะแนนก่อนเข้ารับการจัดกิจกรรม

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินพุทธิพิสัยก่อนและหลังเรียน เรื่อง การลดทอนรายละเอียดสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ตารางที่ 8 ผลการเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีในวิชาศิลปะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้เทคนิคการสร้างสรรค์งานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์เรื่อง การลดทอนรายละเอียดสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์

	กลุ่มตัวอย่าง(N)	ค่ามัชฌิมเลขคณิต \bar{x}	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
ก่อนสอบ	20	12.50	2.32
หลังสอบ	20	18.12	2.15

จากตาราง 8 พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีในวิชาศิลปะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หลังได้รับการจัดกิจกรรมโดยใช้โดยใช้เทคนิคการสร้างสรรคงานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ เรื่อง การลดทอนรายละเอียดสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์สูงกว่าคะแนนก่อนเข้ารับการจัดกิจกรรม

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบจิตพิสัยผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้เทคนิคการสร้างสรรคงานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์

ตารางที่ 9 ผลการเปรียบเทียบคะแนนจิตพิสัยทางการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีในวิชาศิลปะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้เทคนิคการสร้างสรรคงานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์

	กลุ่มตัวอย่าง(N)	ค่ามัชฌิมเลขคณิต \bar{x}	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
ก่อนสอบ	20	28.40	4.11
หลังสอบ	20	42.42	4.03

จากตาราง 9 พบว่า คะแนนคะแนนจิตพิสัยทางการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีในวิชาศิลปะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้เทคนิคการสร้างสรรคงานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ทางการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีในวิชาศิลปะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หลังได้รับการจัดกิจกรรมโดยใช้โดยใช้เทคนิคการสร้างสรรคงานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์สูงกว่าคะแนนก่อนเข้ารับการจัดกิจกรรม

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินทักษะพิสัยผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้เทคนิคการสร้างสรรคงานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์

ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลงานผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้เทคนิคการสร้างสรรคงานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์เรื่อง “จุดสีสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์”

รายการ	\bar{X}	S.D.
1. ความถูกต้องในการใช้เทคนิค วิธีการ สื่อ อุปกรณ์ในการสร้างงานได้อย่างชัดเจนถูกต้อง	4.21	0.74
2. หลักการใช้สีตามศิลปะลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์	4.25	0.75
3. การสร้างผลงานโดยมีเนื้อหาเรื่องราว อารมณ์ ในการแสดงออกเฉพาะตน	3.97	0.68
4. มีความชำนาญในเทคนิคการสร้างผลงานให้สมบูรณ์	3.86	0.91
5. การจัดองค์ประกอบศิลป์	4.23	0.67
6. การสร้างงานได้ตรงตามหัวข้อในการสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์	4.06	0.51
7. การเตรียมความพร้อมในการจัดเตรียมอุปกรณ์ในการสร้างสรรคงานศิลปะ	4.15	0.60
รวม	28.73	4.86

จากตารางที่ 10 พบว่า

1. ด้านความถูกต้องในการใช้เทคนิค วิธีการ สื่อ อุปกรณ์ในการสร้างงานได้อย่างชัดเจนถูกต้อง มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.21 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.74
2. ด้านหลักการใช้สีตามศิลปะลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.25 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.75
3. ด้านการสร้างผลงานโดยมีเนื้อหาเรื่องราว อารมณ์ ในการแสดงออกเฉพาะตน มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 3.97 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.68
4. ด้านมีความชำนาญในเทคนิคการสร้างผลงานให้สมบูรณ์ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 3.86 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.91

5. ด้านการจัดองค์ประกอบศิลป์ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.23 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.67

6. ด้านการสร้างงานได้ตรงตามหัวข้อในการสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.06 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.51

7. ด้านการเตรียมความพร้อมในการจัดเตรียมอุปกรณ์ในการสร้างสรรค์งานศิลปะ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.15 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.60

ตารางที่ 11 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลงานผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้เทคนิคการสร้างสรรค์งานศิลปะตามลัทธิโพสทิมเพรสชันนิสม์เรื่อง “รอยแปรงสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์”

รายการ	\bar{X}	S.D.
1. ความถูกต้องในการใช้เทคนิค วิธีการ สื่อ อุปกรณ์ในการสร้างงานได้อย่างชัดเจนถูกต้อง	4.05	0.63
2. หลักการใช้สีตามศิลปะลัทธิโพสทิมเพรสชันนิสม์	4.14	0.69
3. การสร้างผลงานโดยมีเนื้อหาเรื่องราว อารมณ์ ในการแสดงออกเฉพาะตน	3.87	0.71
4. มีความชำนาญในเทคนิคการสร้างผลงานให้สมบูรณ์	4.13	0.66
5. การจัดองค์ประกอบศิลป์	3.99	0.78
6. การสร้างงานได้ตรงตามหัวข้อในการสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์	4.01	0.53
7. การเตรียมความพร้อมในการจัดเตรียมอุปกรณ์ในการสร้างสรรค์งานศิลปะ	3.97	0.61
รวม	28.16	4.61

จากตารางที่ 11 พบว่า

1. ด้านความถูกต้องในการใช้เทคนิค วิธีการ สื่อ อุปกรณ์ในการสร้างงานได้อย่างชัดเจนถูกต้อง มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.05 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.63

2. ด้านหลักการการใช้สีตามศิลปะลัทธิโพสทิมเพรสชันนิสม์มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.14 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.69

3. ด้านการสร้างผลงานโดยมีเนื้อหาเรื่องราว อารมณ์ ในการแสดงออกเฉพาะตน มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 3.87 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.71

4. ด้านมีความชำนาญในเทคนิคการสร้างผลงานให้สมบูรณ์ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.13 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.66
5. ด้านการจัดองค์ประกอบศิลป์ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 3.99 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.78
6. ด้านการสร้างงานได้ตรงตามหัวข้อในการสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.01 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.53
7. ด้านการเตรียมความพร้อมในการจัดเตรียมอุปกรณ์ในการสร้างสรรค์งานศิลปะ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 3.97 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.61 อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 12 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลงานผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้เทคนิคการสร้างสรรค์งานศิลปะตามลัทธิโพสทิมเพรสชั่นนิสม์ เรื่อง “การลดทอนรายละเอียดสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์”

รายการ	\bar{X}	S.D.
1.ความถูกต้องในการใช้เทคนิค วิธีการ สื่อ อุปกรณ์ในการสร้างงานได้อย่างชัดเจนถูกต้อง	4.08	0.54
2. หลักการใช้สีตามศิลปะลัทธิโพสทิมเพรสชั่นนิสม์	4.26	0.57
3.การสร้างผลงานโดยมีเนื้อหาเรื่องราว อารมณ์ ในการแสดงออกเฉพาะตน	4.09	0.63
4.มีความชำนาญในเทคนิคการสร้างผลงานให้สมบูรณ์	3.88	0.59
5.การจัดองค์ประกอบศิลป์	4.16	0.57
6.การสร้างงานได้ตรงตามหัวข้อในการสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์	4.11	0.62
7. การเตรียมความพร้อมในการจัดเตรียมอุปกรณ์ในการสร้างสรรค์งานศิลปะ	4.05	0.55
รวม	28.63	4.07

จากตารางที่ 12 พบว่า

1. ด้านความถูกต้องในการใช้เทคนิค วิธีการ สื่อ อุปกรณ์ในการสร้างงานได้อย่างชัดเจนถูกต้อง มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.08 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.54
2. ด้านหลักการใช้สีตามศิลปะลัทธิโพสทิมเพรสชั่นนิสม์มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.25 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.57
3. ด้านการสร้างผลงานโดยมีเนื้อหาเรื่องราว อารมณ์ ในการแสดงออกเฉพาะตน มี

ค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.09 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.68

4. ด้านมีความชำนาญในเทคนิคการสร้างผลงานให้สมบูรณ์ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 3.88 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.59

5. ด้านการจัดองค์ประกอบศิลป์ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.16 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.57

6. ด้านการสร้างงานได้ตรงตามหัวข้อในการสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.11 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.62

7. ด้านการเตรียมความพร้อมในการจัดเตรียมอุปกรณ์ในการสร้างสรรค์งานศิลปะ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.05 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55

ตารางที่ 13 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลงานผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้เทคนิคการสร้างสรรค์งานศิลปะตามลัทธิโพสทิมเพรสชั่นนิสม์ทั้งสามเรื่อง

รายการ	\bar{X}	S.D.
1.ความถูกต้องในการใช้เทคนิค วิธีการ สื่อ อุปกรณ์ในการสร้างงานได้อย่างชัดเจนถูกต้อง	4.11	0.66
2.หลักการใช้สีตามศิลปะลัทธิโพสทิมเพรสชั่นนิสม์	4.22	0.67
3.การสร้างผลงานโดยมีเนื้อหาเรื่องราว อารมณ์ ในการแสดงออกเฉพาะตน	3.98	0.67
4.มีความชำนาญในเทคนิคการสร้างผลงานให้สมบูรณ์	3.96	0.72
5.การจัดองค์ประกอบศิลป์	4.16	0.67
6.การสร้างงานได้ตรงตามหัวข้อในการสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์	4.06	0.55
7. การเตรียมความพร้อมในการจัดเตรียมอุปกรณ์ในการสร้างสรรค์งานศิลปะ	4.06	0.59
รวม	28.55	4.53

จากตารางที่ 13 พบว่า

1. ด้านความถูกต้องในการใช้เทคนิค วิธีการ สื่อ อุปกรณ์ในการสร้างงานได้อย่างชัดเจนถูกต้อง มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.11 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.66

2. ด้านหลักการใช้สีตามศิลปะลัทธิโพสทิมเพรสชั่นนิสม์มีค่ามัชฌิมเลข

คณิตเท่ากับ 4.22 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.67

3. ด้านการสร้างผลงานโดยมีเนื้อหาเรื่องราว อารมณ์ ในการแสดงออกเฉพาะตน มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 3.98 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.67

4. ด้านมีความชำนาญในเทคนิคการสร้างผลงานให้สมบูรณ์ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 3.96 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.72

5. ด้านการจัดองค์ประกอบศิลป์ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.16 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.67

6. ด้านการสร้างงานได้ตรงตามหัวข้อในการสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.06 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55

7. ด้านการเตรียมความพร้อมในการจัดเตรียมอุปกรณ์ในการสร้างสรรค์งานศิลปะ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.06 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.59

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามความคิดเห็นความคิดเห็นของผู้เรียนในรูปแบบการจัดการเรียนการสอนการสร้างสรรคงานเทคนิคตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์

ตารางที่ 14 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลจากการสำรวจความคิดเห็นของผู้เรียนเกี่ยวกับรูปแบบการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้เทคนิคการสร้างสรรคงานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์

รายการ	\bar{X}	S.D.
1. ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน	4.25	0.52
2. ผู้เรียนมีความตั้งใจในการปฏิบัติงาน	4.31	0.69
3. ผู้เรียนให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงาน	4.35	0.60
4. ผู้เรียนมีความตรงต่อเวลาในการปฏิบัติงาน	4.21	0.59
5. ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการนำเทคนิคสร้างสรรคตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์	3.98	0.68
6. ผู้เรียนมีความชื่นชอบในการสร้างสรรคงานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์	4.29	0.60
7. ผู้เรียนมีความสนใจในการสร้างสรรคงานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์	3.99	0.65

ตารางที่ 14 (ต่อ) ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลจากการสำรวจความคิดเห็นของผู้เรียนเกี่ยวกับรูปแบบการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้เทคนิคการสร้างสรรค์งานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์

รายการ	\bar{X}	S.D.
8. ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์ รูปทรง เทคนิค วิธีการ กระบวนการสร้างงานตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ได้	3.97	0.58
9. ผู้เรียนสามารถนำกระบวนการสร้างสรรค์งานตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์มาสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะของตนเองได้	4.27	0.62
10. ผู้เรียนมีพัฒนาการในการใช้สี และมีทักษะในการวาดภาพจิตรกรรมทิวทัศน์ได้ดีขึ้น	4.33	0.56

จากตารางที่ 14 พบว่า ผู้เรียนประเมินตนเองดังนี้

1. ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานมีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.25 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.52
2. ผู้เรียนมีความตั้งใจในการปฏิบัติงานมีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.31 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.69
3. ผู้เรียนให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานมีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.35 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.60
4. ผู้เรียนมีความตรงต่อเวลาในการปฏิบัติงานมีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.21 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.59
5. ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการนำเทคนิคสร้างสรรค์ตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 3.98 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.68
6. ผู้เรียนมีความชื่นชอบในการสร้างสรรค์งานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.29 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.60
7. ผู้เรียนมีความสนใจในการสร้างสรรค์งานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 3.99 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.65
8. ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์ รูปทรง เทคนิค วิธีการ กระบวนการสร้างงานตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ได้มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 3.97 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.58

9. ผู้เรียนสามารถนำกระบวนการสร้างสรรค์งานตามลัทธิโพสทิมเพรสชั่นนิสม์มาสร้าง
สรรค์เป็นผลงานศิลปะของตนเองได้สมมีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.27 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน
เท่ากับ 0.62

10. ผู้เรียนมีพัฒนาการในการใช้สี และมีทักษะในการวาดภาพจิตรกรรมทิวทัศน์ได้ดีขึ้น
ค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.33 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.56

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5 โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ๒ ที่เรียนในรายวิชา กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนชุมนุมศิลปะ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Population) คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5 โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ๒ ที่เรียนในรายวิชา กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนชุมนุมศิลปะ จำนวน 20 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แผนการจัดการเรียนรู้กิจกรรมสร้างสรรค์ภาพตามเทคนิคลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ ประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 3 เรื่อง คือ
 - 1.1 จุดสีสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์
 - 1.2 รอยแปรงสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์
 - 1.3 การลดทอนรายละเอียดสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์
2. แบบประเมินพฤติพิสัยก่อนและหลังเรียนวิชาศิลปะ
3. แบบประเมินทักษะพิสัยผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมสร้างสรรค์ภาพโดยใช้เทคนิคตามลัทธิโพสท์-อิมเพรสชันนิสม์
4. แบบประเมินจิตพิสัยผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมสร้างสรรค์ภาพโดยใช้เทคนิคตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์
5. แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เรียนเกี่ยวกับรูปแบบการจัดกิจกรรมวาดระบายสีโดยใช้เทคนิคตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์

สรุปผลการวิจัย

การศึกษากิจการจัดการเรียนการสอนศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการเรียนรายวิชาศึกษาศาสตร์พัฒนาผู้เรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5 โรงเรียน บดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ๒ ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 4 ส่วนดังนี้

1. ด้านพุทธิพิสัยทางการเรียน

ด้านความรู้ จากการประเมินความรู้ด้านเนื้อหา ความรู้ด้านความจำ ที่เกี่ยวกับเทคนิคการสร้างผลงานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์และความรู้ที่มาจากการวัดด้วยวิธีการทดลอง แนวทางการปฏิบัติ และประยุกต์ใช้ ซึ่งเป็นการประเมินจากการถามวิธีการปฏิบัติวิธีการดำเนินงาน โดยประเมินจากการจัดการเรียนการสอนทั้ง 3 แผนการสอน ได้แก่ เรื่อง จุดสีสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์ เรื่องรอยแปรงสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์ และเรื่อง ลดทอนรายละเอียดสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์ โดยผลการประเมินก่อนและหลังเรียนวิชาศิลปะคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกิจกรรมวาดภาพระบายสีในวิชาศิลปะของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5 โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ๒ หลังได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้เทคนิคการสร้างผลงานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ ใน 3 เรื่อง คือ “จุดสีสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์” เรื่องรอยแปรงสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์ และเรื่อง ลดทอนรายละเอียดสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์ สูงกว่าคะแนนก่อนเข้ารับการจัดการเรียนการสอน

2. ด้านทักษะพิสัยผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้เทคนิคการสร้างผลงานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์

2.1 เรื่อง “จุดสีสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์”

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินทักษะพิสัยผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้เทคนิคการสร้างผลงานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ในเรื่อง “จุดสีสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์” เมื่อพิจารณาจากความถูกต้องในการใช้เทคนิค วิธีการ สื่อ อุปกรณ์ในการสร้างงานได้อย่างชัดเจน ถูกต้อง มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.21 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.74 หลักการใช้สีตามศิลปะลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.25 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.75 การสร้างผลงานโดยมีเนื้อหาเรื่องราว อารมณ์ ในการแสดงออกเฉพาะตน มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 3.97 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.68 ความชำนาญในเทคนิคการสร้างผลงานให้สมบูรณ์ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 3.86 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.91 การจัดองค์ประกอบศิลป์ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.23 ส่วนเบี่ยงเบน

มาตรฐานเท่ากับ 0.67 การสร้างงานได้ตรงตามหัวข้อในการสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.06 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.51 และการเตรียมความพร้อมในการจัดเตรียมอุปกรณ์ในการสร้างสรรค์งานศิลปะ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.15 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.60

2.2 เรื่อง “รอยแปรงสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์”

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินทักษะพิสัยผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้เทคนิคการสร้างสรรค์งานศิลปะตามลัทธิโพสทิมเพรสชั่นนิสม์ในเรื่อง “รอยแปรงสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์” เมื่อพิจารณาจากความถูกต้องในการใช้เทคนิค วิธีการ สื่อ อุปกรณ์ในการสร้างงานได้อย่างชัดเจน ถูกต้อง มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.05 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.63 หลักการใช้สีตามศิลปะลัทธิโพสทิมเพรสชั่นนิสม์ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.14 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.69 การสร้างผลงานโดยมีเนื้อหาเรื่องราวอารมณ์ในการแสดง ออกเฉพาะตน มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 3.87 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.71 การมีความชำนาญในเทคนิคการสร้างผลงานให้สมบูรณ์ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.13 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.66 การจัดองค์ประกอบศิลป์ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 3.99 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.78 การสร้างงานได้ตรงตามหัวข้อในการสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.01 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.53 และการเตรียมความพร้อมในการจัดเตรียมอุปกรณ์ในการสร้างสรรค์งานศิลปะ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 3.97 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.61

2.3 เรื่อง “การลดทอนรายละเอียดสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์”

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินทักษะพิสัยผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้เทคนิคการสร้างสรรค์งานศิลปะตามลัทธิโพสทิมเพรสชั่นนิสม์ในเรื่อง “การลดทอนรายละเอียดสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์” เมื่อพิจารณาจากความถูกต้องในการใช้เทคนิค วิธีการ สื่อ อุปกรณ์ในการสร้างงานได้อย่างชัดเจนถูกต้อง มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.08 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.54 หลักการใช้สีตามศิลปะลัทธิโพสทิมเพรสชั่นนิสม์ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.25 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.57 การสร้างผลงานโดยมีเนื้อหาเรื่องราวอารมณ์ ในการแสดงออกเฉพาะตน มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.09 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.68 การมีความชำนาญในเทคนิคการสร้างผลงานให้สมบูรณ์ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 3.88 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.59 การจัดองค์ประกอบศิลป์ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.16 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.57 การสร้างงานได้ตรงตามหัวข้อในการสร้างสรรค์ภาพ

ทิวทัศน์มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.11 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.62 และการเตรียมความพร้อมในการจัดเตรียมอุปกรณ์ในการสร้างสรรค์งานศิลปะ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.05 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55

2.4 การประเมินผลงานสามเรื่อง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินทักษะพิสัยผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้เทคนิคการสร้างสรรคงานศิลปะตามลัทธิโพสทิมเพรสชั่นนิสม์ภาพรวมทั้งสามเรื่องเมื่อพิจารณาจากความถูกต้องในการใช้เทคนิค วิธีการ สื่อ อุปกรณ์ในการสร้างงานได้อย่างชัดเจนถูกต้อง มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.11 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.66 หลักการใช้สีตามศิลปะลัทธิโพสทิมเพรสชั่นนิสม์มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.22 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.67 การสร้างผลงานโดยมีเนื้อหาเรื่องราว อารมณ์ ในการแสดงออกเฉพาะตน มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 3.98 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.67 การมีความชำนาญในเทคนิคการสร้างผลงานให้สมบูรณ์ มีค่ามัชฌิมเลขคณิต เท่ากับ 3.96 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.72 การจัดองค์ประกอบศิลป์ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.16 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.67 การสร้างงานได้ตรงตามหัวข้อในการสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.06 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55 และการเตรียมความพร้อมในการจัดเตรียมอุปกรณ์ในการสร้างสรรค์งานศิลปะ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.06 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.59

3. ด้านการเปลี่ยนแปลงจิตพิสัย

ด้านจิตพิสัยผลการประเมิน แบบประเมินทักษะพิสัยผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้เทคนิคการสร้างสรรคงานศิลปะตามลัทธิโพสทิมเพรสชั่นนิสม์ประกอบด้วยช่วยให้ผู้เรียนมีการรับรู้และสามารถสื่อเนื้อหาเรื่องราวในภาพผลงานศิลปะของศิลปินในยุคโพสทิมเพรสชั่นนิสม์ เกี่ยวกับการทำให้ผู้เรียนสามารถอธิบายเกี่ยวกับเทคนิคการสร้างสรรคผลงานตามลัทธิโพสทิมเพรสชั่นนิสม์ ผู้เรียนอธิบาย วิเคราะห์ ดีความ ประเมินค่าผลงานศิลปะตามลัทธิโพสทิมเพรสชั่นนิสม์ ผู้เรียนรู้จักเลือกเทคนิค กระบวนการสร้างงานศิลปะมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ผู้เรียนรู้จักเลือกสีโดยมีหลักการใช้สีที่เหมาะสม และนำมาสร้างสรรคผลงานศิลปะได้ ผู้เรียนมีความชื่นชม และประทับใจในผลงานศิลปะของศิลปินระดับโลกในศิลปะลัทธิโพสทิมเพรสชั่นนิสม์ การช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ใหม่ให้กับผู้เรียน การส่งเสริมการรับรู้ทางการมองเห็นถึงคุณลักษณะของสี การทำให้ผู้เรียนสามารถแสดงออกในผลงานงานได้ตามอารมณ์ความรู้สึก และมีความคิดถ่ายทอดในการใช้สีสร้างสรรค์ และถูกต้องตามหลักการใช้สี และการทำให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีในการใช้สีเพื่อสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ โดยผลการประเมินก่อนและหลัง

เรียนวิชาศิลปะคะแนนเจตคติทางการเรียนกิจกรรมวาดภาพระบายสีในวิชาศิลปะของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5 โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ๒ หลังได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้เทคนิคการสร้างสรรคงานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์สูงกว่าคะแนนก่อนเข้ารับการจัดการเรียนการสอน

4.สรุปผลแบบสอบถามความคิดเห็นผู้เรียนเกี่ยวกับรูปแบบการจัดกิจกรรมวาดระบายสีโดยใช้เทคนิคตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์

เมื่อพิจารณาคำสัมภาษณ์เชิงลึก และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผู้เรียนมีความเห็นว่าการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้เทคนิคตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์นั้นพบว่าผู้เรียนให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ผู้เรียนมีพัฒนาการในการใช้สี และมีทักษะในการวาดภาพจิตรกรรมทิวทัศน์ได้ดีขึ้น ผู้เรียนมีความตั้งใจในการปฏิบัติงาน ผู้เรียนมีความชื่นชอบในการสร้างสรรค์งานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ ผู้เรียนสามารถนำกระบวนการสร้างสรรค์งานตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์มาสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะของตนเองได้ ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ผู้เรียนมีความตรงต่อเวลาในการปฏิบัติงาน ผู้เรียนมีความสนใจในการสร้างสรรค์งานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการนำเทคนิคสร้างสรรค์ตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์ รูปทรง เทคนิค วิธีการ กระบวนการสร้างงานตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ได้ เป็นลำดับรองลงมา

อภิปรายผลการวิจัย

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มาจากการประเมินความรู้จากเนื้อหาความรู้ด้านความจำความรู้ด้านความจำ ที่เกี่ยวกับเทคนิคการสร้างสรรคงานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ และความรู้ที่มาจากการวัดด้วยวิธีการ การศึกษาทดลอง แนวทางการปฏิบัติ และประยุกต์ใช้ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมวาดภาพระบายสีในวิชาศิลปะ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5 โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ๒ หลังได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้เทคนิคการสร้างสรรคงานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ ได้แก่ เรื่อง “จุดสีสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์” เรื่อง “รอยแปรงสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์” และเรื่อง “การลดทอนรายละเอียดสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์” สูงกว่าคะแนนก่อนเข้ารับการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีซึ่งจำแนกได้ในแต่ละเรื่อง มีดังนี้

1. ด้านพุทธิพิสัยผลสัมฤทธิ์ทางด้านความรู้ในเรื่องกิจกรรมวาดภาพระบายสีเรื่อง “จุดสีสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์” ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5 โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ๒ จากผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านเนื้อหาความรู้ของผู้เรียนมี

ความแตกต่างกันระหว่างหลังเรียนและก่อนเรียน ด้วยเหตุผลที่ว่า เมื่อนักเรียนมีโอกาสแสดงความสามารถตนเองอย่างอิสระเหมาะสมกับวัยของตนเองที่เป็นวัยรุ่นซึ่งเป็นวัยที่ไม่อยากจะทำเหมือนวัยเด็ก (วุฒิ วัฒนสิน, 2541: 97) เมื่อได้มาทดลองปฏิบัติวาดภาพทิวทัศน์ด้วยการจุดสีตามลัทธิโพสทิมเพรสชันนิสม์ ซึ่งไม่มีอยู่ในหลักสูตรทัศนศิลป์ของมัธยมปลาย และริเริ่มการใช้เทคนิคการจุดสี (Pointillism) ซึ่งเป็นการใช้สีแบบนักวิทยาศาสตร์ด้วยการปล่อยให้พลังของสีแต่ละสีประกายสะท้อนออกมาผสมกันด้วยสายตาของเขาเอง (สมโภชน์ ทองแดง, 2536: 69 – 70) พร้อมกับการใช้ความรู้ทัศนธาตุตามแนวลัทธิโพสทิมเพรสชันนิสม์ตามความคิดที่สร้างสรรค์ ตามจินตนาการของตนเองทำให้สามารถบรรลุตามมาตรฐานที่มุ่ง สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ และถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่องานศิลปะอย่างอิสระเป็นภาพทิวทัศน์ตามจินตนาการของตนได้ย่อม ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน อีกทั้งเพื่อทำให้ผู้เรียนมีความรู้ เกิดพัฒนาการทางด้านเจตคติ สังคม ร่างกาย สติปัญญา และเกิดทักษะในการประกอบอาชีพทั้งนี้เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาในระดับอุดมศึกษาต่อไป (วุฒิ วัฒนสิน, 2541:96 - 97) จึงทำให้ผู้เรียนสามารถเกิดความมั่นใจในความสามารถของตนเองที่สามารถสร้างสรรค์ผลงานได้สำเร็จหลังจากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองได้ ที่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Nutter (1983) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนวาดภาพโดยให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพของสมองซีกขวากับเด็กนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ค้นพบว่าแม้แต่เด็กนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ เมื่อได้รับการสนับสนุนให้วาดภาพ และสร้างงานศิลปะ โดยเน้นกระบวนการทำงานทางสมอง จะทำให้เด็กได้รับแรงกระตุ้น และมีความมั่นใจมากขึ้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พารีเซอร์ (Pariser, 1979) ว่าการศึกษาพฤติกรรมของเด็กซึ่งนำมาสู่การพัฒนาทักษะทางด้านศิลปะ และเด็กสามารถถ่ายทอดผลงานศิลปะโดยเกิดจากประสบการณ์ตรง ผสมผสานระหว่างการสัมผัสรับรู้ และทักษะ จึงนำสิ่งเหล่านี้มาถ่ายทอดเป็นผลงานศิลปะ ผลต่อการจัดประสบการณ์ทำให้เกิดทักษะและการแสดงออกของเด็ก ซึ่งเด็กในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายนั้นมีการสัมผัสการรับรู้จากประสบการณ์โดยตรง แล้วนำการรับรู้สัมผัสจากประสบการณ์โดยตรง มาสู่การใช้ทักษะปฏิบัติในการวาดภาพ โดยถ่ายทอดสิ่งที่ได้รับรู้สัมผัสจากประสบการณ์โดยตรงมาแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ลงในผลงานศิลปะนั่นเอง

2. ด้านพุทธิพิสัยในเรื่องกิจกรรมวาดภาพระบายสีเรื่อง “รอยแปรงสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์” ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5 โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ๒ จากผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านเนื้อหาความรู้ของผู้เรียนมีความแตกต่างกันระหว่างหลังเรียน และก่อนเรียน ด้วยเหตุผลที่ว่า จากการใช้เทคนิคการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานโดยเน้นเรื่องรูปทรง และเนื้อหา ตามยุคลัทธิโพสทิมเพรสชันนิสม์

เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทั้งทางด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ และ หลักการใช้สี ด้วยเทคนิค การระบายสีตามยุคลัทธิโพสทิมเพรสชั่นนิสม์ ด้วยเทคนิครอยแปรง ซึ่งเป็นเรื่องใหม่สำหรับผู้เรียน ซึ่งเป็นการใช้กิจกรรมศิลปะเข้าไปพัฒนานักเรียนโดยใช้กิจกรรมที่สร้างสรรค์ และแปลก ใหม่เป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้นักเรียนมีการพัฒนาทางด้านทักษะต่าง ๆ อย่างดี โดยที่ครูผู้สอน ได้ประยุกต์แนวความคิดลัทธิโพสทิมเพรสชั่นนิสม์มาใช้ในการศึกษาพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนศิลปะให้น่าสนใจ เพื่อให้เหมาะสมกับวัยการรับรู้ (Perception) นับว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่งใน งานศิลปะ เพราะถ้าขาดการรับรู้ก็คงลำบากในการที่จะทำงาน ทักษะ (Skill) คือ ฝีมือ และความ คล่องแคล่วในการทำงาน ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) ก็จัดเป็นองค์ประกอบในการ สร้างสรรค์งานศิลปะ ซึ่งทั้ง 3 ประการนี้ จะช่วยให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในงานศิลปะสูง การจัด ประสบการณ์ การฝึกทักษะ และการให้อิสระในการทำงานก็มีส่วนส่งเสริมในการทำงานศิลปะ สิ่ง สำคัญอีกประการหนึ่งในการสอนศิลปะ คือ การสอนให้คิดวิเคราะห์ เพราะจะทำให้การสร้างสรรค์ ผลงานมีเหตุมีผล มีกระบวนการที่ชัดเจน มีทิศทางที่จะนำไปสู่ความสำเร็จอย่างมั่นใจและ ถ่ายทอดความคิดให้ผู้อื่นรับรู้ได้ (เกษร ธิตะจาวี, 2543) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสลักโหมง สุ พงศกร : 2549 การศึกษาแนวคิดโพสตีโมเดิร์นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะ ในระดับ มัธยมศึกษาตอนปลาย ที่พบว่า 1) แนวคิดโพสตีที่ 1 : เน้นการจัดกิจกรรมส่งเสริมกระบวนการคิด ที่สร้างสรรค์การให้เสรีภาพทางความคิด 2) แนวคิดโพสตีโมเดิร์นที่ 2 : เน้นการจัดกิจกรรมที่ มุ่งเน้นความเป็นไปของกระบวนการทดลอง สื่อ อุปกรณ์ใหม่ หรือเพียงแต่การใช้วัสดุวัสดุส่วนต่างๆ ของร่างกายของตนเอง สร้างงานศิลปะหรืองานศิลปะหรืองานศิลปะแบบสื่อประสม เป็นต้น 3) แนวคิดโพสตีโมเดิร์นที่ 3 : เน้นกิจกรรมที่มีรูปแบบการเรียนรู้ที่แปลกใหม่ เปิดกว้างให้ผู้เรียนมี ทางเลือกที่หลากหลาย และแสดงความเป็นเอกลักษณ์ของตนเองได้เต็มที่ นอกจากนี้ยังสอดคล้อง กับแนวคิดของแวนโก๊ะเป็นศิลปินที่มีอารมณ์รุนแรงผู้หนึ่ง โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาจากผลงานช่วง สูดท้ายของชีวิต เช่น ภาพราตรีประดับดาว (The Starry Night) ซึ่งเขียนไว้ในปี ค.ศ.1989 แสดง ให้เห็นความเคลื่อนไหวที่รุนแรงของรอยแปรง ทิศทางอันกลมกลืนของท้องฟ้าตัดกับต้นสน ระยะเวลา บรยากาศระหว่างบริเวณไกลสุดและใกล้สุดของภาพแสดงให้เห็นดวงดาวที่ระยิบระยับ พราวที่สะท้อนกับหลังคาโบสถ์ ซึ่งผลงานเหล่านี้มีคุณค่าเชิงศิลปะในการแสดงออกด้านศิลปะที่ เด็ดเดี่ยว แฝงปรัชญา และแนวคิดต่างๆ ไว้มาก ไม่เพียงในวงการศิลปะเท่านั้น แม้แต่ในวงการ แพทย์ และ วงการวิทยาศาสตร์แขนงออปติกส์ ก็ยังเห็นว่าจิตกรรมของแวนโก๊ะมีความสำคัญ มากทีเดียว (Anderson. 1994 : Introduction)

3. ด้านพุทธิพิสัยในเรื่องกิจกรรมวาดภาพระบายสีเรื่อง “การลดทอนรายละเอียด สร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์” ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5 โรงเรียนบดินทรเดชา

(สิงห์ สิงหเสนี) ๒ จากผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านเนื้อหาความรู้ของผู้เรียนมีความแตกต่างกันระหว่างหลังเรียน และก่อนเรียน ด้วยเหตุผลที่ว่า การวาดภาพวิธีนี้เป็นกระบวนการการสร้างภาพการลดทอนรายละเอียดของภาพโดยเน้นเรื่องโครงสร้างรูปทรง เทคนิควิธีการ และเนื้อหาตามศิลปะลัทธิโพสทิมเพรสชันนิสม์ โดยความเข้าใจและสามารถปฏิบัติในการนำเทคนิคการลดทอนรายละเอียดมาสร้างเป็นภาพทิวทัศน์ อันเป็นแนวคิดใหม่ที่ใช้รูปแบบการเรียนการสอน ที่มีใจกว้าง พร้อมที่จะยอมรับแนวคิดใหม่ ๆ ที่ตนเองเห็นว่าจะสร้างสรรค์ประโยชน์ให้กับนักเรียนที่ดียิ่งขึ้น ด้วยจัดประสบการณ์ให้ครอบคลุมการเรียนรู้ ทั้งด้านการแสดงออก และด้านการรับรู้ และยกระดับพัฒนาการเด็กให้สูงขึ้นเรื่อย ๆ ที่มีการส่งเสริมให้เด็กรักการคิดอย่างเป็นระบบ และด้วยเหตุผล รวมทั้งรักความก้าวหน้า และไขว่คว้าหาความรู้ใหม่เสมอ (อำไพ ตีรณสาร, 2535) ทำให้นักเรียนสามารถสร้างผลงานแนวใหม่ที่แปลกจากเดิม นอกจากนี้ยังมีการกำหนดกิจกรรมที่สอดคล้องกับเนื้อหาที่สอน สอดคล้องกับตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด มีการนำเทคนิคในการกำหนดกิจกรรมให้ผู้เรียนปฏิบัติ และผลของการปฏิบัติกิจกรรมจะส่งผลให้ผู้สอนรู้ว่าการสอนนั้นสัมฤทธิ์ผลอย่างมีคุณภาพเพียงใดโดยต้องคำนึงถึงวุฒิภาวะ ความสามารถ ความสนใจ ประสบการณ์พื้นฐานของผู้เรียนด้วย (เกษร ธิตะจारी, 2543) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวิรุณ ตั้งเจริญ (2539) ว่า การจัดกิจกรรมศิลปะ เป็นวิถีทางที่จะสะท้อนผลไปสู่การพัฒนาลักษณะนิสัย เพื่อเป็นพลังในการเรียนรู้และดำรงชีวิตในสังคม โดยเน้นลักษณะนิสัยที่ทำเป็น แก้ปัญหา และคิดเป็น การสร้างสรรค์กิจกรรมศิลปะนับว่าเป็นสิ่งสำคัญของการเรียนรู้ เพราะการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะของเด็กจะช่วยให้เด็กได้ทดลองใช้วัสดุอุปกรณ์ รู้วิธีการทำงาน กระบวนการทำงานศิลปะ และได้ทำงานร่วมกันด้วย นอกจากนี้กิจกรรมศิลปะยังส่งเสริมให้เกิดคุณค่าด้านต่าง ๆ เช่น คุณค่าทางด้านประสาทสัมผัส จินตนาการ การแสดงออก การสร้างสรรค์สุนิยม ฯลฯ ซึ่งคุณค่าที่เกิดขึ้นย่อมมีจุดเริ่มต้นมาจากการปฏิบัติกิจกรรม

ผลจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งมีหลักการสำคัญ ของการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติและคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทย

4. ด้านการประเมินทักษะพิสัยของผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้เทคนิคการสร้างสรรค์งานศิลปะตามลัทธิโพสทิมเพรสชันนิสม์ ในเรื่องจากการปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพทิวทัศน์ตามเทคนิคลัทธิโพสทิมเพรสชันนิสม์ 3 เรื่อง ได้แก่ เรื่อง “จุดสีสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์” เรื่อง “รอยแปรงสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์” และเรื่อง “การลดทอนรายละเอียดสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์” พบว่ามีค่ามัธยฐานเลขคณิต อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้ง 3 เรื่อง ในด้าน 5 ด้านประกอบด้วย

1. ความถูกต้องในการใช้เทคนิค วิธีการ สื่อ อุปกรณ์ในการสร้างงานได้อย่างชัดเจนถูกต้อง

2. หลักการใช้สีตามศิลปะลัทธิโพสทิมเพรสชันนิสม์ 3. การสร้างผลงานโดยมีเนื้อหาเรื่องราว อารมณ์ ในการแสดงออกเฉพาะตน 4. มีความชำนาญในเทคนิคการสร้างผลงานให้สมบูรณ์ และ

5. การจัดองค์ประกอบศิลป์ด้วยเหตุที่ว่าเป็นจัดการเรียนการสอนโดยนำการนำหลักกระบวนการ ศิลปะรูปการ จัดกระบวนการเรียนการสอนแบบ DBAE ที่ต้องการให้ผู้เรียนรู้ถึง

สุนทรียศาสตร์ในทางด้านประวัติศาสตร์ ศิลปวิจารณ์ ความซาบซึ้งเห็นคุณค่า และนำมา

สร้างสรรค์เป็นผลงานโดยผู้เรียนเกิดพัฒนาการ ในเนื้อหา ทักษะ และเจตคติควบคู่กันไป ซึ่งการ

จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่นำมาพัฒนาผู้เรียนนี้เป็นรูปแบบที่สามารถนำมาพัฒนาการเรียน

การสอนศิลปะได้ เพื่อพัฒนาการใช้สีตามหลักการใช้สีที่สร้างสรรค์ และการระบายสีของนักเรียน

ได้ การนำเทคนิคเหล่านี้มาทดลองในการทำงานศิลปะของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย รวมทั้ง

มีการนำวิธีการเหล่านี้มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนานักเรียนเพื่อให้เกิดความชำนาญ และสามารถ

ใช้สีเพื่อฝึกปฏิบัติการระบายสีให้สวยงามได้ สิ่งเหล่านี้จะเป็นเครื่องมือที่สามารถพัฒนาทางด้าน

การใช้สี ผสมสี และการระบายสีซึ่งเป็นหลักการใช้สีที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีพัฒนาการเทคนิค

กระบวนการที่สร้างสรรค์ส่งผลให้นักเรียนมีพัฒนาที่ดียิ่งขึ้นได้ ผู้วิจัยจึงใช้รูปแบบการจัดการเรียน

การสอนศิลปะตามทฤษฎีระบบของวัตดูประสงค์ทางการศึกษามุ่งเน้นการเปลี่ยนพฤติกรรมในตัว

ผู้เรียน หรือนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 3 ด้าน คือ 1) ทฤษฎีหลักการ 2) เจตคติ

สุนทรียภาพ รสนิยม ความเชื่อ และ 3) ทักษะ เทคนิควิธีการ (บลูม, 1990) จึงทำให้สามารถบรรลุ

วัตถุประสงค์การวิจัยในครั้งนี้ และสอดคล้องกับหลักสูตรโรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) 2

พุทธศักราช 2552 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งให้ผู้เรียน

เกิดสมรรถนะสำคัญ ในเรื่องความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำ

กระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่าง

ต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล

การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม กาปรับตัวให้ทันกับเปลี่ยนแปลง

ของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อ

ตนเองและผู้อื่น

5. ด้านการเปลี่ยนแปลงจิตพิสัยในเรื่องจากการปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพทิวทัศน์

โดยใช้เทคนิคการสร้างผลงานศิลปะตามลัทธิโพสทิมเพรสชันนิสม์ ตามแผนการสอน 3 เรื่อง

ได้แก่ เรื่อง “จุดสีสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์” เรื่อง “รอยแปรงสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์” และเรื่อง “การ

ลดทอนรายละเอียดสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์” ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5

โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ๒ จากผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านเนื้อหา

ความรู้ของผู้เรียนมีความแตกต่างกันระหว่างหลังเรียนและก่อนเรียน ด้วยเหตุผลที่ว่าผู้เรียนเกิด
 ความซาบซึ้งประทับใจในการเรียนรู้จากเรื่องดังกล่าวทั้งสามเรื่องในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การทำให้
 ผู้เรียนมีการรับรู้และสามารถสื่อเนื้อหาเรื่องราวในภาพผลงานศิลปะของศิลปินในยุคโพสทิม
 เพรสชันนิสม์ และสามารถอธิบายเกี่ยวกับเทคนิคการสร้างสรรค์ผลงานรวมทั้งการอธิบาย
 วิเคราะห์ตีความ ประเมินค่าผลงานศิลปะตามลัทธิโพสทิมเพรสชันนิสม์ ทำให้ผู้เรียนรู้จักเลือก
 เทคนิค กระบวนการสร้างงานศิลปะมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน และรู้จักเลือกสื่อโดยมีหลักการใช้สี
 ที่เหมาะสม และนำมาสร้างสรรค์ผลงานศิลปะได้ และในที่สุดผู้เรียนเกิดความชื่นชม และประทับใจ
 ในผลงานศิลปะของศิลปินระดับโลกในศิลปะลัทธิโพสทิมเพรสชันนิสม์ อันเป็นการบรรลุสาระ
 ทั้งสองการเรียนรู้ของทัศนศิลป์ในระดับมัธยมปลาย คือ สาระที่ ๑ ทัศนศิลป์ มาตรฐาน ศ ๑.๑
 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่า
 งานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่องานศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ใน
 ชีวิตประจำวัน และสาระที่ ๑ ทัศนศิลป์ มาตรฐาน ศ ๑.๒ เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์
 ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญา
 ท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล โดยสอดคล้องกับการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดย
 สอดคล้องกับแนวคิดของ วิ กู๊ด (Good, 1945) ที่ว่า มัธยมศึกษาเป็นการจัดการศึกษาแก่เยาวชน
 ที่มีอายุระหว่าง 12 - 17 ปี เน้นเนื้อหาด้านการค้นคว้า การเรียนรู้ การแสดงออกให้เข้าใจใน
 ความเป็นจริงของชีวิต การพัฒนาด้านเจตคติ สังคม ร่างกาย สติปัญญา อีกทั้งยังสอดคล้องกับ
 แนวคิดที่ว่า การเรียนการสอนจึงเป็นส่วนสำคัญในการจัดการศึกษา จึงต้องมีการปรับปรุง และ
 พัฒนาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม ความต้องการใหม่ๆ ของผู้เรียน และ
 ความก้าวหน้าของวิชาการอยู่เสมอ (ไพฑูริย์ สีนลาร์ตัน, 2524) และยังสอดคล้องกับประเวศ วะสี
 (2541) ที่กล่าวว่า ระบบการศึกษาต้องมีการปรับเปลี่ยนจากการเรียนการสอนจากรูปแบบเดิมๆ
 เป็นการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ เป็นการปรับกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการสอน และหลักสูตร
 ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก โดยการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมอันบรรลุ
 เป้าหมายศิลปศึกษาในปัจจุบันที่ได้ถูกจัดให้เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะตามหลักสูตรชั้น
 พื้นฐานพุทธศักราช 2544 ที่มุ่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง และแสดงออกอย่าง
 สร้างสรรค์พัฒนากระบวนการรับรู้ทางศิลปะ การมองเห็นภาพรวม การสังเคราะห์ละเอียด
 สามารถค้นพบศักยภาพของตนเอง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544) และวิชาศิลปศึกษาตาม
 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2551 ปีวิชาเฉพาะด้านที่อยู่ในรายวิชาบังคับหมวดพื้นฐาน
 อาชีพ มีส่วนเสริมสร้าง และพัฒนามนุษย์ โดยมีจุดประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ
 ในด้านศิลปะ มีทักษะในการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ เห็นคุณค่า และนำความรู้ และความถนัด
 ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

6. ด้านความคิดเห็นผู้เรียนเกี่ยวกับรูปแบบการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้เทคนิคการสร้างสรรคงานศิลปะตามลัทธิโพสทิมเพรสชั่นนิสม์ จากการประเมินความคิดเห็นผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยใช้เทคนิคการสร้างสรรคงานศิลปะตามลัทธิโพสทิมเพรสชั่นนิสม์อยู่ในระดับมากทุกด้าน เพราะการจัดกิจกรรมระบายสีช่วยให้มีพัฒนาการในการใช้สี และมีทักษะในการวาดภาพจิตรกรรมทิวทัศน์ได้ดีขึ้น ทำให้ผู้เรียนมีความชื่นชอบในการสร้างสรรคงานศิลปะตามลัทธิโพสทิมเพรสชั่นนิสม์ อีกทั้งผู้เรียนยังสามารถนำกระบวนการสร้างสรรคงานตามลัทธิโพสทิมเพรสชั่นนิสม์มาสร้างสรรคเป็นผลงานศิลปะของตนเองได้ ส่งเสริมผู้เรียนมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน และมีความตรงต่อเวลาในการปฏิบัติงาน และผู้เรียนเกิดความสนใจในการสร้างสรรคงานศิลปะตามลัทธิโพสทิมเพรสชั่นนิสม์ รวมทั้งมีทัศนคติที่ดีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการนำเทคนิคสร้างสรรคตามลัทธิโพสทิมเพรสชั่นนิสม์ นอกจากนี้ทำให้ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์ รูปทรง เทคนิค วิธีการกระบวนการสร้างงานตามลัทธิโพสทิมเพรสชั่นนิสม์ได้เป็นรูปธรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ด้วยการระบายสีช่วยให้สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์และสร้างภาพทิวทัศน์ตามจินตนาการด้วยเทคนิคทั้งสาม (บุญชม ศรีสะอาด. 2537; Bloom. 1976) ตลอดจนทำให้ผู้เรียนเกิดความทราบซึ้งซึ้งสอดคล้องกับเป้าหมายของ DBAE นั่นคือ การพัฒนาความสามารถในความเข้าใจ และซาบซึ้งเห็นคุณค่าของศิลปะของผู้เรียน จากความรู้ และทฤษฎีในประเด็นของศิลปะ และความสามารถสร้างสรรคศิลปะ อีกทั้งยังตรงกับแนวคิดของพีระพงษ์ กุลพิศาล (2546) ที่กล่าวว่า กิจกรรมศิลปะคืองานที่ครู และนักเรียนมีส่วนร่วมกันทำในการเรียนการสอนศิลปะ ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกฝนฝีมือ ความคิด จินตนาการ และแสดงออกเป็นผลงานศิลปะจากประสบการณ์ของตนเอง

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการวิจัยเรื่องผลการสอนในสาขาอื่น ของศิลปศึกษา เช่น ด้านจิตรกรรม ประติมากรรม และด้านการออกแบบ โดยใช้เทคนิคการสร้างสรรคงานศิลปะตามลัทธิโพสทิมเพรสชั่นนิสม์ ให้แก่นักเรียนมัธยมปลายโรงเรียนอื่น ๆ
2. ควรมีการศึกษาการแสดงผลทางศิลปะของนักเรียนมัธยมปลายโรงเรียน เพื่อนำไปสู่การพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม
3. ควรมีการจัดทำการวิจัยเกี่ยวกับศิลปศึกษา สำหรับกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค ส่งเสริม การมีความคิดสร้างสรรค และสร้างจินตนาการโดยใช้เทคนิคการสร้างสรรคศิลปะตามลัทธิโพสทิมเพรสชั่นนิสม์

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กิริติ ศรีสุชาติ. ผลการสอนวาดภาพระบายสีด้วยเทคนิคกระบวนการกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- กิดานันท์ มะลิทอง. เทคโนโลยีทางการศึกษาและนวัตกรรม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชา โสวัตศนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- เกษมศรี พรหมภิบาล. ผลการสอนวิชาออกแบบ 1 ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิก ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- เกษร ธิตะจारी. การสอนศิลปะในระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- เกษร ธิตะจारी. กิจกรรมสำหรับครู. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- เกษร ธิตะจारी. กิจกรรมศิลปะสำหรับครู. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- โกสุ่ม สายใจ. สีและการใช้สี. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2540.
- โกสุ่ม สายใจ. เอกสารประกอบการสอนวิชาจิตกรรมพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: คณะศิลปกรรมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, 2544.
- กัจจกร สุนพงษ์ศรี. ศิลปะสมัยใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิชย์, 2523.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน, 2542.
- คณะอนุกรรมการบัญญัติศัพท์. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์, 2525.
- คณะอนุกรรมการบัญญัติศัพท์ศิลปะ. พจนานุกรมศัพท์ศิลปะอังกฤษ-ไทย. กรุงเทพฯ: เพื่อนพิมพ์ จำกัด, 2530.
- ใจภักดิ์ อ่อนงาม. จิตรกรรมสีน้ำมัน: กรณีศึกษากรณีการใช้สีในงานจิตรกรรมของโคลด์ ไมเนท์ ในช่วงระหว่าง ค.ศ. 1890 – 1926. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาทัศนศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2544.
- ชนาธิป พรกุล. แคทส์ : รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

ชาญ จารุงศรีรังสี. ผลของการสอนวาดภาพระบายสีด้วยวิธีชินเนคติกส์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนศิลปะของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.

ชาญชัย อาจินสมอาจารย์. นวัตกรรมหลักสูตรการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2535.

ทวี ไพลีสู่พัฒน์พงษ์. ผลการสอนวิชาประวัติศาสตร์ศิลป์ด้วยคอมพิวเตอร์ช่วยบูรณาการ การเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

ทวีเกียรติ ไชยงยศ, พีระพงษ์ กุลพิศาล และนิพนธ์ ทวีกาญจน์. ทัศนทางศิลปะและศิลปศึกษา. กรุงเทพมหานคร: หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, 2533.

ทวีเดช จิวบาง. เรียนรู้ทฤษฎีศิลปะ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 2547.

ธำรง บัวศรี. ทฤษฎีหลักสูตร: การออกแบบและพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา, 2542.

นวลลลล ทินานนท์. ทฤษฎีศิลปะวิเคราะห์ของเฟลด์แมน. ศิลปกรรมศาสตร์ 4 (มกราคม- มิถุนายน 2539): 43-45.

นิตอ และ ระเด่นอาหมัด. ทฤษฎีจิตกรรม. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2543.

นิรมล ตีรณสาร สวัสดิบุตร. ศิลปะกับครูประถม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ตีรณสาร, 2525.

บุญชม ศรีสะอาด. การพัฒนาการสอน. กรุงเทพมหานคร: ชมรมเด็ก, 2537

บุญมี เณรยอด. หลักพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพฯ : ภาควิชา บริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531

ประเทิน มหาพันธ์. ศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 2533.

ประเวศ วะสี. ปฏิรูปการศึกษาจากเครื่องทางปัญญาทางรอดจากความหายนะ. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี – สฤษดิ์วงศ์, 2541.

ประเสริฐ ศิลรัตน์. สุนทรียะทางทัศนศิลป์. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียน สโตร์, 2542.

ปราณี โพธิ์สุข. เอกสารประกอบการเรียนวิชาทฤษฎีและวิธีการสอนสังคมศึกษา. ภาควิชา การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2526 (อัดสำเนา).

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. การนิเทศการสอน. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพมหานคร, 2536.

บุณณรัตน์ พิชญ์ไพบูลย์. การวัดและการประเมินผลทางศิลปศึกษา : เอกสารประกอบการ

- บรรยายวิชา 2709325. กรุงเทพมหานคร: สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษาคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552 (อัดสำเนา)
- พวงเพ็ญ อินทรประวัตติ. รูปแบบการสอน. สงขลา: โครงการบริการศึกษา มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2532.
- พดุงศักดิ์ คชสำโรง. ผลการสอนวาดภาพระบายสีที่มีต่อการแสดงออกทางด้านความรู้ความเข้าใจ และทางด้านอารมณ์ของเด็กในมูลนิธิคุ้มครองเด็ก : กรณีเด็กที่ถูกล่วงเกินทางเพศ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2542.
- พินาลิน สารिया. จิตกรรมประยุกต์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์, 2535.
- พระพงษ์ กุลพิศาล. การวิจารณ์ศิลปะเชิงประจักษ์ มนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์: พลังปัญญา. กรุงเทพมหานคร: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏบ้าน สมเด็จเจ้าพระยา, 2544.
- พระพงษ์ กุลพิศาล. มโนภาพและการรับรู้ทางศิลปะและศิลปศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ธารอักษร, 2546.
- ไพฑูริย์ สีนลาร์ตน์. หลักและวิธีการสอนระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทย วัฒนาพานิชย์, 2524.
- มะลิฉัตร เลืออานนท์. การเรียนการสอนและประสบการณ์ ด้านสุนทรียภาพและศิลป์วิจารณ์. พิมพ์ ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- มะลิฉัตร เลืออานนท์. แนวโน้มศิลปศึกษาร่วมสมัย: รวมบทความและบทบรรยาย. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2543
- มะลิฉัตร เลืออานนท์. ศิลปศึกษาแนวปฏิรูป. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- มัย ตะตียะ. สุนทรียภาพทางทัศนศิลป์. กรุงเทพฯ: วาดศิลป์, 2547.
- เลิศ อานันท์นะ. ศิลปะในโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: กราฟิคอาร์ต, 2523.
- เลิศ อานันท์นะ. แนวคิดเกี่ยวกับศิลปศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2549.
- วนิดา ขำเขียว. ประวัติศาสตร์ศิลป์. กรุงเทพมหานคร: พรวนนกการพิมพ์, 2543.
- วราภรณ์ ศุนาลัย. หลักสูตรและการสอน. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการศึกษา คณะ ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2535.
- วิชัย วงศ์ใหญ่. ศิลปะเด็ก: สภาพปัจจุบันและอนาคต. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์การพิมพ์, 2529.

- วิชัย วงศ์ใหญ่. การสอนในระดับอุดมศึกษา. สารานุกรมศึกษาศาสตร์ ฉบับเฉลิมพระเกียรติ (12 สิงหาคม 2535). กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2535.
- วิชัย วงศ์ใหญ่. กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น, 2537.
- วิชาการ, กรม. จากหลักสูตรสู่แผนการสอน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2535.
- วิชาการ, กรม. สื่อการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา. กระทรวงศึกษาธิการ, 2545.
- วิชาการ, กรม. การจัดสาระการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์. กระทรวงศึกษาธิการ, 2546.
- วิชาการ, กรม. หลักสูตรโรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) 2 พุทธศักราช 2552 ตามแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ, 2552. (อัดสำเนา)
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. บทความศิลปะ: จิตรกรรมสมัยใหม่. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สารคดี, 2541.
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. ศิลปะกะบมมนุษย์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ต้นอ้อแกรมมี, 2542.
- วิรัตน์ พิชญ์ไพบุญย์. การวัดผลทางการศึกษาในเอกสารสัมมนาวิชาการ ศิลปศึกษาในการสัมมนาอาจารย์หัวหน้าหมวดศิลปศึกษา. กรุงเทพมหานคร: หน่วยศึกษานิเทศก์กรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ, 2518.
- วิรัตน์ พิชญ์ไพบุญย์. ความเข้าใจศิลปะ. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2528.
- วิรัตน์ พิชญ์ไพบุญย์. ศิลปะในโรงเรียนประถม. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2531.
- วิรัตน์ พิชญ์ไพบุญย์. ศิลปะเป็นมูลฐานสำคัญ. วารสารครูศาสตร์ 22 (กรกฎาคม-กันยายน 2536): 1-12.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. ทฤษฎีศิลปะเพื่อการสร้างสรรค์ศิลปะ. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2535.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. ทัศนศิลป์สมัยใหม่. กรุงเทพมหานคร: ต้นอ้อแกรมมี, 2539.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. ศิลปศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์, 2539.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. ศิลปศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์, 2542.
- วุฒิ วัฒนศิลป์. การศึกษาศิลปะและการสอน (ศิลปะมัธยมศึกษา). แผนกวิชาศิลปศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์วิทยาเขต ปัตตานี, 2539.
- วุฒิ วัฒนสิน. ศิลปะระดับมัธยมศึกษา. ปัตตานี: โครงการผลิตตำรา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 2541.

- วุฒิ วัฒนสิน. ศิลปะการศึกษาและการสอน (ศิลปะระดับมัธยมศึกษา). แผนกวิชาศิลปศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์วิทยาเขต ปัตตานี, 2541.
- ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์. สุนทรียศาสตร์ในทัศนศิลป์. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2543.
- ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์. ประวัติศาสตร์ศิลป์ตะวันตก. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: วาดศิลป์, 2549.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. เอกสารการสอนชุดวิชาจิตวิทยาและสังคมวิทยาพื้นฐานเพื่อการวัดและประเมินผลการศึกษา. นนทบุรี. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช., 2534.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. ทฤษฎีทดสอบแบบดั้งเดิม(CLASSICAL TEST THEORY). พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- ศิลป์ พีระศรี. ศิลปะสงเคราะห์ (พจนานุกรมศัพท์ศิลปะของชาวตะวันตกโดยพระยาอนูมานุรักษ์). กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน, 2527.
- ศึกษาศาสตร์ ฉบับเฉลิมพระเกียรติ 12 สิงหาคม 2535. กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ, 2535.
- สังัด อุทรานันท์. การจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาบริหาร การศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529
- สังัด อุทรานันท์. เทคนิคการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มิตรสยาม, 2532.
- สมโภชน์ ทองแดง. เรียนรู้ทัศนธาตุพื้นฐานการเรียนรู้ศิลปะ. เอกสารคำสอนรายวิชา 2709325 ศิลปวิจารณ์.สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- สมโภชน์ ทองแดง. การวิจารณ์ศิลปะ. วารสารครุศาสตร์ 4 (กรกฎาคม-กันยายน 2536): 90-103.
- สลักโหม สุพงศ์กร. การศึกษาแนวคิดโพสต์โมเดิร์นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายพื้นที่การศึกษากทม.เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.
- สันติ คุณประเสริฐ. สื่อการเรียนการสอนศิลปศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาศิลปศึกษาคณะ ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.
- สันต์ ธรรมบำรุง. หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร (ศึกษา 355). กรุงเทพฯ: นรสิงห์, 2525.
- สุจินต์ วิทวชีรานนท์. “ความหมายของการมัธยมศึกษา” สัมมนาการมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2536.
- สุชาติ สุทธิ. มองรู้ดูออกทางศิลปกรรม. กรุงเทพฯ: สำนักคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, 2540.
- สุชาติ เกาทอง. ศิลปะกับมนุษย์. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์. 2532.

- สุภาพร ตันรัตนศิระกุล. การศึกษาสภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรวิชาศิลปะศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปะศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- สุมิตร คุณานุกร. หลักสูตรและการสอน. กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครพิมพ์, 2518.
- สุรพันธ์ ตันศรีวงษ์. วิธีการสอน. กรุงเทพมหานคร: สกายบุ๊กส์, 2538.
- สุรางค์ ไคว้ตระกูล. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์. 2544.
- สุเชาว์ พลอยชุม. สุนทรียศาสตร์. กรุงเทพฯ: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2532.
- เสริมศรี ไชยศร. พื้นฐานการสอน. เชียงใหม่: ลานนาการพิมพ์, 2539.
- อรทัย สวัสดิ์แดง. ปัญหาการสอนศิลปะศึกษาของครูศิลปะระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษากทม. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปะศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- อัญฐพล คงพัฒน์. การจัดการจัดการเรียนการสอน การศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปะศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- อัศนี ชูอรุณ. ประวัติศาสตร์ศิลปะตะวันตก. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2546.
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. หลักการสอน. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2537.
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. หลักการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮาส์, 2540.
- อารี สุทธิพันธุ์. การออกแบบ. ไทยวัฒนาพานิช, 2521.
- อารี สุทธิพันธุ์. ศิลปะนิยม. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮาส์, 2535.
- อุทัย บุญประเสริฐ. กลุ่มสัมพันธ์และการบริหารทีมงานที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุทุมพร จามรมาน. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวัดคุณลักษณะของผู้เรียน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พันธ์พิบูลย์, 2532.
- อุบล ตู้อินดา. หลักและวิธีการสอนศิลปะ. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮาส์, 2532.
- เอกชัย สุนทรพงศ์ และ เสาวนิตย์ แสงวิเชียร. ความงามสุนทรียศาสตร์สำหรับผู้เฝ้ารู้. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮาส์, 2529.

โอภาส บุญครองสุข. การเปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์ ระหว่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาศิลปะศึกษาโดยการทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม กับการทำกิจกรรมเป็นรายบุคคล. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปะศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

อำไพ ตีรณสาร. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่พึงประสงค์. ในศิลปะศึกษา-ศึกษาศิลปะ, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.

อำไพ ตีรณสาร. หลักและทฤษฎีการสอน. [ออนไลน์]. 2551 แหล่งที่มา:

<http://www.pioneer.netser.chula.ac.th> [2551, มกราคม 21].

ภาษาอังกฤษ

Anderson, T. Defining and structuring art criticism for education. Studies in art education, 1992.

Barrett, T. Criticizing art with children, in A Jhonson (ed.), Art education: Elementary. Virginia: National Art Education Association, 1992.

Beattie, D.K. Assessment in art education. Worcester, Mass: Davis Publication, 1997.

Bloom, B.S. Taxonomy of education objectives: Hand book 1: Cognitive domain. New York: David McKay Company, Inc, 1956.

Bloom, B.S. Stability and change in human characteristics. New York: John Wiley, 1964.

Bloom, B.S. Stability and change in human characteristics. New York: John Wiley, 1976.

Bloom, B.S. Learning to think. New York: John Wiley, 1990.

Chapman, L.H. Approaches to art in education. New York: Jovanovich, 1978.

Clark, G; Day, M.D.; and Gee, W.D. Discipline-based art education: Becoming students of art. Journal of Aesthetic Education. V.21 (2), 1987: 129-196.

Conant, H. Art in education. Peoria, Illinois: Chas. A. Bennett, 1963.

Crispino, Van Gogh, Firenze: Donati Guidiui. Associati S.R.L., 1996.

Danser, R.C. An ArtHistory Curriculum Designed To Make Ninth Grade Art Students Aware of the Role of Art in Human History. Florida: Eric, Clearinghouse for Social

Studies / Social Science Education. (ED388545)

Day, M.D. Effect of instruction on high school student's art preference and art judgment.
Studies in Art Education, 1976.

De Francesco, I.L. Art Education : It's Means and Ends. New York : Harper and Row,
1958.

Delacruz, M.E. Design for inquiry: instructional theory research and practice in Art
education. Reston: National Art Education Association, 1997.

Efland, A. The transition continued: The emergence of affective revolution. Studies in Art
Education, 1971.

Eisner, E.W. Educating Artistic Vision. New York : Macmillan Publishing Co., Inc, 1972

Feldman, E.B. Varietie of Visual Experience. Eaglewood Cliff; New Jersey :
Prentice hall, 1972.

Feldman, E.B. The teacher as model critic. Journal of aesthetic education. V.7 (1), 1973:
50-57.

Feldman, E.B. Varietie of Visual Experience. 2nd ed. Eaglewood Cliff; New Jersey :
Prentice hall, 1982.

Feldman, E.B.; and David. Psychology and art education: Two fields at the
crossroads. Journal of Aesthetic Education. V. 21(2), 1987: 243-259.

Gagne, R.M. Principle of instructional / design / Robert M. Gagne, Leslie J. Briggs
Walter w, New York: Harcourt Brace Jovanovich College, 1992.

Gardner, H. The contribution of color and texture to the detection of painting styles.
Studies in Art Education. 1974.

Gilliatt, T.M. The effect of habituation, the Feldman-Mittler methodology, and studio
activities on expanding art preferences of elementary student. Studies in art
education. V.21(2), 1980: 43-49.

Good, C.V. Dictionary of education. New York: MaGraw-Hill, c1945.

Griffiths, J.A. The influence of a Curriculum Shift Towards Postmodern Art Instruction on
Student Empathy. [online] Available from: <http://www.proquest.umi.com>.
[1/13/2007.]

Hartt, F. Art and history of painting sculpture Architecture. New York: HarryN. Abrams,
Incorporated, 1993.

- Hurwitz,A. and Madejg, S. The joy ous vision: source book for elementary art appreciation. New Jersey: Prentice-Hall, 1977.
- Klausmeier, H. Learning and human abilities / education psychology. New York: Harper and Row, 1971.
- Lambart, B.G.; and others. Invansition from Childhood to Maturity. California : Brooks Publishing Company, 1978.
- Lowenfeld, V.,and Brittian, W.L.,. Creative and Mental Growth . 6th ed. New York: Macmilian Publishing Co.,Inc., 1987.
- Margaret, W.M. Sensation and perception. New York: MaGraw-Hill, 1983.
- Markus, J. Student Assessment and Evaluation in studio Art. Canada: University of Toronto. 2002.
- Michael, J.A. Art and Adolescent: Teaching Art at the Secondary level. New York: Columbia University, 1983.
- Mittler, G.A. Instructional strategies in art education. School Arts. V.93(3), 1983: 38-40.
- Norman, J.A. The Research and Development of a Media Approach to upper elementary level Art History/ Appreciation Instruction (educational media). [online]. Abstract from: Dissertation Abstract Online: AAI8423886, 1984.
- Otto, G.V.; Robert, O.B.; Robert, E.S.; and Phillip, R.W. Art Fundamentals Theory and Practice. Iowa: UM.C.BrownCompany, 1975.
- Pariser, D.A. Two methods of teaching drawing skill. Studies in Art Education, 1979.
- Pavlou, V. Pre-adolescents' Perceptions of Competence, Motivation and Engagement in Art Activities. International Journal of Art Design Education. 25 (May 2006):194-204.
- Rush,J.C.; and Sabers, D.L. The perception of artistic style. Studies in Art Education, 1981.
- Russell, R.L. Children's philosophical inquiry into defining art: A quasi-experiment study of aesthetics in the elementary class-room. Studies in art Education. V.29(3), 1988: 282– 291. 1988.
- Stevanov, Z.R. A study of three instructional procedures in the teaching of art survey to non-art majors on the collage level. [online]. Abstract from: Dissertation Abstracts Online: AAI18301701, 1982.

Taba, H. Curriculum development : theory and practice. New York : Harcourt, 1962

Wolcott, A.G. Aesthetic Experience, Postmodern Art, and Contemporary Art education.

The Pennsylvania State University, 1991.

Wolff, T.F. Art criticism and its uses in R.A. Smith (ed.), Art criticism and education.

Urbana: University of Illinois Press, 1997.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก
กรอบแนวคิดในการวิจัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาคผนวก ข
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญ

ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในการวิจัยการศึกษาจัดการเรียนการสอนศิลปะตามลัทธิ
โพสท์อิมเพรสชันนิสม์สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เรื่อง จำนวน 5 ท่าน
ประกอบด้วย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นนทภัทร ทินานนท์
อาจารย์ประจำภาควิชาศิลปศึกษา สาขาวิชาศิลปศึกษา
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในระดับ
มัธยมศึกษา สาขาหลักสูตรและการสอน
2. อาจารย์ ดร. อภิชาติ พลประเสริฐ
อาจารย์ประจำภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา สาขาวิชาศิลปศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้เชี่ยวชาญทางศิลปศึกษาเกี่ยวกับสาขาประวัติศาสตร์ศิลป์ตะวันตก
3. อาจารย์ สุชาติ ทองลิมา
อาจารย์ประจำภาควิชาศิลปศึกษา สาขาวิชาศิลปศึกษา
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปศึกษาเกี่ยวกับสาขาจิตรกรรม และประวัติศาสตร์ศิลป์ตะวันตก
4. อาจารย์ ระวีวรรณ จันทร์สมัย
หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
โรงเรียน บดินทรเดชา (สิงห์สิงหนะ) 2
ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กมัธยมศึกษา
5. อาจารย์ โอบาส พัฒนพงศ์
อาจารย์ 2 ระดับ 7 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
โรงเรียน บดินทรเดชา (สิงห์สิงหนะ) 2
ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กมัธยมศึกษา

ภาคผนวก ค
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1

วิชา ศิลปะ

ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ชื่อเรื่อง จุดสีสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์

เวลา 3 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

จุดสี เป็นเทคนิคการสร้างภาพให้เกิดเป็นร่องรอยบนพื้นผิววัสดุ ด้วยการแต้ม การจุดสี ด้วยวัสดุต่าง ๆ หรือการใช้พู่กันระบายสีให้เกิดริ้วรอยเล็ก ๆ ด้วยสีสดใส เทคนิคการจุดสีอยู่ในยุค ลัทธิศิลปะโพสทิมเพรสชันนิสม์ จุดสีเล็กๆนี้จะผสมกันในสายตาของผู้ชม มากกว่าการผสมสี บนจานสีนั่นเอง

1. วัตถุประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนอธิบายความหมายของรูปทรง เนื้อหา ทักษะธาตุ และการจัดองค์ประกอบศิลป์ ในการสร้างงานโดยใช้จุดสีในยุคลัทธิโพสทิมเพรสชันนิสม์
2. นักเรียนสามารถบอกถึงหลักการใช้สี วิธีการในการสร้างงานเทคนิคจุดสีตามลัทธิโพสทิมเพรสชันนิสม์
3. นักเรียนสามารถสร้างงานเทคนิคจุดสีตามลัทธิโพสทิมเพรสชันนิสม์ได้

2. สาระการเรียนรู้ (เนื้อหา)

1. ความหมายของทักษะธาตุ จุด สี และหลักการจัดองค์ประกอบศิลป์
2. หลักการ วิธีการ สร้างงานเทคนิคจุดสีตามลัทธิโพสทิมเพรสชันนิสม์
3. กระบวนการสร้างงานจุดสี

3. กระบวนการเรียนรู้ (การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน)

1. ครูนำเข้าสู่บทเรียนโดยซักถามถึงประสบการณ์ในการวาดภาพของนักเรียนเกี่ยวกับการนำทัศนธาตุมาสร้างเป็นภาพ แล้วให้นักเรียนช่วยกันอภิปราย ดังนี้
 - นักเรียนเคยวาดภาพทิวทัศน์แบบใดบ้าง
 - นักเรียนเคยนำทัศนธาตุอะไรบ้างนำมาสร้างเป็นภาพทิวทัศน์
 - นักเรียนคิดว่าทัศนธาตุอะไรบ้างที่สามารถนำมาสร้างภาพได้
 - นักเรียนสร้างภาพด้วยทัศนธาตุต่าง ๆ แล้วจัดวางภาพโดยใช้หลักการจัดองค์ประกอบศิลป์อย่างไร

2. นักเรียนทุกคนช่วยกันสรุป โดยครูช่วยอธิบาย และสรุปในหัวข้อคำถามต่าง ๆ
3. ครูแจ้งวัตถุประสงค์การเรียนรู้
4. ครูแจกแบบทดสอบก่อนเรียน ภาพ “บ่ายวันอาทิตย์บนเกาะลากร็องด์ฌัตต์” ค.ศ. 1884-1886. Sunday Afternoon on the Island of La Grande Jatte painted by Georges-Pierre Seurat in 1884 – 1886. The Art Institute of Chicago เป็นภาพเขียนสีน้ำมันที่เขียนโดย ยอร์ช-ปีแยร์ เซอราต์ ซึ่งสร้างสรรค์งานศิลปะตามลัทธิโพสทิมเพรสชันนิสม์ให้นักเรียนทำ
 5. ครูอธิบายให้นักเรียนทราบว่าทัศนธาตุ และการจัดองค์ประกอบศิลป์ในภาพเป็นอย่างไร พร้อมอธิบายเกี่ยวกับแนวคิดในกระบวนการสร้างงานจุดสีตามลัทธิโพสทิมเพรสชันนิสม์
 6. ครูแจกแบบทดสอบความรู้หลังเรียนให้นักเรียนแต่ละคนปฏิบัติงานตามคำชี้แจงในแบบทดสอบความรู้หลังเรียนที่ครูแจกให้ เขียนบรรยายภาพ 10 นาที ครูเก็บแบบทดสอบความรู้หลังเรียน
 7. ครูนำภาพตัวอย่างสื่อ วัสดุอุปกรณ์ในกระบวนการสร้างผลงานจุดสีสร้างภาพทิวทัศน์ตามลัทธิโพสทิมเพรสชันนิสม์ และภาพ “บ่ายวันอาทิตย์บนเกาะลากร็องด์ฌัตต์” ค.ศ. 1884-1886. Sunday Afternoon on the Island of La Grande Jatte painted by Georges-Pierre Seurat in 1884 – 1886. The Art Institute of Chicago ให้นักเรียนดู พร้อมอธิบายขั้นตอนในการทำงาน
 8. ครูแจกกระดาษ 100 ปอนด์สำหรับการจุดสีให้นักเรียนทดลองปฏิบัติ 15 นาที หลังจากนั้นครูเก็บภาพจุดสีที่นักเรียนทดลองปฏิบัติ
 9. ครูให้หัวข้อในการสร้างงาน “จุดสีสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์” โดยครูแจกภาพถ่ายภาพทิวทัศน์ และอุปกรณ์ในการสร้างงานจุดสีที่เตรียมให้นักเรียน นักเรียนสร้างสรรค์ผลงานในกระดาษ 100 ปอนด์ ขนาด A4
 10. นักเรียนปฏิบัติการทำงานโดยการร่างภาพทิวทัศน์ และจุดสีลงในภาพครูเดินสังเกตพฤติกรรมและให้คำปรึกษา แนะนำในการสร้างงาน เมื่อนักเรียนทำงานเสร็จให้นักเรียนเขียนชื่อตนเอง ชื่อผลงาน ขนาดของผลงาน เทคนิค และแนวความคิดในการสร้างผลงาน หลังจากนั้นครูเก็บผลงานไปวัดผลประเมินผลทางด้านทักษะปฏิบัติ
 11. ครู และนักเรียนร่วมกันอภิปราย และสรุปในการสร้างงานจุดสีสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์ และแจกแบบประเมินเจตคติให้นักเรียนทำ 5 นาที ครูเก็บแบบประเมินเจตคติ

4. สื่อการเรียนรู้ / แหล่งการเรียนรู้

4.1 สื่อการเรียนรู้

1. ภาพตัวอย่างผลงานจุดสีในยุคลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ภาพ “บ่ายวันอาทิตย์บนเกาะลากร็องด์ฌัตต์” ค.ศ. 1884-1886. Sunday Afternoon on the Island of La Grande Jatte painted by Georges-Pierre Seurat in 1884 – 1886. The Art Institute of Chicago

2. ภาพถ่ายทิวทัศน์	3. สื่อ ICT โทรทัศน์จอ LCD	4. กระดานรองเขียน
5. ดินสอ ยางลบ	6. สีโปสเตอร์	7. ภาชนะใส่น้ำ
8. จานสี	9. กระดาษขาว	10. กระดาษหนังสือพิมพ์
11. ผ้าเช็ดมือ กระดาษชำระ	12. พู่กันกลม	13. กระดาษ 100 ปอนด์

4.2 แหล่งการเรียนรู้

- ห้องสมุดโรงเรียน	- อินเทอร์เน็ต
- หนังสือแบบเรียน	- หนังสือประวัติศาสตร์ศิลป์
- เอกสารประกอบการเรียนการสอน	- นิตยสารการท่องเที่ยว

5. กระบวนการวัดผลประเมินผล

5.1 ประเมินผลจากผลงาน

5.2 ประเมินผลจากพฤติกรรมการเรียนจากการสังเกต การปฏิบัติงาน การตั้งคำถาม วิธีการ

1. สังเกตพฤติกรรมการเรียน

เครื่องมือ

1. แบบประเมินผลทางด้านความรู้
2. แบบประเมินผลทางด้านทักษะปฏิบัติ
3. แบบประเมินเจตคติ

5.3 เกณฑ์

ทักษะการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ภาพตามหัวข้อที่กำหนด โดยพิจารณาจากองค์ประกอบทางด้านรูปทรง เทคนิค วิธีการ เนื้อหา โดยมีเกณฑ์การประเมินเป็นเกณฑ์การให้คะแนน 5 ระดับ

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2

วิชา ศิลปะ

ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ชื่อเรื่อง รอยแปรงสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์

เวลา 3 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

รอยแปรง เป็นเทคนิคที่สร้างภาพให้เกิดริ้วรอยลงบนพื้นวัสดุมีลักษณะเป็นขีด เส้นไม่ต่อเนื่อง จะมุ่งการแสดงออกทางความรู้สึก อารมณ์ สื่อผ่านการใช้สีที่รุนแรง และเกินความเป็นจริง โดยเน้นความพอใจของผู้สร้างสรรคงานศิลปะเป็นหลัก สีที่ใช้นั้นจะสื่อถึงพลังที่ถูกบีบคั้น บังคับกดดันที่อยู่ในความรู้สึกนึก คิดของจิตใจคน เป็นการปลดปล่อยอารมณ์ผ่านสี และรอยแปรงที่ให้ความรู้สึกที่รุนแรงกดดัน สีแปรงที่อิสระ

1. วัตถุประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนอธิบายความหมายของรูปทรง เนื้อหา ทักษะธาตุ และการจัดองค์ประกอบศิลป์ ในการสร้างงานโดยใช้รอยแปรงในยุคลัทธิโพสทิมเพรสชันนิสม์
2. นักเรียนสามารถบอกถึงหลักการใช้สี วิธีการในการสร้างงานเทคนิครอยแปรงตามลัทธิโพสทิมเพรสชันนิสม์
3. นักเรียนสามารถสร้างงานเทคนิครอยแปรงตามลัทธิโพสทิมเพรสชันนิสม์ได้

2. สาระการเรียนรู้ (เนื้อหา)

1. ความหมายของทักษะธาตุ เส้น พื้นผิว สี รอยแปรง และหลักการจัดองค์ประกอบศิลป์
2. หลักการ วิธีการ สร้างงานเทคนิครอยแปรงตามลัทธิโพสทิมเพรสชันนิสม์
3. กระบวนการสร้างงานรอยแปรง

3. กระบวนการเรียนรู้ (การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน)

1. ครูนำเข้าสู่บทเรียนโดยซักถามถึงประสบการณ์ในการวาดภาพของนักเรียนเกี่ยวกับการนำทัศนธาตุมาสร้างเป็นภาพ แล้วให้นักเรียนช่วยกันอภิปราย ดังนี้

- นักเรียนเคยวาดภาพทิวทัศน์แบบใดบ้าง
- นักเรียนเคยนำทัศนธาตุอะไรบ้างนำมาสร้างเป็นภาพทิวทัศน์
- นักเรียนคิดว่าทัศนธาตุอะไรบ้างที่สามารถนำมาสร้างภาพได้
- นักเรียนสร้างภาพด้วยทัศนธาตุต่าง ๆ แล้วจัดวางภาพโดยใช้หลักการจัด

องค์ประกอบศิลป์อย่างไร

2. นักเรียนทุกคนช่วยกันสรุป โดยครูช่วยอธิบายและสรุปในหัวข้อคำถามต่าง ๆ
3. ครูแจ้งวัตถุประสงค์การเรียนรู้
4. ครูแจกแบบทดสอบก่อนเรียน ภาพ “ราตรีประดับดาว” (The Starry Night) เป็นภาพเขียนสีน้ำมันที่เขียนโดยฟินเซนต์ ฟาน ก็อกซ์ จิตรกรคนสำคัญชาวเนเธอร์แลนด์ของสมัยอิมเพรสชันนิสม์สมัยหลัง ตั้งแสดงอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานศิลปะสมัยใหม่ในนครนิวยอร์กในสหรัฐอเมริกา เขียนในปี ค.ศ. 1889 ซึ่งสร้างสรรค์งานศิลปะตามลัทธิโฟสท์อิมเพรสชันนิสม์ให้นักเรียนทำ
5. ครูอธิบายให้นักเรียนทราบว่าทัศนธาตุ และการจัดองค์ประกอบศิลป์ในภาพเป็นอย่างไร พร้อมอธิบายเกี่ยวกับแนวคิดในกระบวนการสร้างงานรอยแปรงตามลัทธิโฟสท์อิมเพรสชันนิสม์
6. ครูแจกแบบทดสอบความรู้หลังเรียนให้นักเรียนแต่ละคนปฏิบัติงานตามคำชี้แจงในแบบทดสอบความรู้หลังเรียนที่ครูแจกให้ เขียนบรรยายภาพ 10 นาที ครูเก็บแบบทดสอบความรู้หลังเรียน
7. ครูนำภาพตัวอย่างสื่อ วัสดุอุปกรณ์ในกระบวนการสร้างผลงานรอยแปรงสร้างภาพทิวทัศน์ตามลัทธิโฟสท์อิมเพรสชันนิสม์ และภาพ “ราตรีประดับดาว” (The Starry Night) เป็นภาพเขียนสีน้ำมันที่เขียนโดยฟินเซนต์ ฟาน ก็อกซ์ จิตรกรคนสำคัญชาวเนเธอร์แลนด์ของสมัยอิมเพรสชันนิสม์สมัยหลัง ตั้งแสดงอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานศิลปะสมัยใหม่ในนครนิวยอร์กในสหรัฐอเมริกา เขียนในปี ค.ศ. 1889 ซึ่งสร้างสรรค์งานศิลปะตามลัทธิโฟสท์อิมเพรสชันนิสม์ให้นักเรียนดู พร้อมอธิบายขั้นตอนในการทำงาน
8. ครูแจกกระดาษ 100 ปอนด์สำหรับการสร้างรอยแปรงให้นักเรียนทดลองปฏิบัติ 15 นาที หลังจากนั้นครูเก็บภาพรอยแปรงที่นักเรียนทดลองปฏิบัติ
9. ครูให้หัวข้อในการสร้างงาน “รอยแปรงสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์” โดยครูแจกภาพถ่ายภาพทิวทัศน์ และอุปกรณ์ในการสร้างงานรอยแปรงที่เตรียมให้นักเรียน นักเรียนสร้างสรรค์ผลงานในกระดาษ 100 ปอนด์ ขนาด A4
10. นักเรียนปฏิบัติการทำงานโดยการร่างภาพทิวทัศน์ และสร้างรอยแปรงลงไปในภาพครูเดินสังเกตพฤติกรรม และให้คำปรึกษา แนะนำในการสร้างงาน เมื่อนักเรียนทำงานเสร็จให้นักเรียนเขียนชื่อตนเอง ชื่อผลงาน ขนาดของผลงาน เทคนิค และแนวความคิดในการสร้างผลงาน หลังจากนั้นครูเก็บผลงานไปวัดผลประเมินผลทางด้านทักษะปฏิบัติ
11. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปราย และสรุปในการสร้างงานรอยแปรงสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์ และแจกแบบประเมินเจตคติให้นักเรียนทำ 5 นาที ครูเก็บแบบประเมินเจตคติ

4. สื่อการเรียนรู้ / แหล่งการเรียนรู้

4.1 สื่อการเรียนรู้

1. ภาพตัวอย่างผลงานรอยแปรงในยุคคล์ทิจิโอสท์อิมเพรสชันนิสม์ภาพ “ราตรีประดับดาว” (The Starry Night) เป็นภาพเขียนสีน้ำมันที่เขียนโดยฟินเซนต์ ฟาน กอส์ จิตรกรคนสำคัญชาวเนเธอร์แลนด์ของสมัยอิมเพรสชันนิสม์สมัยหลัง ตั้งแสดงอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานศิลปะสมัยใหม่ ในนครนิวยอร์กในสหรัฐอเมริกา เขียนในปี ค.ศ. 1889

2. ภาพถ่ายทิวทัศน์	3. สื่อ ICT โทรทัศน์จอ LCD	4. กระดานรองเขียน
5. ดินสอ ยางลบ	6. สีโปสเตอร์	7. ภาชนะใส่น้ำ
8. จานสี	9. กระดาษขาว	10. กระดาษหนังสือพิมพ์
11. ผ้าเช็ดมือ กระดาษชำระ	12. พู่กันกลม และแบน	13. กระดาษ 100 ปอนด์

4.2 แหล่งการเรียนรู้

- ห้องสมุดโรงเรียน	- อินเทอร์เน็ต
- หนังสือแบบเรียน	- หนังสือประวัติศาสตร์ศิลป์
- เอกสารประกอบการเรียนการสอน	- นิตยสารการท่องเที่ยว

5. กระบวนการวัดผลประเมินผล

5.1 ประเมินผลจากผลงาน

5.2 ประเมินผลจากพฤติกรรมการเรียนจากการสังเกต การปฏิบัติงาน การตั้งคำถาม วิธีการ

1. สังเกตพฤติกรรมการเรียน

เครื่องมือ

- 1 แบบประเมินผลทางด้านความรู้
- 2 แบบประเมินผลทางด้านทักษะปฏิบัติ
- 3 แบบประเมินเจตคติ
- 4 แบบประเมินผลพฤติกรรมการเรียน

5.3 เกณฑ์

ทักษะการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ภาพตามหัวข้อที่กำหนด โดยพิจารณาจากองค์ประกอบทางด้านรูปทรง เทคนิค วิธีการ เนื้อหา โดยมีเกณฑ์การประเมินเป็นเกณฑ์การให้คะแนน 5 ระดับ

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3

วิชา ศิลปะ

ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ชื่อเรื่อง การลดทอนรายละเอียดสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์

เวลา 3 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

การลดทอน เป็นเทคนิคการเขียนภาพทิวทัศน์ โดยการสังเคราะห์ให้เป็นโครงสร้าง สามารถนำการสร้างภาพธรรมชาติให้เป็นโครงสร้างแบบเรขาคณิต หรือเป็นการลดทอนรายละเอียดของภาพ

1. วัตถุประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนอธิบายความหมายของรูปทรง เนื้อหา ทิศนาต และการจัดองค์ประกอบศิลป์ ในการสร้างงานโดยใช้รอยแปรงในยุคลัทธิโฟสทิมเพรสชันนิสม์
2. นักเรียนสามารถบอกถึงหลักการใช้สี วิธีการในการสร้างงานเทคนิคการลดทอน รายละเอียดตามลัทธิโฟสทิมเพรสชันนิสม์
3. นักเรียนสามารถสร้างงานเทคนิคการลดทอนรายละเอียดตามลัทธิโฟสทิมเพรสชันนิสม์ได้

2. สาระการเรียนรู้ (เนื้อหา)

1. ความหมายของทัศนธาตุ รูปร่าง รูปทรง สี การลดทอนรายละเอียด และหลักการจัดองค์ประกอบศิลป์
2. หลักการ วิธีการ สร้างงานเทคนิคการลดทอนรายละเอียดตามลัทธิโฟสทิมเพรสชันนิสม์
3. กระบวนการสร้างงานการลดทอนรายละเอียด

3. กระบวนการเรียนรู้ (การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน)

1. ครูนำเข้าสู่บทเรียนโดยซักถามถึงประสบการณ์ในการวาดภาพของนักเรียนเกี่ยวกับการนำทัศนธาตุมาสร้างเป็นภาพ แล้วให้นักเรียนช่วยกันอภิปราย ดังนี้
 - นักเรียนเคยวาดภาพทิวทัศน์แบบใดบ้าง
 - นักเรียนเคยนำทัศนธาตุอะไรบ้างนำมาสร้างเป็นภาพทิวทัศน์
 - นักเรียนคิดว่าทัศนธาตุอะไรบ้างที่สามารถนำมาสร้างภาพได้
 - นักเรียนสร้างภาพด้วยทัศนธาตุต่าง ๆ แล้วจัดวางภาพโดยใช้หลักการจัด

องค์ประกอบศิลป์อย่างไร

2. นักเรียนทุกคนช่วยกันสรุป โดยครูช่วยอธิบายและสรุปในหัวข้อคำถามต่าง ๆ
3. ครูแจ้งวัตถุประสงค์การเรียนรู้
4. ครูแจกแบบทดสอบก่อนเรียน ภาพ “L'Estaque” ค.ศ. 1883-1885 ของพอล เซซานน์ซึ่งสร้างสรรค์งานศิลปะตามลัทธิโฟสท์อิมเพรสชันนิสม์ให้นักเรียนทำ
5. ครูอธิบายให้นักเรียนทราบว่าทัศนธาตุ และการจัดองค์ประกอบศิลป์ในภาพเป็นอย่างไร พร้อมอธิบายเกี่ยวกับแนวคิดในกระบวนการสร้างงานรอยแปรงตามลัทธิโฟสท์อิมเพรสชันนิสม์
6. ครูแจกแบบทดสอบความรู้หลังเรียนให้นักเรียนแต่ละคนปฏิบัติงานตามคำชี้แจงในแบบทดสอบความรู้หลังเรียนที่ครูแจกให้ เขียนบรรยายภาพ 10 นาที ครูเก็บแบบทดสอบความรู้หลังเรียน
7. ครูนำภาพตัวอย่างสื่อ วัสดุอุปกรณ์ในกระบวนการสร้างผลงานรอยแปรงสร้างภาพทิวทัศน์ตามลัทธิโฟสท์อิมเพรสชันนิสม์ และภาพ “L'Estaque” ค.ศ. 1883-1885 ของพอล เซซานน์ ซึ่งสร้างสรรค์งานศิลปะตามลัทธิโฟสท์อิมเพรสชันนิสม์ให้นักเรียนดู พร้อมอธิบายขั้นตอนในการทำงาน
8. ครูแจกกระดาษ 100 ปอนด์สำหรับการลดทอนรายละเอียดให้นักเรียนทดลองปฏิบัติ 15 นาที หลังจากนั้นครูเก็บภาพการลดทอนรายละเอียดที่นักเรียนทดลองปฏิบัติ
9. ครูให้หัวข้อในการสร้างงาน “การลดทอนรายละเอียดสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์” โดยครูแจกภาพถ่ายภาพทิวทัศน์ และอุปกรณ์ในการสร้างงานรอยแปรงที่เตรียมให้นักเรียน นักเรียนสร้างสรรค์ผลงานในกระดาษ 100 ปอนด์ ขนาด A4
10. นักเรียนปฏิบัติการทำงานโดยการร่างภาพทิวทัศน์ และสร้างการลดทอนรายละเอียดลงไปในภาพครูเดินสังเกตพฤติกรรม และให้คำปรึกษา แนะนำในการสร้างงาน เมื่อนักเรียนทำงานเสร็จให้นักเรียนเขียนชื่อตนเอง ชื่อผลงาน ขนาดของผลงาน เทคนิค และแนวความคิดในการสร้างผลงาน หลังจากนั้นครูเก็บผลงานไปวัดผลประเมินผลทางด้านทักษะปฏิบัติ
11. ครู และนักเรียนร่วมกันอภิปราย และสรุปในการลดทอนรายละเอียดสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์ และแจกแบบประเมินเจตคติให้นักเรียนทำ 5 นาที ครูเก็บแบบประเมินเจตคติ

4. สื่อการเรียนรู้ / แหล่งการเรียนรู้

4.1 สื่อการเรียนรู้

1. ภาพตัวอย่างผลงานการลดทอนรายละเอียดในยุคลัทธิโฟสท์อิมเพรสชันนิสม์ ภาพ “L'Estaque” ค.ศ. 1883-1885 ของพอล เซซานน์

- เขียน
- 2.ภาพถ่ายทิวทัศน์ 3. สื่อ ICT โทรทัศน์จอ LCD 4. กระดานรอง
- 5.ดินสอ ยางลบ 6. สีโปสเตอร์ 7.ภาชนะใส่น้ำ
8. จานสี 9.กระดาษขาว 10. กระดาษหนังสือพิมพ์
11. ผ้าเช็ดมือ กระดาษชำระ 12. พู่กันกลม และแบน 13. กระดาษ 100 ปอนด์

4.2 แหล่งการเรียนรู้

- ห้องสมุดโรงเรียน
- อินเทอร์เน็ต
- หนังสือแบบเรียน
- หนังสือประวัติศาสตร์ศิลป์
- เอกสารประกอบการเรียนการสอน
- นิตยสารการท่องเที่ยว

5. กระบวนการวัดผลประเมินผล

5.1 ประเมินผลจากผลงาน

5.2 ประเมินผลจากพฤติกรรมการเรียนจากการสังเกต การปฏิบัติงาน การตั้งคำถาม วิธีการ

1. สังเกตพฤติกรรมการเรียน

เครื่องมือ

- 1 แบบประเมินผลทางด้านความรู้
- 2 แบบประเมินผลทางด้านทักษะปฏิบัติ
- 3 แบบประเมินเจตคติ
- 4 แบบประเมินผลพฤติกรรมการเรียน

5.3 เกณฑ์

ทักษะการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ภาพตามหัวข้อที่กำหนด โดยพิจารณาจากองค์ประกอบทางด้านรูปร่าง เทคนิค วิธีการ เนื้อหา โดยมีเกณฑ์การประเมินเป็นเกณฑ์การให้คะแนน 5 ระดับ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบประเมินด้านพุทธิพิสัยโดยประเมินความรู้ผู้เรียนในการจัดการเรียนการสอน
ศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

วิชา ศิลปะ แผนการสอนที่.... เรื่อง..... ระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนปลาย
ชื่อ-นามสกุล.....เลขที่.....ชั้น.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนอธิบายวิเคราะห์รูปแบบ เทคนิค วิธีการ ทศนธาตุ หลักการจัดองค์ประกอบ
ศิลป์ และบรรยากาศของภาพศิลปะที่นักเรียนมองเห็นอย่างละเอียด พร้อมทั้งแสดงความคิดเห็น
ในการจุดสีสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์พร้อมทั้งอธิบายเหตุผล ตามแบบคำถามที่กำหนดให้

1. "A Sunday Afternoon on the Island of La Grande Jatte ", 1884-6. George Seurat.

ลำดับที่	วิเคราะห์การสร้างงานคุณลักษณะเฉพาะภาพทิวทัศน์ ศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์	ระดับคะแนน				
		5	4	3	2	1
1	นักเรียนพรรณนาคุณลักษณะภาพทิวทัศน์ เทคนิคการวาด การสร้างงานที่นักเรียนมองเห็นในภาพ					
2	นักเรียนอธิบายวิเคราะห์รูปแบบงาน และเทคนิค วิธีการใช้สี ทศนธาตุว่า ภาพมีการใช้สีอย่างไร และนำ หลักการใช้สีมาจัดองค์ประกอบศิลป์แบบใดบ้าง					
3	นักเรียนตีความ และอธิบายว่าภาพผลงานศิลปะตามลัทธิ โพสท์อิมเพรสชันนิสม์มีการใช้สีในภาพเพื่อจุดมุ่งหมายใด เหตุใดจึงใช้สีเช่นนั้น					
4	นักเรียนประเมินค่าการสร้างจุดสีเพื่อสร้างภาพทิวทัศน์ใน ข้อดี ข้อเสียในการใช้สีว่าเหมาะสมหรือไม่อย่างไร ต้องการ สีอะไร และมีความรู้สีได้อย่างไร					

**เกณฑ์การประเมินความรู้การสร้างสรรคงานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์
สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย**

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับระดับการปฏิบัติค่าเฉลี่ยคำตอบที่ได้จะมี
ความหมาย

ระดับคะแนนมากที่สุด	=	5
ระดับคะแนนมาก	=	4
ระดับคะแนนปานกลาง	=	3
ระดับคะแนนน้อย	=	2
ระดับคะแนนน้อยที่สุด	=	1

ข้อที่	รายการการประเมินการวิเคราะห์การสร้างงานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์	ระดับคะแนน				
		5	4	3	2	1
1	นักเรียนพรรณนาคุณลักษณะภาพทิวทัศน์ เทคนิคการวาด การสร้างงานที่นักเรียนมองเห็นในภาพ	บรรยายได้ สอดคล้องตามหัวข้อและเนื้อหาในคุณลักษณะของภาพทิวทัศน์ที่แสดงระยะใกล้ กลาง ทิศน ธาตุในเรื่องของสี เทคนิคการสร้างงาน ระบุประเภทของภาพทิวทัศน์ และ วัตถุ คน สัตว์ สิ่งของ สิ่งแวดล้อมที่มองเห็น ได้มากที่สุด	บรรยายได้ สอดคล้องตามหัวข้อและเนื้อหาของภาพทิวทัศน์ที่แสดงระยะใกล้ กลาง เทคนิคการสร้างงานระบุประเภทของภาพทิวทัศน์ และ วัตถุ คน สัตว์ สิ่งของ สิ่งแวดล้อมที่มองเห็น ได้มาก	บรรยายได้ สอดคล้องตามหัวข้อและเนื้อหา คุณลักษณะของภาพทิวทัศน์ และ วัตถุ คน สัตว์ สิ่งของ สิ่งแวดล้อมที่มองเห็น ได้ปานกลาง	บรรยายได้ สอดคล้องตามหัวข้อและเนื้อหาของภาพทิวทัศน์ และวัตถุ คน สัตว์ สิ่งของ สิ่งแวดล้อมที่มองเห็น ได้น้อย	บรรยายได้ สอดคล้องตามหัวข้อและเนื้อหาของภาพทิวทัศน์ และวัตถุ คน สัตว์ สิ่งของ สิ่งแวดล้อมที่มองเห็น ได้น้อยที่สุด
2	นักเรียนประเมินค่าการสร้างจุดสีเพื่อสร้างภาพทิวทัศน์ในข้อดี ข้อเสียในการใช้สีว่าเหมาะสมหรือไม่อย่างไร ต้องการสื่ออะไร และมี ความรู้สีอย่างไร	วิเคราะห์อธิบายรูปแบบ เทคนิค ลักษณะการสร้างจุดสี วิธีการใช้สีในภาพ และ หลักการใช้สีตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ได้มากที่สุด	วิเคราะห์อธิบายรูปแบบ ลักษณะ การสร้างจุดสีของ เทคนิควิธีการใช้สี และหลักการ ใช้สีตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ ได้มาก	วิเคราะห์อธิบายรูปแบบ เทคนิค รอยแปรง วิธีการใช้สี ตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ได้ ปานกลาง	วิเคราะห์อธิบายรูปแบบ เทคนิค การสร้างรอยแปรง และวิธีการ ใช้สี ตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ได้น้อย	วิเคราะห์อธิบายรูปแบบ เทคนิค รอยแปรงและเทคนิค ได้น้อยที่สุด

ข้อที่	รายการการประเมินการวิเคราะห์การสร้างงานศิลปะตามลัทธิโพสต์อิมเพรสชันนิสม์	ระดับคะแนน					
		5	4	3	2	1	
3	นักเรียนตีความและอธิบายภาพผลงานศิลปะตามลัทธิโพสต์อิมเพรสชันนิสม์มีการใช้สีในภาพเพื่อจุดมุ่งหมายใด เหตุใดจึงใช้สีเช่นนี้	นักเรียนตีความสื่อภาพผลงานศิลปะตามลัทธิโพสต์อิมเพรสชันนิสม์ในหลักการใช้สี ในภาพสอดคล้องกับภาพได้มากที่สุด	นักเรียนตีความสื่อภาพผลงานศิลปะตามลัทธิโพสต์อิมเพรสชันนิสม์ในหลักการใช้สี ในภาพสอดคล้องกับภาพได้มาก	นักเรียนตีความสื่อภาพผลงานศิลปะตามลัทธิโพสต์อิมเพรสชันนิสม์ในหลักการใช้สี ในภาพสอดคล้องกับภาพได้ปานกลาง	นักเรียนตีความสื่อภาพผลงานศิลปะตามลัทธิโพสต์อิมเพรสชันนิสม์ในหลักการใช้สี ในภาพสอดคล้องกับภาพได้น้อย	นักเรียนตีความสื่อภาพผลงานศิลปะตามลัทธิโพสต์อิมเพรสชันนิสม์ในหลักการใช้สี ในภาพสอดคล้องกับภาพได้น้อยที่สุด	นักเรียนตีความสื่อภาพผลงานศิลปะตามลัทธิโพสต์อิมเพรสชันนิสม์ในหลักการใช้สี ในภาพสอดคล้องกับภาพได้น้อยที่สุด
4	นักเรียนประเมินค่าการสร้างจุดสีเพื่อสร้างภาพทิวทัศน์ในข้อดี ข้อเสียในการใช้สีว่าเหมาะสมหรือไม่อย่างไร ต้องการสื่ออะไร และมีความรู้สึกอย่างไร	สามารถอธิบายถึงประเมินค่าการสร้างจุดสีเพื่อสร้างภาพทิวทัศน์ในข้อดี ข้อเสียในการใช้สี และต้องการสื่ออารมณ์ความรู้สึก มีเจตคติต่อการสร้างสรรค์งานศิลปะได้มากที่สุด	สามารถอธิบายถึงประเมินค่าการสร้างจุดสีเพื่อสร้างภาพทิวทัศน์ในข้อดี ข้อเสียในการใช้สี และต้องการสื่ออารมณ์ความรู้สึก มีเจตคติต่อการสร้างสรรค์งานศิลปะได้มาก	สามารถอธิบายถึงประเมินค่าการสร้างจุดสีเพื่อสร้างภาพทิวทัศน์ในข้อดี ข้อเสียในการใช้สี และต้องการสื่ออารมณ์ความรู้สึก มีเจตคติต่อการสร้างสรรค์งานศิลปะได้ปานกลาง	สามารถอธิบายถึงประเมินค่าการสร้างจุดสีเพื่อสร้างภาพทิวทัศน์ในข้อดี ข้อเสียในการใช้สี และต้องการสื่ออารมณ์ความรู้สึก มีเจตคติต่อการสร้างสรรค์งานศิลปะได้น้อย	สามารถอธิบายถึงประเมินค่าการสร้างจุดสีเพื่อสร้างภาพทิวทัศน์ในข้อดี ข้อเสียในการใช้สี และต้องการสื่ออารมณ์ความรู้สึก มีเจตคติต่อการสร้างสรรค์งานศิลปะได้น้อยที่สุด	สามารถอธิบายถึงประเมินค่าการสร้างจุดสีเพื่อสร้างภาพทิวทัศน์ในข้อดี ข้อเสียในการใช้สี และต้องการสื่ออารมณ์ความรู้สึก มีเจตคติต่อการสร้างสรรค์งานศิลปะได้น้อยที่สุด

แบบประเมินด้านพุทธิพิสัยโดยประเมินความรู้ผู้เรียนในการจัดการเรียนการสอน
ศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

วิชา ศิลปะ แผนการสอนที่.... เรื่อง..... ระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนปลาย
ชื่อ-นามสกุล.....เลขที่.....ชั้น.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนอธิบายวิเคราะห์รูปแบบ เทคนิค วิธีการ ทศนธาตุ หลักการจัดองค์ประกอบ
ศิลป์ และบรรยากาศของภาพศิลปะที่นักเรียนมองเห็นอย่างละเอียด พร้อมทั้งแสดงความคิดเห็น
ในการสร้างรอยแปรงสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์พร้อมทั้งอธิบายเหตุผล ตามแบบคำถามที่กำหนดให้

2."Starry Night", 1889. Vincent van Gogh.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ลำดับที่	วิเคราะห์การสร้างงานคุณลักษณะเฉพาะภาพทิวทัศน์ ศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์	ระดับคะแนน				
		5	4	3	2	1
1	นักเรียนพรรณนาคุณลักษณะภาพทิวทัศน์ เทคนิคการวาด การสร้างงานที่นักเรียนมองเห็นในภาพ					
2	นักเรียนอธิบายวิเคราะห์รูปแบบงาน และเทคนิค วิธีการใช้สี ทศนธาตุว่า ภาพมีการใช้สีอย่างไร และนำ หลักการใช้สีมาจัดองค์ประกอบศิลป์แบบใดบ้าง					
3	นักเรียนตีความ และอธิบายว่าภาพผลงานศิลปะตามลัทธิ โพสท์อิมเพรสชันนิสม์มีการใช้สีในภาพเพื่อจุดมุ่งหมายใด เหตุใดจึงใช้สีเช่นนั้น					
4	นักเรียนประเมินค่าการสร้างรอยแปรงเพื่อสร้างภาพ ทิวทัศน์ในข้อดี ข้อเสียในการใช้สีว่าเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร ต้องการสื่ออะไร และมีความรู้สีก็อย่างไร					

**เกณฑ์การประเมินความรู้การสร้างสรรคงานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์
สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย**

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับระดับการปฏิบัติค่าเฉลี่ยคำตอบที่ได้จะมีความหมาย

ระดับคะแนนมากที่สุด	=	5
ระดับคะแนนมาก	=	4
ระดับคะแนนปานกลาง	=	3
ระดับคะแนนน้อย	=	2
ระดับคะแนนน้อยที่สุด	=	1

ข้อที่	รายการการประเมินการวิเคราะห์การสร้างงานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์	ระดับคะแนน				
		5	4	3	2	1
1	นักเรียนพรรณนาคุณลักษณะภาพทิวทัศน์ เทคนิคการวาด การสร้างงานที่นักเรียนมองเห็นในภาพ	บรรยายได้ สอดคล้องตามหัวข้อและเนื้อหาในคุณลักษณะของภาพทิวทัศน์ที่แสดงระยะใกล้ กลาง ไกล ทิศน ภาตในเรื่องของสี เทคนิคการสร้างงาน ระบุประเภทของภาพทิวทัศน์ และ วัตถุ สิ่งของ สิ่งแวดล้อมที่มองเห็น ได้มาก ที่สุด	บรรยายได้ สอดคล้องตามหัวข้อและเนื้อหา ของภาพทิวทัศน์ ที่แสดงระยะใกล้ กลาง ไกล เทคนิคการสร้างงานระบุประเภทของภาพทิวทัศน์ และ วัตถุ สิ่งของ สิ่งแวดล้อมที่มองเห็น ได้มาก	บรรยายได้ สอดคล้องตามหัวข้อและเนื้อหา คุณลักษณะของภาพทิวทัศน์ และ วัตถุ สิ่งของ สิ่งแวดล้อมที่มองเห็น ได้ปาน กลาง	บรรยายได้ สอดคล้องตามหัวข้อและเนื้อหา ของภาพทิวทัศน์ และวัตถุ สิ่งของ สิ่งแวดล้อมที่มองเห็น ได้น้อย	บรรยายได้ สอดคล้องตามหัวข้อและ เนื้อหาของภาพทิวทัศน์ สิ่งของ และวัตถุ สิ่งของ สิ่งแวดล้อมที่มองเห็น ได้น้อย ที่สุด
2	นักเรียนประเมินค่า การสร้างรอยแปรงเพื่อสร้างภาพทิวทัศน์ในข้อดี ข้อเสียในการใช้สี ว่าเหมาะสมหรือไม่อย่างไร ต้องการสื่ออะไร และมีความรู้สึกอย่างไร	วิเคราะห์อธิบายรูปแบบ เทคนิค ลักษณะการ สร้างรอยแปรง วิธีการใช้สีใน ภาพ และ หลักการใช้สี ตามลัทธิโพส-อิมเพรสชันนิสม์ ได้มากที่สุด	วิเคราะห์อธิบายรูปแบบ ลักษณะการ สร้างรอยแปรง ของเทคนิค วิธีการใช้สี และ หลักการใช้สี ตามลัทธิโพส-อิมเพรสชันนิสม์ ได้มาก	วิเคราะห์อธิบายรูปแบบ เทคนิค รอยแปรง วิธีการใช้สี ตาม ลัทธิโพส-อิมเพรสชันนิสม์ได้ ปานกลาง	วิเคราะห์อธิบายรูปแบบ เทคนิค การสร้างรอยแปรง และวิธี การใช้สี ตาม ลัทธิโพส-อิมเพรสชันนิสม์ได้ น้อย	วิเคราะห์ อธิบายรูปแบบ เทคนิค รอยแปรงและ เทคนิค ได้น้อย ที่สุด

ข้อที่	รายการการประเมินการวิเคราะห์การสร้างงานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์	ระดับคะแนน					
		5	4	3	2	1	
3	นักเรียนตีความและอธิบายภาพผลงานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์มีการใช้สีในภาพเพื่อจุดมุ่งหมายใด เหตุใดจึงใช้สีเช่นนั้น	นักเรียนตีความสื่อภาพผลงานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ในหลักการใช้สี ในภาพสอดคล้องกับภาพได้มากที่สุด	นักเรียนตีความสื่อภาพผลงานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ในหลักการใช้สี ในภาพสอดคล้องกับภาพได้มาก	นักเรียนตีความสื่อภาพผลงานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ในหลักการใช้สี ในภาพสอดคล้องกับภาพได้ปานกลาง	นักเรียนตีความสื่อภาพผลงานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ในหลักการใช้สี ในภาพสอดคล้องกับภาพได้น้อย	นักเรียนตีความสื่อภาพผลงานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ในหลักการใช้สี ในภาพสอดคล้องกับภาพได้น้อยที่สุด	นักเรียนตีความสื่อภาพผลงานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ในหลักการใช้สี ในภาพสอดคล้องกับภาพได้น้อยที่สุด
4	นักเรียนประเมินค่าการสร้างรอยแปรงเพื่อสร้างภาพทิวทัศน์ในข้อดีข้อเสียในการใช้สีว่าเหมาะสมหรือไม่อย่างไร และมีความรู้สึกอย่างไร	สามารถอธิบายถึงประเมินค่าการสร้างรอยแปรงเพื่อสร้างภาพทิวทัศน์ในข้อดีข้อเสียในการใช้สีและต้องการสื่ออารมณ์ความรู้สึกมีเจตคติต่อการสร้างสรรค์งานศิลปะได้มากที่สุด	สามารถอธิบายถึงประเมินค่าการสร้างรอยแปรงเพื่อสร้างภาพทิวทัศน์ในข้อดีข้อเสียในการใช้สีและต้องการสื่ออารมณ์ความรู้สึกมีเจตคติต่อการสร้างสรรค์งานศิลปะได้มาก	สามารถอธิบายถึงประเมินค่าการสร้างรอยแปรงเพื่อสร้างภาพทิวทัศน์ในข้อดีข้อเสียในการใช้สีและต้องการสื่ออารมณ์ความรู้สึกมีเจตคติต่อการสร้างสรรค์งานศิลปะได้ปานกลาง	สามารถอธิบายถึงประเมินค่าการสร้างรอยแปรงเพื่อสร้างภาพทิวทัศน์ในข้อดีข้อเสียในการใช้สีและต้องการสื่ออารมณ์ความรู้สึกมีเจตคติต่อการสร้างสรรค์งานศิลปะได้น้อย	สามารถอธิบายถึงประเมินค่าการสร้างรอยแปรงเพื่อสร้างภาพทิวทัศน์ในข้อดีข้อเสียในการใช้สีและต้องการสื่ออารมณ์ความรู้สึกมีเจตคติต่อการสร้างสรรค์งานศิลปะได้น้อยที่สุด	สามารถอธิบายถึงประเมินค่าการสร้างรอยแปรงเพื่อสร้างภาพทิวทัศน์ในข้อดีข้อเสียในการใช้สีและต้องการสื่ออารมณ์ความรู้สึกมีเจตคติต่อการสร้างสรรค์งานศิลปะได้น้อยที่สุด

แบบประเมินด้านพุทธิพิสัยโดยประเมินความรู้ผู้เรียนในการจัดการเรียนการสอน
ศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

วิชา ศิลปะ แผนการสอนที่... เรื่อง..... ระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนปลาย
ชื่อ-นามสกุล.....เลขที่.....ชั้น.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนอธิบายวิเคราะห์รูปแบบ เทคนิค วิธีการ ทศนธาตุ หลักการจัดองค์ประกอบ
ศิลป์ และบรรยากาศของภาพศิลปะที่นักเรียนมองเห็นอย่างละเอียด พร้อมทั้งแสดงความคิดเห็น
ในการลดทอนรายละเอียดสร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์พร้อมทั้งอธิบายเหตุผล ตามแบบคำถามที่
กำหนดให้

“L'Estaque”, 1883-1885. Paul Cézanne.

ลำดับที่	วิเคราะห์การสร้างงานคุณลักษณะเฉพาะภาพทิวทัศน์ ศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์	ระดับคะแนน				
		5	4	3	2	1
1	นักเรียนพรรณนาคุณลักษณะภาพทิวทัศน์ เทคนิคการวาด การสร้างงานที่นักเรียนมองเห็นในภาพ					
2	นักเรียนอธิบายวิเคราะห์รูปแบบงาน และเทคนิค วิธีการใช้สี ทศนธาคว่า ภาพมีการใช้สีอย่างไร และนำ หลักการใช้สีมาจัดองค์ประกอบศิลป์แบบใดบ้าง					
3	นักเรียนตีความ และอธิบายว่าภาพผลงานศิลปะตามลัทธิ โพสท์อิมเพรสชันนิสม์มีการใช้สีในภาพเพื่อจุดมุ่งหมายใด เหตุใดจึงใช้สีเช่นนั้น					
4	นักเรียนประเมินค่าการสร้างการลดทอนรายละเอียดเพื่อ สร้างภาพทิวทัศน์ในข้อดี ข้อเสียในการใช้สีว่าเหมาะสม หรือไม่อย่างไร ต้องการสื่ออะไร และมีความรู้สีอย่างไร					

**เกณฑ์การประเมินความรู้การสร้างสรรคงานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์
สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย**

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับระดับการปฏิบัติค่าเฉลี่ยคำตอบที่ได้จะมี
ความหมาย

ระดับคะแนนมากที่สุด	=	5
ระดับคะแนนมาก	=	4
ระดับคะแนนปานกลาง	=	3
ระดับคะแนนน้อย	=	2
ระดับคะแนนน้อยที่สุด	=	1

ข้อที่	รายการการประเมินการวิเคราะห์การสร้างงานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์	ระดับคะแนน				
		5	4	3	2	1
1	นักเรียนพรรณนาคุณลักษณะภาพทิวทัศน์ เทคนิคการวาด การสร้างงานที่นักเรียนมองเห็นในภาพ	บรรยายได้ สอดคล้องตามหัวข้อและเนื้อหาในคุณลักษณะของภาพทิวทัศน์ที่แสดงระยะใกล้ กลาง ไกล ทิศนธาตุในเรื่องของสี เทคนิคการสร้างงาน ระบุประเภทของภาพทิวทัศน์ และ วัตถุ สิ่งของ สิ่งแวดล้อมที่มองเห็น ได้มากที่สุด	บรรยายได้ สอดคล้องตามหัวข้อและเนื้อหาของภาพทิวทัศน์ที่แสดงระยะใกล้ กลาง ไกล เทคนิคการสร้างงานระบุประเภทของภาพทิวทัศน์ และ วัตถุ สิ่งของ สิ่งแวดล้อมที่มองเห็น ได้มาก	บรรยายได้ สอดคล้องตามหัวข้อและเนื้อหา คุณลักษณะของภาพทิวทัศน์ และ วัตถุ สิ่งของ สิ่งแวดล้อมที่มองเห็น ได้ปานกลาง	บรรยายได้ สอดคล้องตามหัวข้อและเนื้อหาของภาพทิวทัศน์ และวัตถุ สิ่งของ สิ่งแวดล้อมที่มองเห็น ได้น้อย	บรรยายได้ สอดคล้องตามหัวข้อและเนื้อหาของภาพทิวทัศน์ และวัตถุ สิ่งของ สิ่งแวดล้อมที่มองเห็น ได้น้อยที่สุด
2	นักเรียนประเมินค่าการสร้างการลดทอนรายละเอียดเพื่อสร้างภาพทิวทัศน์ในข้อดี ข้อเสียในการใช้สีว่าเหมาะสมหรือไม่อย่างไร ต้องการสื่ออะไร และมี ความรู้สีอย่างไร	วิเคราะห์อธิบายรูปแบบ เทคนิค ลักษณะการสร้าง การลดทอน รายละเอียด วิธีการใช้สีในภาพ และ หลักการใช้สีตามลัทธิโพส-อิมเพรสชันนิสม์ได้มากที่สุด	วิเคราะห์อธิบายรูปแบบ ลักษณะ การสร้างการลดทอน รายละเอียดของเทคนิคการใช้สี และหลักการใช้สีตามลัทธิโพส-อิมเพรสชันนิสม์ได้มาก	วิเคราะห์อธิบายรูปแบบ เทคนิค การสร้างการลดทอน รายละเอียด วิธีการใช้สี ตามลัทธิโพส-อิมเพรสชันนิสม์ได้ปานกลาง	วิเคราะห์อธิบายรูปแบบ เทคนิค การสร้างการลดทอน รายละเอียด และ วิธีการใช้สี ตามลัทธิโพส-อิมเพรสชันนิสม์ได้น้อย	วิเคราะห์อธิบายรูปแบบ เทคนิค การสร้างการลดทอน รายละเอียดและเทคนิค ได้น้อยที่สุด

ข้อที่	รายการการประเมินการวิเคราะห์การสร้างงานศิลปะตามลัทธิโพสต์ทิมเพรสชั้นนิสม์	ระดับคะแนน					
		5	4	3	2	1	
3	นักเรียนตีความและอธิบายภาพผลงานศิลปะตามลัทธิโพสต์ทิมเพรสชั้นนิสม์มีการใช้สีในภาพเพื่อจุดมุ่งหมายใด เหตุใดจึงใช้สีเช่นนั้น	นักเรียนตีความสื่อภาพผลงานศิลปะตามลัทธิโพสต์ทิมเพรสชั้นนิสม์ในหลักการใช้สี ในภาพสอดคล้องกับภาพได้มากที่สุด	นักเรียนตีความสื่อภาพผลงานศิลปะตามลัทธิโพสต์ทิมเพรสชั้นนิสม์ในหลักการใช้สี ในภาพสอดคล้องกับภาพได้มาก	นักเรียนตีความสื่อภาพผลงานศิลปะตามลัทธิโพสต์ทิมเพรสชั้นนิสม์ในหลักการใช้สี ในภาพสอดคล้องกับภาพได้ปานกลาง	นักเรียนตีความสื่อภาพผลงานศิลปะตามลัทธิโพสต์ทิมเพรสชั้นนิสม์ในหลักการใช้สี ในภาพสอดคล้องกับภาพได้น้อย	นักเรียนตีความสื่อภาพผลงานศิลปะตามลัทธิโพสต์ทิมเพรสชั้นนิสม์ในหลักการใช้สี ในภาพสอดคล้องกับภาพได้น้อยที่สุด	นักเรียนตีความสื่อภาพผลงานศิลปะตามลัทธิโพสต์ทิมเพรสชั้นนิสม์ในหลักการใช้สี ในภาพสอดคล้องกับภาพได้น้อยที่สุด
4	นักเรียนประเมินค่าการสร้างการลดทอนรายละเอียดเพื่อสร้างภาพทิวทัศน์ในข้อดี ข้อเสียในการใช้สีว่าเหมาะสมหรือไม่อย่างไร ต้องการสื่ออะไร และมีความรู้สึกอย่างไร	สามารถอธิบายถึงประเมินค่าการสร้างการลดทอนรายละเอียดเพื่อสร้างภาพทิวทัศน์ในข้อดี ข้อเสียในการใช้สี และต้องการสื่ออารมณ์ความรู้สึก มีเจตคติต่อการสร้างสรรค์งานศิลปะได้มากที่สุด	สามารถอธิบายถึงประเมินค่าการสร้างการลดทอนรายละเอียดเพื่อสร้างภาพทิวทัศน์ในข้อดี ข้อเสียในการใช้สี และต้องการสื่ออารมณ์ความรู้สึก มีเจตคติต่อการสร้างสรรค์งานศิลปะได้มาก	สามารถอธิบายถึงประเมินค่าการสร้างการลดทอนรายละเอียดเพื่อสร้างภาพทิวทัศน์ในข้อดี ข้อเสียในการใช้สี และต้องการสื่ออารมณ์ความรู้สึก มีเจตคติต่อการสร้างสรรค์งานศิลปะได้ปานกลาง	สามารถอธิบายถึงประเมินค่าการสร้างการลดทอนรายละเอียดเพื่อสร้างภาพทิวทัศน์ในข้อดี ข้อเสียในการใช้สี และต้องการสื่ออารมณ์ความรู้สึก มีเจตคติต่อการสร้างสรรค์งานศิลปะได้น้อย	สามารถอธิบายถึงประเมินค่าการสร้างการลดทอนรายละเอียดเพื่อสร้างภาพทิวทัศน์ในข้อดี ข้อเสียในการใช้สี และต้องการสื่ออารมณ์ความรู้สึก มีเจตคติต่อการสร้างสรรค์งานศิลปะได้น้อยที่สุด	สามารถอธิบายถึงประเมินค่าการสร้างการลดทอนรายละเอียดเพื่อสร้างภาพทิวทัศน์ในข้อดี ข้อเสียในการใช้สี และต้องการสื่ออารมณ์ความรู้สึก มีเจตคติต่อการสร้างสรรค์งานศิลปะได้น้อยที่สุด

**แบบประเมินด้านทักษะพิสัยโดยประเมินทักษะผลงานการสร้างสรรค์งานศิลปะตามลัทธิโพสท์
อิมเพรสชันนิสม์สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย**

วิชา ศิลปะ แผนการสอนที่... เรื่อง..... ระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนปลาย
ชื่อ-นามสกุล.....เลขที่.....ชั้น.....

เกณฑ์การประเมินด้านทักษะผลงานการสร้างสรรค์งานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิม
เพรสชันนิสม์ที่มีผลต่อหลักการการใช้สีของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
ของแต่ละหัวข้อ

ลำดับที่	รายการประเมิน	ระดับคะแนน				
		5	4	3	2	1
1	ความถูกต้องในการใช้เทคนิค วิธีการ สี อุปกรณ์ในการสร้างงานได้อย่างชัดเจนถูกต้อง					
2	หลักการใช้สีตามศิลปะลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์					
3	การสร้างผลงานโดยมีเนื้อหาเรื่องราว อารมณ์ ใน การแสดงออกอย่างมีเอกลักษณ์เฉพาะตน					
4	สร้างผลงานอย่างมีเอกภาพระหว่างรูปทรง และเนื้อหาได้ อย่างสมบูรณ์					
5	การจัดองค์ประกอบศิลป์					
6.	การสร้างงานได้ตรงตามหัวข้อในการสร้างสรรค์ภาพทัศน					
7.	การเตรียมความพร้อมในการจัดเตรียมอุปกรณ์ในการ สร้างสรรค์งานศิลปะ					
รวมคะแนน						

เกณฑ์การประเมินผล

5	หมายถึง	ดีมาก	(21 - 30 คะแนน)
4	หมายถึง	ดี	(16 - 20 คะแนน)
3	หมายถึง	ปานกลาง	(11 - 15 คะแนน)
2	หมายถึง	พอใช้	(6 - 10 คะแนน)
1	หมายถึง	ควรปรับปรุง	(0 - 5 คะแนน)

ค่าเฉลี่ยค่าตอบที่ได้จะมีความหมายดังนี้

4.50 – 5	หมายถึง	อยู่ในเกณฑ์ดีมาก
3.50 – 4.49	หมายถึง	อยู่ในเกณฑ์ดี
2.50 – 3.49	หมายถึง	อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง
1.50 – 2.49	หมายถึง	อยู่ในเกณฑ์พอใช้
1.00 – 1.49	หมายถึง	อยู่ในเกณฑ์ควรปรับปรุง

**เกณฑ์การประเมินผลงานการสร้างสรรคงานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์สำหรับ
นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของแต่ละหัวข้อ**

ลำดับที่	รายการประเมิน	ระดับคะแนน				
		5	4	3	2	1
1	ความถูกต้องในการใช้เทคนิค วิธีการ สื่อ อุปกรณ์ในการสร้างงานได้อย่างชัดเจนถูกต้อง	มีความถูกต้องในการใช้เทคนิค วิธีการ สื่อ อุปกรณ์ในการสร้างงาน ได้มากที่สุด	มีความถูกต้องในการใช้เทคนิค วิธีการ สื่อ อุปกรณ์ในการสร้างงาน ได้มาก	มีความถูกต้องในการใช้เทคนิค วิธีการ สื่อ อุปกรณ์ในการสร้างงาน ได้ปานกลาง	มีความถูกต้องในการใช้เทคนิค วิธีการ สื่อ อุปกรณ์ในการสร้างงาน ได้น้อย	มีความถูกต้องในการใช้เทคนิค วิธีการ สื่อ อุปกรณ์ในการสร้างงาน ได้น้อยที่สุด
2	หลักการใช้สี ตามศิลปะลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์	มีความถูกต้องในการนำหลักการ ใช้สีมาสร้างสรรค เป็นภาพทิวทัศน์ ตามศิลปะลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ได้มากที่สุด	มีความถูกต้องในการนำหลักการ ใช้สีมาสร้างสรรค เป็นภาพทิวทัศน์ ตามศิลปะลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ได้มาก	มีความถูกต้องในการนำหลักการ ใช้สีมาสร้างสรรค เป็นภาพทิวทัศน์ ตามศิลปะลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ได้ปานกลาง	มีความถูกต้องในการนำหลักการ ใช้สีมาสร้างสรรค เป็นภาพทิวทัศน์ ตามศิลปะลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ได้น้อย	มีความถูกต้องในการนำหลักการ ใช้สีมาสร้างสรรค เป็นภาพทิวทัศน์ ตามศิลปะลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ได้น้อยที่สุด

ลำดับที่	รายการประเมิน	ระดับคะแนน				
		5	4	3	2	1
3	การสร้างผลงานโดยมีเนื้อหาเรื่องราวอารมณ์ในการแสดงออกอย่างมีเอกลักษณ์เฉพาะตน	ความกล้าในการตัดสินใจในการใช้สี และเทคนิควิธีการเพื่อสื่อเรื่องราว อารมณ์ ละความรู้สึกในงานศิลปะได้มากที่สุด	ความกล้าในการตัดสินใจในการใช้สี และเทคนิควิธีการเพื่อสื่อเรื่องราว อารมณ์ ละความรู้สึกในงานศิลปะได้มาก	ความกล้าในการตัดสินใจในการใช้สี และเทคนิควิธีการเพื่อสื่อเรื่องราว อารมณ์ ละความรู้สึกในงานศิลปะได้ปานกลาง	ความกล้าในการตัดสินใจในการใช้สี และเทคนิควิธีการเพื่อสื่อเรื่องราว อารมณ์ ละความรู้สึกในงานศิลปะได้น้อย	ความกล้าในการตัดสินใจในการใช้สี และเทคนิควิธีการเพื่อสื่อเรื่องราว อารมณ์ ละความรู้สึกในงานศิลปะได้น้อยที่สุด
4	มีความชำนาญในเทคนิคการสร้างผลงานให้สมบูรณ์	มีความเข้าใจและสามารถใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ และระบายสีได้มากที่สุด	มีความเข้าใจและสามารถใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ และระบายสีได้มาก	มีความเข้าใจและสามารถใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ และระบายสีได้ปานกลาง	มีความเข้าใจและสามารถใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ และระบายสีได้น้อย	มีความเข้าใจและสามารถใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ และระบายสีได้น้อยที่สุด
5	การจัดองค์ประกอบศิลป์	ผู้เรียนสามารถจัดภาพได้อย่างมีจุดเด่น ความกลมกลืน ความขัดแย้ง หรือความเป็นเอกภาพในเรื่องเกี่ยวกับหลักการใช้สีได้มากที่สุด	ผู้เรียนสามารถจัดภาพได้อย่างมีจุดเด่น ความกลมกลืน ความขัดแย้ง หรือความเป็นเอกภาพในเรื่องเกี่ยวกับหลักการใช้สีได้มาก	ผู้เรียนสามารถจัดภาพได้อย่างมีจุดเด่น ความกลมกลืน ความขัดแย้ง หรือความเป็นเอกภาพในเรื่องเกี่ยวกับหลักการใช้สีได้ปานกลาง	ผู้เรียนสามารถจัดภาพได้อย่างมีจุดเด่น ความกลมกลืน ความขัดแย้ง หรือความเป็นเอกภาพในเรื่องเกี่ยวกับหลักการใช้สีได้น้อย	ผู้เรียนสามารถจัดภาพได้อย่างมีจุดเด่น ความกลมกลืน ความขัดแย้ง หรือความเป็นเอกภาพในเรื่องเกี่ยวกับหลักการใช้สีได้น้อยที่สุด
6	การสร้างงานได้ตรงตามหัวข้อในการสร้างสรรค์ภาพทัศนียภาพ	การสร้างงานได้ตรงตามหัวข้อในการสร้างสรรค์ภาพทัศนียภาพมากที่สุด	การสร้างงานได้ตรงตามหัวข้อในการสร้างสรรค์ภาพทัศนียภาพมาก	การสร้างงานได้ตรงตามหัวข้อในการสร้างสรรค์ภาพทัศนียภาพปานกลาง	การสร้างงานได้ตรงตามหัวข้อในการสร้างสรรค์ภาพทัศนียภาพน้อย	การสร้างงานได้ตรงตามหัวข้อในการสร้างสรรค์ภาพทัศนียภาพน้อยที่สุด
7	การเตรียมความพร้อมในการจัดเตรียมอุปกรณ์ในการสร้างสรรค์งานศิลปะ	การเตรียมความพร้อมในการจัดเตรียมอุปกรณ์ในการสร้างสรรค์งานศิลปะได้มากที่สุด	การเตรียมความพร้อมในการจัดเตรียมอุปกรณ์ในการสร้างสรรค์งานศิลปะได้มาก	การเตรียมความพร้อมในการจัดเตรียมอุปกรณ์ในการสร้างสรรค์งานศิลปะได้ปานกลาง	การเตรียมความพร้อมในการจัดเตรียมอุปกรณ์ในการสร้างสรรค์งานศิลปะได้น้อย	การเตรียมความพร้อมในการจัดเตรียมอุปกรณ์ในการสร้างสรรค์งานศิลปะได้น้อยที่สุด

**แบบประเมินด้านจิตพิสัยโดยประเมินเจตคติผู้เรียนเกี่ยวกับการเรียนการสอนศิลปะตามลัทธิ
โพสท์อิมเพรสชันนิสม์สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย**

วิชา ศิลปะ แผนการสอนที่.... เรื่อง..... ระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนปลาย
ชื่อ-นามสกุล.....เลขที่.....ชั้น.....

**เกณฑ์การประเมินจิตพิสัยของผู้เรียนเกี่ยวกับการเรียนการสอนศิลปะตามลัทธิ
โพสท์อิมเพรสชันนิสม์สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย**

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับระดับการปฏิบัติค่าเฉลี่ยคำตอบที่ได้จะมี
ความหมาย

ระดับดีมาก	=	5
ระดับดี	=	4
ระดับปานกลาง	=	3
ระดับพอใช้	=	2
ระดับควรปรับปรุง	=	1

ค่าเฉลี่ยคำตอบที่ได้จะมีความหมายดังนี้

4.50 – 5	หมายถึง	อยู่ในเกณฑ์ดีมาก
3.50 – 4.49	หมายถึง	อยู่ในเกณฑ์ดี
2.50 – 3.49	หมายถึง	อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง
1.50 – 2.49	หมายถึง	อยู่ในเกณฑ์พอใช้
1.00 – 1.49	หมายถึง	อยู่ในเกณฑ์ควรปรับปรุง

ลำดับที่	รายการ	ระดับคะแนน				
		5	4	3	2	1
1	ช่วยให้ผู้เรียนมีการรับรู้ และสามารถสื่อเนื้อหาเรื่องราวในภาพผลงานศิลปะของศิลปินในลัทธิโฟสท์อิมเพรสชันนิสม์					
2	ช่วยให้ผู้เรียนสามารถอธิบายเกี่ยวกับเทคนิคการสร้างสรรค์ผลงานตามลัทธิโฟสท์อิมเพรสชันนิสม์					
3.	ช่วยให้ผู้เรียนอธิบาย วิเคราะห์ ตีความ ประเมินค่าผลงานศิลปะตามลัทธิโฟสท์อิมเพรสชันนิสม์					
4	ช่วยให้ผู้เรียนรู้จักเลือกเทคนิค กระบวนการสร้างงานศิลปะมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน					
5	ช่วยให้ผู้เรียนรู้จักเลือกสีโดยมีหลักการใช้สีที่เหมาะสม และนำมาสร้างสรรค์ผลงานศิลปะได้					
6	ช่วยให้ผู้เรียนมีความชื่นชม และประทับใจในผลงานศิลปะของศิลปินระดับโลกในศิลปะลัทธิโฟสท์อิมเพรสชันนิสม์					
7	ช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ใหม่ให้กับผู้เรียน					
8	ช่วยส่งเสริมการรับรู้ทางการมองเห็นถึงคุณลักษณะของสี					
9	ช่วยให้ผู้เรียนสามารถแสดงออกในผลงานงานได้ตามอารมณ์ ความรู้สึก และมีความคิดถ่ายทอดในการใช้สีสร้างสรรค์ และถูกต้องตามหลักการใช้สี					
10	ช่วยให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีในการใช้สีเพื่อสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ					

**แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เรียนในการจัดรูปแบบกิจกรรมการเรียน
การสอนศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์สำหรับ
นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย**

วิชา ศิลปะ แผนการสอนที่... เรื่อง.....ระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนปลาย
ชื่อ-นามสกุล.....เลขที่.....ชั้น.....

**เกณฑ์การประเมินความคิดเห็นในรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
ศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย**

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับระดับการปฏิบัติค่าเฉลี่ยคำตอบที่ได้จะมี
ความหมาย

ระดับดีมาก	=	5
ระดับดี	=	4
ระดับปานกลาง	=	3
ระดับพอใช้	=	2
ระดับควรปรับปรุง	=	1

ค่าเฉลี่ยคำตอบที่ได้จะมีความหมายดังนี้

4.50 – 5	หมายถึง	อยู่ในเกณฑ์ดีมาก
3.50 – 4.49	หมายถึง	อยู่ในเกณฑ์ดี
2.50 – 3.49	หมายถึง	อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง
1.50 – 2.49	หมายถึง	อยู่ในเกณฑ์พอใช้
1.00 – 1.49	หมายถึง	อยู่ในเกณฑ์ควรปรับปรุง

ลำดับที่	รายการ	ระดับคะแนน				
		5	4	3	2	1
1	ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน					
2	ผู้เรียนมีความตั้งใจในการปฏิบัติงาน					
3	ผู้เรียนให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงาน					
4	ผู้เรียนมีความตรงต่อเวลาในการปฏิบัติงาน					
5	ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยการนำเทคนิคสร้างสรรค์ตามลัทธิโพลท์อิมเพรสชันนิสม์					
6	ผู้เรียนมีความชื่นชอบในการสร้างสรรค์งานศิลปะตามลัทธิโพลท์อิมเพรสชันนิสม์					
7	ผู้เรียนมีความสนใจในการสร้างสรรค์งานศิลปะตามลัทธิโพลท์อิมเพรสชันนิสม์					
8	ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์ รูปทรง เทคนิค วิธีการ กระบวนการสร้างงานตามลัทธิโพลท์อิมเพรสชันนิสม์ได้					
9	ผู้เรียนสามารถนำกระบวนการสร้างสรรค์งานตามลัทธิโพลท์อิมเพรสชันนิสม์มาสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะของตนเองได้					
10	ผู้เรียนมีพัฒนาการในการใช้สี และมีทักษะในการวาดภาพจิตรกรรมทิวทัศน์ได้ดีขึ้น					

ภาคผนวก ง
ภาพกิจกรรมและตัวอย่างผลงาน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

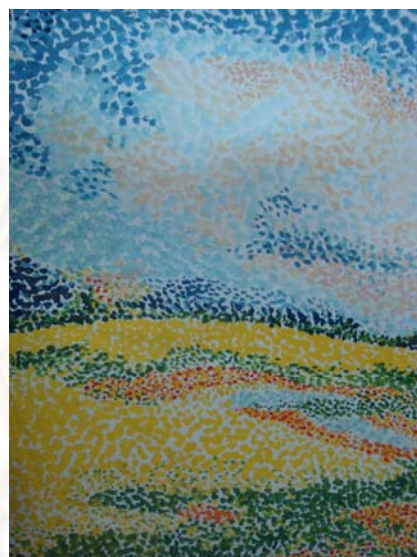
ภาพกิจกรรม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่างผลงาน

เทคนิคจุดสี
“สร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์W”

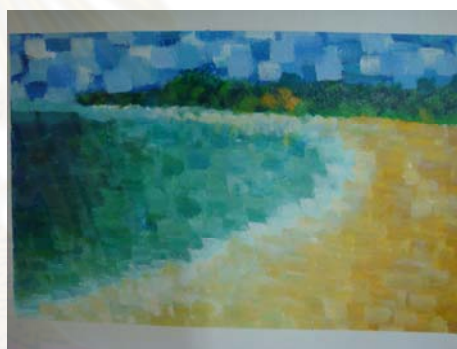
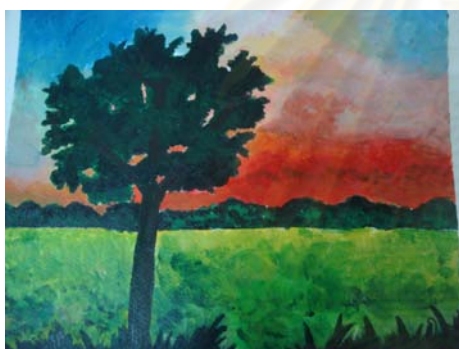

เทคนิครอยแปรง
“สร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์”

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เทคนิคการลดทอนรายละเอียด
สร้างสรรค์ภาพทิวทัศน์

ศูนย์
จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย

เกณฑ์การคัดเลือกภาพงานศิลปะตามลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์สำหรับนักเรียน
ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ลำดับที่	รายการ	รูปทรง เทคนิค วิธีการลักษณะ การสร้างงานเนื้อหาของภาพที่ เด่นชัดตามลัทธิโพสท์อิมเพรส ชันนิสม์	ศิลปินที่สำคัญในการ สร้างงานตามลัทธิ โพสท์อิมเพรสชันนิสม์
1	 <p>"A Sunday Afternoon on the Island of La Grande Jatte ", 1884-6. George Seurat.</p>	การวาดภาพทิวทัศน์ที่มีคน สัตว์ สิ่งของอยู่ในภาพ เทคนิค วิธีการ สร้างงานระบายสีโดยใช้การจุดสี แต่้มสี (Pointillism) ให้สีผสมกัน ในดวงตา แสดงเรื่องราวบรรยากาศ ของชีวิตคนเมืองที่มาพักผ่อนใน วันอาทิตย์ที่สวนสาธารณะ	จอร์จ ปีแยร์ เซอร์ราต์
2	 <p>"Starry Night", 1889. Vincent van Gogh.</p>	การวาดภาพทิวทัศน์เมืองใน ความประทับใจของศิลปินที่ ต้องการถ่ายทอดบรรยากาศ ท้องฟ้าในยามค่ำคืนของของ เมืองโดยการแสดงออกทาง อารมณ์โดยการระบายสีแบบ เน้นรอยแปรง (Brush Stroke) มีการดัดสีอย่างรวดเร็ว ฉับพลัน เนื้อสี สุกสว่าง สดใส	วินเซนต์ แวนโก๊ะ
3	 <p>"L'Estaque", 1883-1885. Paul Zezane</p>	ภาพทิวทัศน์ที่น่าเสนอง เรื่องราวบรรยากาศของ บ้านเรือนธรรมชาติ โดยการ ลดทอนรายละเอียด เน้นการ แบ่งพื้นที่เป็นส่วนต่าง ๆ เพื่อ ลงสี (Color plane) ให้สี สุกสว่างสดใส และนำรูปทรง เหลี่ยมเรขาคณิตเข้ามา ผสมผสานในงาน	พอล เซซานน์

ภาพตัวอย่างผลงานศิลปิน

1. "A Sunday Afternoon on the Island of La Grande Jatte ", 1884-6. George Seurat.

2."Starry Night", 1889. Vincent van Gogh.

ภาพตัวอย่างผลงานศิลปิน

3. "L'Estaque", 1883-1885. Paul Cézanne.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาว มนสิรี ศรีรักษา เกิดเมื่อวันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2527 ที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาโรงเรียน อนุบาลสามเสนสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล อุปถัมภ์ จังหวัดกรุงเทพมหานคร ระดับมัธยมศึกษาจากโรงเรียน บดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) 2 จังหวัดกรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศิลปกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในปีการศึกษา 2549 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา ศิลปศึกษา ภาควิชาวิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2550 ปัจจุบันเป็นครูสอนทัศนศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ โรงเรียน บดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ๒

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย